Ne Olacağım?

500 MESLEK

mimar - tercüman - re

atom pili kondüktörü

jeolog - buldozer ope

meteoroloji uzmanı -

manken - kitapçı - iç

psikanalist - macuncu

kimya mühendisi - sig

fırıncı - ordinatör o

diş hekimi - otel kap

özel detektif - kadın

orkestra şefi - camcı

ressam - çocuk bakıcı

komisyoncu - balıkçı -

elçi - heykeltıraş - a

profesyonel futbolcu

ustabaşı - resim öğre

nnı gözlükçü - yargıç
- bakkal - kaldırımcı
eratörü - oto boyacısı
ebe - dalgıç - eczacı
çkı uzmanı - itfaiyeci
u - teknisyen - garson
gortacı - topografyacı
operatörü - uzay adamı
pıcısı - gazete yazarı
n terzisi - fotoğrafçı
ı - avukat - seramikçi
ısı - saatçı - duvarcı
- haritacı - antikacı
asansör memuru - saka
- matbaacı - çömlekçi
etmeni - deneme pilotu

Ne Olacağım?

HAZIRLAYANLAR

SIMONNE MONLAÜ

PIERRE MOREAU

VE

GEORGES MONLAÜ

TÜRK EĞİTİMİNE GÖRE DÜZENLEYEN

MEHMET ARSEVEN

RESİMLEYENLER

PHILIPPE DAURE VE JACQUES POIRIER

BASKAN YAYINLARI

Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş. tesislerinde dizilmiş ve basılmıştır.

ÖNSÖZ

Genç okurlarımıza yine, «ALTIN BİLGİ» serisinden «Ne Olacağım?» adında bir kitap sunuyoruz. Bu kitapta, yetişme çağındaki çocukların ileride yapacakları meslek seçimine yardımcı olmak ve: Bu meslek nedir? Bu bir meslek midir? Bu meslekten olanlar ne yapar? Bu meslekte hangi nitelikler veya hangi yetenekler aranır? Artık geçerli olmayan bir meslek mi bu? Ben bu mesleği sevebilir miyim? Adı az duyulan bu meslekler neyle ilgilidir? Gibi sorularını cevaplandırmak amacı güdülmüştür.

Genellikle çocukların çoğu, ileride ne olacaklarına daha küçük yaşta karar verirler, ama bu seçim, bilinçli değildir: Hoşlarına giden bir üniforma, bir unvan veya tesadüfen kulaklarına çalınan bir isim, gelecekteki mesleklerini hemen o an kararlaştırmalarına yetiverir. Ancak çok sonraları çocukta gerçek bir seçim arzusu doğar, ardından da bilinçli ve güç bir seçimin bocalamaları başlar. İşte bu nedenle, meslekler dünyasında hayalî ve zevkli bir yolculuk düzenleyerek, daha küçük yaşlarda çocukların eline ilk değerlendirme anahtarlarını vermeyi faydalı bulduk.

Bugün bütün dünyada uygulanan oniki binden çok meslek sayılabilir. Fakat bu kitap yeryüzündeki bütün mesleklerin sayımını yapmak iddiasında değildir. Esasen bir kitaba bütün meslekleri sığdırmak mümkün olmazdı. Bunca meslek arasından beşyüzünü seçebilmek için birçok temel nokta göz önünde tutuldu:

— bir mesleğin bütün olanak ve gereçlerini sağlayan her türlü uğraşı, görev, sanat, iş, unvan, çalışma, hizmet ve memuriyet, o mesleğin genel adı altında toplandı;

— çeşitli uzmanlık dallarının kaynağı ve temeli olan ana mesleği tek başına ele geçirmek için, bölgesel veya ek adlandırmalardan kaçınıldı;

— bir mesleğin çeşitli dallarında uğraşan kişilerin özel çalışma şartlarını göz önünde bulundurmadan, her meslek için genel bir tanım verildi;

— kadınlara veya erkeklere özgü meslekler arasında belli bir sınıflama yapılmadığı halde, hangi mesleğin kadınlara, hangilerinin erkeklere uygun olduğu veya hem kadın hem erkek tarafından yapılabildiği özel bir işaretle belirtildi;

— çok yaygın mesleklerin yanı sıra, pek ender veya bizim ülkemizde yerleşmemiş bazı meslek lere de yer verildi ve çağdaş yaşantının getirdiği yeni mesleklerle birlikte yavaş yavaş silinmeye yüz tutan ya da çoktan tarihe karışmış birtakım meslekler de ele alındı.

Bu kitapta her meslek dört bölüm altında tanıtılıyor: Önce, meslek adamını çalışma anında gösteren temsilî bir resim; sonra, mesleğin ana çizgilerini veren kısa bir tanım; onun ardından, her mesleğin kendine has, ilginç veya tanıtıcı ayrıntılarını yansıtan bir açıklama; ayrıca, o meslekte başarılı olabilmek için aranan bellibaşlı, nitelik ve yetenekleri gösteren birtakım özel işaretler. Kitabın başında bu işaretlerin de anahtarı verildi. Tabiî bu incelemelerden her biri mesleğin genel çehresini tanıtsa bile, tam ve yeterli bir analizin kesinlik ve inceliğine ulaşamaz: Yoksa her meslek için ayırılan birkaç satır yerine birkaç sayfalık bir monografi gerekecekti.

Yetkili bir kılavuz değil de sevimli bir öğütleyici, öğretici bir arkadaş olan bu kitabın, en az öbürü kadar önemli bir başka amacı daha var: Kendi çalışma dünyası içine kapanıp kalmış ana babalara başka meslekleri tanıtmak, hatırlatmak... Ataların dediği gibi kötü meslek yoktur. Mühendis, tüccar, lağımcı, duvarcı, öğretmen, bakkal, çiftçi, denizci... Hepsi büyük çalışma zincirinin birer baklasıdır. Ve en gösterişsizinden en parlağına kadar hepsi yararlı, hepsi gereklidir.

20.
YÜZYILIN
KİTAPLARI

İçindekiler

Mesleklerin Anahtarları

Kadın — Erkek

Fikir ve Sanat Yetenekleri

- İş hayatına başlangıç, geleceği olmayan meslek
- Geniş kültür, düzgün imlâ, genel bilgi
- İlk öğrenim diploması
- Yüksek öğrenim diploması
- Pedagoji, çocuk sevgisi
- Çabuk karar alma, sezgi, işlek zekâ
- Tad alma duyusu
- Sanat zevki, yaratma gücü
- Hâfıza, hayâl gücü, parlak zekâ
- Müzik bilgisi
- Edebiyat bilgisi (zekâ, okuma zevki)
- Coğrafya bilgisi, seyahat sevgisi
- Tarih bilgisi
- Yabancı dil bilgisi
- Fen bilgisi
- Matematik zekâsı, hesap zevki
- Maliye bilgisi
- Ticaretten anlama

Manevî Yetenekler

- Sevimlilik, güleryüzlülük
- Doğruluk, titizlik, namus, vicdan
- Hayvan sevgisi
- Dinamizm, canlılık, cesaret
- Yaratıcılık, mizah, neşe,
- Sabır, ağırbaşlılık, sakinlik, soğukkanlılık
- Teşebbüs istidadı, cesaret
- Metot, açık fikirlilik, organizasyon kabiliyeti
- Beceriklilik, işe yatkınlık
- İnandırma gücü
- Otorite, irade, sorumluluk duygusu
- Toplu çalışma anlayışı, dayanışma
- Eşitlik ve adalet sevgisi, tarafsızlık
- Disiplin, kanunlara ve kurallara saygı. Hukuk bilgisi

Bedenî Yetenekler

- İyi koku alma
- İyi işitme
- İyi görme
- Fizik gücü
- Kuvvet, sağlamlık,
- İyi bir görünüm, gösterişlilik .
- Yürümeyi sevmek,
- Hüner, el ustalığı
- Sporculuk, çeviklik
- Açık havada yaşama, tabiat sevgisi

Özel Yetenekler

- Gözlem gücü
- İyi konuşma, gür ses
- Yüzme bilmek
- Ata binmesini bilmek
- Araba kullanmasını bilmek
- Uçak kullanmasını bilmek
- Tecrübe, gelenek, görenek
- Deniz sevgisi
- Özel teknikler
- Sermaye, yatırım, zenginlik, servet

Posta Sürücüsü 1

Posta sürücüsü, bugünkü posta dağıtıcılarının atasıdır. Koşumun en önündeki atlardan birine binerek, bir şehirden öbürüne mektup, haber ve yolcu taşıyan posta arabasını sürerdi.

Avrupa'da posta arabaları, beş yüz yıldan daha uzun bir süre insanları, mektupları, hatta paraları şehirden şehire taşıdı durdu. Her ne kadar bu meslek bizim ülkemizde yerleşmediyse de, posta sürücüsünü herkes filimlerden, resimli romanlar ve kartpostallardan tanır. Hele onun şık üniformasını bilmeyen yoktur: Parlak siyah deriden küçük bir şapka, gözalıcı renklerde, geniş devrik yakalı bir elbise, koca çizmeler, upuzun bir kamçı. Posta sürücüsü, kalkış ve varış saatlerine titizlikle dikkat ederek, arabaya koşulmuş atları idare eder ve her molada hayvanları değiştirirdi. Sıcak, soğuk, yağmur, rüzgâr demeden, taş döşeli bozuk yollara ve arabanın önünü kesen haydutlara rağmen sürücü, yolcularını ve kendisine emanet edilen posta mallarını sapasağlam yerine ulaştırabilmek için, her seferinde canını dişine takardı.

Fenerci 2

Eskiden şehir sokaklarını aydınlatan lâmbalara fener, her akşam bu fenerleri yakmak ve gün ağarınca söndürmekle görevli kişiye de fenerci denirdi.

Birkaç yüzyıl öncesine kadar İstanbul sokakları akşamla birlikte tam bir karanlığa gömülür, gece sokağa çıkanlar ellerine bir fener, bir lâmba almak zorunda kalırlardı. Sonraları, sokağın iki yanına gerilmiş bir ipe asılan yağlı fenerlerle şehir aydınlatılmağa başlandı. Fenerci her akşam bu fenerleri yakmak, yağını ve fitilini tazelemek, sabah olunca tekrar söndürmek için feneri aşağıya kadar indirirdi. Madenden, süslü bir ayak üzerine oturtulmuş gazlı fenerler çıkınca, fenerciler de uzun bir sopa ile dolaşmağa başladılar: Bu sopa hem fenerin gaz musluğunu açıp kapamağa, hem de fenerci tarafından tutuşturulan ucundaki mumlu bir fitil parçasıyla feneri yakmağa yarıyordu. Neden sonra şehirler elektrik lambalarıyla pırıl pırıl parlarken, bir devrin ilgi çekici tiplerinden biri daha böylece tarihe karışmış oldu.

Mahyacı 3

Ramazan aylarında camilerin minareleri arasına gerilen ışıklı yazı şeritlerine mahya, bu yazıları hazırlayan sanatçıya da mahyacı denir.

Eskiden mahyacılık, büyük bir ustalık isteyen gerçek bir sanat dalıydı. Bu alanda yetişmiş büyük ustalar, yerlerini alacak olan çıraklara işin bütün inceliklerini öğretirlerdi. Mahya kurmak için, caminin en az iki minareli olması gerekir. Eskiden böyle büyük camilerde, iki minare arasına ip veya teller gerilir, mahya ustası da, genellikle zeytinyağ doldurulmuş kandilleri veya mumlu fenerleri ipin üzerine dizerek istediği dinî yazıyı yazar, hatta resimler yapardı. Bütün ramazan boyu bu kandiller, rüzgâra rağmen geceleri pırıl pırıl yanardı. Camilerin elektrikle aydınlatılmağa başlamasından sonra, mahyacılık kolaylaştı ve ayrı bir sanat olmaktan çıktı. Kandil yerine renkli elektrik ampulleriyle ve yeni yazıyla mahya kurma geleneği bugün hâlâ sürdürülüyor.

Arzuhalci (İstidacı) 4

Eskiden, mahalle mektebini veya ortaokul derecesindeki rüştiyeyi bitirmiş arzuhalciler, belli bir ücret karşılığında, okuma yazma bilmeyenlerin mektuplarını, dilekçelerini yazarlardı.

Eskiden halkın çoğu okuma yazma bilmediği için arzuhalcilik kârlı ve geçerli bir meslekti; okuması yazması olmayanlar, hem aldıkları mektupları okutmak, hem de verecekleri cevabı yazdırmak için arzuhalciye koşarlardı. Arzuhalcinin bütün sermayesi küçük bir masa, bir çini hokka, birkaç tane kamış kalem, birkaç tabaka kâğıt, zarf, «rıh» denilen mürekkep kurutma tozu doldurulmuş «rıhdan» dı. Süslü cümleler, kulaktan kapma terimler kullanmağa meraklı olan arzuhalcinin ağdalı bir dille yazdığı mektupları çoğu zaman ne yazdıran, ne okuyan, ne de kendisi anlardı. Herkesin iş mektuplarını, özel, hatta aşk mektuplarını yazıp okuyan arzuhalcide, acelesi olanlar için, önceden yazılmış hazır mektuplar bile bulunurdu. Bugün okuma yazma oranının artmasıyla azalan arzuhalcilere yine de mahkemelerin yakınında rastlanıyor.

Hakkâk 5

Batı dillerinde gravürcü denilen hakkâk, yakut, zümrüt, akik gibi değerli taşlar, madenler veya ağaç eşya üzerine yazı ve şekiller kazıyan bir sanatçıydı.

Hakkâk, kâğıt üzerine değişik motifler çizerek saklar, bir iş siparişi aldığı zaman, müşterinin seçtiği motiflerden birini maden, taş veya tahta üzerine kabartma ya da oyma halinde çelik kalemle kazırdı. Levha üzerine yapılan bu süslemelerden başka, para ve madalya kalıpları hazırlamak, mühür kazımak, nargile, tütün tabakası, kitap kabı, tespih gibi eşya üzerine oyma yapmak da hakkâkın çalışmaları arasındaydı. Bazen aylarca süren çok titiz ve güç bir çalışmadan sonra yarattığı her esere, zorlukla okunabilen küçük bir imza atardı. Bugün Topkapı sarayında, bir zamanların en usta hakkâklarının elinden çıkmış sanat şaheserleri de yer alır. Sonraları baskı tekniğinin gelişmesi ve özellikle imza atma geleneğinin yaygınlaşmasından sonra mühürcülüğün ortadan kalkmasıyla birlikte hakkâklık da tarihe karıştı.

Ebrucu 6

Türk sanatının en büyük temsilcilerinden biri olan ebrucu, kitap ciltlerine ayrı değer kazandıran yan sayfaları «ebru» denilen renkli harelerle süslerdi.

Türkistan'da doğan ebru sanatının en büyük ustaları ülkemizde yetişmiş, en güzel eserler bu ustaların elinden çıkmıştır denebilir. Bu büyük sanatçılar, her biri ayrı şaheser, ayrı bir zevk örneği olan ebrularını şöyle hazırlarlardı: Geniş ağızlı bir leğene «kitre» denilen tutkallı su doldurulur. Toz halinde öğütülmüş renk renk boyalar, ayrı kaplarda yine zamklı su içinde eritilir. Ebrucu, önce koyu, sonra açık renk boyaları bir fırçayla alıp kitreli suya serper. Suyun üstünde yüzen boyaları bir çöple karıştırarak istediği şekli verebilir artık: Mermer damarları, şal örnekleri, çeşitli desenler, hatta birbirinden güzel çiçekler suda beliriverir. Boya emen cinsten bir kâğıdı bu desenli suyun üstüne hafifçe bırakan ebrucu, beş on saniye sonra itinayla kaldırdığı zaman şekil bütün güzelliğiyle kâğıda çıkardı.

Tulumbacı 7

Bugünkü itfaiyecilerin ataları olan tulumbacılar, mavi dizlikleri, pembe yelekleri, çıplak ayakları ve nâralarıyla bir zamanların en canlı, unutulmaz tiplerindendir.

Eski evlerin çoğu tahta ve birbirine bitişik olduğu için, bir tek kıvılcım koca bir mahallenin yanıp kül olmasına yetiyordu. Üstelik Yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra bu örgüte bağlı tulumbacı sınıfı da dağıldığından, bu büyük yangınları söndürmek halka düşüyordu. Tulumbacılık halk arasında kendiliğinden böylece doğuverdi işte. Her semtin tulumbacıları, o semtteki bir kahvede toplanır, emme basma tulumbaların yerleştirildiği «sandık» her an hazır tutulurdu. «Köşklü» denilen haberci nârâlar atarak yangın haberini verir vermez, tulumbacılar dörder kişilik takımlar halinde yangın yerine koşarlardı. Sandığı yorulmadan taşımak, hızlı koşmak ve bütün takımları geçmek tulumbacılar arasında büyük bir övünç meselesiydi. Bu yüzden büyük kavgaların çıktığı bile olurdu.

Saka 8

Yüzyıllardan beri, şehirde oturan halkın içme suyunu, çeşmelerden veya çevredeki tatlı su kaynaklarından şehre kadar sakalar taşır.

Eskiden şehirlerde su dağıtım şebekesi bulunmadığı için, «saka» denilen sucular evlerin kullanma suyunu çeşmelerden taşırdı. İçme suları da çevredeki tatlı su kaynaklarından getirilirdi Sonradan evlere kullanma suyu getirildi ama, çoğu yerlerde bu suyun içimi iyi olmadığı için, içme suyunu taşımak yine sakalara düşüyordu. Sucular, «kırba» larını veya «tulum» larını şehrin dışındaki ırmak veya kanallardan doldurur, deve veya katır sırtında taşırlardı. Hayvanların boynuna asılı çan sesleri, her sabah taze suyun geldiğini haber verirdi. Bugün hâlâ İstanbul, Ankara ve bazı büyük şehirlerimizin içme suları, Belediye'nin kontrolundaki menba sularından sağlanır ve sıhhî şartlarda doldurulup mühürlenen damacanalar, büyük kamyonlarla şehre taşınır.

Macuncu 9

Bir zamanlar mani'leriyle sokakları şenlendiren ve bütün çocukların rüyalarına giren macuncu, sokak sokak dolaşarak, «macun» denilen renkli şekerler satardı.

Eskiden bugünkü gibi çeşit çeşit şekerlemeler, bonbonlar, karamelalar yoktu. Çocukların en sevdiği şey de ağda haline getirilmiş şekerden yapılan ve özel boyalarla renklendirilen macundu. Macuncu, kendi eliyle hazırladığı bu şekerleri, üstü külâh şeklinde bir kapakla örtülen madenden bir tepsiyle taşırdı. Tepsinin içi üçgen biçiminde bölmelere ayrılmıştı ve her bölmeye ayrı ayrı renk macun yerleştirilirdi. Satış yapacağı zaman, kolundaki tahta sehpayı yere koyar, tepsiyi de bunun üzerine oturtarak, elindeki demir ıspatula ile renk renk macunlardan alır ve ince bir çubuğun üzerine sarardı. Mızıka ile kendine özgü bir hava çalarak veya mani denilen kısa şiirler okuyarak geçtiği zaman mahallenin bütün çocukları sokağa fırlar, macuncunun etrafını sarardı. Tabii halk tarafından tutulması da, macunlarının lezzetine bağlıydı.

Eskici 10

«Eskiler alıyorum! Boş şişeler, hurdalar, gazeteler alıyorum!» Eski elbiseler, kullanılmış eşyalar alan eskicilerin kendilerine has garip tonlardaki bu bağırışları sık sık sokakları çınlatır.

Çoğu kimseler, artık giymekten bıktıkları elbiselerini, ya da modası geçmiş giysilerini, henüz iyice eskimeden düşük fiyatla eskicilere satarlar. Eskici de, ucuza aldığı bu elbiseleri temizletir, onarır ve «bit pazarı» nda daha az varlıklı kişilere elverişli fiyatlarla devreder. Giyeceğin yanı sıra, kullanılmış ev eşyası, demir, bakır, pirinç gibi maden hurdaları, boş şişe ve gazete toplayanları da vardır. Bazıları, aldıkları eşyanın karşılığını para ile ödemeyip, sepet, leğen gibi plastik eşya, ya da porselen sofra takımlarıyla değiş tokuş yaparlar. Kimisi de şişe karşılığında mandal verir. Hatta son yıllarda, eski ya da sahibinin gözünden düşmüş elbiseleri yenisiyle değiştiren ve aldığı elbiseler arasından bir iki kere giyilmiş olanlarını başkasına kiralayan eskici dükkânları bile açıldı.

İşportacı 11

İşportacı, akla gelmeyecek kadar çeşitli ve ucuz eşyaları kalabalık caddelerde halka sergiler ve hiç ihtiyacı olmayanlara bile satmayı başarır.

Arnavutçadan gelme işporta kelimesi, gezgin satıcıların kullandığı sedye veya yayvan el sepetine, işportacı da bu sepetle dolaşan satıcılara verilen ad olarak dilimize yerleşmiştir. İşportacı, kalabalık caddelerde, köşebaşlarında, mağaza önlerinde mallarını sergileyerek, garip bağırışlar ve haykırışlarla gelip geçenlerin ilgisini çeker. «Asrın harikası» portakal sıkacağını, bütün böceklerin soyunu kurutan haşarat tozunu, ilmin en büyük buluşu olan leke ilâcını, «evlâdiyelik» dolma kalemlerini veya bıçak bileme âletini satmak için, en şüpheci ve çekingen alıcıları bile inandırabilecek delillerle en etkili sözleri bulmakta çok ustadır. İşini bilen bir işportacı, sattığı malın bulunmaz bir nimet, kaçırılmaz bir fırsat olduğuna inandırarak, köpeği olmayan birine tasma, kuşu olmayan birine de kuş yemini rahatlıkla satabilir.

Tamirci 12

Tamircilik, gerek evlerde gerek sanayide olsun, günlük şehir hayatında kullanılan makine veya elektrik tesisatlarının karmaşıklığından doğmuş oldukça yeni meslektir. Bunların bozulanlarını onarır.

Bizde, mahalle aralarında küçük bir dükkân açıp çağrıldığında evlere giden tamirciler, büyük Avrupa şehirlerinde her türlü isteğe cevap verebilecek atelyelerde çalışırlar. Bu atelyelerin, aralarında telsiz bağlantısı olan, özel takımlar ve âletlerle yüklü tamir arabaları bir telefon çağrısı üzerine hemen yola koyulur. Ya da caddelerde sürekli dolaşarak, atelyeden gelecek emri bekler ve en kısa sürede verilen adresi bulur. Radyo teknisyeni, muslukçu, doğramacı, marangoz, çilingir, elektrikçi gibi, çeşitli alanlarda uzmanlaşmış tamirciler, kendilerinden beklenilen her türlü hizmeti yapabilecek usta işçilerdir. Bir su kaçağını durdurmak, bir dolabı sökmek, koltuk veya kanape yüzlerini değiştirmek, bir elektrik tesisatını kontrol etmek, bir radyoyu veya eski bir kilidi onarmak hep tamircilerin görevidir.

Gazete Satıcısı 13

Günlük akşam gazetelerinin satışında, gazete bayilerinin olduğu kadar, şehrin kalabalık yerlerini tutan ya da cadde ve sokaklarda dolaşan seyyar satıcıların da payı vardır.

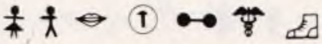
Gazete satıcılığı sürekli bir geçim kayhağı olmaktan çok, genellikle küçük bir gelir sağlayan geçici bir iş veya bir başlangıç mesleğidir. Bu mesleği geçici bir iş olarak yapanların çoğu, günlük akşam gazetelerinin son baskılarını veya erken baskı yapan sabah gazetelerini satarak kendilerine küçük bir harçlık sağlamak isteyen öğrenciler ya da bir süre işsiz kalmış gençlerdir. Bir gazete bayii açacak kadar parası olmayan ve biriktirdiği paralarla bir gün küçük bir bayi, hattâ bir dükkân açmayı tasarlayan gençler de bu işi başlangıç mesleği olarak seçerler. Gazete satıcısı, o günün en önemli manşetini bağırarak dikkati çekmek için halkın topluca bulunduğu yerleri seçmesini bilir. Ve kışın, vapur iskelesi, tren garı, sinema kapısı gibi şehrin en canlı, en hareketli yerlerini tercih ederken, yazın sayfiyelere, plajlara doğru kayar.

Çiçekçi 14

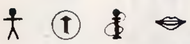
Evimizi süslediğimiz, her fırsatta dostlarımıza sunduğumuz güzel kokulu çiçekleri, dekoruyla göz okşayan çiçekçi dükkânlarından veya sokaklardaki seyyar çiçekçilerden alırız.

Yol ağızlarını, kalabalık cadde ve sokakları, çoğunlukla da pazar yerlerini tercih eden seyyar çiçekçiler, buket halinde hazırladıkları menekşe, karanfil, gül, mimoza gibi mevsim çiçeklerini bir sepet içinde, ya da yüksekçe bir tabla üzerinde sergileyerek satarlar. Bunun yanı sıra şehrin işlek caddelerinde, her türden, her renkten çiçeklerle bir renk cümbüşü halinde insanın gözünü alan çiçekçi dükkânları da çoktur. Her sabah çiçeklerini sulayan, hep taze kalması için itina eden satıcı, yaldızlı kâğıtlar, jelatin ve süslü fiyonklar kullanarak, istediğiniz çiçekten güzel bir buket hazırlayıverir. Ayrıca, nişan, nikâh, düğün gibi özel günler veya cenaze törenleri için, gerçek bir sanatçı ustalığıyle gösterişli sepetler ve çelenkler yaparak verilen adrese gönderir.

Ayakkabı Boyacısı 15

Ayakkabı boyacısı, yoldan gelip geçenlerin ayakkabılarını boyamak ve parlatmak için renk renk boyalar, cilâlar kullanır. Bizim gibi Akdeniz ülkelerinde boyacılar daha çok seyyardır.

Çamurdan lekelenmiş veya tozdan rengi değişmiş ayakkabılarla dolaşmak hiç de hoş karşılanmaz. Çoğu ülkelerde, özellikle bizim gibi Akdeniz ülkelerinde, bir kıyafetin şıklığını tamamlayan en önemli nokta ayakkabıların pırıl pırıl parlamasıdır. Ayakkabı boyacısı, işlek bir caddede, bir yeraltı geçidinde veya bir garın çıkış kapısında, «lostra salonu» denilen küçük bir dükkân açıp çalışabilir. Müşteri, bir iki basamakla çıkılan geniş bir setin üzerine yerleştirilmiş rahat bir koltuğa oturur, ayakkabı boyacısı da büyük bir itina ile pabuçları temizleyip parlatır. Köşebaşlarında çalışan, kahvehane, vapur, iskele gibi kalabalık yerlerde dolaşan seyyar boyacılar ise, kullandıkları malzemeyi «sandık» denilen bir kutuda taşırlar. Pırıl pırıl boya, cilâ kavanozlarıyla insanın gözünü alan bu süslü sandığın üzerinde ayrıca ayak basacak bir yer bulunur.

Hallaç 16

Hallaç, basılmış yatakların yününü veya pamuğunu «atarak», gerekiyorsa yüzünü değiştirerek yenisi kadar kabarık bir yatak yapabilmek için bütün gün boyu çalışır.

Eskiden kullanılan saman yatakların, köylerde kullanılan ördek veya kaz tüyü yatakların yerini alan yün yatak, gerek sağlık, gerek rahatlık bakımından çok elverişli olduğu için bütün ülkelerde tercih edilir. Fakat son yıllarda, yaylı yataklar ile kauçuk köpüğünden veya plastik maddelerden yapılmış yataklar yün veya pamuk yatağın saltanatını bir parça sarstı. İçine gömülüverdiğimiz rahat, yumuşacık ve sıcacık yün yatak zamanla basılır ve sertleşir. Bu yüzden yatağın yününü ara sıra bir hallaca attırmak gerekir. Yatak yüzü evde yıkanır veya yenisi dikilirken, hallaç da, ya eski tip yay ve tokmakla, ya da üzerinde iğneler bulunan tarak makinesiyle yünün veya pamuğun tıkızlaşmış liflerini açar, içindeki toz ve çöpleri ayırarak eskisi gibi temiz ve yumuşacık yapar.

Bileyici 17

Seyyar bileyici, esnafın veya ev kadınlarının ayağına kadar giderek körlenmiş bıçak ve makasları, bazı âletlerin kesici ağızlarını bilemek için sokak sokak dolaşır.

Bugün hâlâ kaybolmamış küçük meslekler arasında en ilginçlerinden biri de bileyiciliktir. Bileyicinin bir pedal yardımıyla döndürdüğü bileyi taşından kıvılcımlar çıkararak çalışması gerçekten görülmeye değer. Seyyar bileyicilerin çoğu iş takımlarını sırtlarında taşıdığı halde, bugün bazıları bileyi taşını üç tekerlekli bir bisiklet veya motorlu küçük bir araba üzerine yerleştirerek, daha kısa sürede daha çok yer dolaşmayı tercih ediyorlar. Bisikletli bileyiciler bir yandan zil çalarken, bir yandan da «haydi bileyi - ci!» Diye bağırarak müşteri çağırırlar. Testere bileyicileri ise, fabrika ve atelyelerden topladıkları şerit veya daire testereleri kendi atelyelerine götürür ve otomatik makinelerle bileyerek, testerenin iyi çalışabilmesi için gerekli olan keskinliği ve dişlere en uygun yatıklığı verirler.

Camcı 18

Camcı, özellikle pencere ve kapılara takılacak büyük tabaka camları istenen boyda kesmeyi ve yerine oturtmayı bilen bir işçi veya sanatkârdır.

Camcının mesleği daha çok seyyar meslekler arasına girer; çünkü, bir dükkânda çalışsa bile camı yerine takabilmek için evlere gitmesi gerekir. Bugün her ne kadar camcılar işlek yerlerde dükkân açmağa başladıysa da, hâlâ sokaklarda, küçük tezgâhlarını sırtlarında taşıyan ve ciğerlerinin var gücüyle «cam - cı!» Diye bağıran seyyar camcılara raslanır. Kırılmış camı değiştirmek için, önce çerçevede kalan bütün cam parçalarını temizlemek, eski macunları kazımak, sonra istenen boyutlarda yeni bir cam kesmek, birkaç ince çiviyle bu camı yerine tutturmak ve kenarlarına cam macunu sürerek sağlamlaştırmak gerekir. Camcı, camları kesmek için ucunda küçük bir elmas parçası bulunan bir âlet kullanır; elmas çok sert olduğu için camı çizer ve çizdiği yeri inceltir; bu çizginin altından hafifçe vurulunca cam iki parçaya ayrılıverir.

Sepetçi 19

Sepetçi, saz, kamış, ince söğüt ve bodur dalları, saman sapı, hint kamışı, sorgun ağacı, rafya, naylon gibi çok çeşitli malzemeyi örerek değişik biçimlerde boy boy sepetler yapar.

Bahçıvanlık, bağcılık, arıcılık, balıkçılık ve ev ihtiyaçlarını karşılayan sepetçilik, bir zamanlar özellikle köylerde gelişmiş bir el işçiliğiydi. Hele kalbur makinelerinin bulunmasından önce, buğday tanelerinin arasına karışmış yabancı maddeleri ayıklamakta kullanılan savurma sepetleri bu işçiliğin en önemli üretimiydi. Sepetçi, bu delikli savurma sepetlerinin yanı sıra, saplı veya sapsız sepetler, küfeler örmekte de ustadır; tıpkı bir trikotajcı gibi, çeşitli örgü biçimleri ve motifler yapabilir. Çalışma sırasında sepetçinin en büyük yardımcısı şu dört âlettir: İnce dalları ve sapları uzunlamasına yarmak için bir kama; bu sapları birbiri arasından geçirmek için bir biz; sapları kesmek için özel bir makas ve örülmüş sapları sıkıştırmak için küçük bir tokmak.

Demirci 20

Aslında madenlere biçim vermeyi bilen ve usta elleriyle gerçek sanat eserleri yaratan demirciler, çoğu yerlerde çilingir, nalbant veya tesviyeci olarak da çalışırlar.

Eskiden her köyde bir demirci dükkânı bulunurdu. Motorlu taşıtların parmakla gösterildiği o devirlerde köyün demircisi, insanların hem taşıtı, hem âleti olan atlara nal çakar ve örs üzerine inen çekicinden kıvılcımlar çıkararak çeşitli âletler yapardı. Ateşin içinde kor gibi kızmış demir çubuğu kıskacıyla alıp örsün üzerine yerleştirir, kolunun kuvvetini ayarlayıp istediği noktanın tam üstüne indirir indirmez maden parçası sanki bir kâğıt gibi eğilip bükülür, çekicin altında uzayıp yayılır ve bir kazma, bir saban demiri haline geliverir. Bazen de, süslü bir bahçe kapısı, işlemeli bir balkon korkuluğu, hatta güzel bir çiçek demeti olup çıkar. Bugün artık kullandığımız maden eşyaların hepsi makinelerle yapılıyor. Fakat, el emeğiyle güzel eserler yaratan demirci ustaları da yok değil.

Kalaycı 21

Bugün büyük şehirlerimizde tek tük raslanan kalaycılar, eskiden bütün mutfakların raflarını süsleyen bakır tencereleri kalayla kaplayarak pırıl pırıl yaparlardı.

Eskiden mutfak eşyalarının çoğu bakırdan yapılırdı. Gerçi bakır, ısıyı iyi ilettiği için yemeğin çabuk pişmesini sağlarsa da, kimyasal maddelerin çoğuyla zehirli tuzlar verir ve bakır kapta uzun süre kalan yemekler ağır zehirlenmelere yol açar. Bu yüzden bakır kapların üzerine, havanın etkisiyle bozulmayan, kimyasal maddeler karşısında aşınmayan ve zehirli olmayan ince bir kalay tabakası kaplamak gerekir. Kalaycı, körükle canlandırdığı büyük bir ateşte kalayı ergitir, kalaylanacak kapları iyice temizledikten sonra bu ergimiş kalay banyosuna batırır; böylece, bakırı çıkmış kapları hem ayna gibi pırıl pırıl yapar, hem de zehirleme tehlikesini ortadan kaldırır. Sonraları, çok daha hafif ve kullanışlı olan alüminyum mutfak eşyalarının yapımıyla kalaycıların sayısı da iyiden iyiye azaldı.

Değirmenci 22

Eski su değirmenlerinin kanatlı çarkları nehir kıyılarında hâlâ gıcırdayarak dönüyor ye değirmenciler, çevredeki köylülerin buğdayını öğütmeğe devam ediyor.

Su değirmenlerinin en büyük üstünlüğü, doğrudan doğruya tabiatın sağladığı bedava bir enerji kaynağıyla çalışmasıdır. Eskiden bütün akarsu boylarında görülen su değirmenleri, bugün nehir çığırlarının pek büyük bir değişikliğe uğramadığı bölgelerde tek tük kalmıştır. Değirmenci, nehir suyunu taşıyan kanallar üzerine değirmenini kurar ve ânî bir su taşkınıyla her şeyin bir anda sürüklenip gitmesini önlemek için geliş vanalarını gece gündüz kontrol eder. Bazı değirmenciler, bölgede üretilen buğdayı un haline getirerek yakın köy ve kasabalardaki fırınlara satarlar. Buğday tanelerini ayıklamak, öğütmek, elemek ve un halinde satışa çıkarmak hep değirmencinin görevidir. Bazı değirmenlerde ise, buğday yerine arpa, yulaf ve çavdar öğütülür.

Halıcı 23

Bugün halıların çoğu makinede dokunduğu halde, halıcılığın vatanı sayılan Anadolu'nun çeşitli yörelerinde eski tip tezgâhlar üzerinde el halıları dokuyan halıcılar vardır.

El tezgâhlarının verimi mekanik tezgâhlardan çok daha düşüktür; bununla birlikte, desen, renk, kalite ve dokunuş bakımından el halıları makine halılarından üstün sayılır. Halıcı, dikine yerleştirilmiş dikdörtgen biçiminde bir çerçeveden meydana gelen halı tezgâhının bir kenarına asılmış motif örneğine göre çalışır ve «argaç» (atkı) denilen dikine ipliklerle «arış» (direzi) denilen enine iplikleri birbiri üzerinden geçirip düğümleyerek, hepsi birbirinden güzel duvar ve taban halıları dokur. Halının değeri, metrekaresindeki düğüm sayısına göre ölçülür. Halının cinsine göre yün, pamuk, ipek veya karışık olabilen iplikler eskiden kök boyasıyla boyanırdı ve halıcılık merkezlerinin hepsi aynı rengi tutturamadığı için halılar renginden tanınırdı. Bugün iplikleri boyamak için anilin boyalar kullanılıyor.

Arıcı 24

Arıcılar, bal, balmumu ve harikalar yaratan arı sütü üretmek ve satmak amacıyla, bol ağaçlık ve çiçeklik bölgelerde kovan kovan arı yetiştirirler.

Ormanların, özellikle çam ağaçlarının ve çiçek açan bitkilerin bulunduğu yerler arıcılığa elverişlidir. Ancak, kovanların yerleştirileceği bölgede bal veren bitkilerin bulunup bulunmadığına bakmak ve arıların halkı rahatsız etmemesi için çevrenin ıssız olmasına dikkat etmek gerekir. Modern arıcılar, arıların daha fazla bal vermesini sağlamak için, kalıba basılmış balmumundan yapılan ve hareketli çerçeveler içinde kovana yerleştirilen sunî petekler kullanırlar. Sonbaharda, arıları sakinleştirmek için kovana duman verdikten sonra içerdeki bütün bal alınır ancak, arılara kışın yiyecekleri bal bırakılır ve kışın soğuğundan korumak üzere kovanlar kuytu bir yere taşınır. Arıcı kovana yaklaşırken, sokma tehlikesine karşı ellerine eldiven, yüzüne de bir maske takar. Arıların bakımı, kovanların temizliği, bal ve balmumu gibi kovan ürünlerinin işlenmesi, başlı başına birer iştir.

Dağevi Bekçisi 25

Yazın dağevlerinin bekçiliğini, bakımını, hatta onarımını yapan dağevi bekçileri, ayrıca dağcılara sığınacak yer bulmak ve bir tehlike anında yardımlarına koşmakla görevlidir.

Dağcılık kulüpleri, turizm şirketleri veya dağ hayatını seven varlıklı kişiler, kayak ve kış sporlarına elverişli dağlarda güzel dağevleri yaptırırlar ve yaz aylarında bu evlerin bakımı için bir bekçi tutarlar. Daha büyük yatırımlara girebilecek güçteki iş adamları da, dağ yollarının veya teleferik istasyonlarının yakınında şale-restoranlar, oteller açarlar. Mevsimin ve turizmin kaprislerine boyun eğmek zorunda olan bu otel ve lokantalardan çoğu, kapılarını açmak için ilk karın yağmasını ve kayak mevsiminin başlamasını bekler. Aylarca kimsenin uğramadığı bu dağ otelleri bir anda dağcıların veya turistlerin hücumuna uğrayabilir. İşlek bir teleferik istasyonunun yanında kurulmuş büyük oteller ise, yazın dağ havası alarak dinlenmek, kışın da kayak yapmak isteyenler için dört mevsim açık kalır.

Plaj Görevlisi 26

Plaj görevlisi kabinlerden, bazı plajlardaki spor tesislerinden veya kiraya verdiği sandal, güneş şemsiyesi gibi eşyalardan sorumludur.

Gerek kendi hesabına, gerek plaj sahibinin adına olsun, plaj görevlisi çeşitli sorumluluklar yüklenmekten kaçınmaz. Plajın her an temiz kalmasını sağlamak, çeşitli tesislerin ve malzemenin zarar görmemesine dikkat etmek, hemen o an halledilmesi gereken ufak tefek tamiratı yapmak, plaj sınırları içinde düzen, disiplin ve can güvenliğini sağlamak hep onun görevidir. Çalışma dönemi sadece yaz aylarına rastladığı halde, bütün bu süre içinde sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar işbaşında kalması gerekir. Sonbahar gelince, su baskınları ve fırtına tehlikesine karşı bütün malzemeyi kapalı bir yere taşır. Elinden her iş gelen plaj görevlisi kış aylarında da boş durmaz ve büyük tamiratları yapar, sandal ve kabinleri boyar.

Kayak Öğretmeni 27

Kayak öğretmeni profesyonel bir sporcudur. Aldığı diplomaların derecesine göre, küçük veya büyük, amatör veya profesyonel öğrencilere kayağın teorisini öğretir ve uygulamalarını yaptırır.

Özellikle gençler arasında çok tutulan kayak sporu en küçük hatayı affetmediği için tek başına öğrenilemez. «Monitör» de denilen kayak öğretmenlerinden bir kısmı çocukları ve yeni başlayan heveslileri yetiştirmeyl üzerine alır; federasyondan diplomalı öğretmenler veya millî kayakçılar da şampiyonların antrenörlüğünü yapar. Bu öğretmenlerin çalışma dönemi ilk karın yağmasıyla birlikte başlar ve bütün kış boyu devam eder. İlkbahar ve yaz kayağının rağbet gördüğü bazı spor merkezlerinde ise kayak monitörleri bütün yıl çalışır. Eskiden çok ilkel olan kayak öğretimi, bugün çok daha bilimsel metotlara dayanmaktadır. Zamanla ustalaşan amatörler için yeteneklerine göre daha ağır bir eğitim programı uygulanır. Yaz aylarında, kayak öğretmenleri genellikle kılavuzluk veya dağevlerinin bekçiliğini yaparlar.

Yelken Öğretmeni 28

Yelkenli tekne ve yatlara karşı duyulan merakın günden güne artması, dünyanın her yerinde yelkencilik okullarının kurulmasına yol açmıştır.

Kısa bir gezinti için bile olsa yelkenli bir tekneyle denize açılmadan önce, rüzgârı gerek önden gerek arkadan alarak limana geri dönmeyi bilmek gerekir. Aslında, tekneyi istedikleri gibi yönetebilen en kurt denizciler bile ne gel-git'e, ne de rüzgâra hakim olamazlar. Fakat, yelkenli bir tekneyle denize açılmak için yelken ve dümen kullanmayı bilmek nasıl şartsa, denizin oyununa gelmemek, kaprisleriyle başa çıkabilmek için de önce denizi ve rüzgârı tanımak şarttır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde kurulmuş binlerce yelkencilik kulübü ve okulundaki yelken öğretmenlerinin veya monitörlerinin görevi, yelken sporuna merak sarmış amatör denizcilere deniz, rüzgâr, yelken ve dümen hakkında ilk bilgileri vermek, denizcilik kodlarını, harita ve pusula kullanmayı, meteorolojiyi öğretmektir.

İstiridyeci - Tarakçı 29

İstiridyeci, tarak veya istiridye gibi çiğ yenilen kabuklu deniz hayvanlarını satarak geçinir. Genellikle açık havada, lokantaların yakınında tezgâh kurarak çalışır.

Çiğ ve canlı olarak yenilen istiridye ve tarağın (istiridyenin küçüğü) sindirimi oldukça güçtür ve sıcakta yenildiği zaman dokunabilir; nitekim kuzey yarıkürede, mayıs, haziran, temmuz ve ağustos aylarında tavsiye edilmez. Bu yüzden, istiridyeciler yalnız kış aylarında çalışır. İlk soğuklar başlarken, bir lokantanın yakınında küçük bir yer kiralar ve bir masadan ibaret tezgâhını kurar. Yağmura karşı tedbir alsa bile, bütün kış boyu ayaza ve rüzgâra açık tezgâhında saatlerce hareketsiz kalmak zorundadır. Bu arada, istiridyelerin susuz kalmaması için çavalyelerin üzerine durmadan su döker ve yemek saatlerinde, becerikli parmaklarıyla müşterilerine istiridye açar. O gün içinde satılmayan istiridyeler ertesi güne canlı kalmayacağı için, her gün satabileceği kadar mal alması, hem tezgâhını boş bırakmaması gerekir.

Bekâr (Irgat) 30

Hasat mevsimi yaklaşınca, büyük çiftliklerde sürekli olarak çalışan işçiler bütün çiftliğin işine yetişemeyecek hale gelir. O zaman, «bekâr» denilen mevsimlik işçiler tutulur.

Büyük çiftliklerde, çiftliğin her şeyinden sorumlu olan bir kâhya bulunur. Çiftlik sahibinin sağ kolu ve yaz kış bütün çiftliğin bekçisi olan kâhya, kış mevsiminde yapılacak işler için kendine birkaç yardımcı tutar. Fakat mayıs, hele haziran ayı gelip de hasat mevsimi başlayınca kâhya ve yardımcıları artan işlere yetişemiyecek duruma gelir. İşte bunun için çiftlik sahibi, bütün hasat mevsimi boyunca (dört veya beş ay) çalışacak, ekinleri tarladan kaldırıp depolayacak mevsimlik işçiler tutar. Bekâr denilen bu işçiler, köylerini, evlerini bırakıp hasat süresince çalıştıkları çiftlikte yatıp kalkarlar. Çalışma süreleri bitince, hakettikleri parayı alıp köylerine döner ya da kış aylarında büyük kentlerin inşaat işlerinde çalışmak üzere yola çıkarlar. İş garantisi ve fazla kazanma şansı olmayan bu işçilere bazı yerlerde ırgat veya rençber de denir.

Ziraat Mühendisi 31

Özellikle biyoloji alanında sağlam bir öğrenim gören ziraat mühendisleri, büyük tarım işletmelerinde teknik ve idarî görevler yüklenirler.

Ziraat mühendisi kendi adına kurduğu bir işletmeyi yönetir yahut büyük bir tarım kuruluşunda, bir araştırma servisinde veya tarımla ilgili bir devlet dairesinde çalışır. Ziraat mühendisliği, özellikle tarıma dayanan ülkelerde gelecek vaat eden bir meslektir. Tarımın gelişmesi, işletmeci sayısının azalmasına, buna karşılık mühendislerin artmasına yol açmıştır. Gerçekten de, ziraat mühendisliğinin doğuşundan bu yana yeni yeni topraklar ekilmeye başlanmış, tarım metotları geliştirilmiş, yeni bitki ve hayvan türleri denenmiş, hele az gelişmiş ülkelerde toprağın verimi büyük ölçüde artırılmıştır. Ziraat mühendisinin görevi sadece üretim alanında kısıtlı kalmaz; bunun yanı sıra tarım kuruluşlarında işletmecilik ve idarecilik görevlerini yüklenen bu teknik elemanlar belli alanlarda uzmanlaşır ve pazarlamada bile söz sahibi olur.

Çiftçi 32

Çiftçi veya ziraatçi, ekime elverişli toprakları çeşitli âlet ve makinelerle işleyerek bitki, özellikle tahıl yetiştiren, bunun yanı sıra hayvancılık yapan bir meslek adamıdır.

Bir toprak sahibinin yanında çalışan veya küçük topraklara sahip olan çiftçilerden çoğu, ektikleri toprağı bırakıp şehre göç etmek ve daha kârlı bir iş aramak zorunda kalmışlardır. Eskiden çok ilkel usullerle yürütülen tarım bugün artık dev adımlarla makineleşme yolundadır ve küçük toprak sahipleri bu tempoya ayak uyduramayacak hale gelmiştir. Gerçekten de çağımızın köylüsü, makine devrinin gelişmelerini yakından izleyebilmek için artık bir genel kültüre sahip olmak zorundadır. Bununla birlikte, çiftçilik okulda öğrenilmez. Tarım, tabiatın kanunlarına ve kaprislerine sıkı sıkıya bağlıdır. Tarlayı sürmek veya hasat yapmak için en uygun zamanı seçme yeteneği kazandıran uzun bir tecrübe dönemi, en az öğrenim kadar gereklidir.

İpekçi 33

Tabii ipek, ipek böceğinden elde edilir. İklim ve bitki örtüsü elverişli olan ülkelerde, özel olarak düzenlenmiş büyük çiftliklerde milyonlarca ipek böceği yetiştirilir.

İpek böcekçiliği pek yaygın değildir. Sunî dokuma maddelerinin rekabetiyle bir ara kaybolmağa yüz tutan bu meslek, yeni metotların bulunmasından sonra birkaç yıldan beri bazı bölgelerde yeniden canlanmıştır. Çalışma dönemi ilkbaharın ilk günlerinde başlar, yazın sona erer. Tam üç ay, koza sarmaya başlayan böceklere büyük bir titizlik ve sabırla bakılır. Böceklerin ölmemesi için odaların sıcaklığını sürekli kontrol etmek, acıkan böceklerin sepetine ince kıyılmış taze dut yaprakları serpmek ve bulaşıcı hastalıkları önlemek için temizliğe çok dikkat etmek gerekir. Kış döneminde ise, kelebek haline gelmeden ve kozaları yırtıp dışarı çıkmadan önce böcekler öldürülür, kozalar çözülüp iplik haline getirilir. «tohum» denilen ipek böceği yumurtalarının ve ipekçilikte çok önemli olan dut ağaçlarının bakımıyla ilgilenilir.

Tavukçu 34

Tavuk, ördek, hindi, horoz, kaz gibi kümes hayvanları yetiştirenlere ve satanlara genel olarak «tavukçu» denilir. Tavukçular, civciv, tavuk, yumurta ve kaz tüyü satarak geçinirler.

Tarım işletmelerinin çoğunda, ya kendi ihtiyaçlarını karşılamak, ya da çevre halkına satış yapmak için tavuk yetiştirilir. Bu konuda uzmanlaşmış modern tavukçular ise, ticaret amacıyla büyük tavuk çiftlikleri kurarlar. Bu çiftliklerde tavukçu, başka yetiştiricilere satmak üzere seçme civciv türleri, eti veya yumurtası için beslenen kümes hayvanları yetiştirir. Rasyonel bir şekilde kurulmuş tavuk çiftliklerinde hayvanlar, özel olarak düzenlenmiş ve klima cihazlarıyla donatılmış büyük salonlarda barınır. Bilimsel formüllere göre hazırlanmış ve tartılmış yiyecekler hayvanlara otomatik olarak verilir. Yumurtalar da yine makinelerle toplanır, üzerlerine tarih atılır, büyüklüklerine göre ayırılır ve özel ambalajlara yerleştirilir; bütün bu işlemler sırasında en çok dikkat edilen nokta temizliktir.

Bağcı 35

Bağcı, bağ tarımıyla geçinen, sofralık üzümlerin toplanması, şaraplık üzümlerin devşirilmesi ve şarap yapımıyla uğraşan bir tarım işletmecisidir.

Bağcılık, zahmetli ve çileli bir tarım dalıdır. Fidelerin ve arazinin seçimi uzun zaman aldığı gibi, her yıl bağı çapalamak, yabani otları ayıklamak ve zararlı böceklere karşı bakır sülfat eriyiği püskürtmek gerekir. Bugün, bu işleri yapabilecek makinelerin gerçekleştirilmesiyle insan emeği büyük ölçüde azalmıştır. Hatta bu makinelerden bazıları, don tehlikesi olan günlerde otomatik olarak koruyucu duman bulutları yayar. Fakat, kütükleri budayacak ve kesilecek salkımlarla bağda bırakılacak salkımları ayırt edebilecek makineler henüz yapılmamıştır. Bu yüzden, bir bayram havası içinde sürüp giden bağbozumu sadece el emeğine dayanır. Devletin veya özel işletmelerin mahzenleri, üreticinin şarap yapımı ve satımında tek güvenidir.

Mantar Yetiştiricisi 36

Mantar yetiştiricisi, sıcaklık, nem, ışık durumu ve her türlü hava şartları göz önünde bulundurularak düzenlenmiş yeraltı tarlalarında yetiştirdiği mantarları satan bir meslek adamıdır.

Ülkemizde pek yaygın olmayan mantar yetiştiriciliği batı ülkelerinin çoğunda kazançlı bir meslek haline gelmiştir. «Domalan» denilen ve meşe ağaçlarının dibinde kendiliğinden biten mantarın kilosu bazen dokuz yüz liraya kadar çıkar. Avrupa'da, domalanların olgunlaştığı sonbahar aylarında, özel olarak eğitilmiş bir köpek veya bir domuzla birlikte mantar toplamaya çıkan amatörler olduğu gibi, daha çok eski taşocaklarının içinde hazırlanmış yastıklarda mantar türleri yetiştiren profesyoneller de vardır. Bu iş için çok elverişli olan at gübresi artık kolay bulunmadığı için yerini suni topraklara bırakmıştır. Yetiştirme süresi de üç aydan yirmi güne indirilmiş ve sistemli araştırmalar sonucu mantar yetiştiriciliği modern bir tarım haline getirilmiştir.

Bahçıvan 37

Profesyonel bir bahçıvan çiçek ve sebze tarımıyla uğraşır; bir yandan da, sorumlu olduğu bahçenin her zaman bakımlı ve temiz olmasına dikkat eder.

Çoğu meslekler gibi bahçıvanlık da çeşitli uzmanlık dallarına ayrılmıştır: Sebzeciden fideciye, bahçe mimarından ağaç yetiştiricisine kadar her biri ayrı ayrı alanlarda çalışır. Fakat hepsinin ortak amacı toprağı en iyi şekilde değerlendirmek, zenginleştirmek ve güzelleştirmektir. Bazı bahçıvanlar yalnız çiçek, sebze ve meyve tarımıyla uğraştığı halde, bazıları ayrıca, «limonluk» veya «ser» denilen özel camekânlarda nadide sıcak iklim bitkileri yetiştirmeyi de bilirler. Hangisi olursa olsun, bütün bu metotlarda en önemli şart toprağı çok iyi tanımaktır: En yüksek verimi sağlayabilmek veya bahçeyi en güzel biçimde düzenleyebilmek için, ekilecek ağaç, çiçek ve sebze türlerini toprağın cinsine, güneş alıp almamasına, iklime ve mevsimlere göre seçmek gerekir.

Çiçek Yetiştiricisi 38

Çiçek yetiştiricisinin çalışma alanı sadece çiçekleri ve süs bitkilerini kapsar. Bahçe veya ser çiçekçiliğinde uzmanlaşan bu meslek adamı, yetiştirdiği çiçekleri satarak geçinir.

Çiçekçi dükkânlarında görüp hayranlıkla seyrettiğimiz zarif çiçekler, nadide bitkiler, garip yapraklar ne titiz bir bakım ister hiç düşündünüz mü? Çiçek ekmek veya dikmek çok kolay görünürse de, iş bu kadarla bitmez: Her türe uygun düşen toprağı seçmek, tomurcuk veya filizlere itina göstermek, çiçekleri hastalıktan, yabanî otlardan ve zararlı böceklerden korumak, fazla veya kuruyan dallarını budamak, çiçek verebilir hale getirmek gerekir. Çiçek yetiştiricisi, birbirinden güzel çiçekler arasında yaşayan bir bahçıvandır. Bazen, botanik bilgisinden yararlanarak, çelikleme, aşılama veya daha başka bir yöntemle, eski türden çok daha güzel yepyeni bazı çiçek türleri yaratabilir. Bu güzel buluşunu yakınlarına ya da ünlü kişilere armağan eden çiçek yetiştiricisi, bir anda bütün zahmet ve emeklerinin karşılığını almış olur.

Sebzeci 39

Sebzeciler, büyük şehirlerdeki hal ve pazarlara satmak için, geniş serlerde veya bahçelerde modern usullerle çeşit çeşit, bol miktarda sebze yetiştirirler.

Sulak araziler, aşırı derecede nemli, dolayısıyla tarıma çok elverisli topraklardır. Özellikle sebze tarımında en iyi sonuç bu cins topraklardan alınır. Eskiden, bostancı denilen ve sunî sulama zorunluluğunu ortadan kaldırmak için böyle bataklık arazilerde veya nehir kenarlarında tarım yapan sebzeciler, şimdi daha çok sebze ihtiyacını karşıladıkları büyük şehirlerin çevresinde toplaşmıştır. Şehrin biraz dışına çıkıldığında, düz bir çizgi boyunca göz alabildiğine uzanan sebze tarhları ve dümdüz sıralanmış limonluk dizileri göze çarpar. Bütün bu tarhlar arasında bir tek yabanî ot barınamaz. Her gün arazözlerle sulanan ve iyice olgunlaşıp satışa çıkarılacak hale gelen sebzeler toplanır toplanmaz, toprak yeniden altüst edilir, havalandırılır ve yeni tohumlar ekmek için hazır duruma getirilir.

Ağaç Yetiştiricisi 40

Meyva bahçelerindeki yemiş ağaçları kadar, bahçe ve parkları süsleyen ağaçlar da sürekli bir bakım ister: Bu ağaçların dikilmesi, ve bakımıyla ağaç yetiştiricisi uğraşır.

Fideciden alınan küçücük bir ağacı herhangi bir yere rasgele dikmek, o ağacın «tutması» ve normal şekilde gelişmesi için yeterli değildir. Eğer, o türe elverişli olan toprak cinsi, iklim ve güneş alma şartları göz önünde bulundurulmazsa, kısa bir süre sonra fide kurur ve ölür. Bahçıvanın işi sadece ağacı dikmekle bitmez tabiî; büyüyen ağacın dallarını budamak, bol güneş alması için fazla sık yaprakları seyreltmek ve yaygın ağaç hastalıklarına karşı korumak da onun görevidir. Meyva ağaçları çok daha dayanıksızdır ve daha dikkatli bir bakım ister: hele böcekler bu ağaçların en büyük düşmanıdır. Öte yandan, erken açmış çiçekleri kavuran ilkbahar donları da meyva ağaçları için büyük bir tehlikedir: Hatta bazen serin gecelerde bahçıvanın ateş ve dumanla havayı ısıtmak zorunda kaldığı bile olur. Yoksa ağaçlar donar ve o yıl meyva vermez.

Fideci 41

Fideci, fidanlık denilen yerlerde büyük bir özenle genç, sağlam ve sıhhatli ağaçlar yetiştirir. Sonradan bu ağaççıklar, asıl büyüyecekleri yere dikilmek üzere topraktan sökülür.

Fideci, toprak ve iklim şartlarına göre seçilmiş bir fidanlıkta, herhangi bir ağaç türünü eker veya çelikleme yoluyla yetiştirir. Bu ağaçlar büyüyüp serpilinceye kadar orada kalmayacağına göre, daracık bir alanda pek çok ağaç yetiştirmek mümkündür. Fideler yeterince kuvvetlendiği zaman topraktan sökülüp ağaç bahçıvanlarına veya orman işletmecilerine satılır ve cinsine göre bir ormana, bir meyva bahçesine ya da bir parka dikilir. Bu minicik ağaçların yetiştirilmesi titiz bir bakım ve büyük bir sabır ister. Ağaççıkların iyi beslenmesi için toprak gübrelenir. Boy atan fideler gerekiyorsa budanır veya aşılanır. Henüz sertleşmemiş ince ve körpe gövdelerinin bükülmemesi için de yanlarına destek vurulur. Bütün güçlükler bir yana, bu mesleğin can alıcı noktası sabırdır: Bir ağaç yetiştirmek için uzun yıllar gerektiğini hiç bir zaman akıldan çıkarmamalıdır.

Bahçe Mimarı 42

Bahçe mimarı, şehirde yaşayan halkın «yeşil saha» ihtiyacını karşılamak üzere evlerin, hatta fabrikaların çevresinde, çimenler, ağaçlar ve çiçeklerle süslü güzel parklar hazırlar.

Hayran kaldığımız o güzel parklar, çakıl taşlarıyla ya da sık ağaçlarla bezenmiş rüya gibi bahçeler tabiatın mucizesi gibi gelir insana. Aslında, gözlerimizi okşayan bu park veya bahçe, gerçek bir sanat eseri yaratmak için arazinin engebelerinden bile yararlanmasını bilen bir bahçe mimarının eseridir: Büyük bir ustalıkla yerleştirilmiş köşedeki şu çalılık yığını koca bir kaya parçasını maskeler, kenardaki egzotik bitkiler eski bir merdivenin eğri büğrü basamaklarını saklar, yemyeşil ağaçlar da arkadaki çıplak araziyi gözden gizleyiverir. Tabiata istediği gibi biçim verebilen bahçe mimarı, her mevsimde göze hoş gelen, hiç aksak ya da batıcı yanı olmayan bir bitki dünyası kurabilmek için, ağaçların, bitki ve çiçeklerin bütün özelliklerini tanımak zorundadır. Bu usta sanatçı, özel veya halka açık bahçe ve parkların dekoratörü, düzenleyicisidir.

Veteriner 43

Veterinerin görevi, hasta veya yaralı hayvanları tedavi etmek, bulaşıcı hastalıklardan korumak ve bölgedeki hayvan yetiştiricilerine hayvan sağlığı hakkında öğütler vermektir.

Veteriner, ya da öbür adıyla baytar, hayvan doktorudur. Şehirde çalışan veterinerler: kedi, köpek, kanarya gibi ev hayvanlarının ve fil, aslan, kaplumbağa, tavşan gibi hayvanat bahçesi hayvanlarının tedavisiyle uğraşır. Köylerdeki veterinerler ise daha çok sığır, at, domuz ve kümes hayvanlarının sağlığıyla ilgilenir. Veteriner, her birine göre değişen özel metotlarla hayvanları muayene, tedavi, hatta ameliyat eder. Salgın hastalıklarla savaşmak için, hayvan yetiştiricilerine sağlık bilgileri verir, önleyici aşılar yapar ve bir hastalık salgını başlar başlamaz, resmî makamlarla anlaşarak hasta hayvanların göz altına ya da karantinaya alınmasını sağlar. Yeni bir sanayi dalı denebilecek kadar gelişen hayvan yetiştiriciliğinde yeni tekniklerin bulunmasından beri, bu mesleğin çalışma alanı da iyiden iyiye gelişmiştir.

Sığır Yetiştiricisi 44

Sığır yetiştiricisi, eti veya sütü için beslenen, gücünden yararlanılan ya da damızlık olarak yetiştirilen inek, öküz, boğa ve danaların seçimi, bakımı ve beslenmesiyle uğraşır.

Bir sığır yetiştiricisinin bu işten kâr sağlayıp sağlamaması, işletmesinin büyüklüğüne ve uyguladığı metotlara bağlıdır. Sürüsünü alıp dağ otlaklarına çıkan çobanlar için bu meslek çetin, fakat alabildiğine özgürdür. Hayvanlarını çayır ve meralarda otlatanlar için iş çok daha kolay, buna karşılık ahırlarda sığır yetiştirmeğe kalkanlar için şartlar oldukça ağır ve güçtür: çünkü yetiştirici sürekli olarak hayvanların sağlığı, beslenmesi ve sağılmasıyla ilgilenmek zorundadır. Modern yetiştirici, bilimsel olarak hazırlanmış sınaî yemleri hayvanlara otomatik olarak dağıtmadıkça ve sütün sağılıp depolanmasını makinelerle yapmadıkça bu iş çok daha güçleşir. Uygulanan metotlar ne olursa olsun, hayvan yetiştiricisinin asıl amacı daha çok ve daha sağlıklı hayvanlar yetiştirmek, en büyük korkusu da bir hastalık salgınında bütün hayvanlarını kaybetmektir.

Köpek Yetiştiricisi 45

Cins köpekler yetiştirmeyi meslek edinenler, seçtikleri cins hayvanların yavrularını yetiştirir ve bütün soyunu garanti eden bir «şecere kâğıdı» ile birlikte meraklılara satarlar.

Yüzlerce cinsi ve türü olan köpekler dört büyük gruba ayrılır: Çoban köpeği, av köpeği, bekçi köpeği ve süs köpeği. Her köpek yetiştiricisi belli bir grup üstüne uzmanlaşmıştır; hatta bazıları yalnız bir tek tür veya bir tek cins köpek yetiştirir: Kaniş, buldog, ispanyol köpeği, seter, puanter terriye gibi. Yetiştirici, elindeki damızlık hayvanları zaman zaman çeşitli yarışmalara sokar. Yarışmada derece alan hayvanların kazandığı madalyalar, ilerde doğacak yavruların değerini daha da artırır. Köpek yetiştiricisi bazen hayvanın eğitimiyle de uğraşır. Böylece, hayvanın soyundan gelen niteliklere, uysal bir dost, sadık ve dikkatli bir bekçi, güvenilir bir kılavuz ve usta bir avcı nitelikleri eklenir. Bu kazançlı ve zevkli mesleği yapabilmek için, hem köpekler üstünde bilgi ve tecrübe sahibi olmak, hem de şehir dışında elverişli bir yer tutmak şarttır.

Balık Yetiştiricisi 46

Balık yetiştiricisi, gerek havuz ve akvaryumları, gerek sofralarımızı süsleyecek olan tatlı su balıklarının üretilmesi ve yetiştirilmesiyle uğraşır.

Balık yetiştiriciliği, çoğu ülkelerde ya devlet eliyle ya da kendi hesabına çalışan profesyoneller tarafından yürütülür. Bir nehir kenarına kurulmuş tesislerde, damızlık olarak seçilmiş balıkların bıraktığı yumurtalar, özel küvetlere veya şişelere toplanır ve balık yavrularının gelişeceği yetiştirme havuzlarına atılmadan önce döllenir. Yetiştiricinin işi oldukça dikkat ve zaman ister, fakat pek yorucu değildir. Havuzlardaki suyun temizliğini, sıcaklığını ve oksijen miktarını kontrol eder, balıklara özel olarak hazırlanmış yemlerini verir ve sağlıklarıyla ilgilenir. Havuz veya akvaryumlara atılacak süs balıkları birkaç ayda yetişir, fakat yenilecek balıkların bakımı tam iki yıl sürer. Egzotik akvaryum balıklarının yetiştirilmesi çok daha uğraştırıcı, buna karşılık çok kazançlı bir iştir.

İstiridye Yetiştiricisi 47

Istiridye yetiştiricisi, denizden topladığı genç istiridyeleri yenilecek hale getirmek, bazen de inci üretmek amacıyla, «istiridye tarlası» denilen özel yerlerde yetiştirir.

İstiridye yetiştiriciliği, sağlam bir tecrübe, büyük bir sabır ve cesaret isteyen, yorucu, çetin bir meslektir. Yetiştirici, denizdeki genç istiridyeleri, kireç suyuna batırılmış ve fazla akıntı tutmayan koylara yerleştirilmiş kiremitler üzerine toplar. Sonra bu kiremitleri, içine girilebilecek şekilde yapılmış, gel-git'e açık havuzlara yerleştirir. İstiridyeleri her çeşit tehlikeden (suda biriken dip çamurları, deniz yıldızları, çağanoz ve pavuryalar, midyeler, mikroplu pis sular ve hastalık salgınları) korumak için, tam beş yıl boyunca bu havuzda kayığı ile dolaşarak sürekli nöbet tutar. Yine de işi bitmemiştir: Bu lezzetli hayvancıkları satışa çıkarmadan ve emeğinin karşılığını almadan önce, hepsini bir bir temizlemek, özel havuzlarda iyice semirtmek, hatta gidecekleri yere kadar canlı kalabilmeleri için kabuklarının içinde bir miktar su depo etmeye alıştırmak zorundadır.

Çoban 48

Gerek ağılda gerek otlakta, kendisine emanet edilen koyun sürüsünün bütün sorumluluğunu taşıyan çobanın görevi, hayvanların beslenmesi, sağlığı, üremesi ve kırkılmasıyla ilgilenmektir.

Demek ki çoban, sırtını iri köpeklere dayamış bir nöbetçi ya da bir korkuluk değildir. Modern hayvancılığın yerleştiği ülkelerde, çobanın okuldan yetişmiş, üstelik tecrübeli bir çobanın yanında uzun bir hazırlık devresi geçirmiş olması istenir. Çobanın yaşama şartları her mevsime göre değişir. Kışın bütün sürü ağılda kapalı kaldığı halde, yazın bir kısmı çiftliğin yakınındaki çayırlarda otlar, bir kısmı da dağ otlaklarında yayılır. İster çiftlikte kalsın, ister sürüyle birlikte dağa çıksın, çoban her an için hayvanların bekçiliğini yapmak, bakımlarını sağlamak, doğuran koyunlara yardım etmek, sütlerini sağmak, tabiî bu arada kendi ihtiyaçlarını da karşılamak zorundadır. Gerçekten büyük bir tabiat ve hayvan sevgisi, bunlardan da öte tam bir özgürlük isteği duyanların seçeceği bu meslek aslında pek kazançlı değildir.

Oduncu 49

Oduncunun asıl görevi ormanda ağaç kesmektir. Balta, el testeresi, hızar ve testere tezgâhı da oduncunun belli başlı âletleridir. Odun satıcılarına da oduncu denir.

Ormanların işletilmesi çoğu ülkeler için büyük bir gelir kaynağıdır. Hele topraklarının yüzde 23'ünden çoğu ormanlarla kaplı olan Türkiye'de, orman ve orman ürünlerinin işletilmesi titizlikle üstünde durulması gereken bir sorundur. Orman işletmesinin temeli kesime dayanır: En büyük gelir, «baltalık» denilen, dört yaşını aşmamış genç ağaçlarla, kırk, altmış, hatta yüz yaşını aşkın ulu ağaçların kesiminden sağlanır. Devletin koyduğu özel kanunlarla korunan ağaç kesimi, bir şantiye şefinin emri altında çalışan oduncular tarafından yapılır. Tabiî kesim sırasında bazı kurallara da dikkat etmek gerekir: Yirmi, otuz ton ağırlığındaki bir ağaç devrildiği zaman, oduncular için tehlikeli olabileceği gibi, çevredeki ağaçlara da zarar verebilir. Traktörler, vinçler ve mekanik âletler, modern oduncuların işini çok kolaylaştırmıştır.

Kömür Harmancısı 50

Çoğu yerlerde orman içinde uygulanan odun kömürü yapımı, odunların harmanlanması, yakılarak kömürleştirilmesi ve kömürlerin torbalanmasıyla görevli harmancılar tarafından yürütülür.

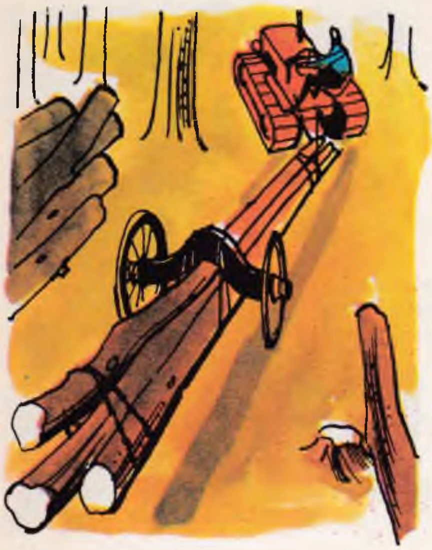
Odun kömürünün bugün bile sanayide ve evlerde çok kullanılması, bu yakacağın bol miktarda üretilmesini gerektirir. Odunun kömürleştirilmesi, genellikle ormanın içinde, hemen ağaçların kesildiği yerlerde uygulanan ilkel harmanlama usulüyle yapılır. Bu usulde odunlar, etrafı toprak ve çimenle sıvanmış harmanlar halinde yığılır veya madenî karnilere doldurulur. Bu kapalı yığın halindeki odunların ve çıkan gazların yanmasından doğan ısının etkisiyle odunlar kömür haline geçer. Kömür harmancıları birkaç aylığına geniş bir alana yerleşirler ve o bölgedeki ağaçlar tükenmedikçe başka bir şantiyeye geçmezler. Sanayide ise, uzun tüneller veya fırınlar sürekli bir kömür üretimi sağlar: Bu tünellerin içine bir uçtan giren odun yüklü vagonlar, öbür uçtan odun kömürüyle yüklü olarak çıkar.

Reçineci 51

Bazı ülkelerde, çam ağaçlarının kabuklarında derin yaralar açan ve bu yaralardan sızan tabii reçineyi toplayan reçinecilerin sayısı oldukça kabarıktır.

Sanayide kullanılan çeşitli vernikler ve yağlı boyalar, köknar, sedir, özellikle çam gibi reçineli ağaçlardan elde edilen tabiî reçineyle hazırlanır. Bu yüzden de, geniş çam ormanlarıyla kaplı bazı ülkelerde bu değerli hammaddenin üretimini meslek edinenler çoktur. Reçineci, ağacın gövdesine bıçakla bir yara açar ve bu yaradan sızacak yapışkan sıvıyı toplamak için, hemen yaranın bittiği yere seramikten bir çanak asar. Kabuktaki yara kapanmağa başladıkça «tazeler» ve belli bir süre sonra, çanaklarda biriken sıvıları toplar; işte bu sıvının damıtılmasından da reçine, terebentin esansı, kolofan, zift ve katran elde edilir. Son yıllarda bu tabiî maddelerin sanayide sentez yoluyla da üretimine başlanmış, fakat tabiî reçinenin yerini tam tutmadığından reçinecilerin işini pek engellememiştir.

Tomruk Nakliyatçısı 52

Oduncu tarafından kesilen ağaçların, kamyon, vagon veya büyük teknelerin beklediği yükleme yerlerine kadar taşınması gerekir. Bu taşıma işini tomruk nakliyatçıları üzerine alır.

Kesim yerinden yükleme yerine kadar taşınacak ağaçların, daha ormandayken bir hazırlık işleminden geçmesi şarttır. Oduncu, kesme işi bittikten sonra ağaçları bu şekilde hazırlayarak nakliyatçının çalışmasını kolaylaştırır. Bütün dalları kesilip düzgün bir tomruk haline getirilen ağaç gövdesi çeşitli usullerle taşınır. Düz arazilerde, tomruklar genellikle koşum hayvanları veya traktörler yardımıyla yükleme yerine kadar çekilir. Nakliyatçı, büyük tomrukları iki tekerlekli alçak bir arabanın altına kalın zincirlerle de asabilir. Eğer dağda çalışılıyorsa, taşıma işi özel kızaklarla veya kesilmiş ağaçları dağın tabiî oluklarından vâdiye doğru kaydırarak yapılır. Tomruklar, yüklenecekleri kara veya demiryolu taşıtlarına ya da tomruk yüzdürücülerine teslim edildiği zaman nakliyatçının görevi sona erer.

Kızakçı 53

Fransa'nın Vojlar bölgesinde ve Almanya'nın Karaorman dağlarında kızakçılar, kesilen ağaçları, tepeden vadiye kadar döşenmiş kızak yolları üzerinden özel kızaklarla taşırlar.

Dağ tepelerindeki ormanlardan kesilmiş ağaçları vadiye kadar indirmekle görevli olan kızakçı, daha çok kütük halinde parçalanmış ağaç gövdelerini ve kalın dalları taşıyan bir tomruk nakliyecisidir. Bu iş için, «şlit» denilen, çok hafif ve oldukça uzun, özel bir kızak kullanır. Kızağına alabileceği kadar kütük yükleyip, tepeden vardiye kadar döşenmiş düzgün ve yuvarlak odunlardan meydana gelen bir kızak yolu üzerinde, dağın tabiî eğiminden yararlanarak kaydırır. Kızağı yavaşlatmak veya durdurmak istediği zaman, ayağını yerdeki odunlara dayayarak fren yapar. Bazı yerlerde kütükler, dağın tepesi ile eteği arasında kurulmuş dev bir teleferik yardımıyla aşağıya kadar indirilir. Vadiye indirilen kütükleri yükleme yerine kadar taşımak, artık tomruk nakliyecisinin işidir.

Tomruk Yüzdürücüsü 54

Çoğu ülkelerde, kesilmiş ağaçları taşımak için akarsu veya göllerden yararlanılır. Suyun akıntısına bırakılan tomrukları idare etmek yüzdürücülerin görevidir.

Ülkemizde pek az uygulanan bu taşıma şekli, Finlandiya, S.S.C.B., Kanada gibi başka ülkelerde ve Afrika, Amerika ile Asya'nın tropikal ülkelerinde çok yaygındır; çünkü hem ucuz, hem de bütün tomrukları birden taşımaya elverişlidir. Yüzdürücüler, bazen ayrı ayrı, bazen de sal şeklinde bağlanarak suyun akıntısına bırakılan tomrukları büyük bir ustalıkla idare ederler. Bir tomruktan öbürüne atlayarak, ellerindeki uzun kancalarla hepsini biraraya toplar ve başını alıp giden tomrukları tekrar akıntı yönüne çevirirler. Finlandiya, İsveç ve Kuzey Amerika'daki göllerde ise, uzun bir zincirle sarılıp birbirine sıkıca bağlanan tomruklar, büyük römorklarla çekilir. Yüzdürme yoluyla taşınan ağaçlar, sonradan büyük fırınlarda veya açık havada kurutulur.

Şehircilik Uzmanı 55

Şehircilik uzmanı, bugünün ve yarının ihtiyaçlarına cevap verebilmek için, şehirlerin en iyi ve en uygun şekilde düzenlenmesine çalışır.

Mimar nasıl binalar kuruyorsa, şehircilik uzmanı da şehirler kuruyor diyebiliriz: Şehirdeki bütün yapıları konut, iş veya eğlence yeri diye gruplara ayırır, sınıflandırır, semtlere ve mahallelere dağıtır, şehrin giriş ve çıkış yollarıyla şehiriçi yol şebekesini, kanalizasyon, su, havagazı, elektrik ve telefon şebekelerini planlar, garların, hava meydanı, limanların ve sportif tesislerin, yeşil sahaların yerlerini belirler. Şehircilik uzmanı, insanların rahatını, güvenliğini ve sağlığını garanti altına alırken şehrin güzelliğini de ön planda tutar. Ne doğal güzellikleri, ne de tarihî anıtları gölgeleyerek şehrin çehresini bozmamaya calışır. Eskiden tasıtlara geniş yollar açmak ve şehri ferahlatmak için bütün planlar altüst edildiğinden, şehircilik uzmanları, bugünden kestirilemeyen yeni hayat şartlarına şehri uyarlayabilmek arzusuyla araştırmalar yapıyorlar.

Mimar 56

Yüksek öğrenim diploması olan mimar, binaların planını çizer, yönetmeliklerce öngörülen formaliteleri yerine getirir, inşaat çalışmalarını denetler ve yönetir.

Bir mimarda pek çok nitelik aranır. Aynı zamanda bir matematikçi ve teknik ressam olan mimar, sağlam, kullanışlı, konforlu, amacına ve bölgenin iklimine, tabiî bunun yanı sıra yönetmelik normlarına uygun binalar yapmak zorundadır. İnşaatta kaliteli malzeme kullanılmasını sağlarken, bir yandan da ev sahiplerinin çıkarlarını göz önünde bulundurarak binanın mümkün olduğu kadar ucuza malolmasına çalışmalıdır. Öte yandan mesleğinin sanat yanını da unutmaması gerekir. Gelecekteki şehirlerin güzel ve iç açıcı olması, yeni hayat şartlarına cevap verebilmesi mimarın zevkine ve yaratma gücüne bağlıdır. Bugün Türkiye'de en yaygın ve en geçerli mesleklerden biri haline gelen mimarlık, gençlere sağlam ve parlak bir gelecek vaat etmektedir.

Müteahhit 57

Müteahhit, bir mimar tarafından tasarlanan yapıyı gerçekleştirebilmek için işçi ve malzeme temin etmeyi, inşaat çalışmalarının tümünü veya bir kısmını yönetmeyi üzerine alan kişidir.

Bazı müteahhitler, bütün bir binanın yapımı için gerekli çalışmaların tümünü (temel kazma, duvar örgüsü, çatı kaplaması, iç düzenlemeler...) üzerine alır, fakat inşaat müteahhitlerinin çoğu yalnız bir çeşit inşaat alanında (beton, madenî veya kâgir inşaat) ya da inşaatın sadece bir tek bölümünde (temel kazma, kaba yapı, çatı kaplaması, ısıtma tesisatı...) uzmanlaşmıştır. Resmi dairelerle iş yapacağı zaman şartnameyi, kişilerle iş yapacağı zaman da kontratı imzalayan müteahhit, üzerine aldığı inşaatı yapı sahibinin istediği malzemelerle yapmak ve söz verilen tarihte tamamlamak şartıyla girişir. O zaman, müteahhidin seçtiği işçibaşı veya şantiye şefinin emri altında, küçük çapta bir işçi ordusu arı gibi çalışmaya başlar.

Duvarcı 58

Duvarcı, evlerimizin duvarlarını örmek için taş veya tuğla kullanır. Sonra, harçla ördüğü bu malzemenin üzerini, dış etkenlerden korumak ya da süslemek için özel bir kaplamayla örter.

Bugüne kadar ayakta kalmış binlerce yapı, duvarcılığın binlerce yıl öncesine kadar uzanan eski bir meslek olduğunu tanıtlar. O günden bu yana duvarcı, piramitleri veya büyük şatoları yapan ataları gibi sabır ve titizlikle duvarlar örüp durur. Çekül, gönye ve kabarcıklı düzeç vazgeçilmez yardımcılarıdır. Tabiî o zamandan beri iskele kurmak kolaylaşmış, fakat tehlike yine de ortadan kalkmamıştır. Gerçi vinç sayesinde ağır yükleri taşımaktan da kurtulmuştur ama, o pürtüklü kaba taşları hep elleriyle seçip yerleştirmek, harcı karıştırmak zorundadır. Üstelik şantiyede sıcak, soğuk demeden yağmur altında bile çalışması gerekir. Bu yorucu ve çetin meslekte uzun yıllar çalıştıktan sonra tam bir el ustalığına ulaşanlar, daha kazançlı ve daha az yorucu olan ustabaşılığına geçerler.

Demir İnşaat Ustası 59

Çoğu binaların iskeleti demirdendir. Bu demir iskeleti yapmak, putrelleri ve madenî elemanları kesmeyi, delmeyi ve birleştirmeyi bilen demir inşaat ustalarının işidir.

Modern inşaatta (bina, köprü, kule) ağaç iskelet yerine daha çok madenî iskelet kullanıldığı için, dülgerin yaptığı işi bugün genellikle demir inşaat ustaları yapar. Mimarlık araştırma ve etüt bürolarında planlanan madenî iskelet, yalnız şantiyede değil, bir inşaat atelyesinde de hazırlanıp kurulabilir. Kesilen ve delinen parçalar deneme amacıyla geçici olarak birleştirilir, şantiyeye gönderilmeden önce tekrar sökülür. Bu deneme sırasında hatalar varsa düzeltilir ve törpüleme, taşlama veya frezeleme yoluyla kesin boyutlar elde edilir. Fabrikadan şantiyeye gönderilinceye kadar da iskeleti pastan korumak gerekir. İnşaat yerine teslim edildiği zaman, demir inşaat ustası, bütün parçaları bulon (cıvata), kaynak veya perçinle birleştirerek iskeleti kurar.

Dam Tecrit Ustası 60

Büyük binaların, sınai yapıların ve anıtların çatısı genellikle çinko, bakır veya kurşun levhalarla örtülür. Bu levhaları yerleştirmek, dam tecrit ustasının işidir.

Çatılarda tecrit yapılmadığı zaman sıcak, soğuk ve rutubet geçirir. Bunu önlemek için, çeşitli yollar vardır. Bunlardan birisi çatıyı maden levhalarıyla kaplamaktır. Dam tecrit ustası, bir binanın çatı kaplamasını yapmak için, çatının üzerine önce bir sıra padavra tahtası döşer. Bu döşemenin üstüne de, sızdırmazlığı sağlamak için maden yapraklarından ikinci bir tabaka yayar. Maden yapraklarını istenen biçimde ve büyüklükte kesen usta, parçaları geçme yaparak birleştirir, sonra çiviler veya küçük kancalarla tutturur. Bu iş de bittikten sonra, yağmur sularını akıtmak için boruları ve dam oluklarını yerleştirir. Çok dikkatli bir çalışma isteyen dam tecrit işi, metrelerce yüksekte, çatının tehlikeli eğimleri üzerinde, dam kenarlarında veya baş döndürücü yükseklikteki cepheler boyunca küçük ekipler tarafından yapılır.

Kalorifer Tesisatçısı 61

Kalorifer tesisatçısı, bütün binaya veya bazı katlara döşenecek, sıcak sulu, buharlı ya da sıcak havalı ısıtma tesisatını elindeki planlara göre kurar.

Kalorifer tesisatçısı, bir yapıya kalorifer sistemi kurabilmek için Tesisat Mühendisi tarafından hazırlanmış planları ve malzemeyi alıp döşeyen bir teknisyendir. Duvarlarda boruların geçebilmesi için delikler açtıktan sonra, boruları birbirine ekler, dirseklerle birleştirir ve duvara tutturur, sonra radyatörleri ve hava musluklarını takar, kazanları yerleştirir. Contaların sızdırmazlığını kontrol ettikten sonra, kaloriferci ustalarıyla işbirliği yaparak tesisatı dener. Özellikle eski yapılarda çalışmak oldukça zordur ve beklenmedik problemlerle karşılaşılır; bu problemlere hemen çözüm yolları bulmak gerekir. Büyük tesisler, ekip çalışmasıyla döşenir. Bu branşta çalışan ustalar, tesisat planlarını hazırlayabilecek, iyi bir tesisat kurabilmek için az masrafla çok ısıtma olanaklarını ve randımanı hesaplayabilecek nitelikte olmalıdır.

Alçıcı 62

Yapılarda, iç duvarların, bölmelerin ve tavanların kaplanması için alçı kullanılır. Uygulaması oldukça güç olan bu kaplamayı, alçıcı denilen duvarcı ustaları yapar.

Yapı içindeki duvarların ve tavanların pürüzsüz ve düzgün olabilmesi için, badanadan önce üzerleri bir alçı tabakası ile kaplanır. Alçıyı istenen kıvamda sulandırıp karabilmek ve malayla alıp duvara hem düzgün, hem de hızla yayabilmek için alçıcının uzun bir tecrübe edinmiş olması gerekir. Tavanların alçılanması çok daha güçtür. Alçıcı, yapının kullanılacağı amaca göre, yüzeyleri daha düzgün ve pürüzsüz yapabilmek için üzerine bir kat sıva sürer, bazen de şekiller kazılmış merdaneler yardımıyla tavana süs motifleri yapar. Bazı alçıcılar, çimento karışımıyla yoğurulmuş alçıdan «staff» veya kıtıklı alçı denilen süs motifleri, bazıları da mermer tozları karıştırılmış alçıdan «stuc» veya yalancı mermer denilen süslemeler yapmakta ustalık kazanır.

Badanacı 63

Bir evin yapımı ve tesisatı tamamlanınca, badanacı, evin iç duvarlarıyla tavanlarını badana ya da duvar kâğıdıyla kaplar. Bu, duvarların korunması, sağlık ve görünüm bakımından gereklidir.

Badanacı, ev sahibi veya kiracının arzusuna göre, ya bütün odaları badana yapar, ya da mutfak banyo duvarlarını badana ile boyayıp, yemek odası, oturma ve yatak odası, salon gibi yerlerin duvarlarına süslü, renk renk kâğıtlar yapıştırır. İşe başlamadan önce, duvardaki oyukları alçıyla doldurur ve sistireyle kazıdıktan sonra bir kat astar boya çeker. Bunun üzerine sürülecek badananın rengi, parlak mı, mat mı olacağı veya yapıştırılacak duvar kâğıtlarının deseni dekoratör ya da ev sahibiyle birlikte seçilir. Uzun yıllar içinde oturulmuş eski ve kirli yapılarda, badanacıyı kaçınılmaz fakat sıkıcı bir iş daha bekler: Duvarların yıkanması. Pek fazla malzemeye ihtiyacı olmayan badanacı, çoğu zaman büyük bir işletmede çalışacak yerde kendi adına çalışmayı tercih eder.

Dam Ustası 64

Dam ustası, evlerin damına kiremit, arduvaz, çinko, hatta bazen saman sapları döşeyen bir inşaat işçisidir. Bunun dışında çoğu zaman muslukçuluk da yapar.

Dam ustası, çalıştığı bölgenin iklim şartlarına göre arduvaz veya kiremit, çinko ya da kurşun döşemekte ustalaşır. Saman sapı ise daha çok köy evlerinde ve sıcak bölgelerde kullanılır. Dam kaplaması için önce, çatı iskeletinin kirişlerine çakılmış tahta lata veya padavralardan meydana gelen bir kiremit altı döşemesi yerleştirilir. Sonra, damın saçağından başlayıp tepeye doğru arduvaz veya kiremitler döşenir. Çivilerle çakılan arduvazlar veya kendi kıvrımlarıyla tutturulan kiremitler, bir üst sıradaki arduvaz ya da kiremitlerle kısmen örtülür. Böylece yağmur sularının aradan sızması önlenir. Damın yanyana iki yüzüne döşenmiş kiremitlerin mahya çizgisi boyunca birleştiği yere, bir maden levhası veya bir sıra yuvarlak kiremit yerleştirilir. Yüksek damlarda ve çoğu zaman tehlike içinde çalışan dam ustaları, kış aylarında muslukçuluk yaparlar.

Çilingir 65

Çilingirin asıl görevi kilitler ve anahtarlar yapmak, yerlerine takmak ve onarmaktır; bunun dışında, yapıların iç veya dış düzenlemesiyle ilgili küçük demircilik işleri de yapar.

İnşaattaki ağaç kısımların yapılması nasıl marangozun işiyse, madenî parçaların yapılması ve takılması da çilingirin işidir. Yapının kaba inşaatı bitip işçiler çekildikten sonra sıra çilingire gelir; kapı ve pencere çerçevelerindeki bütün madenî kısımları, el tutacaklarını, kilitleri hazırlayıp yerlerine takan çilingir, maden tesviyesini, dövme, delme, perçinleme ve kaynak işlerini bilen çok yanlı bir meslek adamıdır. Modern inşaatta, fabrikalarda yapılmış standart kilitler kullanılır. Bu fabrikalar, işletmenin kapasitesine göre iki, üç, on veya yüzlerce işçi çalıştırır; fakat çilingirlerin çoğu birer dükkan açarak ayrı çalışmayı tercih ederler. Hatta bazıları, atelyelerinde demir kapılar, balkon korkulukları gibi sanat işleri bile yaparlar.

Beton Kalıpçısı 66

Beton yapılar, ayrı parçalar halinde hazırlanır. Her parça, şantiyede beton kalıpçısı tarafından tahta levhalarla yapılmış belirli biçimde ve büyüklükte bir kalıba dökülerek elde edilir.

Kumun veya betonun karıştırılması her ne kadar çocuk işiyse de, kalıpların hazırlanması ancak kalifiye bir işçi tarafından yapılabilecek kadar güç ve önemli bir iştir. Beton kalıpçısı, mimarlar tarafından tasarlanmış en karmaşık parçaların aynı biçim ve büyüklükteki birer kalıbını tahta levhalarla hazırlar. Yapılacak iş basit bir duvar olabileceği gibi, bir su terazisinin kulesi, dev bir köprünün kemeri, bir gökdelenin taban direkleri ya da bir tünelin tonozları olabilir. Eldeki planları tıpatıp uygulamak, yüzlerce tonluk betonun yükünü karşılamak, şekil değişikliklerini ve kopmaları önlemek için daima yeni düzenlemeler tasarlamak şarttır. Gerçi bugün fabrikalarda madenden beton kalıpları da yapılıyor ama, bunlar henüz çok kullanılmadığından, tahta ile çalışan beton kalıpçılarına rakip olamıyor.

Mağaracı 67

Amatör mağaracılar, bu konuya merak sardıkları için yeraltındaki doğal oyukları keşfe çıkarlar. Profesyonel mağaracılar ise, bu oyukları bilimsel olarak incelerler.

Mağaracılar, her gün biraz daha ileri, biraz daha derine gidebilmek için büyük tehlikeleri göze alırlar. Mağaraların, derin çukurların içindeki dar ve dolambaçlı yollarda kayarak, yeraltındaki göller ve nehirler üzerinde bilinmeyen tehlikelere koşar, ürkütücü sifonlara gözü kapalı dalarlar. Bu yolculuk sırasında, tarihöncesinin büyük mağaralarını, yeraltında yaşayan kör hayvanları veya klorofilsiz bitkileri keşfederler. Mağaracının ardından, modern cihazlarla donatılmış teknisyenler iner ve mağarayı metotlu olarak araştırıp haritalar çizerler, tarih, coğrafya, biyoloji araştırmaları yaparlar, mağaradaki hayat şartlarını ve yeraltı su şebekelerini incelerler, hatta bazen halkın gezip görebilmesi için mağarayı düzenlerler, turizme açarlar.

Yanardağ ve Deprem Bilgini 68

Yanardağ ve deprem bilgini, yanardağ püskürmelerini ve yer sarsıntılarını önceden tespit ederek zararlarını azaltabilmek için gözlemler, incelemeler yapar.

Bütün dünyada sayıları birkaç bini geçmeyen yanardağ ve deprem bilginleri, yeryüzünde pek çok gözlem istasyonu, deprem kaydedici cihaz şebekesi kurmuşlar ve yer sarsıntılarının şiddetini ölçmek için aralarında bir ölçek (Richter ölçeği) kararlaştırmışlardır. Yerin sarsılmasıyla birlikte bütün binalar iskambil kâğıtlarından kurulmuş şatolar gibi devrilmeye veya bir yanardağın kraterinden kızgın lavlar taşmaya başladığı zaman, yanardağ bilgini hemen olay yerine koşar. Gürleyen dağı dinler, ateş kusan bir yanardağın sıcaklığını ölçer, zehirli gaz bulutlarını inceler, sonra aldığı bilgilere dayanarak haritalar yapar, teoriler öne sürer, tavsiyelerde bulunur, tehlikeli bölgelerin sınırlarını çizer. Uğraştığı bilim dalı çok yeni, laboratuvarı ise bütün yeryüzüdür.

Maden Araştırıcısı 69

Petrol, altın, demir, uranyum gibi doğal zenginlikler yerin derinliklerinde gömülüdür. Araştırıcı, değerli cevherlerin yerini bulabilmek için yeryüzündeki görünür belirtileri araştıran jeologdur.

Maden araştırıcısı madenler konusunda geniş bilgi sahibidir ve «altına hücum» devrinde olduğu gibi basit tahminlere dayanarak işi tesadüfe bırakmaz. Teorik bir incelemeden sonra, genellikle havadan yapılan gözlemlerle araziyi iyice tanır ve en umut verici bölgeleri metotlu bir şekilde araştırır. Eskiden maden araştırıcıları, cevher olduğu sanılan arazideki toprak ve kaya parçalarından örnekler alıp laboratuvarda incelemekle yetiniyorlardı. Oysa şimdi, o bölgedeki ışımaları, magnetik şiddeti v.b. ölçen cihazlar kullanılıyor ve bunlara dayanarak, derinlemesine araştırmalar yapmak için kesin bir sınır çiziliyor. Uygarlaşmış bölgelerde genellikle maden yataklarının çoğu keşfedildiği için, maden araştırmaları hemen her zaman iyi bilinmeyen, iklimi çetin ve yaşaması güç bölgelerde yapılır.

Madenci 70

Madenci, maden yataklarına ulaşabilmek için önce düşey kuyular, sonra yatay işletme galerileri kazar ve kazı çalışmaları ilerledikçe ocağı payandalarla destekleyerek çökmesini önler.

Madencilerin çalışması daima yeraltında, bazen yüzlerce, bazen binlerce metre derinlikte, karanlık, sıcak, nem ve toz içinde yürütülen çok yorucu bir çalışmadır. Durmadan geliştirilen güvenlik tedbirlerine rağmen, su baskınları, toprak kaymaları ve grizu patlamaları madenciler için hâlâ büyük bir tehlikedir. Kazma küreğin yerini bugün hava basınçlı çekiçler, matkaplar, patlayıcı maddeler, kazma makineleri almış ve çalışmaları çok daha kolaylaştırmıştır ama, şimdi eskisinden daha bol olan maden tozları ciğer hastalıklarına yol açan çok önemli bir sorundur. Madencilere ödenen oldukça yüksek ücretler ve öbür mesleklerden daha önce başlatılan emeklilik, bu çok tehlikeli ve zahmetli çalışmanın ancak küçük bir karşılığı olabilir.

Hafriyatçı 71

Hafriyatçılar veya toprak tesviyecileri, el âletleriyle, makinelerle toprağı kazar, kaldırır, taşır ve kazılan yerin çeperlerini tahta payandarlarla desteklerler.

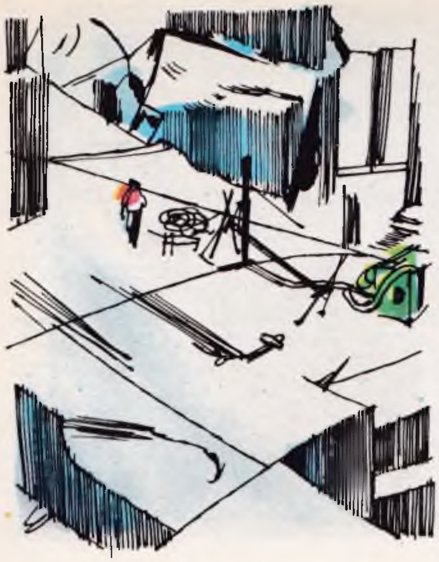
İster kara veya demiryolları açmak, ister bir binanın temelini atmak için olsun, o arazideki toprağın bir kısmını kazıp kaldırarak hepsini aynı düzeye getirmek gerekir. Eskiden bu kazı işlerini yapmak için hafriyatçılar yalnız kazma, kürek, bel gibi basit el âletleri kullanırlardı. Teknik gelişmeler sonucu hafriyatçılar artık buldozer, skraper, mekanik kürek, toprak tesviye makinesi veya mekanik tokmak makinesi kullanan birer teknisyen haline gelmiştir. Geniş bir çalışma alanı olan bu meslek, canla başla çalışanlara sürekli ilerleme olanakları sağlar. Elinde kazma kürekle ömür boyu toprak kazmak istemeyenler, ekip şefi, işçibaşı, şantiye şefi, hatta büyük hafriyat çalışmaları yapan bir şirketin işletme şefi olabilirler.

Kuyucu 72

Yeraltındaki su tabakalarına ulaşmak ve suyu yeryüzüne çıkarmak için toprağı kazanlara kuyucu denir. Kazılan kuyunun tipine göre bu işçiler ya harfiyatçı, ya da sondacıdır.

Eskiden su kaynaklarının yeri çok ilkel usullerle aranırdı. Bugün su mühendisleri, bilimsel yollarla kuyunun açılacağı yeri belirler ve tipini kararlaştırırlar. Klasik tip kuyular, bir hafriyatçı tarafından kazmayla veya taş kırma çekiciyle kazılır. Kuyunun çapı iki ile üç metre arasında değişir, derinliği de yüz metreye kadar ulaşabilir. Kazma işi tamamlanınca, kuyunun çeperlerine taş duvar örülür ya da çimentoyla sıvanır. Bu tip çalışmalarda kuyucu, her an toprak kayması, boğulma, nefes tıkanması gibi tehlikelerle karşı karşıyadır. Modern kuyular ise mekanik matkaplarla açılır. Bir delgi makinesi, tıpkı petrol araştırmalarında olduğu gibi, toprağın yüzlerce metre derinliğine birkaç santimetre çapında bir boru salar. Su ya pompalarla çekilir, ya da kendiliğinden fışkırır.

Taş Ocakçısı 73

Çeşitli işlerde kullanılan taş, alıcıların işine yarayacak taş bloklarını bulmayı, kırıp kaldırmayı ve istenen boyutlarda kesmeyi bilen taş ocakçıları tarafından yerden çıkarılır.

Taş ocaklarından çıkarılan malzemeler inşaatta (taş, şist, kireç taşı) ve çok çeşitli işlerde (seramik için kil, ekilebilir toprakların verimini artırmağa yarayan malzemeler) kullanılır. Kütle halinde bulunan bu malzemeleri çıkarıp değerlendirebilmek için, taş ocakları ya galeriler halinde (maden ocakları gibi), ya da çoğu zaman açık ocaklar halinde işletilir. Ve işletilen bu ocaklardan, arazinin cinsine göre inşaat taşları, mermer, granit, kaldırım ustaları için kum taşı, dam ustaları için arduvaz çıkarılır. Taş ocakçısı, jeoloji bilgisinden yararlanarak en iyi taş bloklarının nerede bulunabileceğini araştırır; taş kesicisi ise, ocaktan çıkarılan büyük bloklara alıcının istediği biçim ve boyutları verir.

Yontma Taş Ustası 74

Kayaların yapısını ve özelliklerini çok iyi tanıyan yontma taş ustası, inşaatta kullanılacak yontma taşların hazırlanmasını ve yapıdaki yerine yerleştirilmesini denetler.

Taş yapıların ve anıtların yükselmesinde, şantiyede çalışan işçilerden başka, genellikle taş ocaklarında veya atelyelerde çalışan yontma taş ustalarının da emeği vardar. Mimar tarafından hazırlanan planda, yapıdaki her elemanın biçimi, yeri ve boyutları belirtilir. Kayaları kesme sanatını (veya stereotomiyi) bilen yontma taş ustası da elverişli taş bloklarını seçer ve yapıdaki her eleman için çinkodan ayrı ayrı gabariler hazırlar; taşı yontan işçiler, yaptıkları işin istenen boyutlarda olup olmadığını bu gabarilerle denetlerler. Yontma taş ustaları, yontulmuş taşın kabasını almak için el testeresi veya testere tezgâhı kullanırlar; sonra tokmak, yontma kalemi ve dişli çekiç yardımıyla taşı istedikleri gibi yontarlar. Numaralanan her blok, yapılacak olan taş binada kendisine ayrılan yere yerleştirilir.

Mermerci 75

Âdi inşaat taşlarından daha değerli olan taşları, özellikle bazı eşyanın yapımında veya süslenmesinde kullanılan mermer ve graniti mermerci ustaları işler

Evlerimizi süsleyen şömineler, sehpa üstlükleri, tablalar, kaldırım kenarları, bazı anıtlar hep mermerden, granit veya profildendir. Mermerci, yapacağı esere istenen rengi, damar süslerini ve tane inceliğini verebilmek için, uygun taşı seçmeğe ve iyi işlemeğe çalışır. Taş ocağından gelen blokları atelyesinde hazırlayarak kullanılacak hale getirir, sonra taşın üzerine parçanın kabataslak çizimini yapar. Şeklin kenarındaki fazla parçaları, taşçı testeresiyle veya üzerinde sentetik elmaslar bulunan bir taşlama taşıyla alır. Parçaya son biçimini verdikten sonra, gerek mermeri, gerek graniti parlak, pürüzsüz, dümdüz olacak şekilde perdahlar. Çok titiz bir çalışma isteyen bu perdahlama işi elde, içine ponza taşı veya zımpara tozu katılmış perdah macunlarıyla yapılır.

Taş Oymacısı 76

Taş işçiliğinin bazı güç ve nazik işlemleri gerçekten uzmanlık ister. Taş oymacısı, silmeler, gravürler ve küçük süs heykelcikleri yapabilen bir heykeltıraştır.

Bir devrin en yaygın süs elemanı olan oyma taşlar, bugün hâlâ pek çok yerde kullanılır. Sütun veya heykellerin oturtmalıklarında, bazı anıtların alınlıklarında gördüğümüz yazılar, çeşit çeşit süslemeler, büyük bir özenle çalışan ve taş üzerinde en nazik işlemleri yapabilen oymacının elinden çıkar. Oyma harflerle çalışan bu sanatçı, çok değişik harf tipleri kazımasını bilir. Bugün hâlâ bazı kumaşların ve duvar kâğıtlarının basılmasında kullanılan baskı silindirlerinin üzerine şekiller, desenler kazır. Elinde boy boy taşçı kalemleri ve çekiciyle mermer, granit veya başka taşlar üzerine gravürler yapan, tornada çalışan taş oymacısı, bu sanat çalışmalarından başka trabzan ayakları gibi bazı mimarî elemanları ya da bileyi çarkları, değirmen taşları gibi bazı taş âletler de yapar.

Kaldırım Ustası 77

Cadde, sokak ve meydanlara kaldırım taşlarının döşenmesi hiç de kolay bir iş değildir. Yüzeyin hazırlanmasından taşların döşenmesine kadar bütün işlemleri kaldırım ustası yapar.

Taş döşemek başlıbaşına bir sanattır. Geniş bir alan üzerine taşları yerleştirirken arazinin eğimi ve taş kaplanacak alanın biçimi göz önünde tutulur. Taşların döşenmesinde de çeşitli desenler uygulanabilir: Yarım daire, yıldız, çember, bal peteği v.b. Kaldırım ustası, önce taş döşenecek yüzeyi veya zemini (toprak, kum, makadam veya çimento) hazırlar, sonra yere kazıklar çakıp aralarına ipler gererek döşeme biçimini belirler. Çakılan kazıkların başları, taş döşenecek yüzeyin son seviyesini, ipler de taşların yerleşme desenini gösterir. Tokmak ve çekiç yardımıyla taşları sabırla bir bir çakan kaldırım ustası, aralarındaki boşlukları kum veya çimentoyla doldurur. Bazen de, caddeyi geçirimsiz bir katran tabakasıyla kaplayacak olan asfaltçılara teslim etmeden önce toprağı tokmakla iyice bastırır.

Kumcu - Mucurcu 78

İnşaatta kullanılan kum ve mucur, ya taş ocaklarından, ya da kumcu - mucurcu denilen işçiler tarafından bazı nehirlerin dibinden çıkarılır.

Beton yapıların ve yolların inşasında bol miktarda kum, çakıl taşı ve mucur kullanılır. Hem taş ocakları bütün bu ihtiyacı karşılayamayacağı, hem de nehir diplerinde sürekli kum ve çakıl taşı biriktiği için, gerekli malzemenin bir kısmını nehirlerden çıkarma yoluna gidilmiştir. Tarak gemisiyle çalışan kumcu ve mucurcu, çoğu zaman iki işlemi birden yapar: Bir yandan nehrin yatağını derinleştirirken, bir yandan da müteahhitlere satacağı çakıl taşı ve mucurları çıkarır. Açık işletme halindeki taş ocakları da, eski alüvyonları değerlendirebilmek için genellikle akarsuların açtığı vadilerde kazılır. Raylar üzerinde çalışan kepçeli bir kazı makinesi, toprağı sistemli bir şekilde kaldırır. Böylece, kazılan yerin iki yanında yüksek kum tepeleri birikir; yavaş yavaş içeri sızan nehir suları da, balıkçılar ve yüzme meraklıları için çok elverişli olan sunî gölcükler meydana getirir.

Maden Mühendisi 79

Bir maden ocağının açılması ve işletilmesi, yeraltını ve yeraltındaki maden cevherlerini iyi bilen bir veya birkaç jeolog mühendisin yetkisi altında yürütülür.

Maden mühendisinin yönetimi altında bir maden yatağının veya damarının işletmeye açılabilmesi için, önce, yük ve işçi asansörlerinin işlediği giriş kuyularının, sonra havalandırma ve elektriklendirme kuyularının, daha sonra da sızıntı sularını boşaltmağa yarayacak kanalların kazılması gerekir. Gerekli bütün güvenlik tedbirleriyle (ışık, havalandırma, payandaların vurulması) birlikte çeşitli galerilerin açılması, işletme çalışmalarıyla birlikte yürütülür. Mühendis, yaptığı hesaplarda arazinin cinsini (kayalık, kalker, killi, kuru, nemli) ve iklim şartlarını göz önünde tutar. Maden mühendisi, bütün işletme süresince yapılan çalışmaları yönetir, üretimi ve ocağın verimliliğini kontrol eder, yardımcılarının (kazı kontrolörü, ocak şefi) aracılığıyla maden işçilerinin çalışmalarını düzenler.

Sondacı 80

Yeraltında maden cevheri veya petrol bulunduğunu kesinlikle anlamak için, kuyular açarak yeraltındaki kayaçlardan örnekler almak şarttır: Sondacı işte bu çalışmaları yapar.

Bir maden ocağının açılması veya bir petrol işletmesinin kurulmasından önce, o bölgede sayısız sondajlar yapılır. Sondacı, önce maden veya petrol bulunduğu sanılan yere bir «derrick» (derik) diker. Sonra rotatif bir motor, yirmi metre uzunluğundaki bir çelik çubuğu toprağın derinliklerine doğru düşey olarak daldırır; bu çubuğun ucunda da, en sert kayaları bile delebilen sunî elmas parçalarıyla donatılmış, çelikten yapılma, taç şeklinde bir delgi bulunur. Çelik çubuk hemen hemen toprağa gömülmek üzereyken bunun ucuna ikinci bir çubuk vidalanır. Yeraltındaki kayaçlardan bir inceleme parçası (karot) çıkarmak istendiğinde, yerin altı veya yedi bin metre derinliğinde çalışan delgi yukarı doğru çekilir. Genellikle bir maden damarının yerini iyice belirleyebilmek için pek çok sondaj yapmak gerekir, fakat daha ilk sondajda yerden bir petrol sütununun fışkırdığı da olağandır.

Ocak Şefi 81

Bir maden ocağında, maden işçilerinin çalışmalarını yöneten, maden mühendisinin verdiği emir ve talimatın uygulanmasını sağlayan işçibaşına ocak şefi denir.

Maden mühendisinin sağ kolu olan ocak şefi, bütün bir ekibin çalışmasını yönetir. Gerek yeraltında, gerek açık havada, gerek madenin işletilmesinde, gerek taşınmasında çok önemli görevler yüklenen bu tecrübeli madenci, her an ekibindeki işçilerin güvenliğinden ve kuralların titizlikle uygulanmasından sorumludur; çünkü, maden işçilerini bekleyen tehlikeler gerçekten sayısız ve küçümsenmeyecek kadar ciddidir. Uzun yıllar maden ocaklarında çalıştıktan sonra bu göreve getirilen ocak şefi, işletmedeki bütün tesislerin, özellikle galerilerin havalandırma sistemi, sızan suları boşaltma pompaları, maden veya kömür arabalarını taşıyan kablolar gibi güvenliği sağlayan tesislerin iyi çalışıp çalışmadığını kontrol eder. Herhangi bir tehlike ânında derhal kurtarma ekibinin başına geçerek işçilerin yardımına koşan da yine ocak şefidir.

Yol İşçisi — 82

Kimisi belediyenin, kimisi de Karayolları Genel Müdürlüğünün kadrosunda çalışan yol işçileri, şehiriçi ve şehirdışı yolların bakımıyla görevlidir.

Türkiye'nin yol şebekesi, yüzbinlerce kilometre karayolu, onbinlerce de tünel ve köprüden meydana gelir. Her belediye ancak kendi sınırları içindeki karayollarının onarımıyla ilgilenebildiğinden, şehirlerarası yolların, köprülerin, tünellerin yapımı ve bakımı, Bayındırlık bakanlığına bağlı olan Karayolları Genel Müdürlüğüne aittir. Üzerine düşen görevleri yerine getirebilmek için geniş bir personel kadrosu ve çok çeşitli malzemeyle çalışan bu kuruluşun, inşaat şeflerinden şantiye şeflerine, ağır vasıta şoförlerinden yol işçilerine kadar pek çok elemana ihtiyacı vardır. Kışın o dondurucu soğuklarında kar makineleriyle yolları açan, yazın güneş altında asfalt döken bu işçiler, yolların bakımı ve onarımından başka, yol kenarlarındaki otları biçmek, çitleri budamakla da görevlidirler.

Çöpçü — 83

Evlerin ve sanayi binalarının çöplerini toplayıp çöp dökme çukurlarına veya yakma fırınlarına kadar taşımak ve sokakları süpürmekle görevli temizlik işçilerine çöpçü denilir.

Toplum hayatının zorunlu kıldığı hizmetler arasında şehir çöplerinin yok edilmesi, gerek ekonomi gerek sağlık bakımından, kirli suların lağımlarla boşaltılması kadar önemli bir yer tutar. Çöp arabaları, daha sabahın erken saatlerinde sokakları bir bir dolaşır ve çöpçüler, kapı önlerine bırakılmış çöp bidonlarını bu kamyonların kasalarına boşaltırlar; bazı kamyonlar, daha az yer tutması için çöpleri sıkıştıran bir presle donatılmıştır. Toplanan çöpler, ya çöp yakma fırınlarına (burada açığa çıkan buharlar da şehir ısıtma tesislerini veya elektrik santrallarını besler), ya çöpleri gübre haline çeviren fabrikalara, ya da çöp dökme çukurlarına taşınır. Her yıl halkın bir milyon tonu aşkın çöpünü toplayan çöpçüler gerçekten büyük bir kamu hizmeti yaparlar.

Nüfus Memuru — 84

Nüfus memurunun görevi, yurttaşların doğum, ölüm, askerlik, evlenme, boşanma gibi durumlarıyla ilgili değişiklikleri nüfus kütüklerine kaydetmektir.

Bir ülkedeki yurttaşların sayısının, doğum ve ölüm oranını, askerlik, evlilik gibi değişen durumlarını tespit etmek devletin görevlerinden biridir. Türkiye'de bu işlemler İçişleri bakanlığı tarafından yürütülür. Bakanlığın her ilde bir nüfus müdürlüğü, ilçe ve bucaklarda da birer nüfus memurluğu vardır. Nüfus işleri önce nüfus yazımı ile başlar. Her doğan çocuk nüfusa kaydedilir ve adına bir nüfus cüzdanı çıkarılır. Bu nüfus cüzdanına ve nüfus kütüğünde kendisine ayrılan sayfaya, eğer erkekse askerlik durumu, evlenince kiminle ve hangi tarihte evlendiği, sonra doğan çocukları bir bir işlenir. Böylece, bir bireyin doğumundan ölümüne kadar bütün varlık ve özlük durumları devletçe bilinir. Beş yılda bir yapılan nüfus sayımları ise Devlet İstatistik enstitüleri tarafından düzenlenir.

Hızarcı 85

Hızarcı, ağaç gövdelerini veya tomrukları biçerek kalas, tahta ya da kereste haline getirir. İşlettiği hızar fabrikasının sorumluluğu ve makinelerin bakımı onun omuzlarındadır.

Hızar fabrikalarında, çeşitli sanayi dallarının ihtiyaçlarına uygun biçim ve boyutlarda ağaç blokları hazırlanır: Kalın tahta veya levhalar, düzgün kirişler, kereste ve mertekler, kalaslar, ince padavra tahtaları v.b. Hızarcı, genellikle su veya elektrik enerjisiyle çalışan büyük hızar makinelerinin yardımıyla koca tomrukları istenen biçim ve büyüklükte biçer; bir yandan da kabuk, yonga, talaş gibi hızar artıklarının mümkün olduğu kadar az olmasına dikkat eder. O, her tomruğun biçimi ayrı olduğundan, önceden nasıl bir kesim uygulayacağını kararlaştırmalı ve her tomruktan en fazla yararlanabilmenin yollarını araştırmalıdır. Kesme işi, hızar fabrikasındaki tomruk depolama parkında, büyük hızar makineleri, küçük el hızarları, şerit veya daire testereler yardımıyla yapılır.

Doğramacı 86

Doğramacı, bir binanın kapı, pencere, gömme dolap, pancur, süpürgelik, lambri gibi bütün ağaç aksamını hazırlayan ve masa, iskemle, dolap gibi basit mobilyalar yapan bir marangozdur.

Ağaç işleri yapan ustalara genellikle marangoz denilir ama, marangozluğun da çeşitli bölümleri vardır: Mobilyacı (veya ince marangoz), doğramacı (veya kaba marangoz), dülger, modelci, ağaç tornacısı gibi. Hepsinin ortak yönü, ağacı işleyerek çeşitli eşyalar hazırlamalarıdır. Mobilyacı, yaptığı mobilyaların parçalarını sadece yapıştırarak birleştirdiği halde doğramacı, erkek ve dişi zıvanayla, değişik geçmelerle ve ağaç çivileriyle sağlamlaştırır. Ölçü üzerine iş yapan küçük doğramacılara karşılık, büyük doğramacılar makinede seri halinde standart yapı elemanları imâl ederler: Kapılar, pencereler, lambriler, parke ve pancurlar. El testeresi ve planyanın yerini de bugün makineler almıştır: Mekanik testereler, rende ve planya makineleri, varagele tezgâhları, doğramacının işini kolaylaştıran birer yardımcıdır.

Dülger 87

Bugün hâlâ uygulanan ahşap binalarda, hattâ beton binaların çoğunda, yapının kat bölmesi, iskelet, merdiven gibi çeşitli parçalarını hazırlayıp birleştirecek dülgerlere ihtiyaç vardır.

Bugünün yapılarında genellikle ahşap iskelet yerine demir veya beton iskelet tercih ediliyor; fakat dülgerlik mesleğinin artık öldüğü ya da önemini yitirdiği anlamına gelmez bu. Gerçekten de geçici inşaatların çoğu, eski yapı ustalarından miras kalan gelenek ve usullere yeni teknikleri ekleyen usta dülgerlerin elinden çıkar. Bugün birer sanat eseri sayılan ve görenleri hayran bırakan beton yapılar içinde öyle örnekler vardır ki, önce yüzlerce dülgerin çalışmasıyla ağaçtan inşa edilmiş, sonra beton kalıplarla kesin biçimini almıştır. Bir insanın mesleğine karşı duyabileceği saygı ve sevgiyi anlayabilmek için, koca kerestelerden sağlam ve zarif bir çatı bağlaması yapıp birleştiren dülgerlerin yılmadan çalışmasını seyretmek gerekir.

Mobilyacı 88

Mobilyacı, çeşitli ağaçlardan zarif ve sağlam mobilyalar yapabildiği gibi, müşterilerinin eski stildeki mobilyalarını onarmayı veya biçimlerini değiştirmeyi de bilir.

Kendisinin çizdiği ya da mobilya dekoratörlerinin hazırladığı modellerden yararlanan mobilyacı, her model ve eşyanın kullanılacağı yere uygun ağaç cinslerini işleyerek oturma odası, yemek ve yatak odası, salon, hol, antre mobilyaları yapar. Bazen, yaptığı mobilyaların üzerini abanoz, maun, ceviz gibi değerli ağaçlarla, hatta polyester, formika gibi sentetik maddelerle kaplar. Bütün stilleri ve teknikleri bilen usta bir mobilyacının ağaç cinslerini de çok iyi tanıması ve her modele uygun düşecek ağacı büyük bir titizlikle seçmesi gerekir. Sırasında eski stilleri taklit ederek yeni mobilyalar yapabildiği gibi, onardığı eski mobilyaları da yenisi kadar sağlam hale getirebilmelidir. Üstelik, daima yeni modeller bulmak ve değişik biçimler yaratmak için günün zevkini ve modasını yakından izlemek zorundadır.

Ağaç Oymacısı 89

Eski stildeki mobilyaları süsleyen oyma şekiller, küçük heykelcikler, ağaç oymacısı denilen bir sanatçı tarafından elde veya makinede yapılır.

Ağaç oymacılığı, mobilyacılığın yardımcı dallarından biridir. Klasik üslûba göre yapılmış mobilyaların çoğunda, değişik biçimlerde yontma ve oyma kalemleri, tokmak yardımıyla ve baştanbaşa el emeğiyle işlenmiş güzel şekiller göze çarpar. Oymacı, mobilya üzerine yapacağı motifi önce tebeşir veya kurşun kalemle çizer, sonra tokmak ve yontma kalemiyle şeklin etrafından talaş kaldırarak ağacın kabasını alır, ince oyma kalemlerinin üzerine avucunun içiyle hafif hafif vurarak eserine son biçimini verir. Bu titiz ve güç çalışmaya karşılık, seri halde imâl edilen mobilyaların desenleri bir kopya tezgâhında, mafsallı gezer frezeler yardımıyla yapılır; modelin kenar çizgilerini hiç şaşmadan izleyen bir yoklayıcı (veya palpör) frezelere kumanda ederek ağacın üzerine aynı şekli işler.

Ağaç Tornacısı 90

Ağaç tornacısı, torna denilen bir makinede çalışarak, ağaçtan sandalye ayakları, tekerlek, merdiven küpeşteleri, makara, oyuncak gibi yuvarlak biçimli bazı eşyalar yapar.

Ağaç tornacısını çalışırken seyretmek büyüklerin de küçüklerin de çok hoşuna gider; Torna aynasına iyice sıkıştırılmış halde dönen parçanın uğultusu, torna kalemi çalıştıkça etrafa saçılan burgu şeklinde kıvrılmış uzun talaşlar gerçekten heyecan vericidir. Oysa, otomatik bir torna tezgâhının karşısında aynı şiirsel hayavı duyamaz insan. Bu çok geliştirilmiş torna tezgâhlarında parça durmadan döner, gabariler de torna kalemini otomatik olarak hareket ettirir. Ama ister basit, ister otomatik tornada olsun, iş bittiği zaman duyulan heyecan hep aynıdır: Çeşitli mobilyalar için hazırlanmış zarif ayak ve kayıtlar, tıptaki birbirinin eşi lobutlar, toplar, tekerlek ve ispitler, brüyerden yapılma güzel pipolar... bir bir şekillenip ortaya çıkıverir.

Bakkal 91

Bakkal, bozulmadan saklanabilecek yarı taze veya konserve yiyecek maddelerini, çeşitli temizlik malzemelerini toptan ya da perakende satan bir tüccardır.

Toptancı bakkallar, doğrudan doğruya üreticiden toplu miktarda aldıkları çeşitli yiyecek (pirinç, şeker, un, yağ, reçel, kuru sebzeler v.b.) ve temizlik maddelerini (sabun, çamaşır suyu, deterjan v.b.) perakendeci bakkallara satarlar. Ticaret anlayışı olan bir bakkal, müşterilerinin hemen hemen bütün ihtiyaçlarını karşılamak ve çevrede iyi isim yapabilmek için, dükkânını her an temiz tutmak, daima taze ve kaliteli mal satmak, günlük listeler çıkararak eksilen malların yerine yenisini getirmek ve en önemlisi müşterilerine karşı anlayışlı, güleryüzlü olmak zorundadır. Her sokak arasında adım başı rastlanan küçük bakkalların yanı sıra, yiyecek ve temizlik maddelerinden kırtasiye malzemelerine, mutfak eşyalarına kadar her şeyin satıldığı büyük bakkaliyeler de vardır; burada müşteriler, tekerlekli servis arabalarıyla dolaşıp istediklerini kendi elleriyle seçerler.

Şarküterici 92

Şarküterici, yemek aralarında meze olarak yenilen çeşitli gıda maddelerini veya kendisinin pişirdiği bazı hazır yemekleri satan bir tüccardır.

Büyük şehirlerdeki ev kadınları, beklenmedik bir misafiri ağırlamak için gerekli bütün meze (ançuez, tarama, mayonez, sosis, salam, sucuk, pastırma, çeşitli zeytin ve peynirler) ve hazır yemekleri (börek, midye dolması, pilâkı, zeytinyağlı dolmalar v.b.) şarküteri dükkânlarında bulabilirler. Şarküterici, sattığı malların bir kısmını güvendiği firmalardan alır, bir kısmını da kendi elleriyle hazırlar. Ne şekilde olursa olsun, dikkat etmesi gereken en önemli nokta kaliteli ve temiz mal satmak, her gün taze mal getirerek müşterilerinin güvenini kazanmak, hatta tavsiyeleriyle seçimlerine yardımcı olmaktır. Pırıl pırıl dükkânın raflarına itinayla yerleştirilmiş çeşit çeşit yiyecekler arasından seçim yapmak da gerçekten güçtür.

Kasap 93

Kasap, bütün veya parça halinde satın aldığı kasaplık hayvanları parçalar, kemiklerini ve sinirlerini çıkardıktan sonra müşterilerine perakende olarak satar.

Eskiden kasaplar, satacakları hayvanları çiftliklerden kendileri seçer ve dükkânlarının önünde keserlerdi. Bugün büyük şehirlerde, eti yenilen koyun, kuzu, sığır, dana gibi hayvanları hayvan toptancılarından almak ve en ileri tekniklerle kesmek, mezbahaların görevidir. Sabahın erken saatlerinde mezbahaya giden kasaplar, kesilip derisi yüzülmüş ve belediye görevlileri tarafından damgalanmış hayvanları alır, dükkânlarındaki büyük buzdolaplarında saklarlar. Hayvanın iri kemiklerini ve sinirlerini çıkardıktan sonra, kıymalık, parça et, pirzola, biftek veya bonfile halinde ayırarak iştah açıcı bir şekilde sergilerler. Müşteri geldiğinde sadece istediği eti tartmak ve fiyatını hesaplamak kalır. Bazı büyük lokantalar da, her gün kullanacakları etleri kesmesi ve hazırlaması için aylıklı bir kasap tutarlar.

Mandıracı 94

Mandıracının işi, daha çok süt, kaymak, tereyağ ve yoğurt satışına dayanır. Bunlardan başka, peynir ve yumurta, bazen reçel ve zeytin gibi gıda maddeleri de satar.

Mandıracı, sattığı malları müşterilerine güvenle tavsiye edebilmek ve çevrede kendine iyi bir isim yapabilmek için, her zaman taze ve kaliteli mal seçmesini bilmek zorundadır. Süt, kaymak, tereyağ ve yoğurdu, büyük süt kooperatiflerinden veya çevreye yakın mandıralardan alır. Yumurtayı çiftliklerden, peyniri de yine mandıralardan veya ürünlerinin kalitesine güvendiği büyük firmalardan getirtir. Tabiî, yüzlerce firmanın yaptığı yüzlerce peynir çeşidi olduğu gözönünde bulundurulursa bu seçimin ne kadar güç olduğu anlaşılır. Malların dükkânda bozulmadan saklanması da bir başka problemdir. Bazı gıda malları dükkânın ısısında saklanabildiği halde bazılarını değişik sıcaklıktaki depolarda tutmak gerekir. Süt, yoğurt, tereyağ ve yumurta her zaman günlük olarak satılmalı ve iyi mandıracı, her gün satabileceği kadar mal sipariş etmelidir.

Balık Satıcısı 95

Balık satıcısı, tatlı ve tuzlu balıklarını satarak geçinir. Balığı seçmesini, taze olarak saklamasını, temizlemesini ve hangi balığın hangi ayda yenileceğini bilmesi gerekir.

Balık avcıları, balık üreticileri ve balık satıcıları, yerkürenin yüzeyini kaplayan tatlı ve tuzlu sulardaki bu büyük ve çok faydalı gıda deposundan insanoğlunun yararlanabilmesini sağlarlar. Balıkçı dükkânının büyük tablalarında her mevsim irili ufaklı, renk renk, çeşit çeşit balıklar göz alır: Gerek ırmaklarda, gerek durgun sularda yaşayan tatlı su balıkları (sazan, yayın, alabalık, turna balığı), kaya balıkları, kıyı ve açık deniz balıkları diye ayırt edilen tuzlu su balıkları (barbunya, mercan, hamsi, uskumru, lüfer, paiamut, kalkan, v.d.) ayrıca kabuklu deniz hayvanları (istakoz, karides, istiridye, midye, pavurya) pırıl pırıl ışıklar altında sergilenir. Satıcı, balıkların üzerine sürekli su dökerek taze kalmalarını sağlar ve müşterinin seçtiği balıkları büyük bir el ustalığıyla çabucak temizler

Ekmekçi veya Fırıncı 96

Ekmekçi veya fırıncı, geleneksel usullere ve resmî şartlara uygun olarak hazırlayıp pişirdiği ekmekleri hem fırınında satar, hem de bakkallara dağıtır.

Türkiye'de ekmek genellikle buğdaydan yapılır; ancak buğdayın az ve pahalı olduğu yerlerde mısır, çavdar ve arpa unundan da yapıldığı olur. Ekmeğin kalitesi, kullanılan unun cinsine ve pişirme süresine bağlıdır: Yüksek kaliteli unlardan francala ve beyaz ekmek, kepekli unlardan da esmer ekmek elde edilir. Ekmeğin biçimi de, müşterilerin arzusuna göre, ya altı düz üstü kabarık somun şeklinde, ya da francala gibi uzun olur. Köy ve kasabalarda hâlâ tekneler içinde, elle ya da ayakla yapılan yoğurma işlemi, mazot, havagazı veya elektrikle çalışan büyük ekmek fırınlarında artık yoğurma makineleriyle yapılıyor. Yine de, yoğurma, ekmek mayası veya sunî mayalarla mayalandırma, tartma, şekil verme, kürelere yerleştirme ve pişirme çok dikkat isteyen uzun işlemlerdir. Bazı ekmekçiler, gevrek, baton, galeta, kurabiye gibi pastacılık işleri de yaparlar.

Pastacı 97

Pastacı, çiğ veya fırında pişmiş hamurdan hazırlanan ve krema, meyva, şekerleme malzemeyle süslenen iştah kabartıcı türlü pastalar, turtalar, kurabiye ve kekler yapar.

Pastacının görevi ve sorumluluğu, seçtiği çalışma şekline göre değişir. Eğer bir pastacı dükkânında çalışıyorsa, basit bir ustadır. Fakat kendi hesabına çalıştığı yani tüccar olduğu zaman, bütün üretimin ve satışın sorumluluğunu taşır ve bu yüzden, mayalı veya açma hamurdan yapılan türlü pastaların, kurabiyelerin, bisküvitlerin, turta, çörek ve keklerin yapımını, kullanacağı malzemenin miktarını bilmesi gerekir. Pastayı hazırlamakla da işi bitmez; eserini, her şeyden önce göze çarpacak biçimde süslemek ve gelip geçeni çağıracak şekilde vitrinlemek zorundadır. Tabiî kullanılacak malzemenin iyi bilinip seçilmesi ve pişirme şartlarının iyi ayarlanması, pastacının karşılaştığı güçlüklerin başında gelir. İyi bir pastacı, hep bilinegelen pasta çeşitlerini yapıp satmakla yetinmez, daima yeni ve lezzetli çeşitler bulmaya çalışır.

Şekerci 98

Şekerci, badem, fındık, susam, meyva şekerlemesi, krema, kakao v.b. ile çeşni kattığı çeşit çeşit şekerler, şekerlemeler yapan bir ustadır.

Şekercilik, çoğu zaman pastacılıkla birlikte yürütülen ek bir meslek dalıdır. Eski İstanbul'un pek ünlü şekerci ustaları, şekerleme fabrikalarının kurulup günden güne çoğalmasıyla mesleğini sürdüremez olmuş, ya da işi sadece şeker satıcılığına dökmüştür. Yine de bazı küçük imalâthanelerde, akide şekeri, badem ezmesi, lokum gibi pek özel şekerleme çeşitleri yapılır. Bu işletmelerde uygulanan el imalâtı için, eski ustaların yanında yetişmiş şekercilere ihtiyaç vardır. Bonbon, draje, pralin, nuga ve karamelalar, bugün büyük işletmelerde makinelerde ve sınaî olarak yapılmaktadır. Satış işi de, şekerci dükkânlarında, pastahanelerde, bakkallarda, hatta bazı ülkelerde otomatik dağıtıcılarla yürütülmektedir. Bu yüzden bazı şekerci ustaları, geçimlerini pastacılık ve dondurmacılıktan çıkarma yoluna gitmişlerdir.

Dondurmacı 99

Eskiden sıcak yaz günleri bazı evlerde yapılan dondurma, bugün dondurmacı ustaları veya fabrikalar tarafından piyasaya sürülen ve dört mevsim aranan bir tüketim maddesi olmuştur.

Son yirmi yıldır Türkiye'de hızla artan dondurma tüketimi, İtalya ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinin, özellikle Amerika'daki tüketimin yanında sözü edilmeyecek kadar azdır. Süt, yumurta ve şekerle hazırlanan dondurmanın yapılışı oldukça basittir ve uzun bir çıraklık devresi gerektirmez. Fakat bütün gıda sanayiinde olduğu gibi, dondurmacılıkta da yenilik şarttır. Bu yüzden, kaymaklı ve meyvalı dondurmaların yanı sıra, çikolatalı, fıstıklı, kahveli ve İtalyanların ünlü «tutti frutti», yani bütün meyvalardan küçük parçalar katılarak yapılan dondurmalarla çeşit artırılmıştır. Şimdi, yaz mevsiminde arabalarla dolaşan seyyar dondurmacılar ile pastahane ve muhallebicilerde çalışan ustalardan başka, frigo ve paket dondurma yapan ve soğutma sanayiinin gelişmesi sayesinde mallarını uzak yakın bütün satıcılara ulaştırabilen dondurma fabrikaları da kurulmuştur.

Şarap Teknolojisti 100

Eskiden şarap, ağaç fıçılara doldurularak uzun yıllar mahzende kendi kendine mayalanmaya bırakılırdı. Oysa bugün, üretimden dağıtıma kadar şarap teknolojistinin kontrolu altındadır.

Şarap teknolojisi oldukça yeni bir bilim dalıdır. Dış etkenlere karşı çok duyarlı olan şarabın içinde, yararlı veya zararlı bazı bakteri ve fermentlerin etkisiyle çeşitli tepkimeler başlar. Bu yüzden, şarabın yapımı, bekletilmesi ve taşınması konusunda, tesadüfe yer bırakmayan, her zaman kaliteli ürünler elde etmeyi sağlayan kesin metotlara başvurmanın gerektiği anlaşılmıştır. İşte şarap teknolojisi bu gereksinmeden doğdu. Geleneksel metotları da değerlendirmeyi bilen şarap teknolojisti aynı zamanda bir kimyacı ve biyolojisttir. Pasteur, bakteriler ve mayalama üzerindeki buluşlarıyla şarap teknolojisine yol açmış, şarapçılık kooperatiflerinin ve büyük şarapçılık tesislerinin kurulması da bu bilim dalının günden güne gelişmesini sağlamıştır.

Çikolatacı 101

Kakao gibi egzotik bir bitkiden yapılan çikolata, bugün artık büyük fabrikalarda, bu konuda uzmanlaşmış işçiler tarafından, modern ve pahalı cihazlarla üretilmektedir.

Çikolatanın hammaddesi olan kakao tohumları, daha çok ekvator Afrika'sından gelir ve büyük miktarda tüketilir. Bu yüzden, ancak yeterli sermayesi ve üretimini kolaylıkla pazarlayabilecek kadar geniş alıcı kitlesi olan büyük işletmeler bu pahalı hammaddeyi alabilecek güçtedir. Üstelik, eskisi gibi tek tip çikolata yapımı, daima yenilik arayan halk için artık pek çekici değildir. Kısacası, çikolata tabletlerinin yanı sıra, sürekli laboratuvar araştırmaları ve yeni üretim metotları isteyen çikolatalı şekerlemeler, fondanlar, meyvalı ve likörlü özel tipler yapmak zorunlu olmuştur. Modern çikolata fabrikalarında, kalifiye eleman olan araştırmacıların ve işçi başlarının yanında, çeşitli konularda yetişmiş işçiler çalışır: Kakao tohumlarını ayıklayan ve kavuran, kavrulmuş tohumları öğüten, çikolata hamurunu özel makinelerle kalıplayan işçiler gibi.

Bisküvitçi 102

Pastacılığın özel bir dalında uzmanlaşmış olan bisküvitçi, çeşitli makineler yardımıyla çok miktarda bisküvit veya kuru pasta imâl eden bir sanayi işletmesinde çalışır.

Bisküvitçiler, işletmedeki çalışma alanlarına göre ikiye ayrılır: Birinci grupta olanlar, bir laboratuvarın sessiz, sakin atmosferinde çalışan birer kimyacı ve yaratma gücünü ortaya koyan birer sanatçıdır. Süt, yumurta, tereyağ, şeker, badem, çikolata, krema, reçel veya karamela gibi bildiğimiz malzemeyle, hem göz zevkini okşayan, hem de tadına doyum olmayan yeni bisküvit çeşitleri yaratırlar. İkinci gruptan olanlar ise birer teknisyendir. Yapılacak işe göre seçip düzenledikleri makinelerle, bisküvit hamurunu belirli dozlarda ayırır, yoğurur, haddeden geçirir, keser ve zincirli ya da şeritli bir fırında pişmeye gönderirler. Pişirme, bütün üretimin en nazik ve en önemli devresidir. Daha sonra hassas ve dakik makineler, bisküvitleri süslü ve kullanışlı paketlere doldurur ve bisküvitçinin eseri, milyonlarca tüketiciye aynı tazelikle ulaştırılır.

Aşçıbaşı 103

Başında beyaz külâhıyla aşçıbaşı otel ve lokanta mutfaklarının kıralıdır. Mutfakta çalışanları idare eder, alışverişlere bakar, yemeklerin en lezzetli biçimde hazırlanmasını sağlar.

Aşçıbaşı değişik işler görür. Gerekli malzemeyi temin ettikten sonra her yemeği ayrı ayrı hazırlar. Bazen günlerce süren bu çalışma sırasında yardımcılarına görev taksimi yapar, en ince işleri ise kendisi görür. Yemek saatlerinde, kalabalığın bastırdığı zamanlar aşçıbaşı müşterilerin zevklerine cevap verebilmek ve isteklerini zamanında karşılamak zorundadır. İyi aşçılar her yerde aranır ve iyi para kazanır. Büyük lokantaların sahipleri de çok defa vaktiyle aşçıbaşılık yapmış kimselerdir. Bunların bazıları mesleğinde öylesine ilerler ki milletin şerefini temsil edecek hale gelir; şöhretleri kıtadan kıtaya yayılır ve boğazına düşkün bazı insanlar binlerce kilometre öteden onların özel yemeklerini tadabilmek için koşar.

Aşçı Yamağı 104

Çok sayıda personel kullanan lokantalarda, çerez, meze, salata, et veya balık yemeği, tatlı gibi değişik yemekler ayrı birer uzman tarafından hazırlanır.

Hemen hemen daima erkek olan aşçı yamağı her uzmanlık dalından ayrı ayrı geçmek zorundadır. Böylece çorbayı karıştırmayı, bir çerez veya meze tepsisini hazırlamayı, çeşitli balıkları, sebzeleri pişirmeyi, etleri kızartmayı sos ve salça yapmayı, pastaları süslemeyi öğrenir. Uzmanlaşan yamak meslek hayatına aşçı olarak atılır ve kendine uygun bir iş seçer. Büyük bir müessesede çalışmak isterse kısım şefi veya aşçıbaşı olabilir. Sessiz, gürültüsüz bir hayatı seviyorsa özel bir mutfakta, bir ailenin hizmetinde çalışabilir. Girişken biriyse, sermayesi de varsa kendi adına bir müessese açarak lokantacılık veya sadece aşçılık yapabilir.

İçki Uzmanı 105

Lüks lokantalarda içki uzmanı, şarap ve diğer içkileri satın almak, mahzende muhafaza etmek ve bunları lokanta salonunda müşterilere takdim etmekle görevlidir.

Boğazına düşkün biri için içki, özellikle şarap iyi bir yemeğin vazgeçilmez tamamlayıcısıdır. İşine önem veren lokantacılar mahzenlerini, şaraptan çok iyi anlayan damağı talimli bir uzmana teslim eder. Uzman, şarap ve içkileri tadar, koklar, seçer ve mahzende büyük bir ihtimamla saklar. Bazı şöhretli lokantaların mahzeni gerçek bir şarap müzesini andırır. Yemek saatlerinde içki uzmanı lokantanın salonuna çıkar; içki ve şaraplarını en küçük özelliklerine kadar müşteriye tarif eder, zevkine ve yediği yemeğe uygun bir seçim yapması için ona yardımcı olur. İçki uzmanı şişeleri getirir, vereceği içkiden önce bir küçük yudum kendisi alır ve tadından emin olduktan sonra içkiyi müşterinin bardağına boşaltır.

Garson 106

Garson, lokantada yemek yiyenlere hizmet eden, onların masalarına bakan görevlidir. Mutfak ile müşteriler arasındaki ilişkiyi sağlar.

Garson salonu hazırlar, masaları düzenler, yemek takımlarını dağıtır; şef garson olmadığı zaman müşteriyi ağırlar, listeyi takdim eder, emirlerini alır ve ısmarlanan yemekleri getirir. Gerekiyorsa balıkları, etleri, kümes hayvanlarını keser, parçalar. Yorulmaksızın masaların arasında dolaşır, dökmeden, devirmeden tepsileri, tabakları taşır, dikkatle ve saygıyla müşterilerin bir şey isteyip istemediklerini gözler. Garsonlar, şef garsonun emri altındadır. Uzun zaman, aldıkları bahşiş ve yüzdelerle geçinmek zorunda kalan garsonlar, artık sabit bir ücret almağa başlamıştır. Garsonlukta uzmanlaşmak kolaydır. Birçok üniversite öğrencisi ek iş olarak veya boş tatil zamanlarında bu mesleği icra etmektedir.

Şef Garson 107

Büyük müesseselerde lokanta salonu bir şef garsonun idaresine verilir. Şef garson diğer garsonları, servisi kontrol eder, müşteri ile müessese arasındaki ilişkiyi sağlar.

Garsonluk kolay, şef garsonluk ise çok zor bulunan bir iştir. Zaten böyle bir hizmet ancak lüks bir müessese için söz konusu olabilir. Şef garson, emrinde çalışanları tam yetki ve bilgiyle idare eder; görevleri çeşitlidir; salonun, masaların temizliğine intizamına dikkat eder, tabldotu, yemek listesini, şarap listesini hazırlar, servisi idare eder, aşçılarla garsonlar arasında ahenkli bir anlaşma sağlar. Sevimli, güleryüzlü, dikkatli, saygılı ve olumlu davranışlarıyla müşterilerin sevgi ve güven duyduğu bir çevre yaratır. Bugün şef garsonların kazanç ve geçimi de bahşişlerin, tesadüflerin elinden kurtarılmıştır. Ne var ki eskiden sadece erkeklerin seçtiği bu meslekte kadınlar yeni ve kuvvetli bir rakip olarak ortaya çıkmışlardır.

Barmen 108

Barmen, barda veya amerikan barında, müşteriye bar tezgâhının arkasından hizmet eden, onların içkisini hazırlayan, tecrübeli bir garsondur.

«Bar» ingilizce bir kelimedir; hem içki içilen meyhane, hem de buradaki tezgâh için kullanılır. İngilizlerin, erkekse barmen, kadınsa barmeyd adını verdikleri görevli, müşterilerin istediği içkileri doğrudan doğruya bar tezgâhı üzerinde ikram eder. Bazı barmenler, «kokteyl» denen, aperitif, aikol, likör, meyve suyu, süt v.s. karışımı içkileri hazırlamakta çok ustadır; kokteyl, bardağa dökülmeden önce «şeykır» denen özel bir kapta sallanıp karıştırılır. Samimî bir havası olan barlarda veya lüks barlarda müşteriler içkiyi ayakta veya yüksek taburelerin üstüne oturarak içer. İçki içilen barlarda az müstahdem çalışır, fakat iyi para alır. Barmenin görevi lokanta garsonununkinden daha kolay ve daha eğlencelidir, çünkü barmen fazla gezinmez ve müşteriyle daha direkt temasta bulunur.

Bira Yapımcısı 109

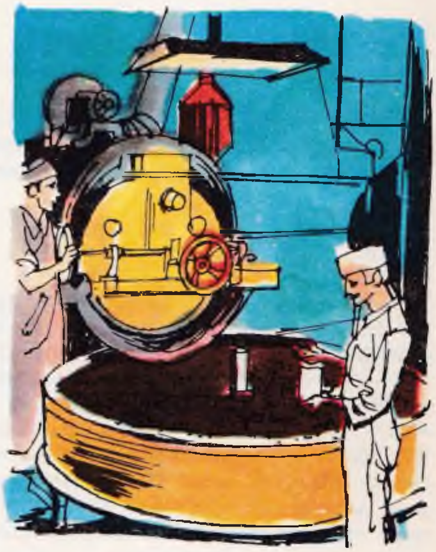
Bira, birçok ülkede büyük miktarda içilen bir içki olup, bira yapımcıları tarafından bira fabrikalarında yapılır, muhafaza edilir ve satışa çıkarılır.

Her yıl milyonlarca hektolitre bira satılmaktadır. Avrupa'nın Çekoslovakya, Almanya, Belçika gibi ülkelerinde, bira, millî içki sayılır. Bira yapımı, bir dizi işlemi gerektirir: «Malt» denilen çimlendirilmiş, kurutulmuş ve fırınlanmış arpaya acılık vermek için şerbetçi otu katılır. Böylece, arpa şırası adı verilen şekerli bir sıvı elde edilir. Sonra bu sıvı, soğutma havuzlarında, bira mayasının etkisiyle uzun bir süre mayalanmaya bırakılır. Bu yavaş mayalanma sonucunda birayı köpüklü ve lezzetli yapan alkol ve karbondioksit meydana gelir. Elde edilen bu hoş kokulu içki, duruldukdan sonra, gönderileceği yere göre şişelenir ya da birahane tezgâhlarında «çekme bira» olarak satılmak üzere fıçılara aktarılır.

Kuru Kahveci 110

Kuru kahveci çiğ kahveyi çekilecek ya da dövülecek hale getirmek için özel aletlerle hafif ateşte kavurur, sonra da bunları ambalajlayıp satışa hazırlar.

Kakao, tütün, v.b. gibi bazı maddelerin kullanılmadan önce kavrulması gerekir. Kahve de bu tür maddeler arasındadır. Kahve meyvesi kiraza benzer. İçinde iki çekirdek vardır. Her çekirdeğin içinde de bir kahve tanesi bulunur. Kuru kahvecinin işlerinden en önemlisi bu kahve tanesini kavurmaktır. Kuru kahveci çiğ kahveyi özel aletlerle kavurur. Koku, lezzet ve acılık bakımından birbirinden farklı otuza yakın kahve çeşidi vardır. En çok bilinenleri, arabistan, moka, brezilya, kahveleridir. Kuru kahveci, kabuğu soyulmuş yeşil renkli her cinsten kahve tanelerini belli ölçülerde birbirine karıştırdıktan sonra bunları kavurur. Kahve taneleri kavrulurken içindeki işe yaramayan kısımlar atılır ve geriye kalan asıl madde kavrulur. Kahvenin kavrulması sırasında etrafa güzel bir koku yayılır.

Konserve Yapımcısı 111

Et, balık, sebze, pişmiş yemek, v.b. gibi besin maddeleri zamanla bozulur ve yenmeyecek hale gelir. Besin maddelerinden uzun süre yararlanmak ancak konservecilik sayesinde mümkündür.

Sanayide soğutma metodunun uygulanması besin maddelerinin konserve yapılmasında yeni usullerin doğmasına yol açmıştır. Yiyecek maddelerinin hazırlanmasında çalışanlar soğutma teknisyenleriyle işbirliği yapmak zorundadırlar. Kurutma fırınlarında kurutma yoluyle konserve daha çok tarım ve balıkçılığa bağlı büyük bir sanayi dalıdır. Konserve fabrikalarında konservelerin hazırlanması için birçok işlem yapılır. Meselâ; sebzeler soyulur, ayıklanır boy boy ayrılır, haşlanır, kutu veya kavanozlara yerleştirildikten sonra salamura eklenip kutular kapatılır, sterilize edilir, soğutulur, etiketlenir ve son bir defa kontrol edilir. Bütün bu işlemlerin yapılabilmesi için birçok elemana ihtiyaç vardır. Bir konserve fabrikasında çalışanlar arasında çeşitli teknisyenler, mühendisler, kimyacılar, aşçılar, elektrikçiler, v.b. sayılabilir.

Otelci 112

Oteller, ticari amaçlarla kurulan ve geçici bir süre için oda oda ya da daire daire kiraya verilen binalardır. Otel işleten kimselere otelci denir.

Otellerde ücret karşılığında müşterilere her türlü rahat temin edilir. Odalar ya da daireler mobilyalı olarak müşterinin emrine sunulur. Oteller, lüks konfor ve coğrafî konum açısından çeşitli sınıflara ayrılırlar. Kuruluşun önemine göre, otelci, otel müdürü veya mesul müdür adını alan otel idarecilerinin emrinde, müşteriye her türlü hizmetle görevli oldukça geniş bir personel kadrosu vardır. Bunlar arasında meselâ, komiler, uşaklar, kapıcılar, kat hizmetkârları, çamaşırcılar, erkek ve kadın oda hizmetçileri, muhasebeciler, resepsiyon memurları, gece bekçileri, aşçılar, v.b. sayılabilir. Otelde kalmak isteyen her yolcunun otel resepsiyonunda kimliğini gösteren bir fiş doldurması gerekir. Otelci bu fişi sırası gelince çevre polisine göstermek zorundadır.

Lokantacı 113

Ticarî amaçlarla açılan ve para karşılığında yemek yenebilen yerlere lokanta, bu gibi yerleri işleten kimselere de lokantacı denir. Lokantacıların bazıları uzman birer aşçıdır.

Günümüzde zamanın kısıtlılığı nedeniyle çalışanlar, yolcular, iş adamları, v.b. gibi pek çok kimse genellikle dışarıda ve daha çok bir lokantada yemek yer. Lokantacı lokantasını, müşterilerinin zevkine uydurmak zorundadır. Sade yemekler yaptırmak, fiyatları sabit tutmak, self servise yer vermek, müşteriye çabuk hizmeti sağlayıp onu sinirlendirmemek, günlük yemekler, turistik menüler hazırlatmak hep lokantacının dikkat edeceği noktalardır. Yemek konusunda bir uzman olan lokantacı, özel yemeklerle ağzının tadını bilen müşterileri lokantasına çekmeğe çalışır. Eğer müşterisini memnun etmeği başarırsa, lokantasının adı hemen hemen bütün turistik rehberlere girer. Bu rehberlerde lokantanın adının yanında bir ya da birkaç yıldız veya çatal resmi vardır. Bu resimler lokantanın ne kadar ünlü olduğunu belirtir.

Motelci 114

Motel işleten kimselere motelci denir. Motelciler çoğu zaman hem otelcinin, hem de lokantacının işini görür, yolculara yatacak yer ve yiyecek temin ederler.

Moteller kara yolları boyunca kurulan ve özellikle otomobille yolculuk yapan kimselerin konaklamasına elverişli küçük otellerdir. Motelci hem otelcinin hem de lokantacının vazifesini görür. Yolculara yiyecek ve yatacak yer temin eder. Çoğunlukla moteller toplaşma merkezlerinden uzakta, büyük ve özellikle turistik yol boylarında kurulur. Moteller bugün eski hanların yerini almış ve daha çok turistik bir konaklama yeri olmuştur. Motelci para karşılığında misafir ettiği yolculara kimi zaman kendi eliyle yemek pişirir. Turistlere yörenin özel yemeklerini, özel içkilerini tanıtmağa çalışır. Moteller, dağlardan, kırlardan, deniz kenarlarından geçen büyük kara yolları boyunca sıralandıkları için, buralara gelen turistler hem dinlenme hem de bol temiz hava alma imkânı bulurlar.

Hal Toptancısı (Kabzımal) 115

Hal toptancısı, bazı besin maddelerini üreticiden alarak mal sahibi hesabına perakendecilere satan aracı bir tüccardan başka bir şey değildir.

Hal toptancıları daha çok büyük şehirlerde özellikle çabuk bozulan malların alım satımını yapar. Hal toptancılarının görevi, üreticileri bulup, malı onlardan alarak perakendecilere satmaktır. Hal toptancısı, meyva, sebze, çiçek, balık, tereyağı, yumurta, peynir ve hatta eğer toptancı kasapsa et konusunda uzmanlaşır. Hal toptancıları aracıdan başka bir şey değildir. Mal sahibine satışlardan elde edileni teslim etmek zorundadır. Yanlız kendisine, yaptığı işin karşılığı olarak bir miktar komisyon ayırır. «Uluslararası çaptaki pazarlarda» meselâ Paris hallerinin, hal toptancılarının önemli bir yeri vardır. Bunlar bazan çok yüksek meblağlarla iş yapan tüccarlara benzer.

Toptancı Balıkçı 116

Toptancı balıkçılar, balık, midye, tarak gibi çeşitli deniz ürünlerini balık avcılarından satın alıp bunları perakendeci balıkçılara satarlar.

Denizden dönülünce, balıkçı reisi, yakalanan balıkları rıhtıma bırakır. Genellikle önceden ayrılıp temizlenmiş olan bu balıklar, ufalanmış buz parçaları içinde muhafaza edilir. Toptancı balıkçı sonra bu balıkları alarak kendi soğutma depolarına sevkeder. Çeşitli işlemlerden sonra büyük şehirlerdeki hallere ya da gedikli müşterileri olan bazı perakendecilere bu balıkları satar. Kimi yerde arasıra balıklar mezatla satılır. Arz ve talep kanununa bağlı olan fiyatlar taze deniz ürünlerinin az veya çok olmasına göre değişir. Bazı toptancı balıkçılar, ıstakoz, pavurya, midye ve benzerlerini elverişli bir zamanda satabilmek için canlı canlı havuzlarda bekletirler. Bazı yerlerde toptancı balıkçının işini balıkçılar kooperatifi görür.

Toptancı Kasap 117

Toptancı kasap, kasaplık hayvan satın alarak bunların mezbahada kesilip parçalanmasından sonra ya aracı olarak ya da kendi hesabına etlerin toptan satımını temin eden kimsedir.

Küçük yerleşme merkezlerinde kasaplar genellikle kasaplık hayvanları ayak üstü satın alarak bunların mezbahada kesilmelerinde hazır bulunur. Önemli şehirlerde ise kasap, eti toptancı halinden ya da mezbahalardan toptancı kasaplar aracılığıyla satın alır. Toptancı kasap bazan kendi hesabına da çalışır. Kasaplık hayvanların alım satımını yapar, yardımcılarının parasını ödedikten sonra geri kalan kârı kendi alır. Bazan da toptancı kasap aracı olarak çalışır. Bu durumda hayvan satıcılarının ya da entansif hayvan yetiştirme derneklerinin hesabına çalışır. Toptancı veya perakendeci kasapların işbirliği yaptığı mezbahalarda kesilen hayvanların etleri belediyenin veterinerleri tarafından kontrol edilir.

İhracatçı 118

İhracatçı toptancı bir tüccardır. Kendi ülkesinde birçok mal satınalan ihracatçı bunları yabancı bir ülkeye nakledip orada kâr etmek ümidiyle satar.

Dış ülkelerde ticaret yapmak oldukça güç bir iştir. İhracat yapabilmek için büyük ölçüde önemli maddeye ve büyük sermayeye ihtiyaç vardır. Ayrıca hangi yabancı ülkeyle ticaret yapılacaksa o ülkedeki geçerli yasaları, yönetmelikleri, sonra ülke sakinlerinin zevklerini, alışkanlıklarını ve ihtiyaçlarını bilmek gerekir. Bir de dünya piyasalarındaki para kurları ile çeşitli malların farklı değerleri hakkında kesin bilgi sahibi olmak ve bunların evrimini tahmin etmek lâzımdır. Birçok hükümet, ihracata çok önem verir ve böylelikle ticaretini geliştirmiş olur. İhracatçı devamlı olarak yeni yeni sorunlarla karşı karşıya kalır. Meselâ gün gelir, kredi, nakliye, kambiyo şartları bir kaç saat içinde süratle değişiverir. İşte o zaman ihracatçının elini çabuk tutup meseleye uygun çözüm yolları bulması gerekir.

Komisyoncu 119

Alım - satım ya da taşıma gibi işlerin yapılmasında aracılık yapan kimselere komisyoncu denir; başlıca komisyoncular, alım - satım, nakliyat ve gümrük komisyoncularıdır.

Komisyoncunun görevi, kendi adına ama başkası hesabına bir üçüncü kimseyle muamele yapmaktır. Komisyoncunun birçok çeşidi vardır. Bunlardan başlıcaları, alım - satım komisyoncuları, nakliyat komisyoncuları ve gümrük komisyoncularıdır. Her komisyoncu, vekâlet ettiği kimseyle bir sözleşme yapar. Bu sözleşmenin şartlarına mutlaka uymak ve yaptığı işler hakkında müvekkiline bilgi vermek zorundadır. Meselâ satılmak üzere kendisine gönderilen mal bozuksa, alım - saıtm komisyoncusu hemen müvekkiline haber vermelidir. Nakliyat komisyoncusu ise yurt içine veya yurt dışına eşya nakli yapar. Ücretini genellikle eşyayı taşıyıcıya teslim ettikten sonra alır. Günlük hayatta yanlış olarak, emlâk tellâlına emlâk komisyoncusu, oto alım - satımına aracılık edene de oto komisyoncusu denilmektedir.

Gümrük Komisyoncusu 120

Gümrük komisyoncusu, gümrükte bir malın ihraç, ithal ve transit işlemlerini mal sahibi adına takip eden görevlidir. Ortaokuldan mezun olanlar bu görevi yapabilirler.

Memleketimizde gümrük komisyonculuğu yapabilmek için 18 yaşını doldurmuş, ortaokulu bitirmiş bulunmak ve herhangi bir suçtan hüküm giymemiş olmak gerekir. Bu mesleği seçmek isteyen bir kimsenin önce, ticaret anlaşmaları hakkındaki bilgisi bir imtihanla kontrol edilir; eğer yeterli görülüyorsa, aday, görevine başlayabilir. Gümrük komisyoncuları bir veya birkaç yardımcı kullanabilirler. Gümrük Genel Müdürlüğünde tescil edilen gümrük komisyoncusu ile yardımcılarına fotoğraflı bir belge verilir. Gümrük komisyoncusunun başlıca görevi, bir malın ihraç, ithal ve transit gümrük işlemlerini mal sahiplerine vekâleten takip etmektir. Bu nedenle uluslararası nakliyat işlerinden de anlaması gerekir. Gümrük konusunda aykırı davranışlarda bulunan komisyoncular gerektiğinde yardımcılarıyla birlikte cezalandırılabilirler.

Satın Alma Memuru 121

Ticarî ya da endüstriel kuruluşların ihtiyacı olan maddeleri sağlamakla görevli satın alma memurları, müteahhitleri araştırır ve bunlardan birkaçına mal sipariş ederler.

Mamul madde ihtiyacının karşılanması gibi, hammadde ihtiyacının karşılanması da ticaret ve endüstri hayatında oldukça önemli bir safhadır. İyi satıcı olabilmek için, her şeyden önce satın almasını bilmek gerekir. Büyük mağazalarda, reyon şefleri, sorumlu oldukları satış kısımlarının hangi maddeye ne kadar ihtiyacı olduğunu bilirlerse de, çoğu zaman, satın alma bürosunun yardımına ihtiyaçları vardır. Çok fazla mal sipariş eden satın alma memuru, en kaliteli malları çok düşük fiyata satın alabilir. Ayrıca satıcılar tarafından kendisine çok uygun ödeme imkânları da tanınır. Belirli bir satın alma kesiminde uzmanlaşmış olan satın alma memuru en iyi müteahhitleri tanır. Rekabet sonucu piyasada meydana gelen fiyat değişikliklerinden ve yeniliklerinden haberdardır. Çünkü aynı şekilde kendisi de piyasadaki rekabete katılmak zorundadır.

Tezgâhtar 122

İster küçük bir mağazada olsun, ister büyük bir kuruluşta olsun, kadın ve erkek tezgâhtarlar müşteriyi memnun etmek için ellerinden geleni yapar, alıcıya mal hakkında bilgi verirler.

Tezgâhtarlar müşterilere farklı muamele yapmamalı, onlara güler yüz göstermeğe dikkat etmelidirler. Alıcıya istediği malı çıkarmalı, seçimde ona yardımcı olmalı, satılık eşyanın kullanılışı hakkında bilgi vermelidirler. Müşteri hangi malı alacağına karar verince, tezgâhtar fiş kesip malı paketler, parayı kasaya ödeyen müşteriye paketini uzatır ve iyi günler dileyerek onu uğurlar. Birçok müessese bilgili ve tecrübeli tezgâhtarları tercih eder. Çünkü her tezgâhtar müşteriye cevap verebilmek için sattığı mal hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Meselâ otomobil yedek parçası satılan bir mağazadaki tezgâhtarların şüphesiz otomobil ve yedek parçaları hakkında bazı şeyleri bilmeleri gerekir. Maksat herhangi bir kimseye herhangi bir malı satmak değil, herkese aradığı malı temin edebilmektir.

Reyon Şefi 123

Reyon şefi bir satış bölümünün sorumlusu olan tecrübeli bir satıcıdır. Müşteriyi karşılamak, satıcıları kontrol etmek, reyonun gereçlerini sağlamakla görevlidir.

Bazı büyük mağazalarda bin bir çeşit mal satılır! Bu nedenle bu tür mağazalar aynı cinsten olan malların bir arada toplandığı reyonlara ayrılmıştır. Her reyonun başında müessese tarafından seçilmiş bir reyon şefi bulunur. Reyon şefi alınacak malları tesbit eder, bunları ya kendisi satın alır ya da aldırtır. Tezgâhtarlara göz kulak olur, satış tahminleri yürütür, yaptığı işler hakkında müessese idarecilerine hesap verir. Tezgâhtarlara yol yordam gösteren reyon şefleri, onlara mesleklerinin püf noktalarını da öğretip yetişmelerine yardımcı olur, müşterinin karşısında güç durumda kaldıkları zaman onların imdadına koşar. Satın alınıp geri getirilmiş bir malın kabul edilip edilememesinde ancak reyon şefi söz sahibidir.

Tanıtıcı Satış Elemanı 124

Tanıtıcı satış elemanı adı verilen uzman satıcılar, mağazalarda, dükkânlarda, yaya kaldırımlarında, piyasaya yeni çıkarılan bir ürünü tanıtır, bunun kullanılış tarzı hakkında halka bilgi verirler.

Tanıtıcı satış elemanı, bir seyyar satıcı değil, bir ticarî malın sürümünü artırmak için çalışan satış görevlisidir. Piyasaya yeni çıkarılan bir ticarî maddeyi, bir ürünü, bir makineyi daha iyi tanıtmak, bunun halk tarafından kolay tutulmasını sağlamak için, üretici müessese, tanıtıcı satış elemanları alır ve onları yetiştirir. Bu elemanlar, mağazalara, dükkânlara gider ve oralarda belirli bir süre, müşterilere, malın nasıl kullanılacağını, sağladığı çeşitli faydaları anlatarak satışını yaparlar. İşlerinde iyice uzmanlaşmış oldukları için, müşterilerin sorularına rahatlıkla cevap verir ve tanıttıkları malın iyiliği hakkında bütün bildiklerini sayıp dökerler. Becerikli ve kendinden emin kimseler olan tanıtıcı satış elemanları, insanları ikna etmeyi bilir ve müşterilere verdikleri sonsuz güvenle, malı satmayı başarırlar

Satış Temsilcisi 125

Röprezantan veya plasye de denilen satış temsilcileri, üreticilerle perakendeci tüccarlar ve özel tüketiciler arasında bir köprü görevi yaparlar.

Kapı kapı dolaşıp müşterilerin ayağına kadar giderek, elektrik süpürgesinden kokulu sabuna, kitaptan halıya kadar çeşitli eşyanın satışını sağlamakla görevli satış temsilcilerini herkes tanır. Bu satış temsilcilerinin işi yorucu, üstelik sevimsizdir; zira gittikleri yerlerde güleryüzle karşılanmayabilirler. Buna karşılık, ticarethaneleri dolaşarak satış yapan temsilciler, halk tarafından pek tanınmazlar. Belirli ve sınırlı bir bölgenin satış servisince görevlendirilmiş olan bu satış temsilcileri, günlük geziler düzenlerler. Onların en yararlı çalışma aracı otomobildir. Bilinen bir ürünün tanıtımını yapan satış temsilcileri, sipariş almakla yetinirler. Diğerleri ise, satışta yüklüce bir rakama ulaşabilmek için, günde belki yüz kişiye ayrı ayrı dil dökmek zorundadırlar, zira genellikle satış üzerinden yüzde alırlar.

Kasa Memuru 126

Büyük bir dükkân ya da mağazadaki kasa memurunun görevi, müşterilerin ödedikleri parayı almaktır. Kasa memuru aldığı parayı kasaya koyar, üstünü verir, bazan da faturaları öder.

Çeşitli kasa memuru vardır. Mağazalardaki kasa memurları ya da kasiyerler, müşterinin ödediği parayı almadan önce tutarı kasaya kaydederler. Bazı kuruluşlarda ise vezne memurları vardır. Bunlar günlük gelir ve giderleri bir deftere yazar, fatura hazırlar, ayrıca alınan faturaların doğru olup olmadığını kontrol ederler. Kasa memuru, gişesinin arkasında, bütün gün, işverenin hesabına büyük miktarda para toplar. Akşam olup işi bitince toplamı yapıp dengeyi sağladıktan sonra, o günkü kazancı işverene teslim eder. Yaptığı hesaplarla kasadaki para arasında çok ufak bir fark bile olsa kasa memuru bütün hesapları yeni baştan yapmak zorundadır. Hattâ bazı durumlarda kasadaki açığı cebinden ödemesi gerekir... Bu nedenle kasa memurlarının çok titiz, dikkatli, sabırlı kimseler olmaları gerekir.

Gezici Satış Elemanı 127

Ticarî kuruluşlar, çıkardıkları hisse senetlerini, tahvilleri ya da ürettikleri malları satabilmek için, müşterileri tek tek ziyaret eden gezici satış elemanları görevlendirirler.

Gezici satış elemanı, işverenine bir sözleşmeyle bağlı ve düzenli ücret alan bir görevlidir. Bir borsa bankeri hesabına, hisse senedi ya da tahvil gibi menkul kıymetleri; bir gayrimenkul acentası hesabına arazi, arsa, ev veya ticarethaneleri satar. Dolaşarak mal satmakla görevli ticaret memurlarına da gezici satış elemanı denir. Gezici satış elemanı, özel müşterilere olduğu gibi, bağlı bulunduğu firmanın devamlı müşterilerine de satış yapar. O, firmasının kendisine ayırmış olduğu görev bölgesinde durmadan yolculuk yapar. Bu yolculuklarını kendisi planlar ve büyük bir serbestlik içinde çalışır. Bununla birlikte, firmasının öngördüğü enaz randımanı vermek zorundadır. Zira geçimini satış üzerinden alacağı yüzde ile sağlar.

Simsar 128

Simsar çeşitli kuruluşların, toptancı ya da perakendeci tüccarların, tecrübeli olmadıkları ticarî işlemlerde başvurdukları bir aracıdır.

Simsar ne bir tüccardır, ne de ücretli bir görevli. O, bankalara, sigorta şirketlerine, reklam ajanslarına, toptancı ya da perakendeci tüccarlara aracılık eden bir kimsedir. Simsar, ihtiyaçlarını ve imkânlarını bildiği iki tarafı karşı karşıya getirir. Ancak, daha önce iki taraf arasında geçmiş meselelere hiç bir zaman karışmaz. Ücretini, önceden tespit edilmiş yüzdeye göre alır. Bu yüzde, simsarın cinsine göre değişir. Sigorta simsarları olduğu gibi elmas ya da şarap simsarları da vardır. Ticaret borsalarında ya da deniz nakliyatında yapılan ticarî muameleler, resmî makamlarca tâyin edilmiş, yeminli simsarların tekelindedir. Simsarlar, tahvil, hisse senedi gibi menkul kıymetleri değerlendirmede borsa temsilcileri kadar bilgi ve hüner sahibidir. Bu meslek, genellikle babadan oğula geçen bir meslektir.

Emprezaryo 129

Emprezaryo, sanatçıların meslekî işlerini yönetip onların işyerleriyle olan anlaşmalarını ve reklamlarının yapılmasını sağlayan kimsedir.

Tiyatro oyuncuları, şarkıcılar, dansçılar, profesyonel sporcular, devamlı olarak yeni anlaşmalar peşindedir. Zaman kaybetmek istemedikleri ve sakıncalı girişimlerden çekindikleri için sanatçılar, işyerleriyle olan ilişkilerini, emprezaryolar aracılığıyla yürütürler. Yurt içi ve yurt dışı sahne hayatı ve piyasası hakkında geniş bilgi sahibi olan emprezaryo, kendisine başvuran sanatçı hesabına kârlı kontratlar yapar. Bu kontratların garantili olmasına ve sanatçının hiçbir yere bağlı olmadığı, uygun bir zamana rastlamasına dikkat eder. Ücretini, resmî belgelerle önceden tespit edilen, oldukça yüksek yüzdelere göre alır. Emprezaryo, birlikte çalıştığı sanatçının meslek hayatını büyük çapta etkiler, onun reklamını yaptırır, basınla ilişkiler sağlar. Hattâ sanatçının servetinin yönetimini bile üzerine alır.

Ambarcı 130

Ambarcı, bir kuruluşa dışarıdan getirilen eşya ve erzakın teslim alınıp stok edilmesinden ve sonra da dağıtılmasından sorumlu kimsedir. Bu işlemlerin hesabını tutmak da onun görevidir.

Çeşitli eşya ve erzakın saklanmak veya bir yere nakledilmek üzere bırakıldıkları depoya ambar; bu malların depolanmasından ve dağıtımından sorumlu görevliye de ambarcı denir. Rasyonel çalışan bazı modern kuruluşlar, depoladıkları mallarla ilgili hesap işlemlerini ordinatörler aracılığıyla yaparlar. Zira söz konusu cihazlar, hesap işlemlerini hem çabuk, hem şaşmaz bir doğrulukla sonuçlandırırlar. Ordinatörler, ayrıca, diğer bazı yönlerden de çeşitli faydalar sağlarlar. Bununla birlikte, en gelişmiş ordinatör bile, metotlu çalışan bir ambarcının yerini tam anlamıyla dolduramaz. Ambarcı, malları depolama ve dağıtma işlemlerini düzenler ve bunların hesabını tutar. O, ancak, malların niteliğini ve miktarını belirten bir makbuz karşılığında mal teslim alır veya teslim eder. Ambarcının her şeyden önce işverenin güvenini kazanmış bir kimse olması gerekir.

Ambalajcı 131

Ambalajcı, dayanıksız ve kırılabilir eşya ve malların taşınabilmesini sağlamak için bunların kâğıt paketlere, bez torbalara, mukavva, plastik veya tahta kutulara yerleştirir.

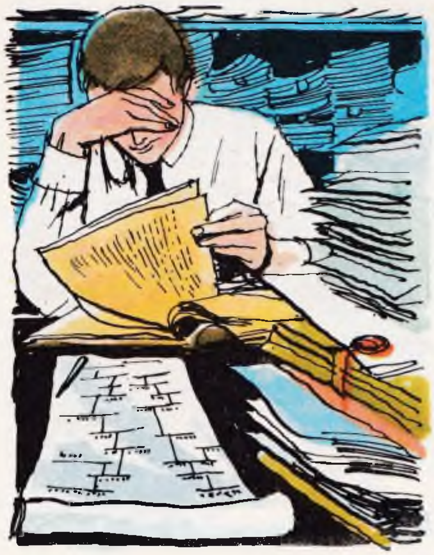
Ambalaj sanayii iki sektöre ayrılır: Bir ürünü muhafaza etmek üzere yapılan ve tüketiciye içindekiyle beraber verilen ambalajların yapımı (bu çalışma aşağı yukarı otomatikleşmiştir) ya da ürünlerin tüketim yerlerine taşınması sırasında korunmasını sağlayan ambalajların yapımı. Bugün ambalajlar genellikle standart hale getirilmiş olmakla birlikte, birçok ticarî kuruluş, özel müşterilerinin veya küçük imâlâtçıların isteğine göre ambalaj yapmaya devam etmektedir. Ambalajcı, bir makineyi, bir mobilyayı, bir ürünü mahallinde veya atelyesine alarak ambalaj yapar. Bu iş, ambalajın istenilen biçim ve boyutlara göre, en sağlam şekilde, en ucuz fiyatla ve yükleneceği taşıtlara uygun olarak yapılmasını gerektiren bir sanattır.

Teslim Şoförü 132

Teslim şoförü, malları bir kamyon ya da kamyonetle gidecekleri yere götürüp teslim eden ve gerektiğinde bu malların faturalarını düzenleyip bedellerini tahsil eden görevlidir.

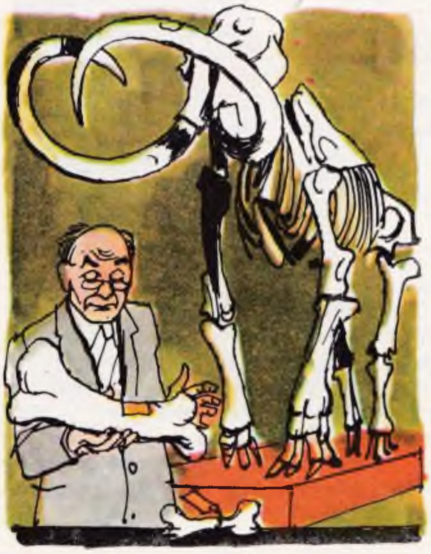
Teslim şoföründe aranılan nitelikler, kuruluşlara göre değişir. Bazı kuruluşlarda, teslim şoförlüğü yapabilmek için, belirli bir tipte taşıt aracını kullanmak yeterlidir. Bazı kuruluşlarda ise, nakliyat ve teslimat, uzmanlık isteyen ve küçük çapta da olsa, bir muhasebe sorumluluğunu üzerine almayı gerektiren, zahmetli bir iştir. Modern taşıt araçları genellikle rahat ve kullanışlıdır. Bu bakımdan teslim şoförünün görevi pek ağır sayılmaz. Ancak, teslim şoförünün trafiği çok iyi bilmesi ve yolculuklarını buna göre düzenlemesi gerekir. Kullandığı aracın yıkama, benzin ve yağ ikmali gibi mekanik olmayan masraf ve hizmetleri, genellikle teslim şoförüne aittir. Pek ustalık gerektirmeyen bu zevkli mesleğin kazancı ise, azımsanmayacak ölçüdedir.

Şecereci 133

Bir miras üzerinde hak iddia etmek, bir asalet unvanını doğrulamak için şecereci kendisine başvuran kimsenin soyunu araştırır; kimin hangi soydan geldiğini bulur.

Şecerecinin müşterileri arasında daha çok noterler ya da bir miras üzerindeki hakkını ispatlamak veya sadece ailesinin kökünün nereye dayandığını öğrenmek isteyen kimseler vardır. Böyle durumlarda şecereci daha önceden tesbit edilmiş tarifelere göre ücret alır. Şeçereciler kimi zaman sırf kendi girginliği ile, vasiyetname bırakmadan ölmüş ve mirasından pay alacak akrabaları bulunmayan bazı zenginlerin vârislerini bulmaya çalışır. Uluslararası hukukî eserler yazan şecereciler, kendi konulariyle ilgili belgeleri, millî, özel, mahallî, dinî arşivlerde ya da noterlik arşivlerinde arar. Bilimsel metodlarla çalışan şecereciler, araştırmaları dolayısiyle bir çok ülke dolaşmak zorundadırlar. Hatta bazan bu araştırmalar bir polis romanı gibi sürükleyici bir görünüm kazanır.

Paleontolojist 134

Paleontolojist, fosilleşmiş hayvan ve bitkileri sınıflandıran bir bilim adamıdır. Bulduğu fosillerin ne zamandan kalma olduğunu araştırır.

Tarihten önce yeryüzünde yaşamış hayvan ve bitkilerin kalıntıları, ancak kavkı, iskelet, ayak izi ya da uzun süre toprak altında kalmaktan mineralleşmiş yapraklar halinde bu güne kadar gelebilmiştir. Bu hayvan ve bitki kalıntıları çoğu zaman bir raslantı sonucunda ortaya çıkar. Paleontolojistler fosil bakımından zengin olan bölgelerde çeşitli kazılara girişirler. Bu kazıları metodlu bir şekilde ve büyük bir sabırla yaparlar. Paleontolojistin başlıca âletleri arasında kazma, kazı kalemi, kazağı, v.b. vardır. Bulduğu kalıntıları gün ışığına çıkardıktan sonra Paleontolojist bunların hangi devirlerden kalma olduğunu birer birer tesbit eder ve yine bu fosillere dayanarak Diplodocus veya Mamut gibi tarih öncesi hayvanların iskeletlerini tamamlamağa çalışır.

Su Kaynağı Arayıcısı 135

Profesyonel su kaynağı arayıcılarının bir fındık dalı ya da bir sarkaç yardımıyle su kaynaklarını veya yeraltı sularını bulabilme yetisi olduğunu söylerler.

Su kaynağı arayıcılarının bu doğal kabiliyetleri açıklanamaz, ancak neticesi gözle görülebilir. Bu gibi kimselerin bazı cisimlerden yayılan ışınımlara karşı hassas oldukları düşünülmektedir. Bazıları ucu çatallı bir değnekten faydalanır. Bir su kaynağına yaklaşınca arayıcının elindeki değneğin ucu bükülür, su kaynağı arayıcısı da değneğin bükülmesine bakarak suyun nerede ve ne kadar olduğunu tahmin eder. Su kaynağı arayıcılarına «Değnek Falcısı» da denmektedir. Bazı kimseler ise sarkacın salınımlarına bakarak su kaynaklarının yerini tayin etmekte ustadır. Bunlara da «çeşitli cisimlerden yayılan ışınımları alabilen» anlamında «Radiestezist» denmektedir. Su kaynağı arayıcılarına daha çok küçük çaptaki araştırmalarda başvurulur.

Pul Tüccarı 136

Pul tüccarı, koleksiyonu yapılan posta pullarını ya mektuplaşma yoluyla değiş tokuş eden, ya da pul borsalarında elindeki pulları satıp yeni pullar alan bir kimsedir.

Sayıları çok az olan pul tüccarları hareketli ve yararlı bir ticaret yaparlar. Toplumun her sınıfından yığınla insan pul koleksiyonu yapar. Pul koleksiyoncuları arasında çocuklar olduğu kadar, yaşını başını almış kimseler de vardır. Bunların çoğu merak yüzünden bir kısmı da spekülasyon yaratmak için bu işe girişmişlerdir. Bir pulun kıymeti, ne üzerindeki fiyata ne de artistik değerine bağlıdır. Bir puldan dünyada ne kadar az varsa o pul o kadar değerlidir. Bazı pullar binlerce lira değerindedir. Pul tüccarı kimi zaman mallarını, hizmetçi kadınlardan, postahanede çalışan memurlardan, eskicilerden satın alır, sonra bu pullar arasında metodlu bir seçme yapar. Ayrıca pul albümleri, büyüteçler, pul maşaları satar, pul katalogları yayımlar.

Nümismat 137

Nümismatlar, sanat ve tarih değeri olan eski para ve madalya koleksiyoncularına, eski ve yabancı madalyaları ve tedavülden kalkmış olan paraları satarlar.

Koleksiyonculara madalyalar, eski ve bugün artık geçmeyen paralar satan nümismatlarla tedavüldeki paranın alışverişini yapan sarrafları birbirine karıştırmamak gerekir. Para koleksiyonu yapmak pek külfetli bir iştir. Zira bu koleksiyonlar hem fazla yer kaplar, hem de korunmaları oldukça güçtür. Üstelik bu gibi koleksiyonlardaki para v.b.'nin değeri normal borsanın dışında kalmaktadır. Bütün bu nedenler yüzünden para koleksiyoncularının ve buna paralel olarak da nümismatların sayıları çok sınırlıdır. Başlıca müşterileri müzeler ya da spekülatör koleksiyoncular olan nümismatlar, mevcudu en az olan paraları ve bu paraların halen kimlerin koleksiyonlarında bulunduklarını ve ne değerde olduklarını bilirler. Nümismatlık, pek yaygın olmayan, fakat iyi gelir getiren bir meslektir.

Antikacı 138

Antikacı eski ya da onarılmış sanat eseri, mobilya ya da süs eşyasının ticaretini yapan bir kimsedir. Sattığı eşyanın tarih ve sanat değeri oldukça büyüktür.

Eskiciler rasgele eski eşya satan kimselerdir. Halbuki antikacı ender bulunan ve sanat açısından çok değerli olan eski eşyayı satar. Profesyonel antikacının sanat tarihi ve arkeolojiden anlaması gerekir. Zevk sahibi kimseler olan antikacılar kimi zaman belli türde, belli bir dönemdeki ya da belli bir tarzdaki eserlerde uzmanlaşır. Genellikle taşradan eski ve hakikî eserleri arar ve bunları, bazan bir şatonun tavanarasında, bazan bir köylünün evinde bulur. Sonra bulduklarının, büyük bir titizlikle hangi tarihten, hangi devirden kaldıklarını tespite çalışır. Dükkânına dönünce de bunları değerlendirmeyi bilir. Antikacı, bulduğu eşyayı ya temizlemeyip oldukları gibi muhafaza eder ya da bunları onarır. Son zamanlarda halkın eski ya da yabancı stillere olan merakı yüzünden antika eşya alım satımı yaygınlaşmıştır.

Sosyo - Kültürel Animatör 139

Sosyo - kültürel animatör, özellikle kasaba ve köylerden şehirlere gelen gençlerin modern hayat içinde karşılaştıkları sorunları çözmelerine ve bu hayata ayak uydurmalarına yardımcı olur.

Sosyo - kültürel animatörlüğe hazırlanmak, kolay bir iş değildir. Bu mesleği seçen bir kimsenin hem kabiliyetli, hem de geniş bir kültüre sahip bulunması ve ayrıca, günlük sorunları çözmede tecrübeli olması şarttır. Sosyo - kültürel animatör, çalışmalarında oldukça serbesttir, işini de kendi istediği gibi düzenleyebilir. Öğrencileriyle birlikte, konferanslara katılır, gezici ya da yerleşik kütüphanelerden faydalanır, çeşitli kültür faaliyetlerine katılır, tiyatrolara gider açıkhava çalışmaları, geziler düzenleyip tarihî yapıları ya da fabrikaları ziyaret eder. Sosyo - kültürel animatör, resmî bir kuruluşa bağlı olduğu gibi meslekî bir kuruluşta da görev alabilir. Kendisi orta öğretimde görevli bir öğretmenle mukayese edilebilir, ama, daha değişik olan işi, daha çok girgin olmayı gerektirir.

Turizm Teknik Elemanı 140

Bir turizm acentasında görevli turizm teknik elemanı, yapılacak gezilerin programını tasarlar, küçük turlar düzenler, müşterileri yolculuk hakkında aydınlatır.

Bir gezi programının hazırlanması ve maliyetinin tespit edilmesi oldukça ince ve karmaşık bir iştir. Böyle bir işin altından ancak çok tecrübeli ve geniş kültür sahibi elemanlar kalkabilir. Teknik turizm elemanı sadece haritaları incelemek ve nakliyat şirketlerinin tarifelerini gözden geçirmekle yetinmez; rehberler yardımıyla bilgi toplar, turizm bürolarında, elçiliklerde soruşturma yapar; yolcuların fikrini alır; otel ve müzelerle ilişkiler düzenler; tarifeleri ve rezervasyon şartlarını öğrenir. Daha az tecrübeli olanları müşterileri karşılayıp ağırlar ve arkadaşlarından edindikleri belgeler yardımıyla, turistlere, seçecekleri seyahat hakkında bilgi verir ve bu seyahatin gerçekleşmesi için yerine getirilmesi gerekli formaliteleri takip ederler.

Turizm Bürosu Sekreteri 141

Turizm bürosu sekreterinin görevi, turistlerle ilişkiler kurmaktır: O, turistleri ağırlar, onlara, bölgesindeki ilginç yerler, taşıt araçları ve oteller hakkında bilgi verir.

Önemli turizm merkezlerinde açılan turizm büroları, bölge turizmini değerlendirmek için çalışacak gönüllüleri toplarlar. Turizm bürosunu bir sekreter yönetir. Sekreter, turizm mevsimi boyunca, geçici olarak kendisine yardım eden elemanlarla birlikte turistleri karşılar, onlara bilgi verir ve bu işlerle ilgili yazışmaları yürütür. Haritalardan, prospektüslerden, broşürlerden yararlanır ve bunların hazırlanmasına katılır. Turistleri çekmek ve alıkoymak için onlara, bölgesindeki anıtları, manzaraları, sanayi kuruluşlarını, yolları ve otelleri gösterir. Gerekirse turistlere otellerde, uçak, otobüs ve trenlerde yer ayırtır. Turizm bürosu sekreteri, görevlerini yerine getirebilmek için geniş coğrafya, tarih ve sanat kültürüne sahip olmalı ve bölgenin turizm kaynaklarını yakından tanımalıdır.

Müze Müdürü veya Memuru 142

Müze müdürü veya memuru, yönetimi altındaki müzeye koleksiyonları teslim alır; bu koleksiyonları inceler, sınıflandırır ve ziyaretçilere gösterilmek üzere sergiler.

Dünyada önemlerine ve barındırdıkları eserlerin çeşidine göre kategorilere ayrılmış binlerce müze vardır. Özel kuruluşlara ait müzeler mevcut olmakla birlikte, müzeler, aslında kamu makamlarının gözetim ve denetimi altında bulunan, halk hizmetinde kuruluşlardır. Türkiye'de Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı birçok müze müdürlüğü veya memurluğu vardır. Bu kuruluşların başında bir müze müdürü veya memuru bulunur. Müze müdürünün veya memurunun görevi, müzedeki koleksiyonları korumak, tasnif etmek ve düzenli bir şekilde sergilemeye hazırlamaktır. Bugün Türkiye'de ziyarete açık, yüze yakın müze vardır. Bu müzeler, tarih ve sanat müzeleri, müze-anıtlar, etnoğrafya müzeleri ve devrim müzeleridir. Bunların dışında resmî ve özel kuruluşlara ait özel müzeler bulunmaktadır.

Müze Bekçisi 143

Müze bekçileri müzelerde sergilenen eşyaları korumak ve gözetmekle görevli kimselerdir. Gerektiğinde müzeyi gezenlere, müzedeki eşyalar hakkında bilgi verir, soruları cevaplandırır.

Müze bekçisi, bakımından sorumlu olduğu salonlardaki eşyaları korur ve gözetir. Geceleri belli saatlerde, âmirinin emrinde gece kontrolleri yapar. Eğer müzedeki eşyalar çok değerliyse müze bekçilerine müze içinde silâh taşıma izni de verilir. Çoğu zaman, emekliler, sakat kimseler, eski askerler müze bekçisi olurlar. Bazan müze bekçileri rehber vazifesi de görürler. Müze müdürü tarafından yetiştirilerek yeni bilgiler edinen rehber müze bekçileri genellikle turist gruplarına müzeyi gezdirip yeni öğrendikleri şeyleri turistlere aktarırlar. Fakat halk daha çok profesyonel rehberleri tutar. Konuşmasını da iyi bilen bu tür rehberler, müzeyi gezenlere sergilenen eşyalar hakkında gayet ustaca, yeterli ve ayrıntılı bilgi verirler.

Sanat Eserleri Onarımcısı 144

Modern ya da eski tabloları, sanat eserlerini hattâ değerli mobilyaları onaran, düzelten ve yenileyen uzmanlara sanat eserleri onarımcısı denir.

Halılar, tablolar, antika seramikler, tahta heykeller hep onarılabilen eşyalardır. Müze müdürleri, boyası bozulmuş bir tabloya rötüş yaptırmak, eski bir tuvalin verniğini çıkarttırmak ya da pek ustaca yapılmamış bir onarımı düzelttirmek için bu işlerin uzmanı olmuş elemanlara baş vururlar. Bazı hallerde bir tablo onarımcısı, yıpranmış bir tuvalin boya tabakasını bozmadan kaldırarak büyük bir ustalıkla yeni bir tuvale aktarabilir. Tablo onarımcılarının ressam oldukları gibi halı onarımcılarının da hem dokumacılık hem de döşemecilikten anlamaları, eski mobilya onarımcılarının ise ince marangoz olmaları gerekir. Fakat bu alandaki ustalıklarının yanı sıra sanat eseri onarımcılarının geniş bir sanat tarihi kültürüne sahip olmaları ve eski eserlere karşı saygı beslemeleri gerekir.

Komi veya Grum 145

Büyük otellerde, kahve ve lokanta gibi yerlerde müşterilerin emrinde ayak işleri yapan garson yardımcısı çocuklar vardır. Bunlara komi veya grum denir.

Komilerin kıyafeti, eskiden şatolarda davet verildiği zaman uşakların giydiği üniformalara benzer. Komiler genellikle çocuk denecek yaşta gençler arasından seçilir. Grum ya da komilerin görevleri arasında meselâ; bir mektubu posta kutusuna atmak, sigara almak ya da müşterinin köpeğini gezdirmek vardır. Tabiî bunun karşılığında komiye bir miktar para verilir. Komiler ne kadar nazik, ne kadar becerikli ve eli çabuk olurlarsa o kadar çok para kazanırlar. Acemiler için ideal bir meslektir ama geleceği yoktur. Fakat böyle bir şey örneğin Fransa'daki **chez Maxim**'s gibi büyük ve lüks lokantalarda, Hilton, Carlton gibi otellerde çalışan komiler için söz konusu değildir.

Borsa Simsarı Yardımcısı 146

Borsa simsarı yardımcısı, menkul kıymetler borsasında, alım-satım işlerinde aracılık yapan ve borsa simsarları ya da kulisyerlerle müşteriler arasında haberleri ileten kimsedir.

Borsa simsarı yardımcısının başlıca görevi, borsa simsarları ya da kulisyerlerle müşteriler arasında nihaî alım-satım emirlerini iletmektir. Genellikle gençler arasından seçilen borsa simsarı yardımcıları, borsa alım-satım salonlarını dolduran kalabalığın arasında yıldırım hızıyla gidip gelirler. Zira onların bir saniye kaybetmeleri bile, borsa simsarları ya da kulisyerlerle müşteriler arasında alım-satım anlaşmalarının suya düşmesine yol açabilir. Borsa simsarı, borsacılığa yeni başlayan bir kimse olarak şüphesiz, mesleğinin alt kademelerinde bulunur. Ama o da, çalışkanlığı ve zekâsı sayesinde, çok geçmeden, pekâlâ bir borsa simsarı veya kulisyer olabilir. Ne var ki onun için ilk planda önemli olan, zekâsını ispat etmeden çok daha önce, ayağına çabuk bir yardımcı olduğunu göstermesidir.

Telgraf Müvezzii 147

Telgraf müvezzii, bağlı olduğu postaneye gelen telgrafları, gönderildikleri adrese en kısa zamanda teslim eder. Bisiklet, müvezziin işinde en büyük yardımcısıdır.

Posta idarehanesinde oturup da telgraf memurunun vereceği telgrafı beklemek, sonra da bunu hiç vakit kaybetmeden doğruca sahibine yetiştirmek pek hoş ve parlak bir iş olmasa gerek. Telgraf müvezzii, bir telgraf geldiği anda bisikletine atlar, en kısa yoldan ve hızla giderek, telgrafı, gönderildiği adrese teslim eder. Telgrafçı çoğu zaman kötü haber götürdüğü için, resmen yasak olan bahşişi almak şansını da kaybeder. Posta idarehanelerinde sık sık telgrafçıların değiştiği görülür. Çünkü bir süre sonra telgrafçılar ya başka bir mesleğe atılırlar ya da yine posta idarehanesinde kalırlar, ama bu defa iyi bir gelecek vaat eden ve daha az yorucu bir görev almak için çalışırlar.

Gazete Dağıtımcısı 148

Günlük bir gazetenin başarı sağlamasında, o gazetenin satış yerlerine çabucak ulatşırılmasının büyük payı vardır. Bu iş, gazete dağıtımcıları tarafından yapılır.

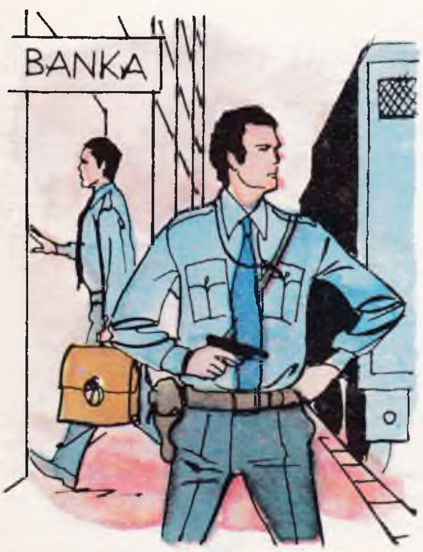
Günlük bir gazetenin hazırlanması, her safhada, zamana karşı verilen korkunç bir savaştır. Bu hazırlıkta, gatezenin mümkün olabilecek en kısa sürede, gerekirse özel tren ve uçaklar vasıtasıyla gazete satıcılarına ulaştırılması temel amaçtır. Şehirlerde en hızlı dağıtımı, bisiklet, motosiklet, triportör ve kamyonet gibi araçlarla donatılmış dağıtımcılar tarafından yapılır. Dağıtımcı, görev bölgesini, dakikalara sığacak kadar kısa bir süre içinde âdeta yıldırım hızıyla dolaşarak, gazetenin son baskı nüshalarını, yolu üzerindeki gazete satıcılarına ulaştırır. Yorucu olmasına karşılık, yolculuktan ve süratten hoşlananlar için ilginç bir meslek!..

Hamal 149

Hamal (yükçü de denir), bir ücret karşılığında yük taşımak suretiyle geçimini sağlayan kimsedir.

Hamal, yükü elle, sırıkla veya sırtta taşır. Taşıma aracı olarak da ip, semer (meşinden yapılan, içi saman dolu arkalık), kolan (ağır yük taşımaya yarayan ve sırta asılan bağ) ve küfe gibi nesnelerden yararlanır. Hamalların bir kısmı serbest, bir kısmı da belirli kuruluşlara bağlı olarak görev yaparlar. Her şeyden önce sıhhat ve kuvvete ihtiyaç gösteren bu ağır meslek, genellikle açık havada, sıcağa, soğuğa, yağmura, kara aldırmadan çalışmayı gerektirir. Buna karşılık güçlü ve çalışkan bir hamalın kazancı, azımsanamayacak kadar iyidir. Hamallar büyük kentlerde bölge bölge örgütlenmişlerdir. Hamalların bölge yöneticileri hamalbaşı adını alır.

Para Muhafızı 150

Bankalar, resmî daireler ve büyük ticarî kuruluşlar, bir yerden bir yere para iletmek için para muhafızı veya mutemet denilen elemanlarını görevlendirirler.

Para muhafızlığı veya mutemetlik kolay işler değildir. Onlardan nicesi, bir saldırıya kurban gitmiştir. Bu bakımdan her para muhafızı, emniyet tedbiri olarak, üzerinde bir tabanca bulundurur ve para çantasını, sapından bir bilezikle bileğine kilitli vaziyette taşır. Bir bankadan öbürüne külliyetli miktarda para nakli, genellikle zırhlı araçlarla yapılır. Bu araçlar, ilgili kuruluşlar tarafından görevlendirilmiş silâhlı uzmanlar tarafından yönetilir ve gözetilirler. Para muhafızları üniformalı olup, zırhlı araçtan çıkan para taşıyıcıyı her türlü saldırıdan koruyabilmek amacıyla özel biçimde eğitilmiş ve donatılmışlardır.

Gece Bekçisi 151

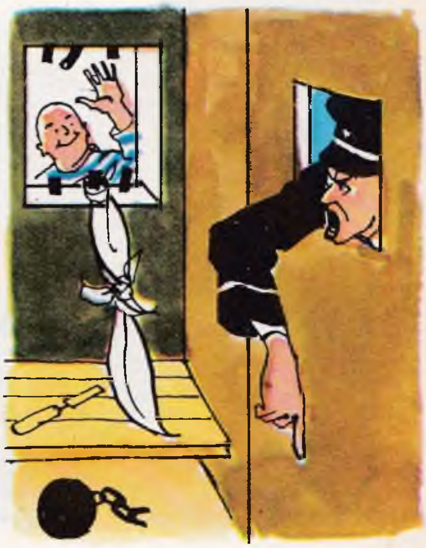
Gece bekçisi, mağazaları, fabrikaları, büroları, v.b. yerleri, geceleri meydana gelebilecek herhangi bir hırsızlık, yangın gibi olaylara karşı korumakla yükümlüdür.

Gece bekçisi görevli olduğu ve kendinden baska hiçbir kimsenin bulunmadığı binayı gezerek kontrol ederken, kapı ve pencerelerin kilitli olmasına ve kilitlerin sağlamlığına dikkat eder. Duyduğu en ufak bir gürültüden dahi şüphe etmesini bilen gece bekçisinin bina içinde gezinmesi otomatik saatlerle gözlemlenir. Gece bekçisi silâhlıdır, ama silâhını ancak koruduğu binanın sınırları içinde ve binanın güvenliği için kullanabilir. Kimi binalarda, gece bekçilerinin yanına bir radyo telefon da verilir; böylece gece bekçisinin dışarıyla da irtibatı sağlanmış olur. Bir dereceye kadar tehlikeli olabilen bu meslek, aslında büyük bir fizik gücü gerektirmez. Bu nedenle de gece bekçileri çoğunlukla yaşlı kimselerden seçilir. Ne var ki, gece yapılan bütün meslekler gibi, gece bekçiliği de insanın değişik bir yaşama ritmine uymasını gerektirir.

Gardiyan 152

Hapishane müdürünün yönetimi altında çalışan gardiyanlar hapishanede disiplini sağlamak ve tutukluları beklemekle görevli bekçilerdir.

Gardiyanın, iş başındayken giydiği özel bir üniforması vardır ama, çoğumuz bu üniformanın şeklini bile bilmeyiz, çünkü gardiyan da tutuklularla birlikte günlerinin çoğunu hapishane duvarları arasında geçirir. Gardiyanların bazısı, kurumun düzen ve disiplinini temin etmeğe çalışırken bir öteki kısmı da tutukluların yönetmeliklere uygun bir biçimde davranmalarını sağlamağa çalışır. Böyle bir görevi yüklenmek aslında oldukça zordur. Hücrelerin, yemekhanelerin ve atelyelerin gece ve gündüz kontrolu gerekir. Çünkü tutuklulardan herhangi biri her an kaçmağa yeltenebilir. Bunu önlemek de gardiyanın görevidir. Ne var ki, gardiyan disiplini sağlamak için zora başvurma yerine tutukluları ikna etme yolları aramalıdır. Ne de olsa tutuklu olan kimse, vaktini, boşa harcayarak değil, hapishanedeki atelyelerde çalışarak geçirmektedir.

Park Bekçisi 153

Büyük şehirlerdeki parklar, çocukların oynayıp eğlenmeleri, büyüklerin ise dinlenmeleri için düzenlenmiş yerlerdir. Park bekçileri işte bu yerlerin gözetimiyle sorumludurlar.

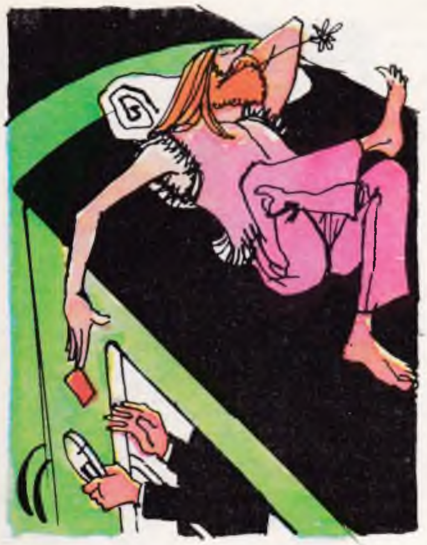
Park bekçiliği savaş ve iş malullerine ayrılmış bir meslektir. Her ne kadar işin büyük bir yoruculuğu yoksa da, yine de aşırı bir titizlik gerektirir. Çünkü her şeyden önce, çimenlerin üzerinde koşuşan, çiçekleri koparan, ağaçlara tırmanan ve kuş yuvalarını bozan o küçük yumurcaklara engel olmak ve park içinde intizamı sağlamak gerekir. Ayrıca yaşları büyük olan çocukların da parkta oynarlarken heykellere, sıralara bir zarar vermemesine dikkat edilmelidir. Parkın bakımı ve gözetimi yanısıra park bekçisinin bir diğer görevi de park içinde sessizliği temin etmektir. Ne var ki bütün bu görevleri yerine getirmek bekçinin öyle pek fazla yorulmasına da sebep olmaz. Parka en çok gelip gidenler arasında yaşlılardan tutun da sanatçılara, şairlere ve sessizce oynamasını bilen çocuklara kadar hemen herkes park bekçisinin dostu sayılır.

Otel Detektifi 154

Otel detektifi bir özel polis olup, lüks sınıf bir büyük otelin kadrosunda çalışır. Onun görevi, müşterilerin can ve mal güvenliğini maharet ve gizlilikle korumaktır.

Lüks otellerde müşterilerin rahatı, onun can ve mal güvenliğiyle yakından ilgilidir. Otele dadanan hırsız ve dolandırıcıları başarısızlığa uğratmak için otel detektifi daima tetiktedir. Müessesenin ücretli elemanı olarak çalışan detektif, otelin müdavimlerinden biri gibi davranır. Metotlu bir tarzda çalışan, bir emniyet tertibatı kurar, kilitleri gözden geçirir. Personeli kontrol eder, şüpheli müşterilerin kimliklerini araştırır. Gözünü dört açarak, kulağı hep kirişte çalışan otel detektifi, her kuşkulu hareketten bir anlam çıkarmaya uğraşır. O, olaylara daima gizlice müdahale eder ve işini tek başına başarır. Mecbur kalmadıkça polise de başvurmaz. Zira tatsız bir olayın duyulması, otelin ününe gölge düşürebilir.

Kontrolör (Kondoktör) 155

Kontrolör, tren yolcularının biletlerinin geçerli olup olmadığını kontrol eden bir görevlidir. Kontrolörlerin hayatı daha çok yolculukla geçer.

Üzerinde genellikle lâcivert bir üniforma ve başında sırmalı bir kasketle demiryolu işletmesini temsil eden kontrolörler, bütün yolcuların biletlerini tek tek kontrol eder, yanlış trene binmiş yolcuları uyarır, biletin üzerinde yazılı olan mevkiye binmemiş yolcuları ya biletin gösterdiği mevkie yollar ya da onlardan mevki farkı alır, kaçak seyahat edenleri gerekirse gar şefliğine teslim eder, biletsiz yolculara cezalı bilet keser. Kontrolörlük yolculuk yapmayı sevenlere göre bir meslektir. Bu mesleği sevenlerin, insanlarla ilişki kurmayı, değişik işler yapmayı da sevmesi gerekir. Fakat devamlı oradan oraya gidiş geliş insanı yorar, aile hayatını da güçleştirir. Bu nedenle bazı kontrolörler daha çok istasyonlarda görev almağa çalışmaktadırlar.

Orman Satış Memuru 156

Orman ürünleri, orman işletmesine ve ağaç kesimine bakmakla görevli orman satış memurları ya da damgacılar tarafından mahallinde satılır.

Orman satış memuru, önce, kesilmiş ağaçlara değer biçer, sonra onları satışa arzeder. Bu, oldukça nazik bir iştir. Orman ürünlerini cinslerine göre ayırmak zor değildir, ama, yüzlerce hektarlık bir ormandan ne kadar metreküp kereste ve odun elde edileceğini hesaplamak, bu kereste ve odunun evsafını ve muhammen kıymetini tayin etmek, bu konularda kesin bilgilere ve büyük bir tecrübeye sahip olmayı gerektirir. Pazarlık yapıldıktan sonra satış memuru veya damgacı, işletme işlerini organize eder, ağaçların ne şekilde kesileceğini, ürünlerin hangi yoldan taşınacağını, nereye stoklanacağını ve nasıl muhafaza edileceğini kararlaştırır. Bu işlerin her biri, ortaya başka başka sorunlar çıkarır. Bu zevkli meslek, özellikle tabiat dostları için biçilmiş kaftandır.

Av Bekçisi 157

Bazı teşekküllerle bazı büyük mülk sahipleri, kanun sınırları içinde koydukları avlanma kurallarına uyulması için meslekten olan av bekçileri çalıştırırlar.

Av bekçileri çoğunlukla özel bekçilerdir; ana görevleri av suçlarını meydana çıkarmak ve kaçak avlananlar hakkında tutanaklar hazırlayıp ilgili makamlara sunmaktır. Üstlerine genellikle bir üniforma giyen bu bekçiler, her zaman ve her mevsim kırlarda, tarlalarda ormanlarda dolaşırlar. Av bekçisinin yükümlü olduğu görevler arasında sırasıyle şunlar sayılabilir; bitkilerin ve av hayvanlarının üremesi için orman içinde belli yerler ayırmak, ayrılan bu yerlerin korunmasını sağlamak, av hayvanlarının beslenmesi ve yetişmesiyle uğraşmak, av hayvanlarının üremesini gözetmek, zararlı hayvanları yok etmek ve gerektiğinde de çitleri kontrol etmek. Av partilerini düzenleyen de kendisidir: Buluşma yerini belirler, avcıların pusu kuracağı ya da avlanacağı yeri gösterir, av sürücülerini silâhlandırıp yönetir.

Orman Fen Memuru 158

Orman bölge müdürlüklerine bağlı olan orman fen memurları, orman mühendislerine, toprağın, ormanın, akarsuların durumu ve yürütülen çalışmaların kontrolu hakkında bilgi verirler.

Ormancılıkla ilgili okullarda eğitim gören orman fen memurları, sürekli olarak orman içinde yaşarlar. Ya yürüyerek ya da bir arabayla ormanı dolaşan bu fen memurları; toprağı, bitkileri ve hayvanları yakından bildikleri gibi, ağaç kesimini gözetip, ağaçlandırma işleriyle de ilgilenirler. Ormanların, aynı zamanda, sel ve su baskınlarından korunmasını da sağlayan orman fen memurlarının görevi hiç de küçümsenemez. Ormanlık bölgelere yakın yerlerde kurulmuş olan büyük yerleşme merkezlerinde yaşayanlar, ancak orman fen memurlarının sayesinde temiz hava dolu, sakin bir hayat sürebilirler, çünkü ormanların gözetimi bu memurların elindedir. Ayrıca şunu da eklemek gerekir ki, ülkemizdeki orman yüzölçümünün artmasında en büyük rolü yine orman fen memurları oynamaktadırlar.

Gümrük Memuru 159

Gümrük memurlarına sınırlarda olduğu kadar yurdun iç kesimlerinde de rastlanır; görevleri, ithal ya da ihraç mallarını kontrol etmek, gümrük vergisi kesmek ve kaçakçılığı önlemektir.

Genel olarak, iki çeşit gümrük memuru vardır. Biri, ithal edilen malları kontrol eden, dış ticaretle ilgili istatistikleri düzenleyen ve kaçakçılık olaylarını izleyen erkek ya da kadın gümrük memuru; diğeri ise gümrük muhafaza servisinden olan ve mecburî olarak bir üniforma giyen, erkek gümrük memuru. Bu üniformalı gümrük memurları, askerî şekilde düzenlenmiş ve haberleşme aracı (radyo) ile ulaştırma araçlarından (ski, otomobil, motosiklet, helikopter, uçak, sahil muhafaza gemisi) yararlanan birliklere bağlıdırlar. Gümrük ya da kambiyo kurallarına uygun olarak kaçakçılığa engel olmak için çalışır, kaçak malları ilgili bürolara sevk edip işlenen suçları tespit ederler. Ortak Pazara bağlı ülkeler, aralarındaki kara gümrüğünü yürürlükten kaldırmağa çalışmaktadırlar

Deniz Polisi 160

Deniz polisi, sahillerde dolaşarak, balık avcılarını ve avlanma tesislerini kontrol eder, deniz trafiğine ve avlanma nizamlarına uyulmasını sağlar.

Bir kontrol teknisyeni olan deniz polisi, avlanma tesislerini ve balık yataklarını denetlemekle yükümlüdür. Deniz polislerinden bazıları, oseanografi (denizler bilimi), topometri ve topografya konularında uzmanlaşmışlardır. Diğerleri ise, sahillerde devriye nöbetine çıkarak, avlanma bölgelerini, balık avcılarının faaliyetini, avlanma usullerini, avlanmada kullanılan araçların kanun ve nizamlara uygun olup olmadığını kontrol ederler. Bir deniz ülkesinin millî servetleri arasında yer alan balık yataklarının korunmasını ve rasyonel bir tarzda işletilmesini sağlama ve kaçak avcılığı, dolayısıyla deniz sömürüsünü önleme yönünden deniz polislerine önemli görevler düşmektedir.

Korucu 161

Orman veya kır bekçisi de denilen korucular, köy sınırları içinde can ve mal güvenliğini korumakla görevli silâhlı memurlardır.

Köy ihtiyar heyeti tarafından iyi halli olanlar arasından seçilerek, kaymakamın onayıyla göreve başlayan korucular, muhtarın emri altında çalışırlar. Adlarından da anlaşılacağı gibi korucular, yâni kır ve orman bekçileri, daha çok koruları, kırlık yerleri, tarlaları ve harmanları gözlerler. Resmî üniformaları olmamasına rağmen, yine de giydikleri elbise ve kasketleriyle korucuları tanımak öyle pek güç sayılmaz. Köy sınırları içinde yaşayanlar için korucunun önemi oldukça büyüktür; bu nedenle korucular yüklendikleri görevin sorumluluğunu bilmelidirler. Yüzyılı aşkın bir süreden beri devam etmekte olan bu mesleğin ilk temsilcileri, saraylara ait çayır ve koruları muhafaza ile görevli kimselerdi ve «koru ağası» denilen âmirlerinin yönetimi altında çalışırlardı.

Irmak Bekçisi 162

Irmak bekçileri, tatlısu balıkçılığının gelişmiş olduğu bazı ülkelerde, gerek resmî, gerek özel balık kurumlarının görevlisi olarak, avlanma nizamlarına uyulmasını sağlarlar.

Özellikle kıyısı olmayan ya da az olan bazı uygar ülkelerde, binlerce, onbinlerce kişi, boş vakitlerinde balık avlamak suretiyle eğlenip dinlenir. Tatlısularda balıkçılık ince bir tekniğe ihtiyaç gösterir. Bu ırmaklarda yaşayan balık türlerinin yok olmasını önlemek amacıyla, son derece sıkı kanuni tedbirler alınmış, nizamnameler konulmuştur. Irmak bekçileri her mevsim ırmaklar boyunca dolaşıp en sarp yolları bile aşarak, bölge sâkinlerinin sözkonusu kanun ve nizamlara uymalarını temin ederler. Av mevsiminin kapalı olduğu süre içinde de, avcı adaylarına, nerede ve ne çeşit av (olta ile veya serpme ile) yapacaklarsa ona göre izin verirler.

Hakim ya da Yargıç 163

Yüksek görevli memur olan hakimler, davalara bakıp hüküm vermek, suçluları cezalandırmak, kısacası kanunları uygulayarak adaleti gerçekleştirmekle yükümlüdürler.

Hakimlik mesleğine geçebilmek için bir süre aday olarak çalışan hakimler, bir millet adına yargı yetkisini kullanırlar. Bu nedenle herşeyden önce tarafsız olmaları gerekir. Kendilerine, gördükleri işin önemi dolayısıyla, öteki devlet memurlarına tanınmamış birtakım teminatlar verilmiştir. Hakimlerin, kanunları en ufak ayrıntılarına kadar bilmesi gerektiği gibi kanundaki her maddenin anlamını da yorumlayabilmesi gerekir. Hakimlerin baktıkları davalar çok çeşitlidir. Bu davalar arasında hırsızlıktan tutun da; kaza, yaralama ve öldürmeye kadar birçok dava yer alabilir. Mahkemelerin verdiği karardan hoşnut olmayan davalı ya da davacı kararı yargıtaya bildirir. Yargıtayda görevli bulunan hakimler (yargıçlar) de yargılamaların kanunlara uygun olarak yapılıp yapılmadığını inceleyerek bir karara varırlar.

Sorgu Hakimi 164

Sorgu hakiminin görevi hakimleri ve mahkeme heyetini aydınlatmaktır; bu nedenle, sanık mahkeme önüne çıkmadan önce, ilk soruşturmayı yaparak, delil ve tanıkları toplar.

Suçlanan bir kimseyi ya da karmakarışık bir olayı yargılamak oldukça zordur; büyük bir titizlik gerektirir. Mahkeme heyeti ceza yargılamasına başlamadan çok önce, olayla ilgili bir soruşturma açılır. Sorgu hakimi savcı ile birlikte önce sanığı sorguya çeker, sonra görgü şahitlerinin bilgisine başvurulur. Bu arada, soruşturma ve aramaları bitirerek, bilirkişi raporunun hazırlanmasını ister. Böylece tamamlanan «dava dosyası» mahkeme heyetine olduğu kadar, sanığın savunmasını üstüne yüklenen avukatın da suçlamayla ilgili ayrıntıları görüp öğrenmesini sağlar. Yapılan soruşturma sonucunda sanığın suçsuz olduğu görülürse sorgu hakimi dava açılmasının gereksiz olduğunu savcılığa bildirir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, sorgu hakimleri yargı işi yapmakla birlikte yargılama yapamazlar.

Savcı 165

Savcılar toplum adına ve yararına davalar açan ve kanunları yerine getirmek için suç sayılan olaylar hakkında kovuşturma yapan kimselerdir.

Eskiden «müddeiumumî» denilen, günümüzde ise resmî adı «cumhuriyet savcısı» olan savcı, bir ceza uyuşmazlığı çözülürken devlet adına iddia görevi yapar. Hakimler gibi devletin maaşlı ve devamlı memurları olan savcılar; yasama, yürütme ve yargılama fonksiyonlarından yürütme fonksiyonlarına dahil olduklarından adalet bakanlığının emri altındadırlar. Savcılara önemli yükümlülükler verilmiştir. Bu yükümlülüklerin başında suçları kovuşturma, ceza davası açma ve yürütme gelir. Öte yandan savcıların birçok yetkisi de vardır. Bu yetkilerin en önemlisi kararları temyiz edebilme yetkisidir. Savcıların işi yargılama değil de yürütme olduğundan, kendilerine hakimlere olduğu gibi bağımsızlık tanınmamıştır. Savcının asıl ve son amacı, gerçeği ortaya çıkarmak olduğundan sanık lehine de faaliyette bulunabilir.

Avukat 166

Avukatlar hukuk işlerinde halka yol göstermeyi, mahkemelerde başkalarının hakkını aramayı ve korumayı meslek edinmiş kimselerdir.

Genellikle, hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasında yargı organlarına, hakimlere, resmî ve özel kurumlara yardım etmeyi amaç edinmiş olan avukatlar, avukatlık kanununda yazılı şartları taşıyan ve bir baroya kayıtlı, and içmiş kimselerdir. Avukatlar, çeşitli resmî ve özel kuruluşlarda çalışabilecekleri gibi, kendilerine özel bir yazıhane de açabilirler. İsteyenlere para karşılığında hukukî bilgiler verirler ve gerektiğinde de mahkemelerde davası olanları savunurlar. Savunmaları sırasında üzerlerine «cüppe» denilen uzun, yenleri bol ve geniş düğmesiz, siyah bir elbise giyen avukatların mesleklerinde başarılı olabilmeleri için gerekli olan en önemli unsur kanunları çok iyi bilmeleridir. Bunun yanısıra, avukatların bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine en iyi şekilde sunmayı da bilmeleri gerekir.

Zabıt Kâtibi 167

Bir mahkemede sekreter olarak görev yapan zabıt kâtibi, yargıçların yardımcısıdır. Alınan kararları o zapta geçirir, ilâmları o muhafaza eder, bunların suretlerini o çıkarır.

Mahkeme kalemi, mahkemenin yakınında, mahkemece düzenlenen ilâm ve müzekkere gibi resmî belgelerin muhafaza edildiği dairedir. Bu dairenin yetkili ve sorumlu memuru olan zabıt kâtibi, adaletin verdiği kararları zapta geçirmek ve ilâm denilen resmî belgeleri korumak, bu belgelerin kopyalarını çıkarmakla yükümlüdür. Zabıt kâtipleri duruşmalarda hazır bulunur, şahitlerin çağrılmasını temin eder, dâvanın normal bir seyir izlemesini sağlarlar. Her duruşmada, sorgu, ifade ve kararları, bütün ayrıntılarıyla zapta geçirirler. Tıpkı yargıç, savcı, noter ve mübaşir gibi zabıt kâtibi de adaletin yardımcısı bir kanun adamıdır. Zabıt kâtipliği, geniş bir muamelât ve hukuk bilgisine sahip olmayı gerektiren bir meslektir.

Özel Eğitmen 168

Kimi çocuklar yaşadıkları ortama uymakta güçlük çekerler. Özel eğitmenlerin görevi, işte bu çocukları dengeli bir hayata hazırlayıp toplum içine girebilmelerini sağlamaktır.

Kör, sakat, felçli, dilsiz, sağır ve akıl dengesi bozuk çocuklar da aynen normal çocuklar gibi eğitim görerek yetiştirilmelidirler. Özel ya da resmî kurumlarda çalışan hekimler ve eğitimcilerin görevi bu çocuklarla yakından ilgilenmektir. Ders saatlerinin dışında ise özel eğitmenler, belli sürelerle, sakat çocuklarla uğraşmalı, onların gelişmesine ve de normale doğru gitmelerine katkıda bulunacak birtakım meşgaleler bulmağa çalışmalıdırlar. Öte yandan aynı yöntem, suçlu çocukların doğru yola dönmelerinde de uygulanmaktadır. Bilindiği gibi suçlu çocukların hayata kazandırılması sorunu hemen her ülkede dikkatle incelenmektedir. Bu nedenle, bu alanda da özel eğitmenlere düşen görev oldukça büyüktür.

Polis Komiseri 169

Emniyet Müdürlüğüne bağlı olan polis komiserleri, il, ilçe ve bucaklarda, bulundukları yerin emniyet ve asayişinden sorumludurlar.

En az lise öğrenimi görmüş ya da polis enstitüsünün orta ve yüksek kısmını başarıyle tamamlamış olan polis komiserleri, üniformalı ya da sivil olarak çalışırlar. İlçe, bucak, iskele ve istasyonlarda bağımsız olarak görev yapan her derecedeki polis komiserleri (**komiser muavini, komiser** ve **başkomiser** olmak üzere üç dereceye ayrılır) emniyet komiseri unvanını alırlar. Görevli bulundukları bölgenin asayişini temin etmenin yanısıra, bölge sakinlerinin can ve mal güvenliğini korumak da onlara düşer. Başkomiserin yönetimi altında çalışan bu polis komiserlerinin emrinde de polisler, daha alt dereceden olan emniyet mensupları vardır. Kanunların uygulanması ve kurulu düzenin korunması yolunda, polis komiserlerinin rolü büyük olmaktadır.

Mahalle Bekçisi 170

Geceleri mahallelerde dolaşan ve halkın emniyetini korumakla görevli olan kimselere bekçi, daha doğrusu mahalle bekçisi denir. Bekçi şehir emniyet teşkilâtına bağlıdır.

Küçük çocukların zihninde bekçi baba olarak yer eden mahalle veya çarşı bekçileri, geceleri, görevli bulundukları mahalleleri sokak sokak dolaşıp halkın emniyetini koruyan kimselerdir. Eskiden sokaklar, elektrik olmadığı için çok karanlıktı, özellikle kış geceleri büyükler bile sokağa çıkmaktan çekinirlerdi. İşte bu karanlık gecelerde, hırsızların ve kötülük düşünenlerin yüreğini hoplatan bekçi babanın her adım başında yere vurduğu kalın ve ağır sopasının tok sesi işitilirdi. Eskiden olduğu gibi günümüzde de, mahalle, çarşı bekçisi, belediye sınırları içinde koruyuculuk görevine devam etmektedir. Başında kasketi, üzerinde kahverengi üniforması ve belinde kocaman tabancasıyla bekçi, gece herkes yatağında uyurken, sokakları elindeki fenerle tarar, şüpheli durumlarda düdüğüyle arkadaşlarını çağırır.

Trafik Polisi 171

Özellikle büyük yerleşme merkezlerinde görevli bulunan trafik polisleri şehir trafiğinin aksamadan yürümesine çalışırken, halkın can güvenliğini de temin etmiş olurlar.

Dünyanın hemen her ülkesinde görülen ana sorunlardan biri de trafiktir. Hızla gelişen nüfus artışı ve dolaylı olarak taşıt sayısının çoğalması, ama buna karşılık yolların yetersiz oluşu, şehir trafiğini gün geçtikçe zorlaştırmaktadır. Kavşak noktalarına yerleştirilen trafik işaretleri bile gerekli rahatlığı sağlayamamaktadır. Bu da, trafiğin yönetiminde en önemli görevin trafik polislerine düştüğünü göstermektedir. Günün belirli saatlerinde şehrin belirli yerlerinde nöbetleşerek görev yapan bu polisleri resmî üniformaları, eldivenleri, düdük öttürüşleri, el ve kol hareketleriyle tanımak oldukça kolaydır. Trafik polislerine şehir sınırları dışında da önemli görev düşmektedir. Motosikletli ya da özel arabalı bu trafik polisleri ehliyet kontrolu yapabildikleri gibi sürat tahdidine uymayanları da cezalandırırlar.

Jandarma 172

Jandarma, yurt içinde genel güvenliği ve kamu düzenini korumakla görevli ve kanunların koyduğu hükümlerin yerine getirilmesini sağlayan, silahlı ve askerî zabıta görevlisidir.

Dilimize fransızcadan giren jandarma kelimesi «silahlı kimseler» anlamına gelir. Jandarma teşkilâtına bağlı olarak çalışan jandarmaların günümüzdeki görevleri, barış ve savaş zamanlarına göre ikiye ayrılmaktadır. Jandarmaların barıştaki görevi, kanun ve nizamlara aykırı olayların ortaya çıkmasını önlemek, bu arada da güvenliği sarsıcı veya bozucu durumlara karşı faaliyete geçmektir. Jandarmalar, savaşta ordunun emrine girerler. Bu nedenle de daha barış zamanından, askerî eğitim, kumanda ve teçhizat gibi konularda Genel Kurmay başkanlığı ile Millî Savunma bakanlığına bağlı tutulurlar. Emniyet ve asayiş işlerinde ise, Emniyet Genel Müdürlüğüne paralel olarak İçişleri bakanlığı içinde yer alırlar. Köylük ve kırlık yerlerde hizmet gören jandarmalar, şehirde görev gören zabıtadan farklı niteliktedirler.

Motosikletli Polis 173

Motosikletli polis, emniyet teşkilâtına bağlı bir trafik memurudur. Gerektiğinde, otomobille yolculuk yapan devlet büyüklerine, önemli şahsiyetlere motosikletiyle refakat eder.

Yabancı bir ülkenin temsilcileri ya da cumhurbaşkanı, başbakan gibi yüksek görevli kimselerin, özellikle şehir içinde, bir yerden bir yere gitmeleri gerektiğinde, arabalarına motosikletli polis yol açar. Bir kısmı resmî arabanın önünde, bir kısmı iki yanında, kimisi de arkasında giderek önemli kişiyi herhangi bir saldırıdan korur. Motosikletli polis, üstün bedenî yeteneklere sahip olmalıdır. Gerektiğinde saatte 120 km, hatta daha fazla hızla giden bir arabanın yolunu kesebilecek güçteki bir motosikleti ustaca kullanabilmelidir. Motosikletli trafik polisleri, trafik kurallarına uymayan şoförleri ikaz eder, kontrollardan kaçan şüpheli arabaları motosikletiyle kovalar, yollarını kesip cezalandırır. Arızalanan bir arabanın şoförüne yardım eder, bazan da hastaneye yaralı götüren cankurtarana yol açar.

Hafiye veya Detektif 174

Başkaları hakkında gizlice araştırma yaparak bilgi toplayan hafiyeler, elde ettikleri bilgileri bağlı oldukları özel polis teşkilatına bildirmekle yükümlüdürler.

Polis hafiyesinin diğer bir adı da detektiftir. Detektif, İngiltere'de araştırma ve soruşturmalarla görevli polislere denir. Fransa'da ise şirketler ve kuruluşlar hesabına çalışan özel hafiyelere bu ad verilmektedir. Türkiye'ye gelince, daha çok polis hafiyesi diye bilinen detektifler, ilk olarak II. Abdülhamid devrinde ortaya çıkmışlardır. O yıllarda bir teşkilata bağlı olarak çalışan bu polis hafiyeleri, belirli kimseler ve olaylar hakkında bilgi toplamakla görevlendirilmişlerdi. Sonraları, II. Abdülhamid, bu hafiyeleri her türlü haber alma işinde kullanır oldu. Hafiyeler duyup gördüklerini «curnal» denilen raporlarla üstlerine bildirir ve hizmetlerine karşılık para ya da rütbe ile mükâfatlandırılırlardı. Günümüzde ise, detektiflere ancak batı ülkelerinde (özellikle İngiltere ve Fransa'da) rastlanmaktadır.

Teşrifatçı 175

Teşrifatçılar mağazalara girip çıkan müşterileri, resmî yerlerde işi olanları, sergileri ziyaret edenleri karşılar, bilgiler verir ve onlara yardımcı olurlar.

Genellikle genç bayanlardan seçilen teşrifat görevlilerinin güzellikleri kadar giyinişleri ve ince, zarif oluşları da önemlidir. Oldukça güzel bir elbise giyen, sevimli ve nazik insanlar olan teşrifatçılara, bağlı oldukları müessesede verilen görevler çok çeşitlidir: Ziyaretçiyi gerekli konuda aydınlatmak, formülerleri doldurmak, randevuları tespit etmek ve ziyaretçiyi bekleme salonuna alıp işi bitinceye dek dinlenmesini sağlamak. Ancak genç bayanlara uygun olduğunu söylediğimiz bu meslek oldukça da yorucudur. Üstelik yalnızca genç olmak da yeterli değildir; her şeyden önce geniş bir kültür, rahat ve güzel konuşma ve çok iyi bir eğitim gerektirir.

Hava Hostesi 176

Yolcu uçaklarında çalışan hava hostesleri yolcuların rahatı ve güvenliği için gerekli olan hizmetleri yapmakla görevlidirler.

Hava hostesliği günümüzde, modern kadının büyüleyici mesleklerinden biri haline gelmiştir. Çeşitli hava şirketleri tarafından yapılan bir yarışma sonunda seçilen hava hostesleri, genellikle yirmi ile kırk yaş arasındadırlar. Bunların dinamik ve cesur olmaları gerektiği kadar, iki yabancı dil, otelcilik, çocuk bakımı, tıp, v.b. gibi yolcuların ihtiyaçlarını ilgilendiren konularda da çok geniş bilgiye sahip olmaları gerekir. Hava hosteslerinde aranan diğer bir önemli unsur da belli estetik ölçülere uygun olmalarıdır. Boyları 1,58 ile 1,72 m. arasında, boylarına oranla kiloları ise 47 ile 64 kg arasında olmalıdır. Uçakta bulunan yolculara bir otelci gibi hizmet etmeği bilen hosteslerin çoğu dış hatlarda çalışan uçaklarda görevli bulunduklarından, her ayın büyük bir kısmını yurtlarından uzakta geçirirler.

Rehber 177

Profesyonel rehberler, müze ziyaretçilerine ya da turizm acentalarına bağlı olarak seyahat edenlere refakat ederek onlara gezip gördükleri yerler hakkında tarihî bilgiler verirler.

Müzelerde, anıtlarda, saraylarda v.b. tarihî yerlerde çalışan rehberler, buraları, ziyaretçilere birkaç dakika için gezdirmek ve bilgi vermekle görevlidirler. Ancak, bir turizm şirketine bağlı olarak çalışan rehberler ise, yurdumuza gelen turistleri organize edilen bir geziyle günlerce ya da haftalarca gezdirerek ülkemizin görülmesi gereken güzel ve tarihî bölgelerini tanıtırlar. Her iki rehber için de gereken en önemli unsur, geniş bir tarih ve sanat kültürüne sahip olmaktır. Ayrıca, rehberlerin büyük bir kolaylıkla ve hoşa gidecek bir üslûpla konuşmaları, gerekli bilgileri verdikten sonra da, sorulan soruları cevaplandırabilmeleri gerekir. Turist akımının daha çok yaz aylarına rastlaması ve yapılacak gezilerin uzun ve yorucu olması nedeniyle bu mesleğin başlıca temsilcileri, gençler arasından seçilir.

Otel Kapıcısı 178

Büyük otellerin kapısında, otel kapıcısı denilen, özel üniformalı görevliler çalışır. Bu görevliler, otele gelenleri karşılarken, tatlı dilli olmak ve beceriklice davranmak zorundadırlar.

Bu görev, herşeyden önce büyük bir titizlik ister. Bu nedenle, otel kapıcılarının temiz giyimli, otoriteli ve uzun yıllar sonucu edinilmiş bir tecrübe sahibi olmaları gerekir. Özellikle, büyük ve turistik otellerde çalışan otel kapıcıları, yalnızca giriş ve çıkışları kontrol etmekle kalmayıp, aynı zamanda, otelin düzenli olmasıyle ve iç servislerin gözetimiyle de ilgilenirler. Bu da, otel personelinin kendi emri altında olması demektir. Otel kapıcısının görev yapabilmesi için, otel müdüriyetinin itimadını kazanması gerekir. Duruş ve davranışlarından çalıştığı otelin ne tür bir yer olduğunu anlamak oldukça kolaydır. Otel kapıcıları, görevlerini titizlikle sürdürürlerse uzun yıllar bu meslekte kalabilir ve belli bir ücret karşılığında çalışmalarına rağmen, otele gelip giden müşterilerden bahşis de alabilirler.

Resepsiyon Memuru 179

Özellikle büyük otellerin idare kadrosunda görevli bulunan resepsiyon memurları, otele gelen müşterileri karşılamak ve onlara oda temin etmekle yükümlüdür.

Otelin giriş kapısına yakın bir yerde oturan resepsiyon memuru, otele gelen her müşteriyi güler yüzle karşılayarak kendisine otel hakkında bilgi verirken, oteldeki odaların fiyatlarını, odaların kaçar kişilik olduğunu ve şehirdeki önemli turistik yerlere nasıl gidileceğini anlatır. Resepsiyon memurunun asıl görevi otel odalarının düzenli bir şekilde müşteriye kiralanmasını sağlamak ve müşterinin isteklerini geciktirmeden yerine getirmektir. Müşterinin otelden memnun kalması resepsiyon memurunun elindedir. Tiyatro ve sinemalarda yer ayırtmak, geziler tertiplemek, otele gelen mektupları sahiplerine dağıtmak, müşterilerin kıymetli eşyalarını saklamak, yabancı paraları kendi ülkesinin parasına çevirmek hep resepsiyon memurunun işidir. Bu arada müşterilerin hesabını deftere işlemek de kendisine düşer.

Fizyonomist 180

Özellikle büyük oyun salonlarının girişlerinde, dernek ve özel kulüplerin kapısında nöbet tutan fizyonomistler, insanları yüz ifadelerine göre yargılayıp, istenmeyenleri içeri sokmazlar.

Bazı kulüpler, üyelerinin daha rahat edebilmesi için kapılarını çoğunlukla kapalı tutarlar. Bir kimsenin yüz çizgilerine bakarak karakterlerini tahmin etmekte usta olan ve kapının arkasında bulunan gizli dikiz deliğinden gözetleyen fizyonomistler, kapıyı ancak üye olanlara açarlar. Ne var ki, bazı büyük gazinolar gibi girişin serbest olduğu yerlerde fizyonomistlerin işi daha da zorlaşmaktadır. Bu gibi yerlerde çalışan fizyonomistlerin, yaşı küçük çocuklardan tutun da, hilebazlara, oynamasını bilmeyenlere, parasını harvurup harman savuranlara, borçlanmış olanlara kadar hemen herkese dikkat etmeleri gerekir. Bunun için de, ya polisten aldıkları eşkâle göre, ya da bir önseziyle hareket ederek bu gibi kimseleri içeri sokmazlar. Az rastlanan böyle bir meslek, herşeyden önce büyük bir tecrübe gerektirmektedir.

Kürklü Hayvan Avcısı 181

Kürklü hayvan avcıları özellikle Amerika, Avrupa ve Asya'nın kuzey bölgeleriyle Afrika'nın tropikal bölgelerinde tuzak kurarak avlanırlar.

Kürklü hayvan avcılığı herşeyden önce sabır ister ve avlanacak hayvanın âdetleri hakkında sağlam bilgiler edinmeği gerektirir. Bu nedenle, kürklü hayvan avcısı mesleğinin ustası olmalıdır. Kürklü hayvan avcılarının en ünlüleri Kanada'da yaşayanlardır. Bu avcılar, av mevsimi olarak kış aylarını seçerler, çünkü bu aylarda kürk hayvanlarının tüyleri daha uzun ve daha sık olur. Sonbahar mevsiminden itibaren vizon, kunduz, samur, tilki v.b. gibi kürk hayvanlarının yaşadığı ıssız bölgelerde kurdukları kulübelere yerleşen bu avcılar, kış aylarına kadar, avladıkları hayvanlarla beslenirler. Av mevsiminin sona ermesiyle birlikte ellerindeki değerli kürkleri kürk tüccarlarına satma imkânı bulan bu kürklü hayvan avcılarının kazançları da oldukça yüksektir.

Kürklü Hayvan Yetiştiricisi 182

Kürklü hayvanları yetiştirmek, avlamaktan daha kolay olduğu için tilki, vizon, kunduz gibi kürkü değerli hayvan yetiştiriciliği günümüzde oldukça gelişmiştir.

Kürklü hayvanların yetiştirilmesini kolaylaştırmak için özel olarak inşa edilmiş yerler gerekir. Ayrıca, yetiştirilecek hayvan türleri hakkında geniş bilgiye de ihtiyaç vardır. Bu kürklü hayvanların herşeyden önce cinslerine göre seçilip ayrılması, beslenmesi, sağlık durumlarının kontrol edilmesi ve kürklerinin temizlenmesi gerekmektedir. Ama en önemlisi yine de, hayvanların sağlık durumlarının kontrol edilmesi ve ön tedbirlerin alınmasıdır; çünkü, salgın hayvan hastalıkları birkaç gün içinde yığınla kürklü hayvanın ölümüne yol açabilir. Ayrıca, modanın her an değişmesi söz konusu olduğundan kürklerin gönderileceği pazar yerlerinin satışa elverişli yerler olmasına dikkat etmelidir. Tilki kürkü satışının şu birkaç yıl içinde yerini vizon kürklerine bırakması da modanın ne kadar değişken olduğunu gösterir.

Sepici (Debbağ - Tabak) 183

Ayakkabı derilerini ya da mantoların üzerlerine konan kürkleri elde etmek için sepici, hayvan derilerini ya da postlarını işleyerek bozulmaz, sert veya yumuşak hale getirir.

Uzun yıllar süresince derilerin hazırlanmasında çoğunlukla çınar ağaçlarının kabuklarında ve meşe palamudunun meyvalarında bulunan ve «tanen» denilen bir maddeden yararlanılmıştır. Yine eskiden sepi yeri olarak nehir kıyılarında kurulmuş binalardan yararlanılır ve buralardan nehirlere dökülen sular etrafa pis ve sağlığa zararlı kokular yayarlardı. Günümüzde, sepicilik sanayileştirilmiş ve insan sağlığına zararsız bir hale getirilmiştir. Bugün artık sepici, çeşitli kimyasal usullerden yararlanarak ve hatta elektrik gücünün de yardımıyla, kullanımı daha elverişli olan sepi ürünleri elde edebilmektedir. «Tabakhane» de denilen sepi yerlerinde çalışanların, ince derilerin yapımı işinde de ustalaşmış olmaları gerekir. Ayrıca günümüzdeki sepi yerlerinde kimya dalında geniş bilgiye sahip teknisyenlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Kürk Tüccarı 184

Kürk tüccarları, kürkleri, gerek kürk avcılarından alırken ve gerek kürkçülere satarken, çeşitlerine ve kalitelerine göre ayırdetmekte ustadırlar.

Kürk ticareti, dünya ticaret alanında önemli bir yer tutmaktadır. Büyük kürk şirketleri, milletlerarası işletmeler halinde çalışırlar. Kürk hayvanlarının yaşadığı bölgelerden alınan deriler, önemli ticaret ve sanayi merkezlerindeki doklarda depo edilmektedir. Bu ticaret merkezleri arasında özellikle Helsinki, Montreal, Londra, Paris ve New York ünlüdür. İşte bu şehirlerde açılan satış şubelerine gelen kürk tüccarları, beğendikleri derileri alarak bütün dünya ülkelerine satarlar. Kürk tüccarları mesleklerinde öylesine ustadırlar ki, kürkün değerini bir bakışta çıkarabildikleri gibi, elleriyle hafifçe dokunarak ya da tüyleri üfleyerek anlayabilirler. Bir vizonun değeri hayvanın erkek, vahşi ve genç olmasıyla beş kat daha fazlalaşır. Böylesine kıymetli bir kürkü elde etmek de oldukça zordur.

Kürkçü 185

Kürkçüler, kürk hayvanlarından alınan ve tabaklanarak kürk yapımı için hazırlanan derileri, kürk manto v.b. yapımında kullanırlar.

Kürkçülük bir sanat işidir. Kürkçüler de aynen kadın terzileri gibi, hem modelci, hem yapımcı, hem de tüccardırlar. Oldukça zor olan kürkçülük mesleğine, ilk olarak derileri renk ve kalitelerine göre ayırmakla başlanır. Bir vizon manto için hemen hemen kırk ile seksen arasında deriye ihtiyaç vardır. Tabaklanmış ve yapıma hazır bekleyen her deri önce gerilerek bir levha üzerine oturtulur. Daha sonra yaklaşık olarak bir parmak eninde ve boyunda olmak üzere küçük küçük şeritler halinde kesilir. Sonradan makineyle birbirine dikilen bu şeritler elbise şeklinde birleştirilmeden önce son bir defa daha bir patron üzerine, gerilerek tutturulur. Manto hazırlandığında derilerin iç kısmı çizgilerden meydana gelmiş bir bulmacayı andırır. Gerçekten de kürkçülük büyük sabır, dikkat ve ustalık isteyen bir meslektir.

Hayvan Samanlayıcı 186

Çoğunlukla tabiat tarihi müzeleri, okullar ve avcılığa meraklı kimseler hesabına çalışan hayvan samanlayıcılar, ölü hayvanları samanla doldurarak canlı görünüşü verirler.

İster bir balina, ister bir fare, bir kartal ya da bir geyik olsun, hayvan samanlayıcı hep aynı usulle çalışır. Önce derinin dayanıklılığını artırmak için üzerine arsenikli maddeler sürer, sonra hayvanın iskeletini şekillendirerek, hayvana daha tabii ve canlı bir duruş verir. Hayvanı saman, bazen de alçıyla doldururken, her adalenin kendi görünüşünü bozmamağa da dikkat eder. Ayrıca, cam ya da mineden yaparak taktığı gözlerle hayvanın görünümüne daha bir canlılık katar. Özellikle resmî ya da özel müzelerde bu mesleğin uzmanlarına büyük iş düşmektedir. Ancak hayvan samanlayıcılar isterlerse kendilerine özel bir dükkân da açabilirler: Müşterileri arasında, özellikle avcılar, evlerinin içini süslemek için bu dükkâna uğrayıp alışveriş etmekte gecikmeyelerdir.

Modelci 187

Giyim sanayii uzmanı olan modelci, her «mevsim» için yeni modeller hazırlarken, kendi yaratma gücüne baş vurur. Hazırladığı bu modeller, manto v.b. yapımında örnek olarak kullanılır.

Modelci, genellikle bir modaevinde, bir biçki ve dikiş atelyesinde ya da bir konfeksiyon fabrikasında çalışır. Kreasyonlarının başarıya ulaşması sonucunda, çalıştığı yerin de önemi artar. Modelciler hemen her mevsim, taklide ve tekrara düşmeden, bir önceki modayı değişik bir biçimde sürdürebilmesini bilmelidirler. Modelcinin sanatında usta olup olmadığı, çizdiği desenlerden, yaptığı maketlerden, kullandığı renklerden ve çizgilerindeki ayrıntılardan anlaşılır. Modelci, aynı zamanda, birkaç kadın terzisiyle birlikte, kumaş seçimi yapmalı ve yeni dikiş usulleri bulmağa çalışmalıdır. Çeşitli provalar sırasında, modelci tarafından mankenler üzerine uygulanan elbiseler, müşteriye ve davet edilecek olan basın mensuplarına teşhir edilmeğe artık hazırdır.

Manken 188

Mankenler, dikim ve modaevlerinde, terzilerin prova edip hazırladıkları yeni kostüm, rob v.b. kreasyonları, canlı tablolar halinde, halkın önünden geçerek sunarlar.

Genç, güzel ve narin olmak, bu güzelliği ve düzgün vücudu sıkı bir rejimle korumak, zarif bir biçimde yürümek, her an sevimli görünmeğe çalışmak, yorgunluğa rağmen kendini dinç göstermek bile manken olmağa yeterli değildir. Ayrıca bir de hemen her gün modelcinin atelyesinde yapılacak olan provaların verdiği sıkıntıya katlanma cesaretini göstermek gerekir. Bütün bu zorluklara karşılık mankenin defiledeki gösterisi de şatafatlı geçer. Özellikle süse düşkün olan bütün genç kızların hayali, herkes tarafından beğenilmektir. Her gün yeni bir elbise giymek, her bayramda, her davette ve her seyahate çıkışta son moda tuvaletlere bürünmek isterler. İşte mankenler için çok güzel bir fırsattır bu. Her yeni tuvalet için yeni bir fotoğraf. Ama çok kısa bir süre için. Sonra yeni giysiler ve yeni fotoğraflar...

Biçkici 189

Dikilecek kumaşı modele ve ölçüye göre kesme sanatına biçki denir. Bu sanatın uygulayıcıları olan biçkiciler de, kumaş biçen, biçki ustasıdırlar.

Bir elbisenin güzel görünmesinde rol oynayan en büyük unsurlardan biri de, hiç şüphesiz kumaşın biçiliş şeklidir. Bu nedenle, biçkicinin giyim sanayiinde ustalaşmış biri olması gerekir. Ne de olsa dikilecek kumaşı belli bir ölçüye ve modele göre kesmek oldukça zordur. Biçkici, elbiseyi giyecek olan kimsenin ölçülerini aldıktan sonra, seçilen model üzerinden patron çıkarır ve kumaşı çıkardığı bu patrona göre biçmeğe koyulur. Biçkicinin kullandığı malzemeler arasında bir masa, taksimatlı cetvel, patron ruleti, gönye, mezura, özel patron kâğıdı, biçki sabunu, kalem ve makas sayılabilir. Biçkici, kumaşı keserken makasın yuvarlak ucunu kumaşın altında, sivri ucunu ise kumaşın üstünde tutar. Kadın ve erkek terzilerinin kumaşları biçkiciye göndermelerine gerek yoktur, çünkü kendileri aynı zamanda da usta bir biçkicidir.

Kadın Terzisi 190

Kadın terzileri müşterilerin ısmarladıkları tayyör, rob, entari v.b. gibi kadın elbiselerini, belli ölçülere göre prova ederek biçip dikerler.

Eskiden, kadın terzileri oldukça revaçtaydı. Bütün kadın elbiselerini kendileri dikerlerdi. Ancak, hazır giyimin gelişmesinden sonra kadın terzilerinin sayısı da azalmağa başladı. Terziliği meslek edinmiş kadınlar, evlerinde ya da bir iş yerinde tek başlarına veya birkaç yardımcı işçiyle birlikte çalışarak, aldıkları ölçü üstüne kadın elbiseleri dikerler. Aynı zamanda bir modelci, biçkici ve tüccar olan kadın terzisinin yanında çalışan işçilerin de terzi kadar işe yatkın olmaları gerekir. Evlerinde serbest olarak çalışan kadın terzilerinin ticaret odasına kayıtlarını yaptırmaları gereklidir. Kimi zaman oldukça iyi kazanç sağlayan kadın terzilerinin gelirleri, modaya ve mevsime göre değişir.

İşlemeci 191

İşlemeciler, tuvaletler üzerine modelciler tarafından çizilen süs motiflerini, elle işlerken, iğne ve ayrı tip iplik kullanırlar.

İşlemeciler, gerçek bir iğne ustasıdırlar. Herşeyden önce, zevk sahibi, eli çabuk ve sabırlı olmaları gerekir. İşlemelerini kimi zaman değerli malzemeler kullanarak yaparlar: Gümüş ya da altın tel, pul, boncuk, elmas. İşlemenin yapılması oldukça uzun bir zaman istediğinden, işlemecilere ödenen ücretler de bu nedenle yüksektir. Bu işlemeler genellikle gece tuvaletleri, tören elbiseleri, v.b. gibi her yerde giyilmeyen elbiselere uygulanır. El işlemeciliği özellikle evlerde yapılır. Özel makineler kullanan işletmelerin yaptıkları işlemeler, elle yapılan işlemeler kadar değerli değildir. Bu özel işleme makineleri, daha çok erkek işçiler tarafından çalıştırılır. Küçük atelyelerde ise bu iş için perdahçı ve makine işçisi kadınlardan yararlanılır.

Konfeksiyon İşçisi 192

Konfeksiyon evlerinde çalışan işçilerin, elbiselerin çeşitli parçalarını birleştirmeğe yarayan makinelerin kullanımını bilmeleri gerekir.

Konfeksiyon atelyelerinde birçok iş bölümü yapılmıştır. Hemen her konfeksiyon işçisi kendisine düşen işi özel bir makine yardımıyle yerine getirir. Bu nedenle, konfeksiyon atelyelerinde çalışan işçileri biçki ve dikicilerden ayırmak gerekir. Makineyle çalışan konfeksiyon işçilerinin ustalıkları bir elbisenin tümünü monte edebilmeleriyle anlaşılır. Daha çok kadın işçilerin çalıştığı bu konfeksiyon atelyelerindeki makinelerin kullanımı ve çalıştırılması kadar ayar edilip temizlenmesi de önemlidir. Genellikle düzenli ve yüksekçe bir ücret alarak çalışan bu konfeksiyon işçileri, atelye ustabaşısına bağlı olarak çalışırlar. Atelye ustabaşısı demek de konfeksiyon işçiliğinden anlayan ve işçileri yönetebilen yetenekli bir işçi demektir.

Ayakkabı İşçisi 193

Şayısız çeşitleri bulunan ayakkabıların imalâtında çalışan ayakkabı işçileri, ayakkabı yapımı konusunda ayrı ayrı ustalaşmış kimselerdir.

Yüzyıllar boyu bir el imalâtı olan ayakkabı ancak son yüzyılda endüstri konusu olmuştur. Bugün bile Türkiye'de ayakkabı ihtiyacının büyük bir kısmı el yapımıyle sağlanmaktadır. Ayakkabı işçilerinin çeşitli parçaları birleştirerek meydana getirdikleri bu ayakkabılar, kullanılan malzemeye ve biçime göre adlandırılır. İmalâthanelere getirilen deriler, ayakkabı haline gelinceye kadar çeşitli işlemlerden geçer. Ayakkabı işçilerinin üzerinde çalıştıkları en önemli parçalar «taban» ve «saya» dır. Saya kumaş, keçe, saz, tahta da olabileceği gibi, genellikle deridendir. Türkiye'de ilk olarak 1810'da kurulan ayakkabı imalâthanesi (Beykoz) ancak 1942'de makineleştirilmiştir. Bugün bu imalâthanede çalışan ayakkabı işçileri yılda ortalama 2 milyon 2 yüzbin askerî ve 500 bin sivil kundura yapabilmektedirler.

Ismarlama Ayakkabı Yapımcısı 194

Usta zanaatkârlar olan ısmarlama ayakkabı yapımcıları, müşterilerin ısmarladıkları çizme ve ayakkabıları ayak ölçüsüne göre yaparlar.

Ayakkabı satıcılarının çoğu müşterilerine ayakkabı fabrikalarında ayakkabı işçileri tarafından seri halde imal edilen modelleri sunarlar; böylece de herkes, ayağına uygun bir ayakkabıyı satın alıp giyer. Ama bazı kimseler ayakkabılarını satış mağazalarından almak yerine, bir ayakkabıcıya ısmarlamayı tercih ederler. Ismarlama ayakkabı yapımcıları, müşterilerin zevkine ve ayaklarının şekline göre çalışırlar. Yine bazı ayakkabıcılar «hassas ve şekilsiz ayaklar» için ayakkabı yapımında da ustalaşmışlardır. Bir çeşit ortopedi mütehassısı sayılan bu ayakkabıcılar, ölçü üzerine çalışırlarken hazırlamağa başladıkları ayakkabıları müşteriye birçok defa giydirip prova ederler. Ismarlama ayakkabı yapımcıları günümüzde sandaletten çizmeye, iskarpinden en lüks ayakkabıya kadar her çeşit kundurayı yapmada ustadırlar.

Ayakkabı Tamircisi veya Kunduracı 195

Kunduracılar, ısmarlama ayakkabı yapımcıları gibi ayakkabı yapmasını bilirler ama onların esas işi ayakkabıların tamiriyle uğraşmaktır.

Ayakkabı tamirciliği herşeyden önce ustalık gerektiren ve en azından yeni bir ayakkabı yapımı kadar dikkat isteyen bir meslektir. Hemen her ayakkabı tamircisi usta bir kunduracı yanında çıraklık dönemi geçirmiştir. Kunduracıların ayakkabı tamiri için kullandıkları âletler arasında çekiç, biz, tokmak, iğne, iplik, falçete ve örs sayılabilir. Makine sanayının gelişmesi sonucunda kunduracıların işi nispeten kolaylaşmış ve ayakkabılar elle değil, makineyle dikilmeğe başlanmıştır. Ayrıca ayakkabı kalıpları, deriyi parlatıcı ilâçlar ve taban çivileri de ayakkabı tamircisinin kullandığı araç ve gereçlerdir. Kunduracılar, yalnızca deri değil, kauçuk ayakkabıları da tamir edebilmektedirler. Günümüzde mesleklerini öylesine ilerletmişlerdir ki bir ayakkabıyı birkaç dakika içinde onarmaktadırlar.

Eldivenci 196

Eldivenciler, kalıba göre kesilip dikilen ya da tek parça olarak tezgâhta dokunan eldivenlerin yapım veya satım işleriyle uğraşırlar.

Birçok dış etkiden korunmak için takılan eldivenler; deri, kumaş, yün ipliği gibi malzemelerden yapılır. Anadolu'da daha çok «ellik» adıyle söylenen eldiven, kadınların örgü işiyle birlikte gelişmiştir. Kadın modasında eldiven, ellerin koruyucusu olduğu kadar kıyafeti tamamlayan bir unsur olarak da kabul edilir. Bu eldivenler yapıldıkları maddeye, şekillerine ve ihtiyacı karşılama özelliklerine göre ayrılır: yün örgü veya kumaştan yapılan eldiven, spor eldiven, gece elbiseleriyle birlikte giyilen parmaklı veya parmaksız eldiven, v.b. Eldivenciler daha önce hazırlanmış derileri (sepilenmiş koyun derileri veya güderi haline getirilmiş geyik, kunduz, dağ keçisi v.b. derileri) işleyerek ihtiyaca ve modaya uygun eldivenler yaparlar. Ayrıca süet ve kauçuk eldiven yapımında ustalaşmış eldivenciler de vardır.

Marokenci 197

Marokenciler el çantası, cüzdan, kemer, valiz v.b. gibi eşyanın yapımında kullanılan yumuşak deri parçalarını hazırlar, biçer ve birleştirirler.

Maroken denilen deriler, bitkisel maddelerle sepilenmiş, boyanmış ve işlenmiş keçi derileridir. Bu keçi, fransızca «Maroc» denilen Fas'ta yaşadığı için bu derilere de maroken adı verilmiştir. Kılları ve etleri kazınan bu marokenler iç tarafları üst üste gelecek şekilde ikişer ikişer «gerdel» denilen kova içine daldırılarak kırmızıya, yeşile ve özellikle siyaha boyanır. İşte bu boyamadan sonra hafifçe yağlanıp kurutulan derileri kullanarak çeşitli eşyalar yapan işçilere de «marokenci» denir. Ancak günümüzde marokenciler hakikî marokene benzetilen koyun derileri ya da plastik deriler kullanmaktadırlar. Birçok mağazada gördüğümüz para cüzdanları, kadın çantaları, sandık v.b. gibi maroken eşyalar, usta marokencilerin usta parmaklarından çıkmıştır. Marokencilik ev eşyası yapımı yanında kitap ciltlenmesinde de görülür.

Saraç 198

Eskiden yalnızca atların koşum takımlarının yapımıyle ilgilenen saraçlar bugün artık, çeşitli deri eşyalarının yapımıyle de uğraşmaktadırlar.

Koltuktan tutun da üzeri meşin kaplı pipoya kadar günlük hayatta kullanılan çeşitli eşyaların yapımında «deri» denilen şu soylu maddeden yararlanılır. Saraca, günümüzde düşen iş, eyer ve öteki at takımlarının yapımı yanısıra, çeşitli eşyaları, verilen ölçüye göre deri ile kaplamaktır. Deriyi önce kesip çeşitli parçalara ayıran saraç, elde ettiği bu parçaları birbirleriyle bitiştirirken, yapıştırır ve makineyle diker. Ama işin asıl ustalığı ve zarafeti, derinin üzerine elle yapılan işlemededir. Saraçlar aynı zamanda bıçak, kılıç gibi kesici âletler için kın denilen kılıflar ve bu arada gözlük kılıfları da yapabilirler. Ayrıca otomobillerin iç kısmını deriyle kaplama da saraçların işidir. Günümüzde saraçlık oldukça kazançlı bir meslektir.

Kadın Şapkacısı 199

Kadın şapkacıları şık ve güzel kadınların eskiden vazgeçilmez süs eşyası olan çeşitli biçim ve büyüklükteki şapkaları kalıba koyarak yaparlar.

Kadın şapkacılarının mesleklerinde ustalaşmaları öyle pek kolay olmamaktadır. Özellikle Avrupa'da şapka ve dikiş okullarının bulunması kadın şapkacılarının sayısını artırmıştır. Ne var ki, bu okulları bitiren şapkacılar bile yıllarca şapka kalıpçılığı yapmakta ve kendi hesaplarına bir atelye açmadan önce uzun süre şapka modelleri üzerinde çalışmaktadırlar. Kadın şapkaları modaya ve mevsime göre değiştiği için kadın şapkacıları da zaman zaman hasır, fötr ve kumaş kullanırlar. İplik, iğne ve ütü önemli âletleridir. Usta bir kadın şapkacısı, müşterisinin zevkine göre çalışmayı ve yaptığı şapkayı müşterinin yüzüne yakıştırmayı bilmelidir. Ancak günümüzde baş açık gezme moda haline geldiği için kadın şapkacılarının kazançları çok azalmıştır.

Erkek Şapkacısı 200

Erkek şapkacıları, çeşitli usullerle, tahta ya da maden kalıplar üzerinde çalışarak istenilen büyüklükte ve şekilde erkek şapkaları yaparlar.

Gerektiğinde klasik kadın şapkaları da yapabilen erkek şapkacısı genellikle fötr ya da hasır kullanır. Külâh şeklinde olan kumaş ya da hasırları makinede kendisi de dikebilir. Hazırladığı bu şapkalık kumaş v.b. ni sertleştirmek için kimyevî maddelerin içine sokar. Böylece aprelenen kumaş ya da hasıra sonradan istediği şekli vermek için açılıp kapanan maden kalıbı kullanır. Bu kalıp kadın şapkacılarının kullandığı ütünün daha gelişmiş şeklidir. Kızdırılmış olan kalıptan çıkarılan şapkanın üzerine yapılacak son işlem deri ve kurdelenin dikilmesidir. Eskiden hemen her erkeğin başında görülen şapkalar bugün artık ortadan kalkmaktadır. Bu da erkek şapkacılarının aynen kadın şapkacıları gibi yeni modanın kurbanı olduklarını gösterir.

Trikotajcı 201

Trikotajcı, eskiden büyük annelerimizin şiş veya tığla elde ördükleri kazak, elbise, iç çamaşırı gibi giyecekleri trikotaj makinesinde ören kalifiye bir işçidir.

Trikotajcılık, sürekli bir gelişim içinde olan tekstil sanayiinin en önemli dallarından biridir. Eskiden yalnız çorap ve fanila örgüsü üzerinde çalışan trikotaj işçileri, zamanla trikotaj makinelerinin gelişmesi ve gittikçe daha değişik dokuma hammaddelerinin bulunmasından sonra, klasik atkı ve çözgü iplikli dokumalardan daha hafif, daha sağlam dokumalar yapmaya başlayınca trikotaj sanayiinin imalât zinciri de günden güne genişledi. Bugün yüzlerce trikotaj işçisi çalıştıran büyük sanayi işletmelerinde, helenka, jarse, serj, lastikotin gibi değişik örgülü cins cins kumaşlar dokunuyor. Genellikle trikotaj fabrikalarının yanında kurulmuş konfeksiyon atölyelerinde bu triko kumaşlardan dikilen kadın, erkek ve çocuk elbiseleri de hazır giyim sanayiinin en çok sürüm yapan malları arasında ilk sırayı tutuyor.

Korseci 202

Korseciler çeşitli ölçülere göre, kadınların ya göğüs, bel ve kalça kısımlarını ince göstermek için, ya da sıhhî nedenler yüzünden, giydikleri iç çamaşırlarını dikerler.

Kadınlar özellikle geçtiğimiz yüzyıldan beri korse giymektedirler. İlk korseler, metal «balinalı» bağlarla birbirine tutturulmuş iç çamaşırlarıydı; ne var ki bu korselerin kullanımı oldukça zordu. Çağımızda sanayi dallarının gelişmesiyle birlikte korse yapımında da büyük gelişmeler olmuştur. Günümüzde yapılan korseler yumuşak ve dayanıklı kumaşlardan dikilmektedir. Dolayısıyle bu korseler kadını daha narin göstermekte ve vücut sağlığına daha etkili olmaktadır. Korse yapımıyle uğraşan sanayi kuruluşlarında, korseler özellikle bir kadın işçi tarafından ve özel makinelerde dikilir. Serbest olarak çalışan korseciler, müşterilerinin verdikleri ölçülere göre hazırladıkları korse ve sütyenleri lastikli kumaşlardan yaparlar. Ortopedik korse yapımı ise ayrı bir ustalık ister.

Gömlekçi 203

Erkek gömleği, pijaması ve iç çamaşırı gibi giyecekleri imâl eden ve bunları perakende satan kimselere gömlekçi denir.

Giyim eşyası imalât sanayii, meydana getirilen giyeceğin dokumasına göre değişir. Erkek gömlek ve çamaşırları, genellikle zincirleme sanayi usulünce imal edilir. Gömlek imalâtında çalışan erkekler, genellikle modelcilik ve biçkiciliği, kadınlarsa dikicilik ve tamamlayıcılığı tercih ederler. Zarafet düşkünü ya da vücutlarına hazır gömlek uymayan kimi erkekler, zevk ve isteklerine göre seçtikleri kumaşlardan ısmarlama gömlek yaptırırlar. Pek yaygın olmayan ısmarlama gömlekçilik, özel teknik bilgilere ihtiyaç gösterir ve bu alanda müşteri sayısının fazla olmamasına karşılık, bağımsız çalışma imkânını sağlar.

Dantelacı 204

Dantelacı, çeşitli ipliklerle elbise, çamaşır, örtü ve benzeri eşyayı süslemek üzere dantela denilen süs malzemesini örer.

Dantelacılık, genellikle kadınlar tarafından icra edilen ve dünyanın bazı bölgelerinde hâlâ rağbet gören, geleneksel bir meslektir. Dantelacı, iğne, tığ veya mekikle çalışır. İğne dantelasında, dantelacı, bir kâğıt üzerindeki örneğe bakarak, dantelayı iplik veya ibrişimle, bir kumaşa ya da kumaşsız olarak örer. Tığ dantelası, yine elde, tığ ile ve renkli ipliklerle örülen bir dantela türüdür. Bir de zanaatkâr dantelacılar tarafından tezgâhlarda ve genellikle sentetik iplikle dokunan makine dantelası vardır. Bu dantela, gitgide, iğne ve tığ dantelasının yerini almaktadır. Türkiye'de dantelacılığın ve buna benzer oya, dolgu ve sarma gibi işlemelerin birbirinden güzel örneklerine rastlamak mümkündür. Türk dantelaları dışında Milano, Venedik, Cenova, İrlanda, İngiliz ve Fransız dantelaları dünyaca ünlüdür.

Berber 205

Berber, müşterisinin saçını çehresine en uygun gidecek biçimde keser ve düzeltir. Kadın berberleri ayrıca saçları boyar, permanant ve mizanpli yaparlar.

Zarif bir saç biçimini gerçekleştirmek için tarağı, pensleri ve bigudileri ustalıkla kullanmayı bilmek yetmez. Müşterinin yüzünü inceleyerek ona en iyi gidecek saç biçimini seçmek ve onun kişisel zevklerini de göz önünde tutarak, kendisine gerekli tavsiyelerde bulunmak lâzımdır. Berber, yeri geldiğinde bir saç doktoru ya da bakımcısıdır. Yıpranmış, dökülmüş, canlılığını kaybetmiş saçları tedavi eder, bunlara uygulanacak şampuanları ve kremleri bilir. Erkek berberleri ayrıca sakal tıraşı da yapar veya sakal ve bıyık bırakanların sakalını bıyığını kesip düzeltirler. Kadın berberlerine gelince, bunlardan bazıları aynı zamanda manikür yapar ve kadınlar için güzellik müstahzarları da satarlar.

Güzellik Uzmanı 206

Güzellik uzmanı, kadın müşterilerinin cilt bakımıyla uğraşır: Kremler, losyonlar, masajlarla cildi besler ve yumuşatır. Özenli bir makyaj, güzelliği tamamlar.

Dünya kurulduğundan beri kadınlar, ciltlerinin kırışmasını önlemek, gençliklerini, yüz ve vücut güzelliklerini korumak için uğraşmışlardır. Eskiçağ'ın soylu kadınları süt ya da kokulu yağlarla yıkanır, vücutlarına masaj yaptırır, gözlerinin güzelliğini, yüzlerinin zarafetini artırmak için boyanırlardı. Çağımızın güzellik uzmanları da bunlara benzer bir bakım ve tedaviyi eskisine göre çok daha bilimsel bir tarzda yaparlar. Her cildin yapısına en uygun gelecek bakım ve tedaviyi uygular, ustaca yapılmış masklar kullanırlar. Ayrıca, fazla tüylerin nasıl alınacağını bilirler; müşterilerine makyaj için kullanılacak malzemeyi tavsiye ederler. Bazı güzellik uzmanları tiyatro ve sinemada, oyunculara rollerinin gerektirdiği yüz biçimini vermekte (makyaj) ustalaşmışlardır.

Manikürcü 207

Her zaman çalışma halinde olan ellerimiz, bir yığın yıpratıcı işin etkisiyle bozulur. Manikürcü ellerin bakımıyla uğraşır, tırnakları kesip cilâlar, onlara güzel bir biçim verir.

Genellikle güzellik enstitülerinde ve kadın berberi salonlarında manikür işleri de yapılır. Makyajcı ve kadın berberi, müşterisinin yüzü veya saçıyla uğraşırken, manikürcü de onun ellerinin bakımıyla meşgul olur; ellerin yıpratıcı işlerle bozulmuş cildine yumuşatıcı kremler yardımıyla masaj yapar. Sonra tırnaklara geçer. Onları müşterisinin arzuladığı uzunlukta keser, yuvarlak ya da oval biçimde törpüler, cilâ makinesiyle cilâlar, tırnak çevresindeki küçük deri parçalarını alır. Bu kısımları vazelinle yumuşattıktan sonra parmakları sıcak suya batırır. Böylece yeteri kadar temizlenmiş, biçim kazanmış ve parlamış tırnaklar, zevke veya modaya göre, parlak veya renkli ya da sedefli bir oje sürer.

Pedikürcü 208

Ayakkabıların ya da botların içine hapsolmuş ayaklarımız, zaman zaman derinin sertleşmesi ya da nasırlar yüzünden acı çekerler. Pedikürcü bu rahatsızlıkları tedavi eder.

Pedikürcü yalnızca nasırları çıkarmak, batmış tırnakları tedavi etmek, ayakların şişmesine yol açan küçük yaraları temizlemekle kalmaz. Doktor tarafından kendisine gönderilen ve ayak tabanlarındaki doğuştan kusurluluk dolayısıyla cerrahî bir müdahale görmüş olup özel bir bakıma ihtiyacı bulunan hastalarla da uğraşır. Hattâ bazan, pedikürcü, müşterisinin ayağını incelerken, bir kırığı ya da gözden kaçmış bir hastalığı ortaya çıkarır ve o müşterisine, bir doktora başvurmasını salık verir. Pedikürcü, mesleğini hastanelerde, bazı büyük eczanelerde ya da güzellik uzmanlarıyla manikürcülerin bulunduğu güzellik enstitülerinde icra eder. Bazı manikürcüler, kendi başlarına bir manikür salonu açar ve devamlı müşterilerini orada kabul ederler.

Perukacı 209

Perukalar, sıhhî sebepler yüzünden ya da sırf süslenme merakıyla çok eskiden beri kullanılmaktadır. Perukacılar, kısmî ya da bütün olarak, sunî takma saçlar yaparlar.

XIV. Louis devrinde kullanılan perukaların tabiî saçlara hiç benzer tarafı yoktu. Bu perukalar çok sık, kıvır kıvır ve beyaz pudralıydı; başın üstüne bir şapka gibi geçirilirdi. O devirden bu yana, perukacılık sanatı çok ilerlemiştir. Perukacı, müşterisinin saç rengini ve yapısını mükemmelen taklit eder. O kadar ki, hafif bir peruka sâyesinde, başın dazlaklaşmaya yüz tutan bir kısmını, suniliğini hiç kimsenin farketmeyeceği bir şekilde gizleyebilir. Bu usta, süsüne düşkün bir kadına uzun uzun bukleler ya da kısacık meçler takar, onu, arzusuna göre esmer ya da sarışın hâle getirir. Sahne oyuncuları da perukacıya baş vurarak, yaşlı görünmek için beyaz saçlar, gülünç görünmek için kirpiyi andırır peruka taktırırlar. O incecik saç tellerini teker teker bir çevreye dikmek, büyük sabır ister.

Masajcı 210

Masajcının yaptığı hizmetler çok çeşitlidir. Tıbbî, sportif ya da estetik masajlar, amaçlarına ve tekniklerine göre değişirler ve masaj yapılan vücudu iyileştirirler.

Tıpta uygulanan masajlar sâdece hekim tavsiyesiyle yapılırlar ve mükemmel bir anatomi bilgisine ihtiyaç gösterirler. Masajcı, kazaya uğramış veya hasta bir organı ya da bir kası, tecrübeli parmaklarıyla harekete geçirir. Yavaş yavaş, felçlinin ya da yaralının uzuvlarını kullanmasına, onları kaskatı yapan acılı gerginliği unutmasına yardımcı olur. Sporcular için yapılan ustaca masajlar, kasların yumuşamasını, dinlenmesini ve gevşemesini sağlar. Bunun gibi, güzellik enstitülerinde de masajcının hizmetinden yararlanılır. Bu sayede, masaj yapılan kimseler, fazla kilolarını atar, vücutlarının gençliğini korurlar. Monitör de yerine göre bir masajcı olup, öğrencisine tıbbî jimnastik hareketlerini yaptırır.

Mücevherci 211

Mücevherci, elmas, inci ya da değerli taşlar kullanmaksızın sadece altın, gümüş, platin gibi değerli madenlerden mücevherler yapan bir sanatçıdır.

İster klasik, ister fantezi olsun, mücevherlerin modelini çoğu zaman desinatörler çizer. Mücevherci, renkli bristol kartonu üzerine guvaş boyayla çizilmiş bu modele göre çalışarak ayrı ayrı hazırladığı parçaları sonradan lehimle birleştirir. İşe başlamadan önce de, bu parçalardan her biri için ne tip maden kullanacağını, yaprak mı, çubuk mu, yoksa tel halindeki madenin mi uygun düşeceğini kararlaştırır. Küçük bir örs üzerinde madeni çekiçle döverek istediği gibi bombe verdikten sonra, oymacı, perdahçı ve cilâcı, mücevher üzerinde son işlemleri yaparlar. Klasik mücevherler baştan sona hep elde, çok titiz bir çalışmayla hazırlanır. Fantezi mücevhercilikte ise, çeşitli makineler sayesinde daha hızlı, dolayısıyla da daha ucuz imalât mümkündür. Bugün çok geçerli olan fantezi mücevhercilikte genellikle rodoyit, tahta ve bakır gibi değişik malzeme kullanılıyor.

Cevahirci 212

Madenden bir çerçeve içine oturtulmuş elmas, pırlanta, inci ya da yakut, zümrüt gibi değerli taşlardan yapılan süs eşyası, hep cevahircilerin eseridir.

İnci, elmas, yakut, zümrüt, safir, topaz gibi nadide ve değerli taşlara eskiden genel olarak cevahir dendiği için, bu taşlardan çeşitli süs eşyası yapan sanatçılara da atalarımız cevahirci adını vermişler. Cevahircinin yaptığı değerli mücevherlerin modelini yine desinatörler çizer, çerçevesini de sadekâr denilen ustalar hazırlar. Taşın bu yuvaya oturtulması veya mıhlanması en nazik işlemdir. Kullanılan taşlar çok değerli olduğundan bu iş büyük bir itina ister ve cevahirci, su verilmiş çelikten ince çubuklar, kuyumcu kalemleri kullanarak bu güç işlemi elde yapar. Bir yandan taşın düşmesini önlemek için yuvaya çok sağlam oturtmak, bir yandan da elmasın façetaları üzerinde ışığın yansımasını ya da inci taneleri üzerinde renk renk parıltılar yapmasını engellememek için taşı çok ince tırnaklarla, belli belirsiz tutturmak cevahircinin en önemli sorunlarından biridir.

Kuyumcu 213

Kuyumcu, altın ya da gümüşten, süs olarak kullanılan ev eşyaları, sofra takımları yapan bir sanatçı, çoğu zaman da her türlü kuyumculuk eşyası satan bir tüccardır.

Kuyumculuk teknikleri çok çeşitli ve karmaşık olduğu için, birbirinden tamamiyle ayrı uzmanlık alanları doğmuştur. Bu meslekten olanlar, kuyumculuğu genellikle kara kuyumculuk ve hulliyat diye iki bölüme ayırırlar. Kara kuyumcu, külçe halindeki gümüşü alıp kap haline gelinceye dek işler. Bu ham külçenin ayarını ve rengini tesbit etmek ayarcı ustasının işidir. Potada madeni ergitip, yaprak veya tel halinde hadděden geçirmek de ocakçıya düşer. Gümüş sofra takımlarının, vazo, tabla gibi ev eşyalarının ya da spor kupalarının yapımında kullanılan şahmerdan, baskı ve hadde makinalarının yanı sıra elektrolitik altın ve gümüş kaplama teknikleri yaygınlaşmış, fakat kuyumculuk daha çok el işçiliğine bağlı kalmıştır. Tabii bütün bu özel teknikler, doğuştan gelme yeteneklerden başka uzun bir tecrübe dönemini de gerektirir.

Saatçi 214

Saatçi, mekanik sistemle çalışan kol saati, çalar saat, cep saati, duvar saati gibi saatlerin montaj, tamir ve ayarını yapar.

İlk saat yapımcılarının karşılaştıkları güçlükler, sadece mekanik alanda olmuştu. Teknik gelişmeler sayesinde, saatlerin mekanizmalarını da küçültmek imkânı doğdu. Lup ve cımbız, saatçinin vazgeçilmez çalışma arkadaşlarıdır. Saatçilik endüstrisinde yeni bir adım daha atılmış ve daha düne kadar bir mekanikçi olan saatçi, giderek, aynı zamanda bir mikroelektrikçi ve nihayet bugün bir mikroelektrik uzmanı niteliğini kazanmıştır. Eskiden, ancak belirli iş bölgelerinde çalışabilen saatçi, şimdi sayaç ya da mikromekanik fabrikalarda iş alanları bulabilmektedir. Saat yapımcılarının dışında kalan saat tamircileri ise, dünyanın bütün yerleşme bölgelerinde, kendi adlarına işyeri açabilirler.

Elmastıraş 215

Elmastıraş, elmas yontan sanatçıdır; cevahirci ise, yakut zümrüt, safir ve topaz gibi değerli taşları işleyen uzmandır.

Elmas, tabiî karbon kristallerinden oluşmuştur. Pek az bulduğu için çok değer verilen bu cevher, safiiğı oranında ve elmastıraşın onu işlediği ölçüde değer kazanır. Elmastıraş, elması çeşitli işlemlerle tıraş ederek ona geometrik biçimler verir ve onun tabiî pırıltısını artırır. Elmas, bütün cisimlerin en serti olduğundan, işlenmesi zordur ve ince ustalık ister. Elmas tıraşında başlıca üç işlem yer alır: Üstünde elmas tozları bulunan plakalarla bölme, iki elmas parçasını birbirine sürterek yuvarlaklaştırma, taşlama taşıyla parlatma ve elmas tozlarıyla cilâlama... Kuyumculukta değerli taş olarak kullanılan elmastan, sanayide kayaların delinmesinde ve taşlama taşlarının perdahlanmasında yararlanılır.

Sadekâr 216

Sadekâr, kuyumculara ve mücevhercilere taslak hazırlayan, cevahircilerin kullanacağı değerli taşlar için yuva ya da çerçeve yapan bir sanatçıdır.

Küpe, yüzük, kolye ve bileziklerde kullanılacak değerli taşlar, «kaş» denilen madenî bir yuva içine yerleştirilir; altın, gümüş ya da platinden hazırlanan bu yuva, taşın ihtişamını gölgelememek için genellikle çok sade ve gösterişsiz yapılır. Sadekâr, yerleştirilecek taşa göre hesaplarını yapar, yuvanın deliklerini açar, gerekiyorsa üzerine motifler işler. Bu bakımdan, cevahircinin en büyük yardımcısıdır. Ayrıca mücevherci, desinatör tarafından çizilmiş mücevherlerin, kuyumcu da yapacağı çeşitli eşyanın taslağını yine sadekâra hazırlattırır. Kuyumcu ve mücevhercinin yarattığı eserde büyük payı olan, cevahircinin kullandığı değerli taşların bütün güvenliğini sağlayan sadekâr ustası, gerçekten büyük bir dikkat ve titizlik isteyen bu işlerden başka zümrüt, yakut, elmas üstüne de çalışabilir.

Erkek Terzisi 217

Erkek elbiseleri, müşterinin ölçülerine göre erkek terzisi tarafından biçilir ve dikilir. Ayrıca bu terziler, modası geçmiş elbiselerde şekil değişikliği de yaparlar.

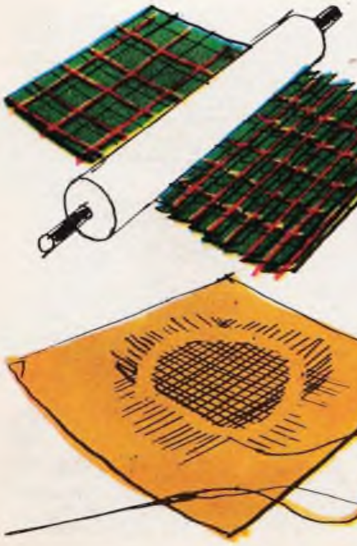
Çoğu zaman kendi hesabına çalışan erkek terzileri bazan erkek giyim mağazaları hesabına da çalışırlar. Müşterinin kumaşı seçmesine yardımcı olur, yaptıracağı elbiseye (pardesü, takım, tek ceket, frak, smokin) göre günün modasına uygun modeller gösterir. Sonra mezurasıyla ölçü alır, bu ölçüye göre kâğıttan bir patron çıkarır. Kumaşı patrona göre biçtikten sonra, yaka, cep ağzı, vatka, v.b. gibi parçaları gerekli yerlere tutturur, kolun birini oturtur ve elbiseyi ilk provaya hazırlar. Müşteriye giydirir. Ama daha her şey tamamlanmamıştır, düzeltilmesi gereken yerler vardır. Bunları ya tebeşir ya da özel sabunuyla işaretler. Artık elbise dikime hazır duruma gelmiştir. Terzi gereken yerleri elinde, geri kalan kısımları da dikiş makinesinde diker. Sonra da elbiseyi ütüleyip müşterisine teslim eder.

Konfeksiyoncu 218

Konfeksiyoncu, bir konfeksiyon atelyesinin şefi olup giyim mağazalarında satılacak elbiseleri standart ölçülere göre seri halinde imâl eder.

«Konfeksiyon» denilen hazır giyim eşyası, terziler tarafından «ısmarlama» olarak yapılan elbiselerden genellikle daha ucuzdur. Ancak, yapma mankenler üzerinde alınan ölçülere göre hazırlanmış elbiseler, müşteriye her zaman tıpatıp uygun gelmez. Nitekim pek çok hazır elbise satıcısı, sattıkları mallarda ufak tefek düzeltmeler yapmak zorunda kalır. Konfeksiyoncu, önemli bir ticarî işletmenin başında bulunur. O, birçok elbise modelini çeşitli beden ölçülerine göre ve değişik kumaşlardan imâl etmek zorundadır. Bunun için de bol miktarda mala para bağlaması gerekir. Konfeksiyon atelyesinde birçok uzman ve normal işçiden yararlanılır. Modelci, patroncu, ölçücü, biçkici, dikici ve nihayet, hazırlanmış giyim eşyasındaki ufak tefek hatâları düzelten tamamlayıcı, bu işçilerin başlıcalarıdır.

Kırmacı - Örücü 219

Kırmacı, buharla ısıtılan iki silindir yardımıyla kumaşlar üzerinde «pli» yapar. Örücü, bir elbise üzerindeki delik veya yırtığı, o elbise kumaşından çıkardığı ipliklerle örerek onarır.

Terzilerin ve konfeksiyoncuların hazırladıkları eteklikler ve elbiseler arasında plili (kırmalı) olanlar büyük bir yer tutar. Eğer bu pliler, basit bir ütüyle yapılacak olursa, kısa bir süre sonra bozulur. Kırmacı bozulmaz ve dekoratif pliler yapmak için bir kırma makinesinden yararlanır. Bu pliler, biçimlerine göre yatık pli, düz pli, kaşe pli, pli kaşe, pli soley ve akordeon pli gibi isimler alırlar. Kırmacı genellikle düğme, düğme kaplama, kemer ve nakış makinelerini de atelyesinde bulundurur. Bazı kırmacılar, aynı zamanda örücüdürler. Delinmiş bir ceketi örerek, yırtılmış bir elbiseyi dikerek onarırlar. Örücü, dikiş iğneleri ve zımbalar yardımıyla ve kumaştan çıkardığı ipliklerle yırtık kısımları onarır. Bu işi öyle ustalıkla yapar ki, kumaşın örülmüş kısmı dıştan belli olmaz.

Kara Subayı 220

Askerî okullarda kara savaşının bütün tekniklerini öğrenerek yetişen, askerliği meslek olarak seçen ve subay rütbesiyle kara kuvvetlerine katılan askerlere kara subayı denir.

Her ulus, millî varlığını sürdürebilmek ve toprakları üzerinde hür yaşayabilmek için güçlü bir ordu kurmak zorundadır. Bu ordu, ülkenin bütün güvenliğini sağlayabilmek amacıyla kara, hava ve deniz kuvvetleri diye üç büyük bölümde toplanır. Askerî okullarda, (Kuleli Askerî Lisesi, Ankara'da Harp Okulu) yetişen, özel kanunlarla orduya katılan ve asteğmenlikten orgenaralliğe kadar çeşitli rütbelere yükselebilen muvazzaf subaylar, arzu ederlerse Harp akademilerinde öğrenime devam edip «kurmay» sıfatını kazanırlar. Türk Silâhlı kuvvetlerinde, Kara Kuvvetleri Komutanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığının kıyafetleri aynıdır: Kışın hâkî, yazın bej rengi elbise, hâkî gömlek ve siyah kravat. Omuzda rütbe işaretleri, şapkada kokartlar, ayrıca üniformanın yakasında topçu, istihkâm, piyade gibi sınıfı gösteren değişik renkli şeritler bulunur.

Deniz Subayı 221

Türkiye'nin deniz güvenliğini sağlamak için kurulmuş deniz kuvvetlerine katılan subaylar, deniz savaşının en son tekniklerini teorileri ve uygulamalarıyla öğrenerek yetişirler.

Türkiye gibi üç yanı denizlerle çevrili bir ülkede deniz güvenliğine çok daha fazla önem vermek gerekir. Bu bakımdan, en az kara ordusu kadar güçlü bir deniz ordusu kurmak ve damarlarında Barbaros'un kanını taşıyan Türk gençlerini deniz savaşına hazırlamak için Heybeliada'da bir deniz Lisesi ve Deniz Harp Okulu açılmıştır. Bu okullardan teğmen rütbesiyle orduya katılan deniz subayları oramiralliğe kadar yükselirler. Askerliği meslek olarak seçmiş bu muvazzaf subayların yanı sıra, vatan görevini yapmak üzere belirli bir süre için orduya katılan yedek subaylar da, yeteneklerine göre kara, deniz ya da hava kuvvetlerine ayrılırlar. Kışın siyah, yazın beyaz üniforma giyen deniz subayları, rütbelerini gösteren sırmalı işaretleri ceketlerinin kollarında ve omuzlarındaki apoletlerde taşırlar.

Hava Subayı 222

Hava subayı, Türk göklerini herhangi bir tehlikeye karşı koruyabilmek için hava savaşının bütün inceliklerini öğrendikten sonra uçak ve roketlerle donatılmış hava ordusuna katılır.

Eskiden bütün savaşlar karada ve denizde olur, hiç kimse göklerden bir tehlike gelebileceğini düşünemezdi. Oysa çağımızda, teknik ilerlemeler sonucu akıl almayacak güçte uçaklar, roketler yapılmış, hava savaşı bütün ülkeleri tehdit eden korkunç bir tehlike halini almıştır. Yurdumuzda, hava güvenliğini sağlamakla görevli hava kuvvetlerine eleman yetiştiren iki askerî okul vardır: İzmir Hava Lisesi ve Yeşilyurt'taki Hava Harp Okulu. Bu okullardan yetişen hava subaylarının rütbeleri kara subaylarıyla aynı olup asteğmenden orgenerale kadar sıralanır. Kış aylarında koyu gri-mavi renkte kalın yün kumaştan, yazın aynı renkte ince kumaştan elbise, açık mavi renkte gömlek giyen hava subayları, rütbe işaretlerini de yine kara subayları gibi omuzlarında taşırlar.

Sekreter 223

Patronun baş yardımcısı olan sekreter, aynı zamanda haberleri kendi kendine yazabilen, sırasında telefona bakan, misafirleri ağırlayan bir stenodaktilodur.

Herhangi bir kuruluşun patronu, kendisine gelen çeşitli mektupların kenarlarına birkaç kelimeyle gerekli cevapları iliştirdikten sonra bunları sekreterine verir. Sekreter aldığı emre göre mektupların bir kısmına dostça, bir kısmına ciddî cevaplar yazar, daktiloda temize çeker ve imzalatmak üzere patronuna götürür. Bu arada çalan telefona bakmak sekreterin görevidir. Patron ile mutlaka görüşmek isteyen bir kimse çıkarsa not defterine bakıp âmirinin meşgul olmadığı bir gün için randevu verir. Ziyaretçiler gelince onları güleryüzle karşılar, yer gösterir, biraz beklemelerini rica eder. Patron eğer bir iş gezisine çıkacaksa bir gün önceden uçakta yerini ayırtır, çantasına gerekli evrakı koyar ve onun yokluğu sırasında da işlerin aksamadan yürümesine dikkat eder.

Stenodaktilo 224

Patronunun dikte ettiği mektup veya raporları birtakım uzlaşmalı işaretlerden faydalanarak not ettikten sonra bunları daktilosunda normal yazıya çevirmek, stenodaktilonun görevidir.

Aynı zamanda stenotipçi de olabilen stenodaktiloya çeşitli haberler, kontrat metinleri veya edebî parçalar dikte edilir. Stenodaktilo, dikte eden konuştuğu sürece söylediği her sözü, not defterine bir takım çizgiler, eğriler çizmek, noktalar koymak suretiyle not eder. Sonra daktilosunun başına geçer ve not defterine kaydettiği o garip ve esrarlı işaretleri büyük bir rahatlıkla ve yanlışsız olarak bir bir normal yazıya çevirir ve böylece açık seçik ve anlaşılır bir hale gelen metni şefine sunar. Stenodaktilo özellikle imlâya ve noktalama işaretlerine dikkat etmeli, yazdığı metne temiz ve düzgün bir görünüş vermeğe çalışmalıdır. Zeki bir stenodaktilo günün birinde sekreter, hatta müdürlük sekreteri veya büro sekreterlik şefi bile olabilir.

Stenotipçi 225

Stenotip denen hafif bir makine sayesinde stenotipçi, uzlaşmalı işaretlerle konuşmaları anında not eder, sonra da sade bir dille bunları normal yazıya çevirir.

Stenotipçi, sekreter ve stenodaktilo ile hemen hemen aynı işleri yapar. Üstelik küçücük bir daktiloya benzeyen yazı makinesi sayesinde onlardan daha çabuk not alabilir. Stenotipçi genellikle konferanslar veya nutuklarda hazır bulunarak konuşmacıların söylediklerini kaydeder. Önemli bir yönetim kurulu toplantısında hiç şaşırmadan bütün konuşmaları, tartışmanın bütün safhalarını not eder. Birleşmiş Milletler Teşkilâtının toplantılarına benzer toplantılarda ise siyaset alanında veya milletlerarası ilişkilerde kötü sonuçlar doğurabilecek yanlışlıkları önlemek amacıyla stenotipçi ekipleri nöbetleşe çalışır ve söylenen her sözü harfi harfine not ederler. Bu metinler sonradan daktiloda normal yazıyla temize çekilir, daha sonra da bastırılır.

Ticarî Yazışma Memuru 226

Bir işletmede, ticarî yazışma memuru, özellikle müşterilerin mektuplarını cevaplandırmakla yükümlüdür. O, genellikle bir ya da birden fazla yabancı dil bilir.

Tıpkı sekreter gibi, ticarî yazışma memuru da, stenografi ve daktilografi bilir ve bir mektubu, patronunun direktiflerine göre yazar. Ticarî yazışma memurundan, bazan, ticaret hukukuna vâkıf olması, bir ya da birden fazla yabancı dili mükemmelen bilmesi istenir. Yazışma memuru, aldığı belge ve mektupları tercüme eder ve bunlara, yürürlükte olan nezaket kurallarına göre ve kendisiyle mektuplaşılan şahsın diliyle cevap verir. Günümüzde, teknik ve bilimsel araştırma laboratuvarları teknik ve bilim dilinde uzmanlaşmış bir teknik yazışma memurunun hizmetinden yararlanmayı gerekli görmektedirler. Teknik ve bilimsel terimler çok iyi bilen bu dil uzmanları sayesindedir ki, bilimsel ve teknik deney ve keşiflerin raporları, bir ülkeden öbürüne gidip gelebilmektedir.

İşletme Muhasebecisi 227

Bir işletmede, muhasebeci, ticarî işlemlerin yürütülmesine nezaret eder.. İşletmenin malî durumu, ödenecek veya alınacak para ondan sorulur, maliyet fiyatını ve bilançoları o hazırlar.

İşletme muhasebecisinin sorumlulukları saymakla bitmez. İşletmede yapılan bütün malî ve ticarî işlemler onun denetiminden geçer. O, yalnızca personelin ücretini düzenli bir şekilde ödemeyi sağlamak ve patronunun kasasının beslemekle kalmaz, aynı zamanda istatistikler de hazırlar ve işletmenin ticarî ve malî geleceği hakkında tahminler yürütür. Muhasebeci, belirli zamanlarda, işletme müdürüne, işlerin gidişatını tam bir kesinlik ve açıklıkla yansıtan; stokların vaziyetini, sermaye ve yatırım hareketlerini, borç ve alacak durumlarını, kâr ve zararları gösteren bilançolar sunar. Bu karmaşık çalışmasında, muhasebeciye bazan muhasebe yardımcıları da, hazırlık çalışmaları yapmak, defter tutmak ve belgeleri tasnif etmek suretiyle destek olurlar.

Santralcı 228

Santralcılar, resmî dairelerde, ticarethanelerde, işletmelerde ve bürolardaki telefon santralında çalışarak, dahilî ve haricî telefon konuşmalarını düzenlerler.

Bir telefon santralı, fişli bataryaları ve yanıp sönen sinyal lambalarıyla gerçekten ilginç ve esrarengiz bir cihazdır. Santralcı, santralın durmadan göz kırpan lambalarının çağrılarından şaşırıp bunalmaksızın, büyük bir sabır, sürat ve dikkatle çalışarak, hattın ucundaki bir konuşmacıya biraz beklemesini bildirir, sonra onu, aradığı konuşmacıya bağlar; derken, üçüncü bir konuşmacı tarafından istenen numarayı verir; şehirlerarasını, yabancı ülkeleri arar, bir ismi sorup öğrenir, bir mesajı iletir... Ve bütün bu işleri yaparken de, fişleri ve düğmeleri katiyen birbirine karıştırmaz. Genellikle bayan olan santralcıların, rahatsız edici konuşmacıları nazikçe savabilmek için becerikli, sabırsız konuşmacılara sükûnetle cevap vermeyi ve herkesi memnun etmeyi başarabilmek için her zaman iyimser kimseler olmaları gerekir.

Noter 229

Noter, çeşitli belge ve sözleşmelere resmiyet kazandırmak ve bunların asıllarını arşivinde saklamakla yükümlü bir kamu görevlisidir.

Tam anlamıyla bir aile danışmanı olan noter, evlenme akitlerini, vasiyetnameleri ve bağış mukavelelerini kaleme alır. O, ayrıca, satış ve kira muamelelerini de düzenler. Geniş hukuk bilgisi ve büyük tecrübesi sayesinde, noter, müşterilerinin haklarını tanımalarına ve aldıkları kararların sonuçlarını bilmelerine yardım eder. Onun imzası, belge ve sözleşmelerin gerçekliğini ve geçerliğini teminat altına alır. Noter, kaleme aldığı veya tevsik ettiği belge ve sözleşmelerin asıllarını arşivinde muhafaza eder. Noterlik yapabilmek için, hukuk diplomasına sahip bulunmak, en az dört yıl hâkimlik, cumhuriyet savcılığı, avukatlık, hukuk profesörlüğü veya doçentliği yapmış olmak, hukukî veya sıhhî bir engeli bulunmamak şarttır. Noterlik açmağa veya bir noterliği kapamağa Adalet bakanlığı yetkilidir. Her kazada en az bir noter bulunur.

Dâva veya Muamele Vekili 230

Dâva veya muamele vekili, bazı ülkelerde, bağlı bulunduğu sivil mahkemelerden birinde, tarafları kanunen temsil eden bir Adalet bakanlığı memurudur.

Dâva veya muamele vekilini, eskiden Türkiye'de, avukat olmadığı halde avukat yetkisini taşıyan dâva vekiliyle karıştırmamalıdır. Bu, işi çok, fakat kârlı mesleği elde edebilmek için, hukuk fakültesinden mezun olmak, uzun süreli bir staj yapmak, selefi tarafından takdim ve tavsiye edilmek, yemin etmek ve oldukça önemli bir sermayeye sahip bulunmak gerekir. Dâva veya muamele vekilinin görevi oldukça karmaşıktır. Vekil, dâvaya girişmeden önce, müşterilerine, dâvanın muhtemel sonuçlarını anlatır. Gerekirse, dâva açmak yerine, tarafları dostça uzlaştırma yollarını arar. Dâva süresince de, dâvayı etkili bir şekilde savunabilmesi için, avukata ve her hususu bilerek karar vermesi için, mahkemeye dâva ile ilgili sonuçları sunar. Nihayet, vekil, mahkeme kararlarının uygulanmasına nezaret eder.

İcra Memuru 231

İcra memuru, adliyenin icra teşkilâtı içinde en önemli organ olan icra dairesinin işlerini yürütmekle görevli devlet memurudur.

Adlî bir kuruluş olan icra dairesi, borçlunun alacaklıya ödemek zorunda olduğu borcu, kanunî işlemler yoluyla tahsil eder. Her icra dairesinde, icra işlerini yürütmekle görevli bir icra memuru ve gerektiği kadar yardımcısı bulunur. İcra memurları Adalet bakanlığı tarafından tayin olunurlar. Alacaklının isteği üzerine icra dairesinde dosya açmak, icra takibiyle ilgili belge ve yazışmaları muhafaza etmek, borçluya borcunu ödemesi konusunda yazılı ihtarda bulunmak, ona, gerekirse cebrî icra yoluyla borcunu ödetmek, icra memurunun görevlerindendir. İcra memuru, kendisinin, karısının nişanlısının veya üçüncü derece dahil olmak üzere, bu dereceye kadar olan kan ve sıhrî hısımlarının icra ile ilgili işlerini takip edemez. İcra memuru; icra tetkik mercii, adliye müfettişleri ve cumhuriyet savcılarının denetimi altında bulunur.

Müzayede (Arttırma) Memuru 232

Müzayede (arttırma) memuru; miras, taksim ya da kanunî tasfiyeye tâbi olan menkul (taşınır) mallara değer biçen ve bunları, halkın önünde, açık arttırma ile satan görevlidir.

Açık arttırma ile satış, bir müzayede salonunda veya bir meydanda, bir malın alıcılar tarafından karşılıklı olarak fiyatının arttırılması ve sonunda, en yüksek fiyatı verene satılması şeklinde yapılır. Bu satışı yöneten görevliye müzayede memuru denir. Söz konusu meslek, hareketliliği ve değişik yanlarıyla epey zevkli ve ilgi çekicidir. Ancak satılacak mallara isabetli değer biçebilmesi ve menfaatperest alıcıların oyununa gelmemesi için, müzayede memuru, çeşitli konularda bilgi ve tecrübe sahibi, zeki ve sezgisi kuvvetli bir kişi olmalıdır. O, satılacak eşyaya kıymet takdir etmede güçlük çektiği zaman, tanınmış eksperlere de fikir danışabilir. Ziraî ve sınaî malların müzayedesinde, satış, mahallinde yapılır. Bunların dışında kalan müzayede konusu eşya, müzayede salonlarında veya belirli meydanlarda satışa çıkarılır.

Noter veya Avukat Sekreteri 233

Noter veya avukat sekreteri, bir noterin veya avukatın sorumluluğu altında, sekreterlik işlerini yürüten ve hukukî muameleleri takip eden yardımcıdır.

Noter veya avukat sekreterliği, yüksek öğrenim yapamamış veya hukuk öğrenimi yapmakta olan, genel kültür sahibi gençler için son derece elverişli bir büro işidir. Bu meslek, özellikle hukuk öğrencisini, bütün hukukî meslekler ve muameleler hakkında ister istemez tecrübe sahibi yapar ve ona, öğrenimini kolayca sürdürmek olanağını verir. Noter veya avukat sekreterliği, gerek serbest çalışmak, gerek devlet memurluğu yapmak isteyen müstakbel hukukçular için oldukça faydalı bir stajyerliktir. Noter veya avukat sekreterinin çok çeşitli olan görevleri arasında arşiv tutmak, dosyaları düzenlemek, resmî muamele metinlerini hukuk diliyle ve kanunî usullere göre yapmak, hukukî muamelelerini ilgili makamlar katında takip etmek başlıcalarıdır.

Borsa Temsilcisi 234

Borsa temsilcisi veya borsa acentesi, borsa meclisi tarafından seçilen ve borsada, arz ve talep kanunlarına göre, menkul (taşınır) kıymetleri alıp satan yetkilidir.

Sayıları pek sınırlı olan borsa temsilcileri, yine borsa temsilcilerinden kurulu borsa meclisi tarafından seçilen ve Maliye bakanlığı tarafından tayinleri yapılan borsa işlerinde bilgi ve tecrübe sahibi ve itibarlı kimselerdir. Ücretleri pek yüksek olduğundan, çok sıkı bir elemeye tâbi tutularak seçilen borsa temsilcilerinin görevi, gerçek ya da tüzel kişiler ve ticarî kuruluşlar adına ve hesabına, hisse senedi, tahvil, bono gibi taşınır kıymetler alıp satmaktır. Bu alım-satım işlemleri peşin, vâdeli, muhayyer ya da açık arttırma ile yapılabilir. Borsada taşınır kıymetlerin alım-satım yetkisi, tamamen borsa temsilcilerinin tekelindedir. Alım-satım sırasında, temsilciler, karnelerinde kayıtlı işlemleri yüksek sesle bildirirler. Açık arttırma sonunda kabul edilen fiyat ve kurlar, resmî bir kur tabelasına yazılır.

Banka Şube Müdürü 235

Banka şube müdürü, bir banka şubesinde, yönetimindeki memurlarla birlikte, para ticareti, para değişimi, para korunması ve kredi verme gibi işlemleri yürütür.

Banka şube müdürü ve yönetimindeki memurlar, müşterilerinin çeşitli banka işlemlerini yaparlar. Vadeli ve vadesiz mevduat sahiplerinin bankadaki paralarını muhafaza eder, yatıracakları parayı alır, hesaplarından çekmek istedikleri parayı verir, faiizini öderler. Bütün bu işlemlerin hesabını tutar, yatırılan ve çekilen paranın miktarını ve yatırıldığı ya da çekildiği tarihi, mevduat sahibinin banka cüzdanına işlerler. Bankaların yararlandıkları paranın bir kısmı, kendi öz varlıklarından, bir kısmı da müşterilerin mevduatından sağlanır. Bankalar, belirli bir teminat ve faiz karşılığında, borç para da verirler, bu arada büyük yatırımları finanse ederler. Bir resmî ya da özel bankanın şubesini yönetmek için, banka şube müdürü; müdür yardımcısı, gişe memurları, muhasebeciler, veznedarlar, stenodaktilo ve sekreterlerden kurulu bir kadroyla çalışır.

Borsacı 236

Menkul (taşınır) kıymetler ve kambiyo borsasında yapılan çeşitli işlemler; banker, sarraf, kulisyer gibi borsa üyeleri tarafından yürütülür.

«Borsa» kelimesi, Belçika'lı meşhur Bankacı Van de Bursen'in adından gelmektedir. Taşınır kıymetler ve kambiyo borsalarında, devlet, vilâyet ve belediyeler tarafından çıkarılan esham ve tahvilat, hazine bonoları, anonim şirketlerce çıkarılan hisse senetleri ve tahviller alınıp satılır. Bu değerli kâğıtların hepsine genel olarak «menkul (taşınır) kıymetler» denir. Borsanın üyeleri aslî ve kayıtlı olmak üzere ikiye ayrılır. Borsa acenteleri aslî üyelerdir. Coberler, bankerler, sarraflar, simsarlar ve bankalarla hisse senetleri borsaya kote edilmiş anonim şirketler ise kayıtlı üyeleri meydana getirirler. Bir taşınır kıymetler borsasında alıcılar, satıcılara oranla çoksa, borsa kurları (yani menkul kıymetlerin değerleri) yükselir, aksi halde düşer. Borsacılık, sağlam yürek ve sağlam sinir isteyen bir ekip çalışmasıdır.

Sigortacı 237

Sigortacı, müşterisinin ileride uğraması muhtemel zararları, ondan aldığı bir prim karşılığında ödemeyi taahhüt eden sigorta şirketinin prodüktörüdür.

Sigortacılar veya sigorta prodüktörleri, mensup oldukları sigorta şirketi adına, müşterilerine, ileride uğramaları muhtemel zararlara karşı sigortalanmayı teklif ederler. Aralarında anlaşma olduğu takdirde, sigorta edilecek müşteri ile sigortacı arasında bir sözleşme imzalanır. Bu sözleşmeye göre, sigorta edilen müşteri, sigorta primlerini ödemeyi, sigortacıya doğru bilgi vermeyi ve gerekli koruma tedbirlerini almayı; sigortacı ise, muhtemel tehlikenin doğması halinde, bir tazminat vermeyi kabul eder. Sigortanın birçok çeşidi vardır: Hayat sigortası, kaza veya malûliyet sigortası, taşıt kazaları sigortası, sorumluluk sigortası, hırsızlık sigortası, makine ve montaj sigortası, cam sigartası, fırtına hasarlarına karşı sigorta, yangın sigortası, su baskınına karşı sigorta gibi...

Mal Yöneticisi 238

Bazı ticaret adamları ve şirketler, taşınır ve taşınmaz mallarının yönetimini bir mal yöneticisine bırakmışlardır. O, kendisine önemli yetkiler verilen, güvenilir bir kimsedir.

Eskiden, bir dairenin, bir konağın işlerini çekip çevirmekle görevli mal idarecilerine kâhya veya vekilharç denirdi. Bugün de mevcut olan ve bazı vakıfları idare eden mütevelliler, birer mal yöneticisi sayılırlar. Genel anlamda mal yöneticisi, bir özel veya tüzel şahsın işlerini görmesi için yetki verdiği, güvenilir kimsedir. Mal yöneticisinin görevleri çok çeşitlidir. O, vekili bulunduğu şahsın çıkarları doğrultusunda hareket ederek, meselâ bir mülkün bakım ve onarımının, meslekten ve uzman kimseler tarafından yapılmasını sağlar. Mülke kiracı bulur, kiraya verdiği yerin durumunu gösteren tutanağı ve kira sözleşmesini düzenler, kira bedelini tahsil eder. Malları hırsızlık, yangın, su baskını gibi tehlikelere karşı sigorta ettirir. Yönetiminin bilançosunu hazırlar. Bu işler için yaptığı masrafları elde ettiği gelirlerden düşerek, kalan meblâğı müvekkiline verir.

Hukuk Müşaviri 239

Hukuk müşaviri, kanunları ve nizamname metinlerini iyi bilen bir hukuk adamı olup, vekili bulunduğu şahıs ve kuruluşlara fikir ve görüşleriyle yardımcı olur.

Bir kanun adamı, genellikle bir avukat olan hukuk müşaviri, bir serbest mesleği icra eder. Yürürlükteki kanunlar pek karmaşık olduğundan, o, son derece sınırlı bir faaliyet dalında uzmanlaşmıştır: Sigorta, kazaları vergi meseleleri gibi... Bir müşteri, hukukî ya da malî bir konuda danıştığı zaman, hukuk müşaviri, dosyayı tetkik eder, gerekli belgeleri bir araya getirir, daha önce buna benzer durumların meydana gelip gelmediğini araştırır, mümkün gördüğü bütün çözüm yollarını not eder ve ancak bundan sonradır ki, müşterisine, izleyeceği en uygun tutumu salık verir. İhtilâflı durumlarda, gerekirse, müşterisini hiçbir resmî hüviyeti olmayan, bir profesyonel mahkemenin veya bir hakemler kuruiunun önüne çıkarır. Hukuk müşavirliği, çok çeşitli konulara el atmayı gerektiren, hareketli bir meslektir.

Hesap Uzmanı 240

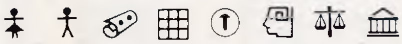
Bazı büyük işletmelerin defterlerini tutmak, genellikle karmaşık bir iş olup, muhasebe tekniğini ve mevzuatını çok iyi bilen hesap uzmanlarının kontrol ve tavsiyelerine ihtiyaç gösterir.

Hesap uzmanını bir hekime benzetebiliriz. Zira, tıpkı bir doktorun hastasını muayene edip hastalığına teşhis koyması gibi, hesap uzmanı da, bir ticaret adamının veya bir işletmenin muhasebesini inceleyip onun zayıf ve kusurlu yanlarını meydana çıkarır. Yönetim, bilanço, muhasebe, bir mahkeme adına keşif gibi konularda çok geniş bilgi sahibi olan hesap uzmanı, kendisine sunulan dosyaları mahallinde veya özel bürosunda tetkik eder. Duruma göre, bilançoyu inceler, istatistikleri gözden geçirir, stok ve envanterleri kontrol eder, maliyet fiyatlarını yeniden hesaplar. Bütün bu işlemlerden sonra bir rapor kaleme alır. Bu raporunda, gözlemlerini anlatır, işyerinin yönetiminde yapılması gerekli düzenlemeler hakkında görüşlerini bildirir. Bazı işletmeler, müessesenin bir çeşit «sağlık bülteni» demek olan bu raporları muntazaman hazırlaması için, sürekli olarak bir hesap uzmanıyla birlikte çalışırlar.

Malî Müşavir 241

Malî müşavir, vergilerle ilgili sorunlarda uzmanlaşmış bir hukuk danışmanıdır. O, ya büyük bir işletmenin kadrosunda ya da özel bürosunda faaliyet gösterir.

Malî müşavirin yaptığı iş, vergi yükümlüsünün yıllık gelir beyannamesini kaleme almaktan ibaret değildir. Malî mevzuat pek karmaşık olup mesleklere uyarlanmıştır. Malî müşavir, müşterisine ya da işverenine, malî hakları ve yükümlülükleri hakkında bilgi verir. Onun durumuna uyan kanun hükümlerini gösterir. Ona, tahminî bir bütçe ve sürprize yer vermeyen bir bilanço hazırlar. Malî müşavirin tavsiyeleri, vergilendirmenin her çeşidini kapsar: Gelir vergisi, emlâk vergisi, gümrük vergisi ve diğer çeşitler vergiler... Malî müşavirlerin sayısı pek azdır, zira görevleri, geniş bilgiye ve büyük tecrübeye ihtiyaç gösterir. Öbür yandan, vergi kanunlarının durmadan değişikliklere uğraması nedeniyle, malî müşavirin vergi mevzuatının sürekli olarak izlemesi gerekir.

Çalışma Danışmanı 242

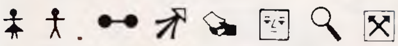
Çalışma danışmanı, bir işletmenin çeşitli kademelerinde görev yapanların çalışma şartlarını iyileştirmekle yükümlüdür.

Çalışma danışmanı, önce kişisel bir plana göre hareket eder. İş verme sırasında, her işçiye, o işletmenin kuruluş düzeni, sıhhî ve sosyal olanakları hakkında gerekli bilgileri verir, açıklamalarda bulunur. İşçinin yeteneklerini, ihtiyaçlarını, yaşama şartlarını sorup araştırır, onun en iyi yapabileceği işi elde etmesi için uğraşır. Danışman, daha sonra, kollektif bir plana göre hareket ederek, atelyelerde, çalışma şartlarının iyileştirilmesi için çaba harcar. Ara tatillerine uyulmasını sağlar, kantinleri denetler, sağlık korumuna, vestiyerlerin konforuna nezaret eder, taşıtların tarifelerinin en uygun şekilde düzenlenmesini sağlar. Çalışma danışmanı, ayrıca sosyal hizmetleri yaratmak ve yaşatmakla görevli kimselere gerekli belgeleri temin eder.

Ziraat Müşaviri 243

Ziraat müşaviri, ziraat işletmecilerini yeni tekniklere alıştırarak, onlara, çalışma ve yaşama şartlarını daha iyiye götürme konusunda yardımcı olurlar.

Ziraat müşavirinin yeri, bir kamu kuruluşunun idarî kadrosu değildir. O, başarısının gücünü, şahsi teşebbüslerinden ve ücretli elemanı olarak çalıştığı ziraat ortaklığının dinamizminden alır. Ev ev, çiftlik çiftlik dolaşarak, tarım merkezlerinde, pazar yerlerinde toplantılar düzenleyerek, kırsal bölgelerin toplumdan uzak, kendi halinde yaşayan kadınlarına, toplumdaki değişiklikleri anlatır ve onların teknik gelişmelere ayak uydurmalarına yardımcı olur. Onlara, ev işlerini nasıl daha kolay yapabileceklerini, yuvalarını nasıl daha rahat duruma getirebileceklerini, işletmenin yönetimine ve meslek hayatına nasıl katılacaklarını, çocuklarını nasıl eğitmeleri gerektiğini gösterir. Günleri durmadan seyahat etmekle geçen ziraat müşaviri, kendisini de sürekli olarak mükemmelleştirmek zorundadır.

Maliye Tahsildarı 244

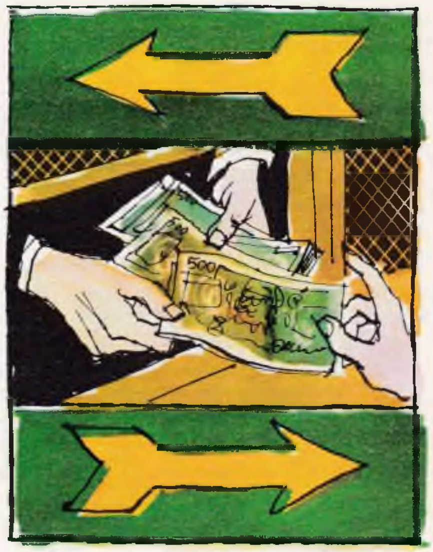
Maliye tahsildarı veya veznedarı, hükümetin kamu hizmetlerine harcamak üzere koyduğu dolaysız vergileri toplamakla görevli devlet memurudur.

Kamu hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılayacak dolaysız vergiler (yükümlüsü bilinen ve doğrudan doğruya yükümlüsünden alınan vergiler), yurttaşlardan gelir ve servetleriyle orantılı olarak tahsil edilir. Bu iş, Defterdarlıklar ve Vergi Dairesi Müdürlükleri gibi makam ve teşkilât tarafından yürütülür. Vergi Dairesinde görevli Veznedar-Tahsildar, devlet hazinesi hesabına topladığı dolaysız vergilerin malî sorumluluğunu taşır. Bu dolaysız vergiler, devletin kamu hizmetleri giderlerini sağlayacak başlıca gelir kaynağını meydana getirir. Devlet giderlerini karşılayan diğer vergi çeşidi de dolaylı vergidir. Bu vergi, tüketim ve damga vergisi gibi, yükümlüsü önceden tespit edilemeyen ve bir malı satın alanı yükümlendiren, sabit vergidir.

Defterdar 245

Defterdar, Maliye bakanlığının il teşkilâtında, hazineye ait alacakları tahsil ettiren ve kamu hizmetlerine bütçeden gerekli ödemeleri yaptıran yüksek dereceli bir memurdur.

Defterdarlık, Maliye Bakanlığı'nın gözetim ve denetimi altında, illerde kurulmuş bir kamu idaresidir. Defterdarlığın en yüksek görevlisi olan Defterdar, bulunduğu ilin bütün maliye işlerini yürütür. Bu işler, bir yandan vergi, resim, harç gibi hazine alacaklarını tahsil ettirerek, devlet hazinesine gelir sağlamak; öbür yandan, genel bütçede yer alan ödenekten, kamu hizmeti gören memurlara, müstahdemlere ya da istihkak sahiplerine gerekli ödemeleri yaptırmaktır. Defterdar, Maliye Bakanlığı'nın il ve katma bütçeli ilçe teşkilâtının âmiridir. Maliye ile ilgili işlemlerin kanun hükümlerine uygun olarak yürütülmesini temin etmek, kanuna aykırı davranışlarda bulunanlar hakkında takibat yapmak ve kendisine yöneltilen sorulara cevap vermek, onun görevleri arasındadır.

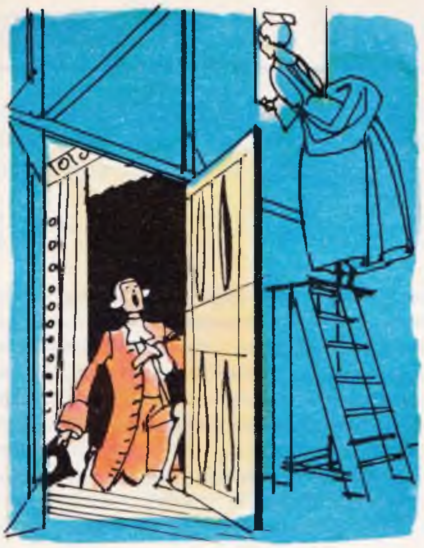

Kambiyocu 246

Kambiyocu, kambiyo geçer değeri üzerinden ve yürürlükteki nizamnamelere göre, iki ayrı ülke parasını birbiriyle değiştirerek para ticareti yapar.

Kambiyo memuru, Maliye Bakanlığı'nın bir görevlisi olduğu halde, kambiyocu, yabancı para ve döviz ticareti yapan bir serbest meslek adamıdır. Bütün büyük bankaların kambiyo servisleri vardır. Özellikle büyük garlarda, havaalanlarında, limanlarda ve büyük şehirlerin merkezî yerlerinde, kambiyocular, yabancıların hizmetinde çalışarak, onların dolar, sterlin, lira, pezeta, frank, kron, rupi, mark ve diğer paralarını, diledikleri ülkenin eşdeğerdeki parasıyla değiştirirler. Her türlü itiraz ve anlaşmazlığı önlemek için, kambiyocunun bürosunda, kambiyo geçer değerini günü gününe gösteren, resmî bir tarifenin asılı bulunması zorunludur. Kambiyocu, hizmetinin karşılığı olarak, değiştirdiği paranın tutarı üzerinden bir yüzde alır. Bu yüzdenin miktarı, bazı durumlarda, devlet tarafından sınırlandırılmıştır.

Tiyatro Oyuncusu 247

Tiyatro oyuncusu, oyun yazarının yazdığı bir piyeste yer alan bir kişiyi, sahnede söz ve hareketlerle canlandırıp yorumlayan sanatçıdır.

Sahnede, kendi kişiliğini unutarak, canlandırdığı piyes kahramanının kişiliğine bürünebilmek için, her şeyden önce oyunculuğa yetenekli olmak ve ayrıca tiyatro sanatına büyük bir ilgi duymak zorunludur. Sayıları iki elin parmakları kadar az olan yıldız oyuncuların göz kamaştırıcı başarıları ve dillere destan ünleri, bize, yarım yüzyıldan bu yana tiyatro oyuncularını sıkıntılı bir hayata, hattâ sefalete mahkûm eden bunalımları unutturmamalıdır. Tiyatro oyuncularının yüzde dördü veya beşi, düzenli ve tatmin edici bir gelir sahibidir. Kaldı ki, tiyatro oyuncusunun işi son derece zor ve zahmetlidir. Yüzlerce sayfalık metinleri ezberlemeleri, her gün prova yapmaları, kulislerin rahatsızlığına, turnelerin yorgunluğuna göğüs germeleri ve bütün bunlardan başka, seslerinin güzelliğini, vücutlarının formunu muhafaza etmeleri gerekir.

Reji Asistanı 248

Reji asistanı, çalıştığı tiyatroda sahneye koyucuya, tiyatro sorumlusuna ve oyun yazarına yardım eder, onlardan aldığı direktiflere göre oyuncuları yönetir.

Reji asistanı, bir tiyatro topluluğunun en lüzumlu ve sözü geçen elemanlarından biridir. Oyunun provalarını o düzenler, o idare eder; temsil sırasında oyuncuların oyun metnine sadık kalmalarını ve sahne disiplinine uymalarını o sağlar, kulislerde makinistler arasında iş bölümünü o yapar; perde açılışlarında «brigadye» ile üç defa o vurur; kostümlere, aksesuarlara, dekor değişimlerine, ışık ve ses etkilerine o nezaret eder. Onun iyi organizasyonu sayesinde, her görevli, üzerine düşeni tam zamanında yapar. Reji asistanı, oyunda tutarlılığı sağlamak amacıyla oyun düzenini reji defterine yazar. Sahneye koyulan oyunun hukukan sorumlusu da odur. Hukukî bir anlaşmazlık halinde veya tiyatro aleyhine bir dava açıldığı zaman, asistan, reji defterini ve arşivinde titizlikle sakladığı belgeleri mahkemeye delil olarak sunar.

Oyun Yazarı 249

Oyun yazarı, insan yaşamında geçmiş veya geçebilecek olayları sahnede canlandıran tiyatro eserlerini tasarlar, düzenler ve kaleme alır.

Tiyatro, bir gösteri oyunudur. Piyes, seyredilmek ve dinlenilmek üzere sahneye koyulur. Ne var ki bir piyes, önce oyun yazarı tarafından kaleme alınır, eseri oynama işini de tiyatro oyuncuları üstlenirler. Gerçek birer sanatçı olan oyun yazarlarını yetiştirmek üzere, özellikle bu konuda öğretim yapan okul yoktur. Bununla birlikte oyun yazarları, bir eşi daha olmayan kişisel yapıtlarını meydana getirebilmek için, geçmişin büyük eserlerini tanımak, derin bir gözlem yeteneğine ve geniş bir muhayyileye sahip olmak zorundadırlar. Oyun yazarı, belirli bir tiyatro türünde uzmanlaşır. Bu türlerin başlıcaları dramlar, melodramlar, trajediler, komediler ya da tezli piyeslerdir. Bizi ister eğlendirmek, ister eğitmek için eser versinler, başarılı oyun yazarları sayılıdır. Aralarında eserleriyle hayatını kazananlar ise pek azdır.

Tiyatro Dekoratörü 250

Tiyatro dekoratörü uzman bir ressamdır; oyun yazarının yazdığı piyesteki olayların geçtiği yeri sahnede canlandıracak dekor ve aksesuarları tasarlar ve yapar.

Tiyatro dekoratörü, sahneye koyulacak eseri incelemekle işe başlar. Oyunun yazarı ve yönetmeniyle birlikte, sahneyi belirleyecek ve çevreleyecek dekor malzemesini kararlaştırır. Sonra bu dekorun küçük ölçekte, fakat biçim, renk, üslûp ve teknik özellikler yönünden aslına sadık ve tam bir maketini hazırlar ve bu maketi örnek alarak, gerçek dekorun yapımına girişir. Bazı büyük tiyatro ve operalarda, sürekli olarak görevli bir dekoratörler ekibi bulunur ve çok çeşitli, değişik dekorlar hazırlarlar. Dekoratör daha ziyade parça başına ücret alır. Kazancı genellikle yüksek, fakat düzensizdir. Bu bakımdan birçok sanatçı için, dekoratörlük, asıl mesleklerinin yanı sıra yaptıkları bir ek iştir.

Tiyatro Makinisti 251

Tiyatro makinistleri, sahnede dekorların değişimini sağlayan ve tiyatronun yapay dünyasına gerçeklik görünümü veren makineleri çalıştırırlar.

Makinistler, başmakinistin yönetimi altında, ekip halinde çalışırlar. Makinist, marangozluktan, çilingirlikten, döşemecilikten ve elektrikçilikten anlayan bir uzman teknikçidir. Dekorları çabucak yerleştirmek veya kaldırmak gerektiği zaman, makinistlerden her biri, üzerine düşeni tam bir disiplin içinde yapar. Makinist, dekorların, ışık ve ses etkilerinin hazırlanmasına da katılır. Görevli bulunduğu tiyatroda yararlanılacak malzemenin bakım ve depolanmasından da o sorumludur. Makinistlerin, kulis hayatı hakkında geniş bilgi ve tecrübe sahibi olmaları da zorunludur. İşinin ehli tiyatro makinistleri, çok aranılan, değerli elemanlarıdır; ancak, tiyatro topluluklarının içine düştüğü çeşitli güçlüklerin ve bunalımların makinistleri de etkilediği bir gerçektir. Bu bakımdan makinistler, televizyon ve sinemayı tercih etmektedirler.

Kostümcü 252

Tiyatro kostümlerini tasarlayan, yapan, tamir eden ya da kiralayan uzman terzilere kostümcü denir. Kostümcüler ücretli veya serbest çalışırlar.

Bugün XVII. yüzyıl saray adamının ceketini yapan kostümcü, yarın belki de bir Eskiçağ kahramanının ihramını, bir romantik dandinin (dandi, giyim kuşamda aşırı özenti gösteren züppe anlamına gelir) redingotunu ya da Louis XV'in bir markizinin sepetfistanını hazırlayacaktır. O hem bir modelci, hem bir terzi, hem de tiyatro hakkında geniş bilgi ve kültür sahibi bir sanatkârdır. O, mesleğini bir büyük tiyatronun atelyelerinde, televizyon kulislerinde ya da daha serbest çalışmak istiyorsa, evinde veya dükkânında icra eder. Kostümcülük, elde edilmesi çok zor bir meslektir. Kostümcülerin sayısının pek az olması, bu zorluğun sonucudur. Bu nedenle, kostümcülerin olmadığı bir tiyatroda, bir toplulukta, aktör ve aktrislerin kostümlerini düzeltmek, onarmak ve muhafaza etmekle görevli giydiriciler, kostümcülerin yerini alırlar.

Palyaço 253

Kahkaha tufanı arasında gülünç kıyafetiyle palyaço, düşe kalka sirkin ortasına doğru ilerler. Oraya buraya çarpar, seyircileri eğlendirmek için türlü şaklabanlıklar yapar.

İki tip palyaço vardır: Biri yüzünü gözünü una bular ya da suratına beyaz pudra sürer, başında bir külâh vardır, elbisesi pullarla süslüdür; ötekinin ise büyük ve kırmızı bir burnu, kocaman bir ağzı vardır, sırtına da ya çok kısa ya da yerleri süpüren bir ceket geçirmiştir. İkisi bir olup akla gelmedik şaklabanlıklar, mimler yaparak ilginç ve komik gösterileriyle seyircileri kahkahadan kırıp geçirirler. Müzikten de anlarlar, keman çalar, istedikleri zaman baygın bir parçanın melodilerinden hareketli bir dansın motiflerine rahatlıkla geçebilirler. Ama kemandan korkunç gıcırtılar çıkartmakta da çok ustadırlar. Bir sürü cambazlık da yapabilen palyaço, hemen hemen sirkin ruhudur. Palyaço olabilmek için güldürme kurallarını bilmek yeterli değildir. Neşeli mizaçlı ve eğlendirme kabiliyetine sahip olmak gerekir.

Hayvan Eğitici - Oynatıcısı 254

Eskiden ayı, maymun, köpek gibi hayvanları sokaklarda oynatarak geçimini sağlayan bu sanatkâr, bugün aynı hayvanlara sirklerde numaralar yaptırmaktadır.

Günümüzün hayvan eğitici - oynatıcıları, numaralarını bir sirk pistinde veya lunaparkta seyircilere sunarlar. Bunlardan bazıları, evcil hayvanları eğitmekle yetinir, bazıları da yunus balığı ya da deniz ayısı gibi, insanlara oldukça yabancı hayvanlarla uğraşmayı tercih ederler. Hayvan eğitici - oynatıcısı şüphesiz bir sihirbaz değildir. En eski çağlardan bu yana, dünyanın bütün cambazlarının naklettikleri usulleri bilen ve metotlu çalışan bir gözlemcidir. O, şartlı refleksler üzerine yapılmış en yeni incelemelerden haberdardır. Şartlı refleks prensibine göre, hayvan, bir söz, bir okşama ya da bir vuruş üzerine, yapmaya alıştırıldığı hareketi kendiliğinden tekrarlar. Eğitici - oynatıcı, meşgul olduğu hayvanın âdet ve alışkanlıklarını iyice öğrenmiştir. Onların beslenmesi, bakımı ve tedavisi hakkında geniş bilgi sahibidir.

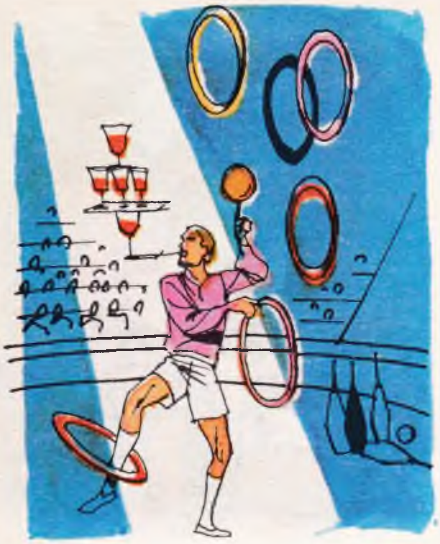

Trapezci 255

Kadınlı erkekli ekipler halinde çalışan trapezciler, numaralarını çoğunlukla sirk çadırına asılmış iki trapez arasında yaparlar. Bunlar sirkin en gözüpek elemanlarıdır.

Projektörlerin ışığı altında akrobatlar ortaya çıktıkları vakit seyircilerin nefesi kesilir, koskoca salonda çıt çıkmaz. Birden, üzerlerinde vücutlarını daha da güzel gösteren rengârenk mayolarıyla kadınlı erkekli trapezciler kendilerini neredeyse çadırın tepesinden boşluğa bırakırlar. Bir süre havada süzüldükten sonra elleri karşı taraftaki trapeze ayaklarıyla tutunmuş başaşağı sallanan öteki trapezcinin ellerini bulur. Bu, insanoğlunun az da olsa yerçekimi kanununa meydan okumasıdır! Ama böyle bir alışkanlığı, hareketlerdeki bu derece uyuşma ve ahengi ancak yıllarca çalışma sonunda elde edebilmişlerdir. Sırf seyirciyi memnun etmek için yapılan numara kusursuz olmalıdır. Bıkmadan yorulmadan her gün aynı numarayı aynı titizlikle tekrar eder trapezciler.

Hokkabaz 256

Hokkabazlar sirk ve müzikhol sanatçılarıdır. Birbiri ardınca havaya fırlattıkları nesneleri, yere düşürmeden, sırayla yakalayıp tekrar fırlatarak hüner gösterirler.

Hokkabazlık, sirk mesleklerinin en eskisidir. Daha Ortaçağ'da, Avrupa'da saz şairleri, okudukları iki şarkı arasında hokkabazlık yaparlardı. Küçük kızların da kendi aralarında oynarlarken, el çabukluğu gösterileri yapmalarına tanık olmuşsunuzdur. Ancak onlar, meslekten hokkabazların mükemmelliğine ve süratine elbette ulaşamazlar. Zira profesyonel hokkabazlar, kendi aralarında sık sık ve uzun süre antrenman yapar, çok çeşitli hünerleri tekrar tekrar tecrübe ederler. Modern hokkabaz, seyirciyi hayretler içinde bırakmak için en olmayacak nesneleri seçer: Şapka, sigara, yanan meşale gibi... Ve numarasını ekseriya akrobatik hareketlerle yapar. Hokkabaz, eline çabuk, hünerli olduğu kadar, yaratıcı yeteneğe sahip bir sanatçıdır. O, hem gülünç hem de şaşırtıcı hareketleriyle seyircilerin ilgisini çeker.

İp Cambazı 257

Çok eski çağlardan beri var olan ip cambazları, yüksek bir yere gerili ip üstünde, bir sırığı denge aracı olarak kullanarak yürürler ve çeşitli denge oyunları gösterirler.

Klasik ip cambazı, yüksek bir yere gerili ip üstünde dengesini muhafaza ederek yürümekle yetinir. Modern cambazlar ise, ip üstünde yürümekle kalmayıp, kendilerine özgü, çeşitli numaralar yaparlar. Bazı ip cambazları, dengelerini tehlikeye sokmak pahasına, sırığı bırakır ve gergin ipi de gevşeterek, bunun üzerinde, seyircilerin yüreğini ağzına getirecek oyunlar gösterirler: Tek ayak üstünde durmak, tehlikeli sıçramalar yapmak ya da oyun arkadaşlarını omuzlarında taşımak gibi... İp cambazlarının en gözüpekleri, bir şehrin ya da bir nehrin üstüne gerilmiş, yüzlerce metre uzunluktaki bir kablonun üzerinde saatlerce yürür, hattâ bisiklet veya motosikletle gezinirler. Cambazlık, babadan oğula kalan mesleklerdendir ve cambaz aileleri, göçebe hayatı sürerler.

Vahşî Hayvan Terbiyecisi 258

Sirklerde seyircilerden bir demir kafesle ya da geniş bir çukurla ayrılan vahşî hayvan terbiyecisi, genellikle aslan ya da kaplan gibi yırtıcı hayvanlara gösteriler yaptırır.

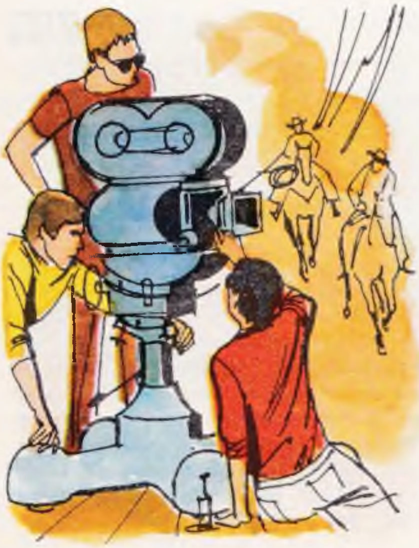
Vahşî hayvan terbiyecileri sirklerde, aslan veya kaplan gibi yırtıcı hayvanları eğitir, onlara birtakım oyunlar öğretir, sonra bu oyunları seyircilerin önünde tekrarlatırlar. Dolayısıyla vahşî hayvan terbiyeciliği, gladyatörlük gibi, amacı ölmemek için öldürmek olan bir meslek değildir. Ama yine de çok tehlikeli bir iştir ve terbiyecilerin sık sık yaralanmaları olağandır. İki çeşit terbiye metodu vardır: Hayvanı tatlılıkla alıştırmak veya kırbaç zoruyla yola getirmek. Her iki usulde de hayvanların içgüdüsel zekâsından, yani reflekslerinden yararlanılır. Terbiyecinin hayvanlara iradesini kabul ettirebilmek, yiyecek ve içecek vermek, gerekli bakımı yapabilmek için cesaret, tecrübe ve bilgi sahibi olması şarttır. Ayrıca bu meslek, yüklü bir sermaye ister, zira hayvanlar epey pahalıdır.

Tiyatro ve Filim Yönetmeni (Rejisör) 259

Gerek tiyatroda, gerek sinemada yönetmen, eserin baş sorumlusudur. Dekorları o seçer, ışıklama düzenini o ısmarlar, provalarda oyuncuları o yönetir.

Filim yönetmeni herşeyden önce bir sanatçıdır. O, bir filmin meydana getirilebilmesi için senaryo yazarı, oyuncular ve teknikçiler (dekoratörler, kameraman, mikrofoncu, ışıkçı, makyajcı v.d.) arasında işbirliğini sağlar, onların çalışmalarını idare eder. Dekorun gereklerine ve oyuncuların imkânlarına göre, tümünü bölüştürür. Zira sahneler hiçbir zaman gösterim sırasına uyularak filme alınmaz. En ünlü filim yönetmenlerinin çoğu, eski sinema teknikçileri ve oyuncuları arasından yetişmiştir. Tiyatroda sahneye koyucu ya da yönetmen, piyesin provalarını idare eder. Bu işi yaparken, sahne oyunlarını yaratır; oyunculara, yazarın düşüncelerini sadakatle aktarmaları veya özel bir biçimde yorumlamaları için yapmaları gereken hareketleri gösterir.

Kameraman 260

Kameraman ya da alıcı yönetmeni, açık arazide veya bir filim stüdyosunda, filim çekme makinesi (alıcı) yardımıyla, sahnelerin görüntüsünü en mükemmel şekilde almaya çalışır.

Sinema filmi çekmekte yararlanılan kamera, karmaşık ve kullanılması zor bir cihazdır. Kameranın etrafında, teknisyenlerden kurulu, kalabalık bir ekip çalışır. Bu ekibin başı, kameraman ya da operatördür. Kameraman, filim yönetmeninin talimatına göre görüntüleri çerçeveler ve bir aksaklık olursa, durumu yönetmene bildirir. Ekipte yer alan kameraman birinci asistanı, objektiflerin ayarını temin ve kontrol eder. Kameraman ikinci asistanı ise, ham yani kullanılmamış filimleri boş filim makarasına verir, dolu yani kullanılmış filimleri de dolu filim makarasından alır. İkinci asistanın yaptığı iş önemli görünmez, ama tecrübe kazanarak, günün birinde o da birinci asistan, hattâ kameraman olabilir. Filim çekimlerinde, bir kameranın çevresinde bazan elliden fazla teknisyen görev alabilir.

Yönetmen Sekreteri 261

Yönetmen sekreteri, bir filmin çevrilişi sırasında gerekli notları alır ve bir rapor halinde yönetmene verir. Böylece bazı hatalar önlenmiş ve filmin sürekliliği sağlanmış olur.

Yönetmen sekreteri filim hazırlıklarına katılır ve çevirim senaryosu ile dekorların gerçekleştirilmesinde yönetmene yardım eder. Filim çekimi sırasında her sahneyle ilgili bütün ayrıntıları gözler ve not eder. Meselâ filme alınan bir sahne, filmin kahramanlarından birini, sırtında mavi bir ceket olduğu halde evden çıkarken gösteriyorsa, o sahnenin devamı olan sahne başka bir zaman çekildiğinde, filim kahramanının sırtında mavi ceket yerine beyaz bir ceket bulunmamalıdır. İşte, yönetmen sekreteri bu ayrıntıları dikkatle tespit eder, günlük çalışma bittikten sonra çekilmiş sahneler defterine yazar. Bu ayrıntılı yazılar, filmin montajı yapılırken, «sekans» adı verilen filim bölüklerinin birleştirilmesi işlemine de yardımcı olurlar. Kadınlar, hele stenodaktilografi biliyorlarsa, bu meslekte erkeklerden daha fazla başarı gösterebilirler.

Makyajcı 262

Makyajcı, ışıklamaya uygun farlar, kremler ve postişler kullanarak, tiyatro ve sinema oyuncularına, rollerinin gerektirdiği yüz biçimini ve ifadesini verir.

Gerek sinemada, gerek tiyatroda, usta oyuncular, kendi makyajlarını kendileri yapar ve bu iş için çok vakit harcarlar. Onların her biri aynı zamanda bir makyaj ustasıdır denilebilir. Ama, mesleklerinin başlangıcında, bu oyunculara, oynadıkları role uygun bir yüz biçimi ve ifadesi kazandırmak için, mutlaka bir profesyonel makyajcı yardım etmiştir. Sinemada makyaj ekibi hârikalar yaratır. Makyaj tekniği de modern makyaj malzemesiyle (görünmeyen fondötenler, sentetik saçtan postişler ve perukalar, plastik sahte burunlar ve yüz biçimini bozmadan değiştiren hafif masklar v.d.) birlikte gelişmektedir. Makyaj, televizyon stüdyolarında da uygulanan bir işlemdir. Televizyon makyajcısı, spikerlerinden özel bir konuğa kadar, ekranda görünecek herkese, daha etkili bir yüz ifadesi kazandırmak için yardımcı olur.

Filim Montajcısı 263

Montajcı, bir filmin çevrilişi sırasında elde edilen sahnelerden bir seçim yapar ve bunları çevirim senaryosundaki sıraya göre yerleştirir.

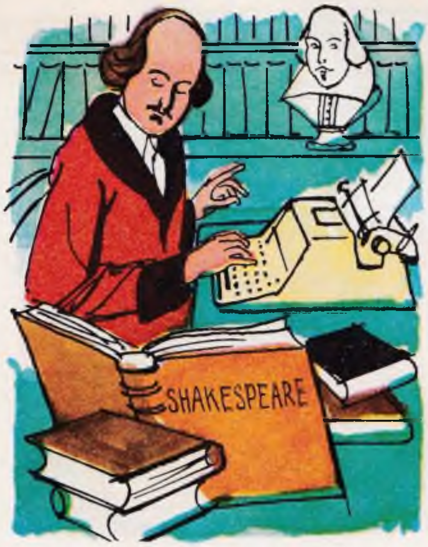
Bir filmin çekimi bittikten sonra, montajcı ile yardımcıları, bir yığın dolu filim bobinini karşılarında bulurlar. Bazı sahneler belki on defa filme alınmıştır. Ayrıca, çekilen sahneler, sıraya konulmadan, karmakarışık bir şekilde birbirine bağlanmıştır. İşte, montajcının görevi, bu karmakarışık sahneleri bir düzene koymaktır. Montajcıya, bu oldukça zor işinde, yönetmen ve çevirim sırasında gerekli notları almış bulunan yönetmen sekreteri de yardım ederler. Montajcı, her sahne için alınmış görüntülerin en iyilerini seçtikten sonra filimleri keser, yapıştırır ve çevirim senaryosundaki sıralarına göre yerleştirir. Montaj sona erince filim, prodüktör tarafından piyasaya sürülebilecek duruma gelmiş demektir. Radyoda yayımlanacak teyp bantları ile televizyonda yayımlanacak magnetoskop bantlarının montajı da aynı şekilde yapılır.

Dublajcı 264

Dublaj, bir filmin sonradan seslendirilmesi ve sözlendirilmesidir. Bu işlem özellikle, yabancı dildeki filimlerin yerli dile çevrilmesinde uygulanır.

Bir filmi sonradan seslendirme ve sözlendirme işlemi, dublaj rejisörü, mütercimler, dublajcılar, ses yönetmeni, montajcı ve etkicilerden (efekt) kurulu bir teknisyenler ekibi tarafından yapılır. Dublaj, görüntü bandıyla eşzamanlı olarak kaydedilmemiş bir ses bandını bu bantla eşzamanlı duruma getirme tekniğidir. Dublaj çalışmalarına katılan mütercimler, konuşmaları yerli dile çevirirlerken, filimdeki oyuncuların dudak hareketlerini göz önünde tutmak zorundadırlar. Dublaj işleminde ses bantları, çok kısa parçalar halinde seslendirilir. Dublajcılar, perdedeki görüntülere bakarak, ellerindeki metni yüksek sesle ve üst üste birçok defa tekrarlar. Bu işi yaparken, seslerini görüntüyle eşlemeye çalışırlar. Öbür yandan etkiciler de, seslendirilen filim bölümünde yer alması gereken doğal sesleri sunî yollarla yaratırlar.

Senaryo Yazarı 265

Senaryo, bir filmin çevrilmesine temel olan metindir. Bu metin, senaryo yazarının kendi yarattığı bir eser olabileceği gibi, bir piyes veya romandan yaptığı uyarlama da olabilir.

Senaryo yazarı, şüphesiz iyi bir edebiyatçı, bir dil ustası olmalıdır, ama, bunların yanı sıra, sinemanın gereklerine ayak uydurmayı da gayet iyi bilmelidir. Onun temel görevi, yazılı bir metni sinema diline aktarmaktır. Hiçbir roman, hiçbir piyes, uyarlanmadan, yani sinemaya uygun biçime getirilmeden, senaryo olarak kullanılmaya elverişli değildir. Senaryo yazarı, çalışmalarını aşamalar halinde yürütür: Önce bir özet hazırlar. Bu özette filmin konusunu en kısa yoldan anlatır; eğer özet, ilgililer tarafından kabul edilirse, bunun geliştirilmiş şeklini, yani asıl senaryoyu yazar. Senaryocu, diyalogları yani karşılıklı konuşmaları kaleme alırken, sık sık, bir diyalog yazarının yardımına başvurur. En nihayet, sahne ve sekanslara ait çevirim senaryosu, yönetmen, senaryocu ve yönetmen sekreterinin ortak çalışmasıyla gerçekleştirilir.

Diyalog Yazarı 266

Bir filmin başarısı, sadece konusunun uyandıracağı ilgiye ve oyuncuların yetenekli olmalarına bağlı değildir. Bu başarıda, durumlara uygun, yapmacıksız diyalogların da payı vardır.

Bazı filim seyircileri, bir filmin yönetmeninin başarısını görmek ve yıldız oyuncularını seyretmek için sinemaya giderler. Bu arada, aradıklarını bulamayıp hayal kırıklığına uğradıkları da olur. Bazı seyirciler ise, bir filmi, diyaloglarının güzelliğinden dolayı görmek isterler. Şüphesiz böyleleri için, senaryo nasıl olursa olsun, filimde umduğunu bulamamak gibi bir tehlike söz konusu değildir... Diyalog yazarları, konuşma dilinin ustalarıdır. Onlar, konuşma metinlerini hazırlarken, diyaloglarda zaman kaybına meydan vermemek için, oyuncuların kimliğine bürünerek ve saat tutarak çalışırlar. Tiyatro yazarları arasında, seçkin diyalog yazarları da vardır. Ama, konuşma metinlerini yazmakta en büyük başarıyı yine de diyalog yazarları sağlarlar. Çünkü onlar, her çeşit konuşma dilinde uzmanlaşmışlardır.

Ses Yönetmeni 267

Bazı elektrik mühendisleri ve teknisyenleri, seslendirme tekniğinde uzmanlaşmışlardır; radyo, televizyon ve sinemada, seslendirme çalışmalarını yönetirler.

Ses yönetmeni, seslendirme çalışmaları sırasında görevini stüdyodaki bir camlı bölmede veya özel olarak donatılmış bir taşıtta yapar. Yönetmen, kendisini dışarının gürültüsünden koruyacak şekilde yapılmış o camlı bölmede veya taşıtta, kumanda masasının başında oturarak çalışır. Elleri cihazların düğmelerinde, gözleri kadranlardadır. Dışarıdaki görevlilere işaretlerle veya bir talimat mikrofonu aracılığıyla meramını anlatır. Gerek sinemada, gerek televizyonda, mikrofoncular, kameraların görüş alanına girmemek için, zaman zaman cambazlara taş çıkartacak akrobasi hareketleri yapmak zorunda kalır ve ekseriya, çok yorucu ve hattâ tehlikeli şartlar altında çalışırlar. Seslendirme işlemi sona erince, ses yönetmeni; diyalogları, müziği ve etkileri sırasına göre birleştirerek, sesli şerit montajını yapar.

Etkici (Efekt) 268

Etkici, filim seslendirme çalışmalarında, tiyatro temsillerinde, radyo ve televizyon yayımlarında, elde edilmesi istenen doğal gürültüleri sunî yollarla yaratır.

Bir filmin çekimi sırasında gerekli bütün doğal gürültüleri görüntülerle eşzamanlı olarak seslendirmek, çok defa imkân dışındadır. Eşlemeyi yaparken, ses yönetmeninin her görüntüyü «sesli kuşak»taki yerine koyması lâzımdır. Bu işlem, sesin ya yeniden kopya edilmesi ya da etkici tarafından sunî yollarla yeniden meydana getirilmesi şeklinde yapılır. Etkici, doğal seslerden daha iyi algılanan, daha etkili sesler yaratma çarelerini bilir. O, bazen, gerçek seslendirmelerden de yararlanabilir; ama çoğunlukla, kendi buluşu olan, ilginç araçlara başvurur. Meselâ koşu halindeki bir at sürüsünün çıkardığı gürültüyü vermek için, kısık trampet sesinden; fırtınayı taklit etmek için sac levhadan; kürek çekilirken meydana gelen sesleri elde etmek için su dolu kaplardan; silâh seslerini yaratmak için «şakşak»tan faydalanır.

Trükajcı 269

Filim çekme makinesi, olağanüstü trükaj'ların (filim hileleri) gerçekleştirilmesine imkân sağlar. Trükajcı, sinemada gerçek izlenimini verecek binlerce usulü tasarlar ve uygular.

Cambaz - dublörün en yakın çalışma arkadaşı olan trükajcı, sinemada başvurulan filim hileleri tekniğinin ustasıdır. Meselâ Musa'nın kavmi önünde Kızıldeniz sularının yarılmasını, Titanic yolcu gemisinin bir aysberge çarpıp batışını, Louvre sarayının yanışını, Eiffel kulesinin yıkılışını beyaz perdede canlandıran odur. Trükajcı, filimde çöküşü gösterilecek bir tapınağın maketini hazırlamayı, avcının üzerine sıçrayan bir kaplanın görüntüsünü saydam bir fon üzerine yansıtmayı bilir. Bir savaş filminde, bombardıman sesleri sunî yoldan meydana getirilmek isteniyorsa, trükajcı, bir şenlik fişekçisi gibi, zararsız patlayıcılar imâl eder. O, bütün bu işleri yaparken, seyircilerin muhayyilesinden olduğu gibi, kendi hayal gücünden de yararlanır. Filim hileleri, XIX. yüzyılın başında, sinemanın icadıyla birlikte doğmuştur.

Spiker 270

Spiker, radyo ve televizyon istasyonları tarafından yayımlanan programları dinleyici ve seyircilere sunan, yazılı metinleri okuyan görevlidir.

Spikere (bu kelimenin aslı «speaker» olup ingilizcedir) yerine göre anonsör, yorumcu ve takdimci de denir. Spikerler sadece haber bültenleri, reklam spotlarını, tanıtma ve yorum metinlerini okumakla kalmazlar; radyo ve televizyonların düzenledikleri yarışma, oyun ve benzeri eğlence programlarını da takdim eder ve yönetirler. Söz konusu programlarda, yazılı bir metni okumak yerine irticalen konuşur. Nitekim klasik spikerlik gitgide tarihe karışmakta ve çağımızın spikerleri çok daha çekici ve hareketli çalışma alanlarına yönelmektedir: Tiyatrolar, müzik salonları, gazinolar v.b. gibi. Spikerlerin bu türlü yerlerde yaptıkları iş, daha çok yorumculuk veya takdimcilıktir. Radyo ve televizyon kurumları da dinleyici ve seyircilerin bir spor müsabakasını, bir töreni daha iyi izleyebilmeleri için takdimci spikerlerden yararlanırlar.

Müzik Editörü 271

Müzik eserleri, geniş bir müzik kültürüne sahip editörler (yayımcılar) tarafından, müzik partisyonları, plaklar ya da magnetik bantlar halinde yayımlanır.

Kitap yayımcısı gibi, müzik plakları ve partisyonları yayımcısı da bir aracı ticaret adamı olup mallarını müzik eserleri ve âletleri satıcılarına, plakçılara ve diskotek işletmecilerine satar. Müzik editörü genellikle, bestecilerin ve güfte yazarlarının eserlerinden meydana gelen bir stoku elinde bulundurur. Editörün telif ücreti ödeyerek yayım hakkını satın aldığı bu eserler, kamu malı oluncaya kadar başkaları tarafından yayımlanamaz. Müzik editörü, partisyonları, plakları ve ses kayıt bantlarını yayımlamak ve dağıtmak için yapılması gerekli bütün işleri ve masrafları üzerine alır. Editörün eser sahibine ödediği telif ücreti maktu veya satış nispetine göre olabilir. Editör bu ödemeyi eser sahibine direkt olarak veya onun bağlı bulunduğu yazarlar ve besteciler birliği aracılığıyla yapar.

Besteci (Kompozitör) 272

Besteci, ezgiler düzenleme sanatını bilen ve müzik icracılarının, ve dans sanatçılarının yorumladığı müzik eserlerini hazırlayan sanatkârdır.

Büyük bir çoğunluğu bestecilerin eseri olan birçok müzik türü ve şarkı stili vardır. İster senfonik veya lirik müzik, ister varyete, bale ve filim müziği, ister şan veya şarkı bestelesin, besteci, sağlam bir müzik kültürüne ve bir ya da birkaç müzik âletini gereği gibi çalabilecek kadar pratiğe sahip bulunmalıdır. İyi bir besteci, seslerin armonisinden, kompozisyonundan, ritim ve dinamiğinden çok iyi anlar; müzik âletlerinin besteleme yönünden sahip olduğu imkânları ve orkestralama kaidelerini çok iyi bilir. Besteci, eserini yazdıktan ve seslendirdikten sonra, yayımlanmak üzere bir müzik editörüne veya yorumlanmak üzere çalgı müziği icracılarına ya da şarkıcılara teslim eder. Bir opera, opera-komik veya operet bestelerken, libretto yazarıyla; bir şarkı bestelerken, güfte yazarıyla işbirliği yaptığı da olur.

Güfte Yazarı 273

Güfte ve libretto yazarları opera, opera-komik, operet, şan ya da şarkı gibi sözlü müzik eserlerinin metin bölümlerini kaleme alırlar.

Bir edebiyat sanatçısı, bir şair olan güfte yazarı, müziğin eşlik edeceği bir metni ya da bir müzik parçası için, sesli temayı en iyi ifade edecek sözleri yazar. Çok zaman bir besteci ile işbirliği yaparak çalışan güfte yazarı, bazen, güftesini beste meydana getirilirken kaleme alır. Kimi besteciler, kendi bestelerinin güftelerini de kendileri yazarlar. Güfte yazarı, opera, opera-komik ve operet gibi bestelenmiş sahne eserlerinin sözlerini yazıyorsa, libretto yazarı veya librettocu adını alır. Bir operanın librettosu baştan sona ezgili olduğu halde, bir opera-komikin veya bir operetin librettosu kısmen ezgili, kısmen konuşmalıdır. Bir kompozitör, bazen tanınmış şairlerin şiirlerini de besteler ve böylece bu eserlere apayrı bir canlılık kazandırır. Güfteci, telif haklarını müzisyenle paylaşır.

Şarkıcı 274

Şarkıcı, şarkıları veya lirik müzik eserlerini sesiyle yorumlayan sanatçıdır. Şarkıcıya bir orkestra, bir müzik topluluğu veya bir tek çalgı eşlik edebilir.

Şan ve şarkı, sanat müziği konserlerinde önemli bir yer tutar. Şan ve şarkı yorumcuları, fevkalâde ses imkânlarına sahip olan ve seçkin müzik öğretmenlerinden aldıkları derslerle ses tekniklerini mükemmelleştirmiş sanatçılardır. Ses renklerine göre, erkek şarkıcılar, bas, bariton ve tenor; kadın şarkıcılar da soprano, mezzosoprano ve alto adlarını alırlar. Aşk şarkıcıları genellikle duygulu şarkılar okumakta ustalaşmışlardır. Realist şarkıcılar daha ziyade dramatik ve dokunaklı şarkıları yorumlarlar. Ritim şarkıcıları caz ve dans orkestralarında çalınan şarkıları okurlar. Fantezist şarkıcılar, neşeli ve hareketli parçaları söylerler. Koro şarkıcıları yâni Korist'ler ses topluluklarında, koro için yazılmış, tek ya da çok sesli müzik eserlerini seslendirirler.

Orkestra Şefi 275

Orkestra şefi, bestecilerin eserlerini seslendirip yorumlayan orkestrayı düzenleyip yönetebilecek yetenek ve bilgilere sahip müzik sanatçısıdır.

Orkestra şefi, elinde «baget» denilen ince ve küçük bir değnek olduğu halde, orkestrayı meydana getiren müzisyenler topluluğunu kesin bir otorite ile yönetir. İcra edilecek eserin yorumlanış tarzına o karar verir, orkestrada yer alan her müzisyene gerekli gördüğü ritim ve nüansları o empoze eder. Şef, müzik eserini çeşitli tonalite anahtarları (sol anahtarı, fa anahtarı, do anahtarı) içinde okumayı bilir. O, orkestrasını yönetirken, ister telli, ister vurma, ister nefesli olsun, bütün çalgıların partisyonlarını ihtiva eden ve «kondüktör» denilen bir tek partisyondan yararlanır. Az sayıda icracının yer aldığı bir dans ya da caz orkestrasını yöneten bir şefin görevi nispeten hafiftir. Buna karşılık o, aynı zamanda bir müzik âletini çalmak suretiyle orkestraya katılan mükemmel bir icracıdır.

Enstrüman Müzisyeni 276

Enstrüman müzisyeni veya orkestra müzisyeni, müzik eserlerini bir müzik âletiyle tek başına veya bir çalgı topluluğuyla birlikte seslendiren sanatçıdır.

Orkestra müzisyenleri ve konser solistleri, çalgı müziğini icra etmekte ustalaşmış, seçkin müzisyenlerdir. Bu sanatçılar, bestecilerin eserlerini konserlerde, resitallerde, varyete gösterilerinde, kiliselerde yapılan müzikli âyinlerde; radyo, televizyon ve plak doldurma stüdyolarında seslendirip yorumlarlar. Görüldüğü gibi, çalgı müziği icracılığı, çeşitli ve değişik alanlarda geçerli, çok yönlü bir sanat mesleğidir. Orkestra müzisyeni, orkestra şefinin yönetiminde ve partisyonlarda verilen talimata göre çalışır. Görevi sürekli ve belirlidir. Ancak, bu müzisyenlerin sürekli olarak çalışabildiği profesyonel orkestraların sayısı fazla değildir. Bu bakımdan enstrüman müzisyenleri, genellikle belirsiz bir süre için kurulmuş müzik topluluklarında daha kolay iş bulurlar.

Piyano Yapımcısı 277

Piyano yapımcısı, piyanoları monte ve akort etmeyi bilen ve gerekirse, onları, çeşitli uzmanlar tarafından yapılmış yedek parçalar yardımıyla onaran sanatkârdır.

Klavsen, piyanonun atasıdır. İkisi de klavyeli olan bu çalgılar arasındaki temel fark şudur: Klavsen, tuşlarına basılınca, tellerinin, birer mızrap gibi hareket eden kuştüyünden diller tarafından çelinmesiyle; piyano ise, tuşlarına basılınca, bunlara bağlı olarak hareket eden keçeyle kaplı çekiçlerin tellere vurmasıyla ses verir. Piyano adı italyanca «hafif ve kuvvetli» anlamına gelen «piano e forte» kelimelerinin birleştirilmesinden (pianoforte) ve kısaltılmasından (piano) doğmuştur. Gerçekten de bu çalgı hem hafif, hem kuvvetli sesleri aynı mükemmellikte çıkarır ve nüansları verebilir. Bir piyano, birbirinden farklı binlerce parçadan meydana gelir. Piyano akortçuları, her çeşit piyanoyu kapalı gözle akort edebilen, kulakları son derece hassas ve parmakları hünerli ustalardır.

Telli Çalgılar Yapımcısı 278

Telli çalgılar yapımcısı, keman, gitar, arp, lir, lavta, banço ve mandolin gibi telli müzik âletlerini yapan ve tamir eden ustadır.

Telli çalgılar yapımcısı, telleri çelinerek (gitar) ya da sürtünme ile (keman) ses veren telli çalgıları yapar. Bir tahta işleme ustası olan bu yapımcı, rende, oluklu kalem, testere v.b. marangoz âletlerinin yardımıyla, telli müzik âletinin bütün parçalarına biçim verir. Bir telli çalgının ana parçası «ses kasası»dır. Bu kasanın üst kapağı çamdan, alt kapağı ise genellikle akçaağaçtan yapılır. Kapakları, «kasnak» denilen tahtadan, dar bir çember birleştirir. Ses kasasına akçaağaçtan bir kol bağlıdır. Kontrbas, viyolonsel ve keman, hem telli, hem yaylı çalgılardır. Bunların orta kısımları, yayın geçmesine imkân verecek şekilde ince yapılmıştır. Telli çalgı yapımındaki en önemli safhalardan biri de verniklemedir. Yapımcı, çalgısını on kat vernikledikten sonra kızgın demirle imzalar ya da etiketini ses kasasının içine koyar.

Çalgı Yayı Yapımcısı 279

Keman gibi sürtünme ile çalınan telli müzik âletlerini çalmak için bir yaydan yararlanılır. Bu yaylar atelyelerde uzman ustalar tarafından yapılır.

İlk telli çalgılar, gergin bir küçük yay yardımıyla çalınırdı. Bu basit fakat mutlaka gerekli aksesuar zamanla çok geliştirilmiştir. Yay, onu kullanan parmakların en hafif hareketiyle çalgının telleri üzerinde kayar veya dokunuşlar yapar. Çok yönlü bir sanatkâr olan çalgı yayı yapımcısı, ağaç veya madeni işler; bunun yanı sıra, eserini süslemek için fildişi, sedef ve bazı kabuklu hayvanların bağalarından yararlanır. Yayın çubuk kısmı, Güney Amerika'da elde edilen «pernambuk» adlı bir kerestenin sıcakta işlenmesiyle yapılır. Bu çubuğa, 120-150 at kılının birleştirilmesiyle elde edilen bir kiriş takılır. Bir sonsuz vidayla gerilebilen bu kirişin tellere daha iyi sürtünmesini sağlamak için reçinelenmesi gerekir. Yay yapımcılığı telli çalgı yapımcılığını tamamlayan bir sanattır.

Madenî Nefesli Çalgılar Yapımcısı 280

Aynı zamanda bir bakırcı ustası sayılabilecek bu sanatkâr işçi, trompet, pistonlu kornet ve saksofon gibi bakırdan yapılma müzik âletlerini yapar ve akort eder.

Madenî nefesli çalgılar yapımcılığı, bakırcılığa pek benzeyen bir teknik ve sanatkârlık ister. Bu çalgıların yapımcısı da bakırcı gibi, madeni keser, oyar, iğriltir, düzler, büker, kaynaklar, birleştirir. Madenî nefesli çalgılar çok çeşitlidir. Bunlardan bir kısmı ağızlıklı (trombon, flüt, pistonlu kornet), bir kısmı dillidir (klarnet, saksofon). En basit nefesli çalgı av kornosu olup boynuz biçiminde, uzun bir âlettir ve sadece dudakların hareketine göre değişen sesler verir. Madenî nefesli çalgıların bazılarında bir ya da birkaç pistonla açılan, yardımcı borular vardır. Bazılarında da, saksofonda olduğu gibi delikler ve anahtarlar bulunur. İcracı bu delikleri anahtarlarla açıp kapamak suretiyle kromatik sesler elde eder. Pistonlar ve anahtarlar, ayrı ayrı, uzman yapımcılar tarafından imâl edilirler.

Tahta Nefesli Çalgılar Yapımcısı 281

Tahta nefesli çalgılar yapımcısı; flüt, klarnet, obua ve fagot gibi tahtadan yapılma nefesli müzik âletlerini yapar ve ayar eder.

Bazı tahta nefesli çalgılar, tornada, bir ya da birkaç parça halinde yapılır. Parçalar, yivli kısımlarından birbirine eklenerek, âletin tümü elde edilir. Söz konusu âletler delikli olup bu delikler icracı tarafından ya doğrudan doğruya parmaklarla ya da çalgının anahtar denilen hareketli mekanizmaları aracılığıyla kapanıp açılır. Tahta nefesli çalgıların en yaygını olan klarnetin gerek klasik müzikte, gerek caz müziğinde önemli bir yeri vardır. Anadolu'da klarnete «gırnata» da denilmektedir. Halk oyunlarımıza davulla birlikte eşlik eden zurna da tepesine kamış takılarak çalınan bir tahta nefesli çalgıdır. Bir tahta nefesli çalgının kalitesi, deliklerinin yerlerine ve boru kısmının hacmine bağlıdır. Bu bakımdan yapımcı, mükemmel bir çalgı meydana getirmek için gerekli ölçülere uyarak, büyük bir dikkatle çalışır.

Org ve Akordeon Yapımcısı 282

Org ve akordeon yapımcılarının her biri, kendi uzmanlığına göre org, armonyum, akordeon, armonika gibi çalgıları yapar, monte, akort ve tamir eder.

Org, klavyeli ve üflemeli bir çalgıdır. Orgun körüklerinden üflenen hava, boru takımlarında titreşimler meydana getirir. Organist de bu titreşimleri, klavyedeki tuşlar aracılığıyla istediği seslere dönüştürür. Günümüzde org, daha çok kiliselerde yer almaktadır. Bu orgların bakımı, org ustaları tarafından yapılır. Dev bir orgun körük takımını havayla beslemek kolay olmadığından, modern orglar, elektrikli mekanizmalarla donatılmıştır. Büyük ilgi gören klavyeli ve üflemeli çalgılar arasında akordeon, armonyum ve armonikayı sayabiliriz. Söz konusu çalgılarda bir körük ile bir ya da iki klavye bulunur. Klavyedeki tuşlara basılınca, bunlara bağlı supaplar açılır; bu sırada körükten üflenen hava, supaplardan geçerek, karşılarındaki madenî dilcikleri titreştirir ve sesleri meydana getirir.

Ressam 283

Ressam gerçek dünyayı ya da hayalindekini, renkler ve çizgiler sayesinde tablolara, fresklere, minyatürlere aktarmak suretiyle düşüncesini yansıtır.

Bazı kimselerin düşündüğünün tersine, kabiliyet ve istidat, sanatçı olmak için gerekli olsa bile yeterli değildir. Ressam da diğer sanatçılar gibi sağlam bir kültüre sahip olmalı, kendisini bu alanda yetiştirmeli ve ancak ondan sonra ilhama yer vermeli, eserine kendi damgasını vurmalıdır. Bu kültür ve meslekî oluşum, ya özel okullarda ya da bir hocanın nezaretinde gerçekleşebilir. Bir ressam açtığı sergilerle kazandığı ünün yanı sıra kendilerine gelir sağlayabilecek bir işe girişmeli, açıkçası yaptığı tabloları satmasını da bilmelidir. Bunun için girgin olmak ve en ufak bir aksi tesadüften yılmamak gerekir. Birçok genç hevesli bu mesleğe atılır ama sanatıyla geçinmek isteyen binlerce ressamdan çoğu ikinci bir işle uğraşmak zorundadır.

Heykeltıraş 284

Heykeltıraş; kişisel düşünce ve duygularını anlatmak için, yontarak veya yoğurarak biçimlendirdiği malzemeden, gerçek ya da hayalî dünyayı temsil eden, üç boyutlu eserler yapar.

Heykeltıraşlar, ressamların elde ettikleri şöhrete pek ender kavuşurlar. Sayıları da, mobilya sanayiinde ağacı işleyen veya bronzu kalıba döken sanatkârlarla, bina yapımında çalışan taş yontucuları hesaba katılmayacak olursa, ressamlardan çok daha azdır. Heykeltıraşlık; büyük çekiç, yontma kalemi ve törpü gibi âletleri kullanabilmek için fizik gücüne ve aynı zamanda, spatuladan yararlanabilmek ve alçı, balçık ya da balmumunu yoğurabilmek için, hünere ihtiyaç gösteren bir meslektir. Bu meslek, ayrıca, maketlerden ve modellerden, ölçü ve hacimlere sâdık kalarak röprodüksiyonlar yaratma tekniğine vâkıf olmayı gerektirir. Heykelci sehpası, heykeltıraşın vazgeçilmez arkadaşıdır. Heykelcilik ürünlerinin ticarî yönden değerlendirilmesi zordur. Heykel alıcıları, toplumda sayıları pek az olan koleksiyoncular, gayrimenkul inşaatçıları ve şehirciler arasından çıkar.

Fotoğrafçı 285

Fotoğrafçı, fotoğraf makinesi aracılığıyla, duyarlı bir filim üzerinde bir görüntü elde eder, sonra bu filmi özel bir banyoda yıkayıp fotoğraf kâğıdına basar.

Amatör fotoğrafçıların sayısı her geçen gün çoğalmaktadır. Fotoğraf makineleri o kadar gelişmiştir ki, bunlar sayesinde her amatör fotoğrafçının iyi sonuçlar alması mümkündür. Bununla birlikte sanayi, sinema, televizyon, moda ve basın, yine de yetenekli fotoğrafçı sıkıntısı çekmektedir. Profesyonel fotoğrafçı, sadece iyi bir teknisyen olmayıp aynı zamanda bir sanatkârdır. O, çekeceği fotoğraf için en elverişli konuyu bulur, görüntü açısını ve çerçevesini en iyi şekilde seçer; görüntüyü tespit ettikten sonra en mükemmel sonucu elde etmek üzere duyarlı filmi geliştirir ve fotoğraf üzerinde gerekli retuşları yapar. Profesyonel fotoğrafçı, zevkine ve yeteneğine göre, fotoğrafçılığın bir dalında uzmanlaşır ve bu sayede kendisine çok ilginç iş alanları bulabilir: Foto muhabirliği, portre fotoğrafçılığı, hava fotoğrafçılığı gibi...

Dans Sanatçısı 286

Dans sanatçıları bir müzikal, lirik ya da edebî eseri, belirli bir ritim içinde, yumuşak ve zincirleme vücut hareketleriyle yorumlarlar.

Dansın pek çok çeşidi vardır: Klasik dans (klasik bale), modern dans (modern bale), salon dansı (vals, tango), folklor dansları (halk oyunları), akrobatik dans gibi... Bunların içinde gerek sanat, gerek meslek açısından en önemlisi baledir. Bale, içinde dans, jest ve müziğin yer aldığı, komple bir sahne gösterisidir. Bale eğitimi erken başlar (en geç sekiz yaşında) ve balerinlik mesleği erken sona erer (yıldız balerinler için kırk yaşına doğru). Balerin olabilmek için güzellik yeterli değildir. Vücudunu yumuşatıp baleye alıştırmak için çok çalışmak ve ayak parmaklarının uçları üzerinde balenin geleneksel figürlerini zorluk çekmeden yapabilmek lâzımdır. Bale sanatçıları içinde en ünlüleri solistlerdir. Ancak, solist de olsa, balerin, görevli bulunduğu topluluğun uyumunu ön planda tutmak zorundadır.

Mim Oyuncusu 287

Mim, sözsüz sahne oyunudur. Mim sanatçısı, ifade vasıtası olarak, söz yerine sâdece jest, mimik ve dans gibi hareketlerden yararlanır.

Eskiçağ'da çok değer verilen mim oyunu, uzun bir unutuluş döneminden sonra, bugün yavaş yavaş canlanmaktadır. Konuşmaksızın ve ses çıkarmadan meramını anlatmak çok zordur. Mim oyuncusu, bu işi yapabilmek için, hareketlerini bir dans sanatçısı gibi stilize eder (üslûplaştırır), yüz oyunlarını, mimiklerini iyice belirginleştirir, gerekirse makyaja başvurur. O, bir karikatürist gibi, abartılmaya elverişli kişilikleri bulur ve onları, belli başlı çizgileriyle taklit eder. Sayıları pek az olan büyük mim sanatçıları, çoğunlukla tek başına çalışırlar. Onların tiyatro oyuncularından avantajlı yanları, bütün ülkelerin seyircileri tarafından anlaşılabilmeleridir. Ünlü mim oyuncuları, genellikle birkaç çeşit mim numarasında ustalaşarak, seyircileri, gücünü anlatım araçlarının yalınlığından ve basitliğinden alan bu orijinal sanata hayran bırakırlar.

Kuklacı 288

Bir gösteri sanatçısı olan kuklacı, bir minyatür oyun sahnesine yerleştirdiği bebekleri elleriyle veya bebeklere bağlı ipler aracılığıyla oynatır.

Kuklalar, kartondan veya tahtadan yapılmış bebeklerdir. Kuklacı, ya kukla kulübesinin alt kısmına, seyircilere görünmeyecek şekilde yerleşip kuklaları, kılıfın içine saklı elleriyle tutarak oynatır; ya da sahnenin arkasına gizlenir ve iplerini parmaklarıyla tuttuğu kuklaları hareket ettirir. Kukla, antik çağda ortaya çıkmış bir tiyatro türüdür. Türklerde kukla, Karagöz'den de eskidir. Bugün el kuklaları, çocuk tiyatrolarında oynatılmaktadır. Ancak canlı resim ve televizyon, kukla sanatına yepyeni ufuklar açmıştır. İple oynatılan kuklalar günden güne gelişmektedir. Kuklalarla opera ve bale gösterileri bile yapılmaktadır. Kukla türleri gibi, tipleri de çok zenginleşmiştir. Kuklacılar iki-üç kişilik küçük ekipler halinde çalışırlar. Genellikle oyunun metnini kendileri yazar, kostümleri ve dekoru da kendileri yaparlar.

Cam Teknisyeni 289

Cam eşya, elde veya makinelerle yapılır. Cam teknisyeni, bir camcı ustası olup cam fabrikalarındaki makineleri çalıştırır ve idare eder.

Çağımızda cam yapımı ve cam eşya üretimi makineleşmiş ve büyük bir sanayi dalı haline gelmiştir. Cam elde etmek için çeşitli oranlarda silisli kum, alkaliler ve kireçten oluşmuş bir karışım ergitilir. Cam hamuru denilen bu malzeme, içindeki hava kabarcıklarını gidermek için arıtılır. Daha sonra bu hamur, kolayca işlenmeye ve kalıba dökülmeye elverişli bir sıcaklığa gelinceye kadar ısıtılır. Cam teknisyenleri ve onların yardımcıları, uzmanlıklarına göre düz cam (pencere camı, ayna camı v.b.) çukur cam (bardak, kâse, vazo, şişe, ampul v.b.) imâl edilen makineleri ve fırınları kullanıp yönetirler. Bir cam fabrikasında, zincirleme sistemle çalışan bir işçi takımının günlük üretimi, makine başına yirmi bin metrekare pencere camını ya da yirmi beş bin adet şişeyi bulur.

Cam Üfleyici 290

Cam üfleyici, cam ya da kristal hamurunu cam üfleme borusuyla ya da elde işleyerek, birbirinden güzel cam eşya yapar, hattâ sanat eserleri yaratır.

Cam ya da kristal hamurunu elde veya cam üfleme borusuyla işleyen işçi, camcılık sanatında çok eski çağlardan beri sürüp gelen büyük bir geleneğin mirasçısıdır. Cam üfleyiciliği her devirde seçkin ve itibarlı bir meslek kabul edilmiştir. Üfleyici, tekniği ve yeteneği sayesinde sanat eserlerinin yanı sıra (vazo, kadeh, servis bardağı v.b.) laboratuvar malzemesi ve bilimsel cihazlar gibi hassas âletleri de büyük bir başarıyla gerçekleştirir. Sanayide üfleme işlemi, basınçlı sıcak hava ile yapılır ve cam hamuruna demir kalıplar içinde şekil verilir. Buna karşılık ağızla üfleme, kristal yapımcılarına mahsus bir sanattır; onlar madenden veya fayanstan yapılmış üfleme borularını eritme potasına daldırdıktan sonra büyük bir ustalık ve çabuklukla evirip çevirerek, cam hamuruna diledikleri biçimi verirler.

Aynacı 291

Aynacı, düzgün yüzlü cam levhaları keser, oyar ve yansıtıcı bir maden tabakasıyla kaplayıp ayna haline getirir.

Eski çağlarda aynalar, madenî levhaların yüzeylerini iylce düzlemek ve parlatmak suretiyle elde edilirdi. O devirlerde ayna yapımcıları kadın tuvaletinin vazgeçilmez aksesuarı olan aynayı gerçekleştirmek için altın, gümüş ve kalay gibi madenlerden yararlanırlardı. Birkaç yüzyıldan bu yana aynalar, camdan yapılmaktadır. Aynı zamanda bir camcı olan ayna yapımcısı, yüzeyleri düzgün ve çok iyi cilalanmış cam levhaların bir yüzünü «sır» denilen ince bir maden tabakasıyla kaplar. Görüntüleri yansıtmaya yarayan bu tabaka, gümüş nitratlı bir karışımdır. Ayna yapımcısı, çok nâzik olan bu sır tabakasını dış etkilerden korumak için, üzerine bir fırça veya boya tabancası yardımıyla bir kat vernik sürer. Ayna yapımında ün salmış Venedikli ustalar, aynalarına yine aynadan yaptıkları çerçeveleri takarlar.

Vitraycı 292

Vitraycı, «vitray» denilen resimli ve nakışlı camları yapar ve pencerelere yerleştirir. O, hem bir cam teknisyeni, hem de bir sanat adamıdır.

Bazı cami ve kiliselerin, saray ve köşklerin pencereleri, «vitray» dediğimiz, renkli camlarla süslüdür. Bu camlar, kurşun çubuklardan iskeletlerle birbirine gayet ahenkli bir şekilde tutturulmuştur. Vitraycı, eserini gerçekleştirmek için önce renkli bir maket hazırlar, sonra bu maketi, özel bir kâğıt üzerinde, vitrayın gerçek boyutlarına göre büyültür. Bu modele «karton» adı verilir. Vitraycı bu kartona göre, daha önce fırında pişirilmiş renkli camları keser; camların üzerine de karton üzerine çizilmiş desenleri fırçasıyla ilâve eder. Sonra bu desenlere göre hazırlanmış kurşun çubuklardan bir iskelet yapar ve camları çubukların arasına yerleştirir. Böylece tamamlanan vitrayı pencereye yerleştirmek de oldukça nâzik bir iştir. Modern vitraycılar, renkli camları betonarme karkasiara yerleştirirler.

Kristal Yontucusu 293

İşlenmemiş kristal parçaları, kristal yontucuları tarafından zımpara taşıyla, çarka tutularak veya asit yardımıyla oyulup yontulmak suretiyle biçimlendirilir.

Sunî kristal renksiz, parlak ve ağır bir cam olup üç kısım silis, iki kısım kurşun oksit ve bir kısım potasyum oksitten elde edilir. Kristal; parfüm şişesi, vazo, kadeh, biblo gibi değerli yontma cam eşya yapımında kullanılır. Cam üfleyicisinin toplama, üfleme ve kalıplama işlemleriyle biçim verdiği kristal parçalar, kristal yontucusu tarafından önce çelik çarka tutularak biçimlendirilir, sonra taşlama taşında pürüzleri alınır ve nihayet bir ağaç veya mantar taşlama taşında parlatılır ya da kum taşıyla veya zımpara taşıyla oyulur. Kristal yontucusu, en ince kristali bile kırmadan, elmas işler gibi işleyen gerçek bir heykeltıraştır. Bu ince işçilikte Avrupalı yontucular ün salmışlardır. Kristalcilik, Bohemya'da, İsveç'in Kosta kasabasında, Fransa'da Baccarat'-da, Belçika'da Val - Saint - Lambert'de çok ileridir.

Şalumocu Cam İşçisi 294

Cam eşyanın bazısı, özel bir yapım tekniğine ihtiyaç gösterir. Şalumocu cam işçisi, oyuk cam eşyayı, şalumo denilen âletle ısıtarak biçimlendirir.

Cam, günlük hayatta, sanayide ve eczacılıkta kullanılan birçok ürünün yapımına girer. Şalumocu cam işçileri, oyuk cam eşyayı, şalumo (hamlaç veya üfleç de denir) alevinde ısıtarak yumuşattıktan sonra bükme, çekme, kaynaklama ve ağızla üfleme gibi işlemlerle istedikleri gibi biçimlendirmekte uzmanlaşmışlardır. Cam musluklar, tıbbî termometreler, sıvı ilâç ampulleri, ışıklı reklam malzemesi, kimyevî ve diğer bilimsel âlet ve cihazlar hep bu işçilerin eserleridir. Bu ürünlere dekoratif amaçlarla kullanılan biblo, vazo, heykel gibi zarif ve fantezi cam eşyayı da ilâve edebiliriz. Buna karşılık elektrik ampulleri, cam teknisyenleri tarafından, makineyle üfleme usulüne göre yapılır.

Seramikçi 295

Seramikçilik ve çömlekçilik, kil hamurundan, şekil verme, pişirme ve sırlama işlemleriyle, türlü biçimlerde süslü kaplar elde etme sanatıdır.

Seramik tekniğinin milâttan binlerce yıl öncesine uzanan, çok eski bir geçmişi vardır. Seramik yapımında hammadde olarak kullanılacak killi toprak, önce temizlenip arıtılır. Sonra su ile yoğurularak, homojen bir hamur elde edilir. Seramikçi bu hamuru alır, eliyle veya çarka tutmak suretiyle istediği biçimlere sokar. Böylece elde edilmiş parçalar, güneşte kurutulur, cilâlanır, sonra fırında pişirilir. Pişirilen parçalar sertleşir ve kolayca kırılabilecek hale gelir, buna karşılık suyu emmez ve geçirmezler. Seramik eşyanın çoğu, çeşitli boyalarla sırlanır ve fırında, ikinci defa pişirilir. Seramik, özellikle Osmanlılarda üstün bir teknik kazanmış; İznik, Kütahya ve Çanakkale'de seramik imâlâthaneleri kurulmuş ve camilerimiz, türbelerimiz, seramiğin özel bir çeşidi olan, birbirinden güzel çinilerle bezenmiştir.

Seramik Fırınlama İşçisi 296

Seramiğin pişirilmesi, toprak eşya yapımında yer alan en nâzik safhalardan biridir. Bu önemli işlem, seramik fırınlama işçileri tarafından yapılır.

Küçük seramik imalâthanelerinin fırınları gibi, seramik fabrikalarının fırınları da odun, gaz veya elektrikle ısıtılır. Bu fırınlarda sekiz yüz derece ile bin beş yüz derece arasında değişen sıcaklıklar elde edilebilir. Kilden ya da kaolinden mamul eşya, iyice kurutulduktan sonra fırına istif edilir. İlk pişirmede, eşya, akkor halindeki bir madenin parlak görünümünü alır. Sonra eşya fırından çıkarılır ve soğutulduktan sonra sırlanır. Bu sır, saydam veya donuk bir camsı sıvı olup seramiği geçirimsiz hâle getirir. Sırlanmış eşya, ikinci defa fırına verilir. Bu safhada, fırıncı, henüz yaş olan sırla boyanmamak için dikkatli hareket etmelidir. İkinci pişim de, parçaların yanmaması için büyük bir dikkatle kontrol edilir. İstenilen pişim sıcaklığını sağlamak için bir termostattan veya ergimeyen bir cam saatten yararlanılır.

Çömlekçi 297

Çömlekçi; toprak tencere, vazo, küp, güveç, tabak ve benzeri kapları elle veya bir çömlekçi çarkı yardımıyla yapan uzman işçidir.

Çömlekçinin yaptığı iş bir sanattır ve bu sanat, çeşitli bölgelerde, her yerin geleneksel usullerine göre yapılır. Çömlek yapımında kullanılan çark, ayakla çalıştırılır. Çömlekçi, çarkın tablasına oturttuğu çömlek hamurunu elinin ayasıyla biçimlendirir. Biçim verilmiş toprak, çömlekçi fırınında pişirilir. Gri toprak pişince beyazlaşır, sarı toprak ise kırmızılaşır. Çömlekçi, yaptığı kapları sızdırmaz hale getirmek ve süslemek için renkli boyalar veya saydam cilâlarla boyayıp cilâlar. Her çağda ve dünyanın her köşesinde büyük çömlekçiler, seramik sanatını bir anlatım aracı olarak benimsemişler ve göz kamaştırıcı biçimde süslü, son derece güzel çömlekler, değişik kaplamalık ve döşemelikler, zengin renkli mozaikler yaratmışlardır.

Tuğla - Kiremit Yapımcısı 298

Bina yapımında tuğla ve kiremit gibi pişmiş topraktan inşaat malzemesi kullanılır. Bunlar, tuğla-kiremit yapımcıları tarafından seri olarak imâl edilirler.

Eski çağlarda tuğla, duvarları örmekte taş yerine kullanılan bir yapı malzemesiydi. Eskiler tuğlayı kalıba dökerler, fakat pişirmezlerdi; bu yüzden de yapılar dayanıksız olurdu. Günümüzde tuğla, bir sanayi ürünü olup güçlü ve süratli makineler yardımıyla kalıplanır. Bazı tuğla fabrikaları, sürekli pişirme fırınlarından yararlanırlar. Modern teknikler, çeşitli biçimlerde tuğla yapılmasına imkân vermektedir: Düz tuğla, delikli tuğla, sırlı tuğla, tazyikli tuğla, ateş tuğlası gibi... Kiremit yapımında killi toprak ve kum karışımı hamur haline getirilir. Bu hamur preslerde şekillendirilir, sonra kurutulur ve fırında pişirilir. Kiremitler üç gruba ayrılır: Roma kiremidi (oyuktur), düz kiremit (dikdörtgen biçimindedir), makine kiremidi (oluklu ve geçmelidir). Makine kiremitleri daha kullanışlıdır ve su geçirmez.

Tuğla İnşaat Ustası 299

Tuğla binalar, inşaatın hem sağlamlığını, hem güzelliğini sağlayacak şekilde duvar örmeyi bilen ustalar tarafından yapılırlar.

Tuğla inşaat, duvarcılık mesleğinde yetişmiş ustaların uzmanlığına giren bir iştir. Tuğlanın yapı malzemesi olarak çok bol kullanılması, çok çeşitli tuğla örme tekniklerinin keşfedilmesine yol açmıştır. Tuğla duvar örücülerinin bazıları, binaların dahilindeki bacaları, havalandırma yollarını ve duvarlara gömülü kanalizasyon döşemlerinin geçtiği yerleri yaparlar. Bazı tuğla inşaat ustaları da betonarme inşaatta uzmanlaşmışlardır: dayanak duvarlarını beton yuvalarına onlar yerleştirirler. Tuğla inşaat ustalarının en hünerlileri, cephe duvarlarını örenlerdir. Onlar, tuğlaları üç cepheden kavuşacak şekilde ve çaprazlama yerleştirerek, duvarlara ahenkli ve estetik bir görünüm kazandırırlar. Ancak bu ahenkli ve estetik görünümün gerçekleştirilebilmesi için inşaatta kullanılacak bütün tuğlaların aynı renkte olması zorunludur.

Mozaikçi 300

Binaların döşemelerini, iç ve dış duvarlarını seramik, kumtaşı ve fayansla kaplama işleri, mozaik döşeyici işçiler tarafından yapılır.

Mozaik kaplamanın yerleştirilmesi kolay bir iş değildir. Mozaikçi önce, kaplanacak yüzeyi gerekirse onarıp işlenecek hale getirir. Sonra bu yüzeyi derin olmayacak şekilde kazır ve kazıdığı yerleri ince bir alçı tabakasıyla sıvar. Bu tabakanın üzerine, yerine göre, çeşitli geometrik biçimlerde (genellikle kare) çini, fayans ve kumtaşından levhaları veya her renkten küçük küpler hâlinde hazırlanmış mermer, taş, pişmiş toprak, cam ve sırlı topraktan malzemeyi yerleştirir. Mozaikçi bu işi, bir modele göre de yapabilir. Mozaik döşeme, zamanımızda binaları dekore etmek ve nemden korumak amacıyla başvurulan bir tekniktir. Ancak, ilk çağ uygarlıkları zamanında, mozaik, güzel sanatların bir dalı olarak altın çağını yaşamış; özellikle Yunanlılarda, Romalılarda ve Bizansta çok kullanılmıştır.

Antrenör 301

Eski şampiyonların veya tecrübeli sporcuların çoğu, antrenörlük mesleğini seçer ve antrenörlük kursunu bitirdikten sonra bağlandıkları kulübün sporcularını yarışmalara hazırlarlar.

Antrenörler; atletizm, yüzme, güreş, boks, futbol v.b. spor kulüplerinin sporcularını veya takımlarını metotlu ve sürekli bir şekilde çalıştırarak, onlara, yaptıkları sporun teorik ve pratik prensiplerini öğretir, sporcuların fizik ve moral kondisyonlarını kuvvetlendirir, yarışmalara en iyi biçimde hazırlanmalarını sağlarlar. Antrenörün mutlaka eski bir şampiyon, geçmişte büyün ün yapmış eski bir sporcu olması gerekmez. O, her şeyden önce bir psikolog ve bir pedagog olmalıdır. Antrenörün yanlızca görgü ve deneye dayanan usulleri bilmesi de yetmez. Onun, öğrencilerinden her birine, beden yapısı ve mizacına uygun bir çalışma ve beslenme rejimini tayin edebilecek seviyede genel kültüre sahip olması da gereklidir. Spor dallarındaki hızlı gelişme, bu hareketli ve çekici mesleğe yönelenlere güzel bir gelecek vaad etmektedir.

Profesyonel Futbolcu 302

Olağanüstü yetenekleriyle sivrilen amatör futbolcular, ülkelerinin futbol federasyonundan bir lisans aldıktan sonra büyük futbol takımlarına girebilirler.

Futbol yıldızlarının gördüğü büyük ilgi, pek çok genci büyülemektedir. Ne var ki, büyük futbol takımlarına girebilmek son derece zordur. Zira millî ve uluslararası futbol şampiyonası maçlarına katılan profesyonel futbol takımları, her yıl, pek az sayıda futbolcu satın almaktadır. Her profesyonel futbolcu, bir profesyonel kulübe girerken, ününe ve niteliklerine göre değişen, fiks bir transfer ücreti ve her ay belirli bir maaş alır. Bunlardan başka, önemli maçlarda alınacak bir galibiyet veya bir beraberlik, futbolcuya bir prim kazandırır. Futbol, bir ekip oyunudur. İyi bir oyuncu, futbola doğuştan yetenekli olmalı, ayrıca, takım antrenörünün maçtan önce verdiği taktiğe maç süresince uyabilmelidir. Her profesyonel futbolcunun geleceğini güvence altına alabilmek için ikinci bir mesleğe yönelmesi yerinde olur.

Bisiklet Yarışçısı 303

Yalnızca profesyonel bisiklet yarışçıları, belirli bir aylık ücret, yeni bir takımla sözleşme yaptıkları zaman bir transfer ücreti ve yarış kazanmaları halinde prim alırlar.

Bisiklet sporu, özellikle batı ülkelerinde halkın ilgisini geniş ölçüde çekmektedir. Önce Fransa'da başlayan bu spor dalında ilk büyük resmî başarıyı, 1869'da James Moor adlı bisikletçi, 126 km'lik mesafeyi 10 saat 23 dakikada alarak kazandı. Daha sonra pistte yapılan yarışmalarda, Fransız bisikletçisi Aquetil, adını dünyaya duyurdu. Düz yol bisiklet yarışmalarında, dünya şampiyonluklarını 1960'tan bu yana kazanan yarışçılar olarak Van Looy, Jons, Altig, Darrigade, Sinipson ve Merckx gibi Avrupa'lı bisikletçilerin isimleri anılmağa değer. Türkiye'ye bisiklet sporu 1910 yılından sonra girdi. Amatör bir nitelik taşıyan Türk bisiklet sporunun ünlü isimleri arasında Talât Tunçalp, Kirkor Cambaz ve Rifat Çalışkan'ı sayabiliriz. Bütün sporcular gibi, bisikletçi de sıkı bir rejime ve ağır antrenmanlara katlanmak zorundadır.

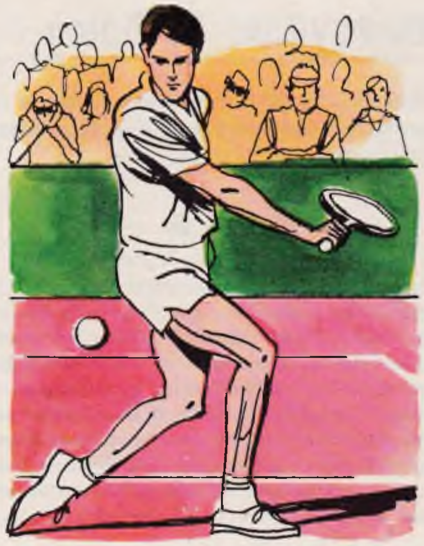

Boksör 304

Boks, eşit ağırlıkta, özel eldiven takmış iki kişinin belirli kurallara uyarak yaptıkları yumruk dövüşüdür. Boksta galip gelmek için rakibi sayı ile yenmek veya nakavt etmek gerekir.

Amatör boksörler, bir şampiyonluk unvanı kazanmak için dövüşürler. Bununla birlikte çoğunun amacı, profesyonel boksörlerin katına yükselerek, büyük şampiyonlar gibi efsanevî bir şöhret ve servet kazanmaktır. Boksta başarıya ulaşabilmek için kuvvetli, dayanıklı, çevik ve zeki olmak lâzımdır. Ayrıca, günlük antrenmanlara, bıkıp usanmadan katlanabilmek için iradeli; müsabakalarda korkuya kapılmayacak ve acıya aldırmayacak kadar yürekli olmak gerekir. Boksörlük tehlikeli ve yıpratıcı meslektir. Yenilen korkunç yumruklar, organizmada genellikle iz bırakır ve boksörün emekliye ayrılma saati pek erken çalar. Boksör, birkaç saate sığabilecek zaferlerinin bedelini, ömür boyunca sürebilecek bir sefaletle ödemek istemiyorsa, kendini ikinci bir mesleğe hazırlamalıdır.

Tenis Oyuncusu 305

Tenis oyuncuları, ülkelerinin tenis federasyonları tarafından sınıflandırılır. En iyi tenisçiler, profesyonel olarak uluslararası turnuvalara katılırlar.

Dünyadaki profesyonel tenis oyuncularının sayısı elliyi geçmez. Uluslararası tenis turnuvalarını (en ünlüsü Amerikalı Dwight Filley Davis tarafından 1900'de kurulan «Davis kupası»dır) da pek az, fakat seçkin bir seyirci topluluğu, büyük para ödeyerek izler. Yarışmaya katılan tenis oyuncusu, pek yüksek bir fiks ücret ve her galibiyetine karşılık çok büyük bir prim alır. Profesyonel tenis oyunculuğu zahmetli bir meslektir. Oyuncu sürekli olarak seyahat etmek, vücut formunu korumak, tekniğini durmadan geliştirmek zorundadır. Amatör tenisçiler arasında da çok iyi oyuncular vardır. Onlar da profesyoneller gibi disiplinli bir hayat sürerler, fakat tenisten para kazanmazlar. Üstelik hem hayatlarını kazanmak, hem de tenis oynayabilmek için daha çok çalışırlar.

Boğa Güreşçisi 306

Boğa güreşçisi (matador veya torero da denir), arenaların kahramanıdır. Ölümü göze alarak, boğanın kaba kuvvetini ustalık ve hünerle alt etmeye çalışır.

Boğa güreşi İspanya'da, Portekiz'de, Fransa'nın güneyinde ve bazı Güney Amerika ülkelerinde yapılmakta olan bir genel eğlence, bir gösteridir. Boğa güreşçisinin sadece gözüpek ve çevik olması yetmez; boğa güreşinin geleneksel törenlerini ve zarif hareketlerini de bilmesi gerekir. İstidat, tehlike zevki, zafer ve servet ihtirası, matador adaylarını arenalara çeken sebeplerdir. Boğa güreşine yeni başlayanlar, boğa yetiştirme çiftliklerindeki boğalarla güreşe hazırlanırlar ve ilk güreşlerini küçük köylerde, kasabalarda yaparlar. Uzun yıllar sonunda ustalığıyla kendilerini halka kabul ettiren matadorlar, arenalara girebilirler. Boğa güreşi, tabiat tarafından silâhlandırılmış, saldırgan bir hayvan karşısında, insan zekâsının gücünü ortaya koyar. Boğaya üstünlüğünü kabul ettiren güreşçi, onu kılıcıyla öldürür.

Jokey 307

Jokey, yarış atını koşturan binicidir. Jokeyler düz ya da engelli koşularda uzmanlaşırlar. En iyileri serbest çalışır veya bir yarış için angaje olurlar.

Jokey, ata fazla yük olmayacak, ufak tefek bir adamdır. Ağırlığı elli kiloyu geçmez. Bununla birlikte, mükemmel bir vücuda sahip, enerjik bir atlet, usta bir akrobattır. Sıkı «Jokey rejimi», buhar banyoları, engelli koşularda sık sık düşmeler, onun gücünü ve formunu eksiltmez. Jokey bir tek ata bağlı kalmaz ve bindiği her yarış atına çabucak alışır. Bütün yarışçılar gibi, jokey de iyi bir taktikçidir. Daima kazanmak azmiyle yarışır. Zafer ona hem şöhret, hem kazanç getirir ve yeni angajmanlar yapmak olanağını temin eder. Atın sahibi kadar, bahsi müşterek oynayanlar da, jokeyden, meslek bilincine sahip, yarışlarda şike yapmayacak, son derece namuslu bir insan olmasını beklerler.

Seyis 308

At, katır ve eşek gibi hizmet hayvanlarının yetiştirilmesinde bilgi ve tecrübe sahibi olan seyis, bu hayvanların beslenme, tımar ve sağlığıyla meşgul olur.

At, seyis adı verilen meslekten bakıcılar tarafından iyi ve dikkatli bakılması gereken, nâzik ve nârin bir hayvandır. Seyis, bakımıyla görevli olduğu hayvanları beslemek ve tımar etmekle kalmaz, onların davranışlarını ve tepkilerini dikkatle gözler, kolayca iyileşebilecek, hafif hastalıklarını ve yaralarını da tedavi eder. Tehlikeli durumlarda veterinere başvurur. O, ahır hayvanlarının en azılılarını ve yabanilerini bile eğitip uysallaştıran, hizmete alıştıran bir hayvan dostudur. Yarış atlarını yetiştiren seyisler, bir veya iki atın bakımıyla uğraşır, onları koşulara hazırlarlar. Hatta bazı seyisler, jokeyleri eğitip yetiştirirler. Söz konusu uzman seyisler, yarış atı antrenörü adını alır.

Faytoncu 309

Dünyanın bazı turistik şehir ve kasabalarında, faytoncular, tek ya da çift atlı faytonlarıyla, belirli bir ücret tarifesine göre yolcuları gezdirirler.

Faytonlar, eskiden, yolcu taşımada şimdiki taksilerin yerini tutardı. Bugün bile Anadolu'nun birçok şehir ve kasabasında, bir semtten diğerine yolcu taşıyan faytonlara rastlanır. Özellikle turistik yerlerde, faytonlar, geçmiş zamanların turistik havasını yaşamak isteyen turistleri gezdirmek amacıyla muhafaza edilmektedir. Faytonculuk, hele güzel mevsimde, zevkli bir hizmet mesleğidir. Ancak, her mesleğin olduğu gibi, bunun da külfetli tarafları vardır. Faytonculuk her şeyden önce sermaye ister: Bir ya da iki ata sahip olmak, onları ölü mevsim boyunca bakıp beslemek lâzımdır. Öbür yandan, faytoncunun sürücülük ehliyetine ve bir turistik rehberi aratmayacak bilgi ve yeteneklere sahip olması da gereklidir.

Binicilik Öğretmeni 310

Binicilik öğretmeni, binicilik kulüplerinde veya okullarında ata binme sanatını öğretir. Viyana, Madrid ve Saumur binicilik okullarından ünlü binicilik öğretmenleri yetişmiştir.

Binicilik okullarının at yarışlarından apayrı bir dünyası vardır. Bu okullarda eğitim görenlerin kimi zevki için, kimi de gezintilere, sürek avlarına veya konkurhipiklere katılmak üzere ata binmeyi öğrenir. Binicilik okullarında ilk derslerde öğrenciler, atları yakından tanır; eyer, üzengiler, gem ve dizginin fonksiyonlarını öğrenirler. Bu dersleri, okul dışındaki at gezintileri izler. İyi bir süvari, bindiği hayvanı bacaklarının tazyiki ile idare eder, pek seyrek olarak mahmuzlarından ve kırbacından yararlanır. Atı üzerindeki tavırları canlı, zarif ve rahattır. Binicilik öğretmeni sadece seçkin bir süvari değil, aynı zamanda, öğrencilerine ata binme tekniğini ve sanatını öğreten, at sevgisini ve geleneksel binicilik ruhunu aşılayan bir pedagogdur. Türklerde biniciliğin ve atlı sporların, çok eski çağlara kadar uzanan, parlak bir geçmişi vardır.

Yarış Atı Antrenörü 311

Antrenör, yarış atlarını yetiştiren, yarışa katılacak atları seçen, metotlu bir antrenman ve esaslı bir rejimle onların niteliklerini geliştiren, seçkin bir profesyoneldir.

Antrenör, bir yarış atı sahibinin yanında görevli veya bir antrenman çiftliğinin işletmecisidir. İşletmeci olarak, birkaç at sahibinin atlarını bir pansiyon gibi çalıştırdığı çiftliğinde kabul edip bakar. Yaradılıştan gelme bir kavrayış ve sezgi yeteneğine, ve derin bir at sevgisine sahip olmak, antrenörün temel niteliklerindendir. Bir sürü atın bakım ve eğitimiyle uğraşan antrenör, bu atların geçmişlerini bilir ve onları yetiştirip yarışa hazırladığı süre içinde, iyice tanımaya çalışır. Atları, niteliklerine göre seçip ayırdıktan sonra, uygun gördüğü seyis ve jokeylere teslim eder. Bu arada, onları, tedricî çalışmalarla, özel bir şekilde yarışa hazırlar. Her koşudan sonra, atlara kaybettikleri enerjiyi kazandırıp yarışlara katılabilmeleri için gerekli bakımın yapılmasına dikkat ve nezaret eder.

Sığır Çobanı ya da Kovboy 312

Camargue'lı sığır çobanı ve Amerika'lı kovboy, at üstünde, sığır sürülerini ya da uçsuz bucaksız alanlarda başına buyruk yaşayan yabani atları güderler.

Filimlerde gördüğümüz sığır çobanlarının ya da kovboyların deri elbisesi, geniş kenarlı fötr şapkası veya yıldızlı mahmuzları, pek çoğumuzu imrendirmiştir. Hele vahşî kırlarda çılgınca at koşturmalarını gıpta ile seyretmişizdir. Ama, unutmamalıyız ki, sığır çobanı ya da kovboy, her şeyden önce, sürüsünün sağlığından ve güvenliğinden sorumlu bir kimsedir. Hayvanları otlatmak, gütmek veya bir araya toplamak için, sığır çobanı ya da kovboy, her çeşit arazide ve hava şartları altında, uzun mesafeler aşmak zorundadır. Bu bakımdan onun mükemmel bir binici olması; soğuğa, yağmura, güneşe aldırmadan, vahşî tabiatın içinde tek başına, saatlerce at sürebilmesi lâzımdır. Günümüzün bazı sığır çobanları, kötü hava koşullarında jeeplerden yararlanmaktadır. Hatta bazıları helikopter pilotu olmuşlardır.

Cambaz - Dublör 313

Filim çekimi sırasındaki tehlikeli sahnelerde, cambaz - dublör asıl oyuncunun yerini alır. Kimi zaman da en tehlikeli numaralarını seyirciler önünde yapar.

Cambaz - dublörün oldukça renkli bir hayatı vardır. Gün gelir, kralın silâhşoru rolünde, üstünde siyah bir elbise, başında geniş bir şapka, hainleri yakalamak için kale duvarlarından atlamak zorundadır. Duvarlar oldukça yüksektir, ama gözüpek silahşor gerilen ağın üzerine düşecektir. Gün gelir, bir otomobil yarışçısının dublörüdür ve yarış sırasında çarpışıp alevler içinde yanmağa başlayan otomobilinden burnu bile kanamadan çıkacaktır. Cambaz - dublörler boks, eskrim, dövüş, binicilik, ipcambazlığı gibi hemen bütün spor dallarında ustadırlar. Kimisi paraşütçü ya da dalgıç, kimisi de çeşitli akrobasi hareketleri yapabilecek bir pilottur. Her türlü tehlikeyi göze alarak atıldıkları bu meslekte emeklerinin karşılığını alabilmek için de, hemen her harekete çok dikkatli ve metotlu bir şekilde çalışmak zorundadırlar.

Şenlik Fişekçisi 314

Şenlik fişekçisi, bazı bayram geceleri düzenlenen şenlik gösterilerinde havaya fırlatılan ve ortalığı rengârenk ışıklarla aydınlatan küçük roketleri yapar.

Batıya Çin'den gelen fişekçilik, artık günümüzde bir bilim değil bir sanattır. Bu sanatın ustaları da genellikle, geleneklere sıkı sıkıya bağlı İtalyanlardan yetişmektedir. Fişekçi gösteriyi hazırlarken aygıtı yerleştirir ve ateşlenmeye hazır bir duruma getirilir. Kullanacağı fişek füzelerini hava şartlarına göre ayarlar ve gerek bir yangına sebep olmamak, gerek herhangi bir insanı yaralamamak için her türlü tedbiri alır. Aksi halde fişek füzelerinin içindeki barut ve diğer patlayıcı maddeler, çarkı felekler, bengal ateşleri, v.b. hem bütün bir mahalleye hem de sakinlerine zarar verebilir. Şenlikler ve bayram günleri bitince, fişekçi artık bir imalâtçı olarak işine devam eder, yeni füzeler, bu arada da gerek sanayide, gerek ziraatta kullanılan kestane fişeklerini hazırlar.

Deneme Pilotu 315

Usta bir havacı olan deneme pilotunun görevi, yeni yapılmış uçaklarda meydana gelebilecek her türlü arıza ve yangını, bir deneme uçuşuyla araştırmaktır.

Bütün imkânları gorebilmek ve yeni bir uçak modelindeki bütün aksaklıkları giderebilmek için, uçak yapımcısı ile «uçabilir» iznini vermekle görevli servis, uçağı bir pilot, bir uçuş mühendisi, bir deneyci ve bir makine uzmanından kurulu ekibe teslim eder. Bu kurulun görevi, uçak örneğini gerek yerde, gerek havada denemek ve incelemektir. Gerçekten gözüpek bir kimse ve aynı zamanda da teknisyen olan deneme pilotu, bilimsel kontrol metotlarını ve hesaplarını bilmektedir. Ayrıca usta ve tecrübeli bir pilot olması da gerekir; çünkü uçuş sırasında, üstelik de hiç denenmemiş bir uçakta ve hiç beklenmedik bir anda, büyük bir tehlike doğabilir. Deneme pilotlarının çoğu ya bir hesap yanlışı ya da bir ihmal yüzünden hayatlarını kaybetmişlerdir.

Cam Silicisi 316

Modern yapılar gerçekten birer cam şato niteliğindedir. Camları içten silmek herhangi bir temizleyicinin yapabileceği işse de bu camları dıştan silmek ustalık ister.

Cam siliciliği, modern ve kazançlı bir meslektir. Herşeyden önce, hem temizlikte kullanılacak maddeleri tanımak, hem de el ve kol hareketlerinde bir alışkanlık edinmek gerekir. Cam silicisi, bir temizlik firmasına girerek ücretli yahut da kendi hesabına serbest olarak çalışabilir. Kendilerine pek güveni olmayanlar ise mağazaların vitrinlerini temizlemeyi tercih ederler. Bu işte en gözüpek olanlar, gökdelenlerin camlarını dıştan silmekle görevli kimselerdir. Karşılığında aldıkları ücret de diğerlerine oranla daha yüksektir. Küçük bir tahta üzerine oturmuş ve bellerinde emniyet kemeri bulunan cam siliciler, ince çelikten yapılmış bir halat ile yukarıya bağlıdırlar. Kötü hava şartlarında iş aksar. A.B.D.'de yaşayan ve baş dönmesinden rahatsız olmayan yerliler bu oldukça sevimsiz mesleğin ustalarıdır.

Mayın Tarayıcısı 317

Mayın tarayıcılar hayatlarını tehlikeye atarak, savaş sırasında askerlerin yerleştirdikleri patlayıcı maddeleri, tehdişçilerin bıraktıkları bombaları arayıp zararsız hale getirirler.

Ordunun ya da polis teşkilâtının hizmetinde bulunan mayın tarayıcılar, üçer ya da dörder kişilik ekipler halinde çalışırlar. Bulunduğu yeri tesbit edip, herhangi bir tahribat ya da kazayı önleyecek tedbirleri aldıktan sonra patlayıcı maddeyi zararsız hale getirmek için imha ederler. Bombanın kapsülü çok hassastır ve en ufak bir temas sonucunda bomba patlayabilir. Bomba kapsülleri oldukça değişiktir; savaştan savaşa, devirden devire ya da tedhişçinin imaline göre değişebilir. Denebilir ki son elli yıldır, yüz mayın tarayıcısından yirmisi, bilgi tecrübe ve her türlü tedbire rağmen hayatlarını kaybetmiştir. Tekniğin çok ilerlemesiyle patlayıcı maddeleri uzaktan zararsız hale getirme yoluna gidilmekte ve böylelikle tehlike azaltılmış olmaktadır.

Sıvacı 318

Yapı işçileri arasında sıvacının işi, eski binaların ya da evlerin dış duvarlarını onarmak, sıvamak ya da temizlemektir. Sıvacılık tehlikeli ve zor bir meslektir.

Bütün boya işçileri gibi, sıvacının da oldukça titiz ve işinin ustası olması gerekir. Bir duvarı sıvamak için, önce o duvarın temizlenmesi, bütün çatlak ve deliklerin kapatılması lâzımdır. Sıvacı ancak bu işlemlerden sonra duvara yeni bir sıva vurup boya sürebilir. Taşları ya da tuğlaları temizlemek için sıvacı; su, kum ya da tazyikli buhar fışkırtan modern bir âlet kullanır. Sıvacılar genellikle ekip halinde ya sabit inşaat iskeleleri üzerinde ya da çelik tellerin taşıdığı hareketli iskeleler üzerinde çalışırlar. Böylesine tehlikeli ve zor bir mesleğin kazancı da oldukça yüksek olmalıdır. Kış mevsiminde sıva ustası yapının iç kısmında çalışabilir; mesleğinde biraz istekli olması ve biraz da çaba sarfetmesi sonucu kendini meslekdaşlarına kabul ettirip aranan bir usta haline gelebilir.

İtfaiyeci 319

İtfaiyeciler yangın söndürme uzmanıdırlar. Ancak, görevleri yangın söndürmekle kalmayıp, can ve mala zarar veren yağmur ve sel felâketlerine de karşı koymaktır.

Hemen her ülkenin itfaiyecileri gibi, türk itfaiyecileri de meslekleri uğruna canlarını feda edebilen cesaretli kişilerdir. Görevleri başında, her vakit yardıma koşmağa hazırdırlar. Büyük şehirlerde, liman, havaalanı, büyük firmalar, sinema, tiyatro v.b. yerlerde çıkabilecek yangın karşısında en yakın itfaiye servisine telefon etmek yeterlidir. Batıda, küçük şehirlerde, genellikle gönüllü itfaiyeciler çalışır ve verilen alarm işaretiyle yangın yerine hareket ederler. Bizdeki eski tulumbacılar da bunun bir örneğidir. Tulumbacılar eskiden, mahallelerde bulundurulan yangın tulumbalarını yangın çıkan yere götürür ve yangını söndürmeğe çalışırlardı. Günümüzde itfaiyeciler kurs görmekte, hem çabuk hem de etkili bir şekilde çalışabilmek için eğitilmektedirler. Buna rağmen nice itfaiyeci cesaretlerinin kurbanı olmuşlardır.

Balıkadam 320

Su altında nefes almasına ve hareket etmesine imkân veren birçok aletle donanmış balıkadam deniz dibine rahatça dalabilir, araştırma, kurtarma v.b. işler görebilir

Balıkadamlar kendilerini deniz dibindeki sürtünmelerden ve ısı değişikliklerinden korumak için vücutlarına tıpatıp uyan kauçuk elbise giyerler ve yine kauçuktan yapılmış palet, başlık, maske ve ayrıca dalış gözlüğü takarlar. Sırtlarında taşıdıkları oksijen tüpleriyle nefes alabilen balıkadamlar 60 metre derinliğe kadar oksijen ve azot, 60 metreden daha fazla derinliklere ise oksijen ve helyum gazıyla dolu tüplerle dalarlar. Balıkadamlar 120 metre derinliği aşamazlar. Oldukça derine inmiş bir balıkadam su yüzüne kısa zamanda çıkarsa vurgun yer. Bu yüzden çok derinlere yapılan dalışlarda su yüzüne çıkış, dalıştan daha zordur ve birkaç saat sürebilir. Balıkadamlara deniz kuvvetlerinde «kurbağa adam» ya da «dalgıç» denir.

Dalgıç 321

Balıkadamın dalamıyacağı derinliklere kadar inebilen dalgıça, denizaltı araştırmalarında büyük görevler düşer. Dalgıç suya özel bir elbiseyle dalar.

Dalgıç, su geçirmez kumaştan yapılmış, basınca dayanıklı dalgıç elbisesiyle birkaç yüz metre derinliğe kadar inebilir. İhtiyacı olan hava, ya su yüzündeki bir pompadan ya da basınçlı hava haznelerinden, başlığına takılı yumuşak bir boru vasıtasıyla gönderilir. Dalgıç elbisesinin başlığı yuvarlaktır ve ön kısmında bulunan kalın ve geniş cam, dalgıcın çevresini görüp rahatlıkla çalışmasını sağlar. Dalgıç yukarı çıkmak istediği veya tehlikeli bir durumda kaldığı zaman beline bağlı güvenlik ipi ile yukarı çekilir. Deniz altında yapılan maden araştırmalarının gelişmesiyle dalgıçlara daha çok ihtiyaç duyulmuş ve dalgıçlık oldukça kazançlı bir meslek haline gelmiştir. Dalgıcın sağlam ve idmanlı olması yeterli değildir; su üstünde çalışan ekibin de son derece dikkatli olması gerekir.

Ambülans Görevlisi 322

Ambülans görevlisi, acele tedavi edilmeleri gereken hasta ve yaralıları ambülansla (cankurtaran arabası) hastaneye taşır. Bazı hallerde ilkyardım görevini de yapar.

Ambülans görevlileri, şehirlerde sağlık müdürlüklerine ya da resmî veya özel sağlık kuruluşlarına ait cankurtaran arabalarında çalışan sağlık görevlileridir. Hasta ve yaralı taşıyan ambülansta, şoförden başka, bir doktor veya hastabakıcı bulunur. Hangi kuruluşun malı olursa olsun, ambülanslar devamlı kontrola tâbi tutulurlar. Ambülans şoförü, aracını büyük bir ustalıkla, sarsmadan kullanmak, yolcularına güven vermek, onların rahat yolculuk yapmalarını sağlamak, taşıdığı hasta veya yaralıya gerekli ihtimamı göstermek zorundadır. O, ancak âcil vakalarda, arabasını son hızla, fakat büyük bir ihtiyatla sürmelidir. Elverişsiz arazide ve ambülansın yetişemeyeceği âcil vakalarda, helikopterlerden de yararlanılabilir.

Kar Pilotu 323

Ticarî havacılıkta, meteorolojik şartların kalkış ve inişleri zorlaştırdığı yüksek dağ uçuşlarında uzmanlaşmış pilotlara kar pilotu denir.

İlk kar pilotu, uçağını karların ve buzulların üzerine indirebilmek için bir çift kayakla donatan bir dağcı olmuştur. Sayıları gün geçtikçe çoğalan turistler, dağcılar ve kayakçıların dağlara daha kolay taşınabilmeleri için, kar pilotları, kendileri veya küçük havayolu şirketlerine ait uçaklarla muntazam seferler yaparlar. Dağ seferlerinde, hasta ve yaralıları hastanelere nakletme işinde helikopterler daha elverişli olduğundan, uçaklara tercih edilmektedir. Günümüzün kar pilotları, eskilere oranla çok daha mükemmel araç ve gereçlerden yararlanıyorlar. Bu imkânlar, kar pilotlarının geçmişteki parlak ünlerini bir ölçüde gölgelemiştir denilebilir. Ama onlar, eskiden olduğu gibi bugün de sarp dağlara, soğuğa, kara ve sise göğüs germek zorundadırlar...

Yüzücü Cankurtaran Görevlisi 324

Plajlarda ve yüzme havuzlarında görevli can kurtarma personeli, müşterilerin güvenliğini, nizamlara uymalarını sağlar; tehlikeye düşenleri kurtarır ve kazazedeleri tedavi eder.

Resmî veya özel kuruluşlara ait büyük plajlar ve yüzme havuzları, devamlı bir şekilde, hepsi de usta yüzücü olan cankurtarma görevlileri tarafından gözetlenir. Ekip halinde çalışan can kurtarma görevlilerinden biri, gözetleme kulesinden, yüzenleri seyreder. Bir kısmı da, gerekirse yüzenlere eşlik ederek, onların nizam ve kaidelere uymalarını sağlarlar. Plajlarda, can kurtarma görevlilerinin bazıları, can kurtarma motoruyla, tehlike bölgesi sınırında sürekli olarak dolaşır ve bir müşterinin zor durumda olduğunu görür görmez, hemen yardımına koşarlar. Can kurtarma görevlisi, gerektiği takdirde, bir kazazedeye hemen uyguladığı reanimasyon işlemleriyle (sunî solunum, masaj v.b.) kendine getirmeye çalışır veya süratle bir sağlık servisine götürür. Yüzücü can kurtarma görevlileri sayesinde her yıl binlerce kişi boğulmaktan kurtulur.

Yer Gösterici 325

Sinema ve tiyatro salonlarında, özellikle salonun ışıkları söndürülüp gösteri başladıktan sonra yer göstericiler, seyircileri oturacakları koltuklara kadar götürürler.

Sinema ve tiyatroların karanlık salonlarında, seyirciler, yerlerini ancak bir görevlinin rehberliğiyle bulurlar. Bu görevli, yer göstericidir. Yer gösterici, elinde bir elektrik feneri olduğu halde ve koltuklarına yerleşmiş seyircileri elinden geldiği kadar rahatsız etmemeye çalışarak, sessiz adımlarla dolaşır. Bu hizmetine karşılık, yerlerini gösterdiği müşterilerden bir bahşiş alır. Ancak, bazı gösteri salonlarında, yer göstericilerin bahşiş kabul etmeleri yasaklanmıştır. Bu gibi yerlerde yer gösterici, müessesenin maaşlı hizmetlisidir. Özel teşebbüse ait tiyatrolarla sinemalarda, yer göstericilik, kolayca elde edilecek bir görev değildir. Bu işe istekli olanlar, bazen müesseseye veya yerlerini almak istedikleri yer göstericilere, yüklüce bir para ödemek zorunda kalırlar.

Tesviye Havuzu Görevlisi 326

Tesviye havuzu görevlileri, gemi işleyen kanallarda, muhafızlığıyla görevlendirildikleri tesviye havuzlarının vanalarını ve kapılarını çalıştırarak, gemilerin geçişini sağlarlar.

Tesviye havuzları, gemilerin kanallardaki engebeleri aşmalarını sağlamak amacıyla yapılmış tesislerdir. Bu havuzlar, kanalın, ulaşımı imkânsız kılan, eğimli ve engebeli yerlerinde inşa edilir. Art arda gelen tesviye havuzları, âdeta dev bir merdivenin basamaklarını meydana getirirler. Her havuzun giriş ve çıkış taraflarında su seviyesi farklıdır. Giriş tarafının kapıları açılıp gemi havuza girince, bu kapılar kapatılır. Havuz görevlisi, bir vanalar sisteminin yardımıyla, havuzun suyunu, çıkış kapısının dışındaki suyun seviyesine gelinceye kadar boşaltır veya doldurur. Sonra çıkış kapısını açar. Gemi de böylece, bir kademe inmiş veya çıkmış olur. Müteakıp havuzlarda da aynı işlem yapılır. Trafiğin yoğun olduğu kanallarda, tesviye havuzları, ekip halinde ve nöbetleşe çalışan, kalabalık bir personel tarafından idare edilir.

Geçiş Parası Tahsildarı 327

Genellikle batı ülkelerinde, resmî veya özel kuruluşlarca işletilip bakımı yapılan bazı ekspres yollarda ve köprülerde görevli tahsildarlar, araçlardan geçiş parası alırlar.

Bazı özel ve resmî kuruluşlar tarafından işletilen yol ve köprülerde görevli geçiş parası tahsildarları, araçlardan bir geçiş ücreti alırlar. Böylece, o yol veya köprünün yatırım ve bakım masrafları karşılanmış ve işletmeye bir kazanç sağlanmış olur. Geçiş parası tahsildarı, meselâ bir otoban'ın (hızlı bir trafik sağlamak amacıyla yapılmış ekspres yol) girişindeki küçük kulübesinde, geçmekte olan aracın şoförüne, aracın niteliğini, yola girdiği yeri gösteren bir delikli kart uzatır. Aracı kullanan, bu kartı otobanın çıkış yerinde görevli bir başka tahsildara geri verir. Tahsildar da ödenecek ücreti bir elektronik makine aracılığıyla hesapladıktan sonra, alınacak ücreti tahsil eder. İstanbul Boğaz Köprüsü'nün Beylerbeyi yakasında bulunan tahsildarlar, Köprü üzerinden geçen araçlardan geçiş parasını tahsil etmektedirler.

Dağ Kılavuzu 328

Dağ kılavuzları, yaz-kış demeden, yüksek dağlara çıkan dağcılara yol gösterir, tavsiyelerde bulunur ve tehlikede olanların yardımına koşarlar.

Dağ kılavuzları genellikle dağda doğup büyümüş, dağ hayatını çok seven ve ekmeğini dağ sâyesinde kazanan kimselerdir. Yüce dağların sırlarını, güzelliklerini ve tehlikelerini herkesten çok onlar bilir. Dağın sarp, yalçın, insana ürküntü veren yamaçları, karla örtülü dorukları, coşkun selleri, dağ kılavuzunda en ufak bir irkilme duygusu yaratmaz. Bu gözüpek adamlar, buzla kaplı, duvar gibi dik yamaçlara tırmanan, birbirine iple bağlı ekiplerin başında yer alırlar. Zorlu engelleri önce kılavuz aşar, sonra peşindekilere haber verir. Tırmanmada taşınacak malzemeyi, hareket saatini o tayin eder. Kılavuz, ne kadar cesaretli olursa olsun, ihtiyatı hiçbir zaman elden bırakmaz. O, daima tetiktedir. Fedakârdır da... Zor durumda bulunan tedbirsiz bir dağcıyı kurtarmak için, hayatını tehlikeye atmaya her an hazırdır.

Şoför Kursu Öğretmeni 329

Bir otomobili sevk ve idare edebilmek için ehliyet almak lâzımdır. Şoför kursu öğretmeni, ehliyet imtihanına gireceklere otomobil kullanmayı ve trafik kurallarını öğretir.

Şoför ehliyet imtihanları, gün geçtikçe biraz daha zorlaşmaktadır. Ehliyet almak için başvuran şoför adaylarından nazarî ve amelî imtihanları (trafik - motor - direksiyon) başarıyla vermeleri, şoförlük yapmaya sıhhî ve kanunî yönden bir engelleri olmaması istenir. Şoför kursu öğretmenleri, şoförlük mesleğinde tecrübeli, trafik kanununu ve kurallarını çok iyi bilen kimseler arasından seçilir. Bu meslek, aynı zamanda soğukkanlılık ister. Zira şoför kursu öğretmeni, otomobilin nasıl kullanılacağını gösterdiği andan itibaren, direksiyonu öğrencisine teslim eder. Onu, tavsiye ve ihtarlarıyla, yavaş yavaş, direksiyona alıştırır. Bu, oldukça tehlikeli bir iştir. Neyse ki, kurs öğretmeni zorunlu durumlarda kullandığı yedek fren ve debreyaj pedalı sâyesinde, öğrencisinin kaza yapmasını önleyebilir.

Taksi Şoförü 330

Taksi şoförleri, şehir içinde veya şehirler arasında çalışarak, otomobillerine aldıkları yolcuları, taksimetrelerinin gösterdiği veya Belediyelerce tespit edilmiş ücret karşılığında taşırlar.

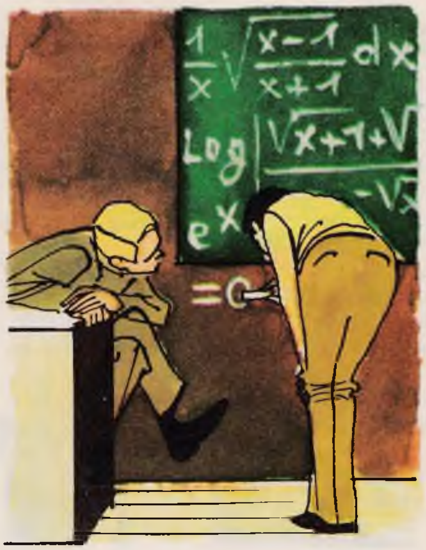
Kalabalık şehirlerde, taksiler, motorla birlikte çalışan ve yolcuların ödemesi gereken ücreti gösterir sayaçlarla (taksimetre) donatılmışlardır. Büyük bir şehirde bulvarlar, caddeler, sokaklar, geçitler o kadar boldur ki, taksi şoförü, gideceği istikameti şaşırmamak için, çok kuvvetli bir hâfızaya sahip olmak zorundadır. Yine, büyük bir şehirde trafik pek ayrıntılı ve karmaşık olacağından, taksi şoförü, trafik düzenini çok iyi bilmeli, yasak istikametlere, araçların tıkadığı yollara sapmaktan kaçınmalıdır. İster taksinin sahibi, ister bir yolcu taşıma şirketinin ücretli görevlisi olsun, şoför, zor bir durumla karşılaştığı zaman, sabır ve soğukkanlılığı elden bırakmamalıdır. İstanbul ve Ankara gibi şehirlerde, taksilerden ayrı olarak, dolmuş usulüyle çalışan otomobiller de vardır.

İlkokul Öğretmeni 331

İlkokul öğretmeni, resmî ya da özel ilkokullarda, öğrencilere okuma, yazma ve temel bilgileri öğretir, onların bedenî ve zihnî eğitimiyle uğraşır.

Türkiye'de ilköğretim, beş sınıflı, resmî ya da özel ilkokullarda yapılır ve anayasaya göre, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir. Yurdumuzda ilkokulların en uzak köylere kadar yayılmasını sağlamak ve bu okullara öğretmen yetiştirmek görevini de devlet üzerine almıştır. İlkokul öğretmenleri, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı İlköğretmen Okullarından yetişir. İlkokul öğretmeni, sınıfının bütün derslerini okutmakla yükümlüdür. İlkokul öğrencileri, ilk sınıflardan başlayarak Türkçe, hayat bilgisi, matematik, resim, muzik ve beden eğitimi derslerini görürler. Bu derslere, dördüncü ve beşinci sınıflarda sosyal bilgiler, fen ve tabiat bilgisi, din bilgisi (seçimlik) dersleri de eklenir. İlkokul öğretmenleri, müdürlüğe terfi edebilir veya ek bir öğrenimle ilköğretim müfettişi ya da ortaokul ve lise öğretmeni olabilirler.

Lise Öğretmeni 332

Lise öğretmeni, ortaokuldan sonra gelen ve öğrencileri yüksek öğrenime hazırlayan bir orta öğretim kurumunda (lise), belirli bir dersi okutur.

Lise öğretmenleri, yüksek öğretmen okulları ile üniversitelerin fen ve edebiyat fakültelerinden mezun olmuş ve meslek derslerini (pedagoji tarihi, didaktik, psikoloji, deneysel psikoloji) de görerek öğretim lisansı almış kimselerdir. Lise öğretmenlerinin bir kısmı, Millî Eğitim Bakanlığı hizmetine geçerek memurîn kanununun kapsamına girerler. Bazıları da özel lise ve kolejlerde ücretli olarak ders okuturlar. Liseler genellikle üç yıllık olup ikinci ders yılından itibaren fen ve edebiyat kollarına ayrılır. Edebiyat kolunda edebiyat, felsefe, psikoloji; fen kolunda ise matematik, fizik, kimya, tabiat bilgisi dersleri ağır basar. Bitirme imtihanlarında edebiyat kolu öğrencilerine Türkçe, kompozisyon, tarih, felsefe; fen kolu öğrencilerine Türkçe, kompozisyon, tarih, matematik imtihanları yazılıdır.

Çocuk Yuvası Eğitimcisi 333

Çocuk yuvası eğitimcisi, çocuk yuvası denilen bakım yurtlarında, okul çağına gelmemiş çocukların bakım ve eğitimiyle uğraşır, onların bedenî ve zihnî gelişmesine yardım eder.

Çocuk yuvası eğitimcisi, bir ana okulu öğretmeni değildir. Hattâ ondan meslekî bir niteliğe sahip olması da beklenemez. Çocuk yuvası eğitimcisine iki-altı yaş arasındaki çocuklar emanet edilir. Eğitici, resmi ya da özel çocuk yuvalarında, küçüklerin sürekli olarak veya belirli saatler içinde, bakım ve eğitimiyle uğraşır. Onlara terbiye, intizam ve sağlık konusunda iyi alışkanlıklar kazandırmak için çalışır. Çocukların bitkiler ve hayvanlar dünyasını keşfetmelerine, toplum hayatına ayak uydurmalarına yardım ederek zihnî gelişmelerini kolaylaştırır. Düzenlediği oyunlar ya da serbest çalışmalarla, çocukların bedenen gelişmelerine de katkıda bulunur. Bazı çocuk yuvası eğitimcileri, bedenî ve zihnî engeller yüzünden gelişmeleri gecikmiş çocukları eğitmekte uzmanlaşırlar.

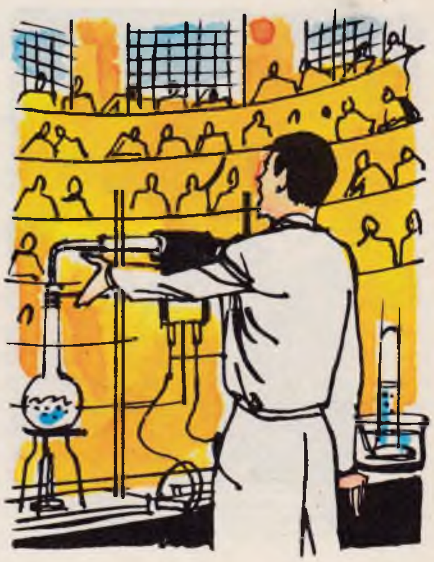
Okul Müdürü 334

Okul müdürünün görevleri, onun hem bir pedagog, hem de idarecilik alanında yetenekli, bilgili ve tecrübeli bir kimse olmasını gerektirir.

İster bir ilkokulun, ister bir ortaokulun, ister bir lisenin veya kolejin yöneticisi olsun, okul müdürü, herhangi bir öğretmen gibi, öğretim göreviyle yükümlü değildir. Onun temel görevi, bulunduğu okulu yönetmektir. Ne var ki, müdür, yalnızca okul binasına, araç ve gereçlerine nezaret etmekle kalmaz. O, öğretmenlerden, öğrencilerden ve yardımcı personelden de sorumludur. Öğrenim ve çalışma saatlerini düzenleyip denetleyen, disiplinin uygulanışını kontrol eden, bütün okul toplantılarını tertip ve bunlara başkanlık eden odur. Okul müdürü, görevini yerine getirirken, kendisine müdür yardımcıları, okul idare memurları, sekreterleri ve öğretmenler de ellerinden geldiği kadar yardımcı olurlar.

Asistan 335

Asistanlar, üniversitelerde ve yüksek okullarda, bağlı bulundukları kürsünün öğretim ve uygulama çalışmalarında, öğretim üyelerine yardım ederler.

Öğretim üyeleri, üniversite ve yüksek okullarda görevli profesörler ve doçentlerdir. Asistanlar yani öğretim üyesi yardımcıları bir üniversite veya yüksek okulda, bağlı bulundukları kürsünün profesör ve doçentlerinin talimatına göre, öğretim ve uygulama çalışmalarında hazır bulunur; inceleme, araştırma ve tercümeler yaparak, öğretim üyelerine yardımcı olurlar. Bu arada öğrencilere, teorik ve pratik çalışmalarında rehberlik ederler. Asistanlar, üniversite ve yüksek okul hayatında çok faal bir rol alırlar. Her asistan, asistanlık yönetmeliğine göre seçilir ve bir yıl sonra asil kadroya geçer. Asil olarak tayini yapılan asistanlar, dört yıl içinde doktora tezlerini hazırlayıp doktora sınavını başarmak veya altı yıl içinde ihtisaslarını vermek zorundadırlar. Bir asistan doktorun doçent olabilmesi için doçentlik sınavını başarması gerekir.

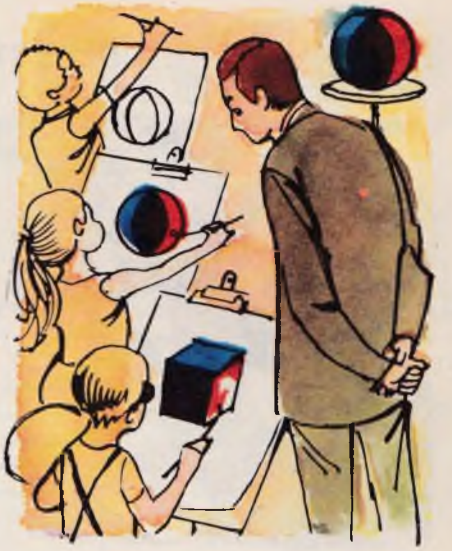
Tatil Kursu Öğretmeni 336

Tatil kursu öğretmeni, bir dinlenme kampında tatilini geçiren ve bu arada, sınırlı bir konuda kısa süreli kurs gören bir öğrenci topluluğundan sorumludur.

Tatil kursu öğretmenliği, uzun bir süre serbest çalışma şeklinde yapılagelmiştir. Ancak, özellikle batı ülkelerinde, bu işi yapacak kimselerin on sekiz yaşını tamamlamış olması ve devletçe verilen bir diplomaya sahip bulunması şarttır. Tatil kursu öğretmeni, dinlenme kampında, öğrenci topluluğuyla birlikte yaşar ve sabah kalkışlarından gece yatışlarına kadar, onlara nezaret eder. Öğrencilerin temizlik, yemek, uyku v.b. ihtiyaçlarıyla ilgilenir; grupta disiplini sağlar, geziler düzenler; açık havada veya kapalı yerde yapılacak çalışmaları planlar ve yönetir. Bu geçici görev, özellikle, tatillerini bir deniz kıyısında veya dağda, masrafsızca değerlendirmek isteyen üniversite öğrencileri için biçilmiş kaftandır. Ancak, bu çeşit işlerde para kazanma ve gerçek dinlenme imkânlarının pek sınırlı olduğu unutulmamalıdır.

Resim Öğretmeni 337

Genel öğretim kurumlarında görevli resim öğretmeni, sanat resmini; teknik öğretim kurumlarında görevli resim öğretmeni de teknik resmi öğretir.

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta öğretim kurumlarıyla bunların dengi genel öğretim kurumlarında görevli resim öğretmeni, genis bir genel kültüre ve pedagoji bilgisine sahiptir. O, öğrencilerine sanat zevkini aşılamaya ve kişisel dünyalarını çizgi, şekil, ton ve renk aracılığıyla anlatma yollarını öğretmeye çalışır. Bazı resim öğretmenleri uygulamalı resim alanına giren grafik, mimarî dekorasyon, kitap resimleme ve reklam gibi sanat dallarında uzmanlaşmışlardır. Teknik öğretim yapan yapı ortaokulları, sanat okulları ve enstitüleri, teknisyen ve tekniker okullarında görevli resim öğretmenleri ise teknik resim ve meslekî resim öğretirler. Yüksek sanat okullarında, öğretmen olarak geçici görevle çalışan diplomasız ressamlar da vardır. Resim öğretmenliği, diplomalı ressama, düzenli bir gelirin yanı sıra, kişisel çalışma imkânını da sağlar.

Teknik Öğretmen Yardımcısı 338

Teknik öğretmen yardımcıları, meslekî ve teknik öğrenim yapılan orta öğretim kurumlarının atelyelerinde pratik meslek derslerini okuturlar.

Meslekî ve teknik öğretim yapan okullar arasında yapı ortaokulları, erkek sanat okulları, kız sanat okulları, teknisyen okulları, terzilik okulları sayılabilir. Bu okullarda görev alan teknik öğretmen yardımcıları, teknik, pedagojik veya pratik yönden uzmanlaşmış kimselerdir. Teknik öğretmen yardımcısı, alıştırma çalışmalarını tayin eder, işlenecek malzemeyi seçer, krokileri tahtaya çizer, pratik bir deney yapar, öğrencilerin çalışmalarını idare eder ve yanlışlarını düzeltir; ders disiplinini sağlar, temizlik ve çalışma güvenliğine nezaret eder. Araç ve gereçlerden o sorumludur, stokların bakımıyla o meşgul olur, siparişleri o hazırlar, onarım işleri için o talepte bulunur. Teknik öğretmen yardımcısı, öğretim sistemini, tekniklerin sürekli ve hızlı gelişimine uyarlamak zorundadır.

Okul Müdürü Yardımcısı 339

Okul müdürü yardımcısı, müdürüyle birlikte çalışarak, okul hayatını düzenler, okul faaliyetini yürütür; öğrencilerin disipliniyle meşgul olur ve okul müdürünün verdiği görevleri yapar.

Okul müdürü yardımcısı, bir okulun yönetiminde okul müdürünün sağ koludur. O, her şeyden önce diplomalı bir öğretmendir. Çoğunlukla, her öğretmen gibi ders okutur. Ama onun temel görevi, okul içi çalışmaları düzenlemek, eğitim birliğini sağlamak, varsa, yatılı ve daimî öğrencilere nezaret etmektir. Bunlardan başka, müdür yardımcısı, okul kulüplerini, derneklerini, kültür, spor ve folklor topluluklarının çalışmalarına da öncülük ve rehberlik eder; öğrencilere fikir verir, onları toplayıp kaynaştırır. Öğrencilerin disipline aykırı davranışlarda bulunmalarını önleyecek tedbirleri alır. Müdür yardımcısı, öğrencilerin ders dışı sorunlarıyla da ilgilenir ve onların kendilerini yalnız hissetmelerine meydan vermez. Gerekirse, velilerle ilişkiler kurarak okul - aile birliğini sağlar.

Meslek Seçimi Danışmanı 340

Bir psikoloji teknisyeni olan okul ve meslek seçimi danışmanı, yetişme çağındaki öğrencilere uyguladığı testlerle, kendileri için en uygun okul veya mesleği seçmelerine yardım eder.

Meslek seçimi danışmanlarının sayısı günden güne çoğalmaktadır. Onların psikoloji öğretmenlerinden temel farkı, belli bir kuruma bağlı olmamalarıdır. Meslek seçimi danışmanları, özellikle, mecburî öğretim sınırına gelmiş öğrencilerle ilgilenirler. Öğretmenlerin, ana-babaların, velilerin, sosyal yardımcıların ve okul doktorlarının da yardımıyla danışmanlar, her öğrenci için bir dosya tutar ve bunu, öğrencilere uyguladıkları test ve mülâkatlarla tamamlarlar. Meslek seçimi danışmanı, iş piyasası hakkında edindiği bilgilere ve test uyguladığı öğrencinin yetenekleri, zevkleri ve maddî imkânları üzerine elde ettiği verilere dayanarak, o öğrenciye, yapacağı öğrenim veya seçeceği meslek konusunda yol gösterir. Meslek seçimi danışmanlığı zor ve nazik olduğu kadar, çekici bir meslektir.

Beden Eğitimi Öğretmeni 341

İlk ve orta dereceli okullarla bazı yüksek okullar, enstitüler ve akademilerde, beden eğitimi öğretmenleri, öğrencileri bedenen eğitir ve spor çalışmalarına hazırlarlar.

Beden eğitimi öğretmenliği, üstün bedenî yeteneklerin yanı sıra, jimnastik alanında hem pratik, hem de teorik yönden, geniş bilgiye ihtiyaç gösteren bir uzmanlıktır. Beden eğitimi öğretmenleri, Türkiye'de, Millî Eğitim bakanlığına bağlı eğitim enstitülerinin beden eğitimi şubelerinden yetişirler. Ancak bazı durumlarda ve beden eğitimi öğretmeni bulunmayan okullarda, beden eğitimi dersleri bir başka öğretmene devredilebilir. Beden eğitimi öğretmeni, öğrencilerin fizik ve moral yeteneklerini olumlu amaçlara yönelterek geliştirmekte önemli bir rol oynar. Yanlızca çocukluk ve gençlik çağında değil, olgunluk ve yaşlılık çağında da, sağlığı ve hayat dengesini korumakta beden eğitiminin sayılamayacak kadar çok faydası vardır. Bu bakımdan bütün dünyada beden eğitimine büyük önem verilmektedir.

Okul İdare Âmiri 342

Malî işleri yürüten personelin bulunduğu genel öğretim kurumlarında, levazım ve muhasebe işleri bir idare âmiri tarafından yönetilir.

İdare âmiri bir lisede, bir öğretmen okulunda, bir fakülte veya yüksek okulda görev alır. Ona eskiden «dahiliye müdürü» de denirdi. İdare âmirinin yaptığı işler çok çeşitlidir. O, bir idareci olarak, okuldaki araç ve gereçlerden emrindeki levazım ve muhasebe personelinin yönetiminden; bir satınalma memuru olarak, emrine ayrılmış ödeneği yerinde sarfetmekten; bir muhasebeci olarak gelir ve giderlerden sorumludur. Okul idare âmiri aynı zamanda bir pedagogdur; öğrencilerin ihtiyaçlarını tespit ederken, müdür, müdür yardımcıları ve öğretmenlerle işbirliği yapar. İdare âmiri özellikle yatılı öğrencileri yakından ilgilendirir. Yemeklerin iyi çıkması, öğrencilerin konfor içinde yaşamaları ve boş vakitlerini değerlendirecek araç ve gereçlerin en mükemmel şekilde sağlanması, idare âmirinin çabalarına bağlıdır.

Yabancı Diller Öğretmeni 343

Yabancı diller, ya yabancılarla ilişki kurarak ya da hem ana dilini, hem de öğreteceği yabancı dili iyi bilen öğretmenlerden öğrenilir.

İnsanın bir ya da birkaç yabancı dil bilmesi başka uluslarla ilgili olan şeyleri hem yakından tanımasını, hem de anlayıp öğrenmesini kolaylaştırır. Dünya üzerinde konuşulan üç bine yakın dil arasında yalnızca yirmi kadarı önemlidir ve bu yirmi dilin de ancak birkaçı uluslararası toplantılarda ya da kongrelerde geçerli resmî dil olarak kabul edilmiştir. İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca bu diller arasındadır. İnsan, genellikle en çok kullanılan yabancı dili öğrenmek ister. Lisan hocalarının yardımıyla, bir yabancı dilin hem gramerini, hem tekniğini, hem de kelime hazinesini, bir mütercim ya da tercüman olacakmış gibi öğrenebiliriz. Zamenhof adlı bir rus hekimi, insanların anlaşmasını kolaylaştırmak amacıyla evrensel bir dil ortaya atmıştır: Esperanto.

Tercüman 344

Bir ya da daha çok yabancı dil bilen tercüman, söylenen sözleri anında, sözlü olarak bir ya da birkaç dile çevirir. Tercümanlık kazancı bol bir meslektir.

Yabancı ülkelere yolculuğa çıkmış ve derdini anlatmakta oldukça güçlük çeken bir kimsenin, isteklerini, ihtiyaçlarını, bilmediği dile çevirebilecek ve karşılığında alacağı cevabı kendisine aktarabilecek bir tercüman bulabilmesi ne kadar büyük bir zevktir. Hemen hemen dünyanın bütün ülkelerindeki seyahat acenteleri, bütün uluslararası büyük oteller, dünya üzerindeki başlıca dilleri konuşabilen personele sahip olmağa çalışır. İş adamlarının toplantılarında, devlet başkanlarının yabancı ülkeleri ziyaretlerinde, uluslararası büyük konferanslarda, tercümanlar, tartışmaları, siyasî konuşmaları, verilen nutukları aralıksız olarak çevirirken, konuşmacının sözlerini tam anlamıyle aktarmağa çalışırlar. Usta bir tercümanın görevi, konuşmacının sözlerini duyar duymaz derhal düşünmek, gerekli kelimeleri anında bulmaktır

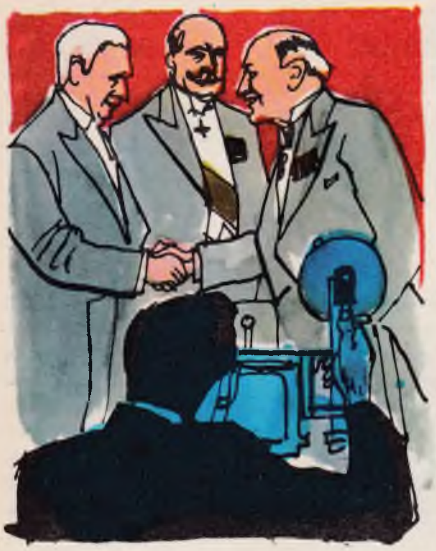

Mütercim 345

Tercüman nasıl bir dilde söyleneni başka bir dile sözlü olarak aktarıyorsa, mütercimin görevi de bir metni bir dilden başka bir dile yazılı olarak aktarmaktır.

Yayınevi sahibinden gazete başyazarına, kurum müdüründen bilgine, diplomata kadar birçok kimse edebî metinlerin, haberlerin, bilimsel ve teknik belgelerin kendi dillerine çevrilmesini ister. Mütercim, yaptığı çeviride genellikle metne sadık kalmak zorundadır: çeviri yaparken sakin bir kafaya ihtiyacı olduğu kadar sözlüklere de ihtiyacı vardır. Kimi zaman kalem, kimi zaman da daktilo kullanan mütercim, ara sıra metne tam anlamıyla sadık kalmadan, serbest bir çeviri de yapabilir. Ama çeviri yapabilmek için yalnızca yabancı bir dil bilmek yeterli değildir. Teknik bilgi ve genel kültürün yanı sıra anadilin de çok iyi bilinmesi gerekir. Her çeviriyi her mütercim yapamaz. Meselâ resmî belgeler, kontratlar, adlî metinler genellikle yeminli mütercimler tarafından tercüme edilir.

Elçi 346

Elçi, memleketini yabancı bir memlekette temsil eden, kendisini gönderen devlet ile gönderildiği devlet arasındaki ilişkileri sağlayan, yüksek dereceli bir memurdur.

Bir başka devlet katında elçiliğe atanan kimseye, kendisini gönderen devlet başkanı tarafından bir itimanname (güven mektubu) verilir. Elçi de bu itimatnameyi, tayin edildiği memleketin devlet başkanına, resmî bir törenle sunar. Elçi, kendisini gönderen devleti, kabul edildiği devlet katında temsil eder. Devletinin ve vatandaşlarının çıkarlarını belirli hukukî sınırlar içinde gözetir. Elçilik yaptığı memleketin hükümetiyle müzakerelerde bulunur, o memleketle kendi memleketi arasında siyasî, iktisadî, kültürel ve bilimsel ilişkilerin gelişmesine çalışır. Elçilik binaları ve kordiplomatik (bir devlette görevli bulunan diplomatik temsilcilerin tümü), dokunulmazlığa sahiptirler. Yani bulundukları devletin hukukî yetkileri dışında tutulurlar. Elçilik kuryeleri, diplomatik valizle seyahat ederler. Bu çantalar hudutlarda kontrol edilemez.

Konsolos 347

Konsolos, yabancı bir ülkede, vatandaşlarının hak ve menfaatlarını koruyan, kendi hükümetine, görevli bulunduğu ülke hakkında siyasî ve ticarî bilgiler veren dışişleri memurudur.

Konsolos da diplomatik dokunulmazlığa (diplomatların, görevli bulundukları devletin hukukî ve idarî yetkileri dışında tutulması) sahip olmakla birlikte, bir elçi değildir ve devletinin temsilcisi sıfatını taşımaz. Onun işi, her şeyden önce bir yardım faaliyetidir. Konsolos, görev yaptığı memlekette, devletinin ve vatandaşlarının çıkarlarını korur, bu arada o memleketle kendi memleketi arasındaki diplomatik, iktisadî ve kültürel ilişkileri düzenler. Konsolosluklar, başkent hariç, turistlerin ve yolcuların fazla uğradığı ve kaldığı, önemli şehirlerde ve özellikle büyük limanlarda bulunur. Sicilli nüfus memurunun yetkilerini de taşıyan konsolos, görev yaptığı yerde, kendi uyruğundan olan çiftleri evlendirir, onların doğum ve ölümlerini tescil eder. Belgelerini kaybetmiş, parasını çaldırmış, kazaya uğramış yurttaşlarına yardım elini uzatır.

Vali 348

Bir vilâyette, hükümetin temsilcisi olan vali, içişleri bakanının teklifi üzerine, bakanlar kururlunun kararı ve cumhurbaşkanının onaylamasıyle tayin olunur.

Bir ülkede, merkezî idare, çeşitli kademelere göre bölümlenmiştir. Bu kademeler, büyükten küçüğe doğru şöyledir: İl (valilik veya vilâyet), ilçe (kaymakamlık) ve bucak (nahiye). Daha başka bir deyişle, iller ilçelere, ilçeler de bucaklara ayrılır. Bucakları yöneten bucak müdürleri, ilçeleri yöneten kaymakamlara; kaymakamlar, ili yöneten valilere; valiler de merkeze bağlıdır. Vali, ilin en büyük mülkî ve idarî âmiridir. Her ilde, her bakanlığın idarî ve teknik işlerini yürüterek valiye yardımcı olan idare şube başkanları ve onların ikinci derecede memurları vardır. Yine illerde, valinin başkanlığında çalışan il daimi encümeni ile il genel meclisi bulunur. Valiler, daha önce, sırasıyle bucak müdürlüğü, kaymakamlık, vali muavinliği yapmış ya da bunların dengi idarî kademelerde görev almış, tecrübeli idarecilerdir.

Demiryolu Mühendisi 349

Demiryolu mühendisi, katarların seyrüseferini düzenler, malzemenin idaresine bakar, hatların, işaretleme sistemlerinin ve diğer lüzumlu tesislerin yapımıyla meşgul olur.

Türkiye'de demiryolu işletmeciliğini Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (kısaltılmışı T.C.D.D.) adındaki iktisadi devlet teşekkülü yürütür. Bu kuruluştaki işletme (yolcu ve yük nakliyatı), malzeme ve cer (çekici ve çekilen araçlar, cer personeli), hatlar ve tesisler (tren hatları, işaretleme sistemleri, tüneller, gar ve hangarların yapımı ve bakımı) gibi çeşitli kısımlarının üst kadrolarında, yönetici olarak çalışan pek çok mühendis vardır. Demiryolu mühendisleri bu hizmetlerin dışında; gerek genel, gerek bölgesel yönetimle ilgili, birçok görevi de üzerlerine alırlar. Demiryolu işletmelerinin verimli ve düzenli çalışması, büyük ölçüde onların çabalarına bağlıdır.

İstasyon Şefi 350

Büyük, küçük her istasyonda, taşıma, güvenlik, yönetim, bakım ve muhasebe servislerinden sorumlu bir istasyon müdürü veya şefi bulunur.

Bini aşkın demiryolcunun çalıştığı büyük garlar olduğu gibi, birkaç görevlinin bulunduğu küçük istasyonlar da vardır. Bu gar ve istasyonların demiryolu trafiği bakımından önemlerine göre, başlarında bir gar müdürü veya bir istasyon şefi yahut da bir hareket memuru bulunur. Adı geçen görevliler, D.D.Y. nın belli başlı servislerini temsil eder, demiryolu mühendislerinin emir ve tavsiyelerini gereken yerlere iletirler. Derecesi ne olursa olsun, istasyon müdürü veya şefi, yönetimindeki demiryolu personelinin çalışmasını kontrol eder, demiryolu trafiğinin düzenli işlemesi, yolcuların ve yüklerin alınması, biletlerin satışı için görevlendirilmiş memurların üzerlerine düşeni yapmalarını temin eder. Çekici ve çekilen araçların yola koyulmasını, güvenlik servislerinin iyi çalışmasını sağlar.

Lokomotif Makinisti 351

Lokomotif makinisti, bir lokomotifi veya otorayı işleten, bunların bakım ve onarımın yapan ya da yaptırıp kontrol eden demiryolu görevlisidir.

Yolcu ve yük katarlarını tam bir emniyet ve büyük bir hızla taşıyabilmek için binlerce tonu çekecek güçte, dev lokomotiflere ihtiyaç vardır. Bu lokomotifler, makinist denilen seçme elemanlar tarafından sevk ve idare edilir. Bütün lokomotif makinistleri, demiryolu trafik sistemlerini ve kaidelerini pek iyi bilen ve hepsi sağlık muayenesinden geçmiş kimselerdir. Buharlı lokomotiflerde, makinistlerin yanında, buhar kazanını besleyip ateşi idare eden birer yardımcı bulunur. Ateşçi denilen bu yardımcı, gerektiğinde makinistin yerini alabilecek bilgiye sahip bir elemandır. Elektrikli lokomotiflerin makinistleri, elektrik bilgisi kuvvetli teknisyenlerdir. Dizel motorlu lokomotifleri ve otorayları sevk ve idare eden makinistler ise ağır vasıta şoförleri gibi, patlamalı motorda uzmanlaşmış kimselerdir.

Tren Şefi 352

Tren şefi, katarın sorumlusu olarak bir trene refakat eder ve garlarda, demiryolu trafiğinin gerektirdiği manevra, cer (çekme) ve aktarma çalışmalarına katılır.

Oturduğu yerde iş gören her yüz demiryolcuya karşılık, gezerek çalışan bir demiryolcu vardır. Demiryolu işletmelerinin her on kilometrelik hat başına, ortalama bir kişiyi görevlendirdikleri hesaplanmıştır. Tren şefi, yolcu trenlerinin küçük istasyonlara her uğrayışında, bir hareket memurunun veya istasyon şefinin yapacağı işleri yapar, yolcuları kontrol ve onlara rehberlik eder, personeli denetler. Katarlara refakat ederek, trenin yolcusunu ve yükünü, talimata uygun bir şekilde ve tam bir emniyet içinde taşımasını sağlar. Eğer tren, yolculuk boyunca vagonlar alacak veya bırakacaksa, bu işlerin, aldığı yol talimatına uygun olarak yerine getirilmesine nezaret eder. Tren şefini veya hareket memurunu, trenlerde bilet kontrolu yapan kontrolörlerle karıştırmamalıdır.

Demiryolu Makasçısı 353

Makasçı, bir demiryolu makasını işletmek ve kullanmakla görevli bir memur olup trenlerin normal seyrüsefer yapmalarını ve güvenliğini sağlar.

Makinist, görevli olduğu tren katarına yön vermez; o, sâdece lokomotifi çalıştırır, istediği hızla sürer veya durdurur. Demiryolu makasçısı ise, trenin demiryolu mühendislerince tespit edilmiş yönü izlemesi için, bir hattan öbürüne geçmesini sağlayan, iki hattı birleştirmeye yarayan makasları, yani hareketli bağlantı raylarını çalıştırır. Bu manevra, elle veya modern kumanda merkezlerindeki mekanik ya da elektronik röleler aracılığıyla yapılır. Kumanda merkezinde görevli makasçı, bir trene yön vermek için, önündeki ışıklı kumanda masasından yararlanır. O, aynı zamanda demiryolu trafiğine ait işaret sisteminden de sorumludur. Her katar, geçtiği hat üzerinde, önden veya arkadan, otomatik bir şekilde yanan kırmızı ışıklarla korunur. Yol açık olduğu zaman, makasçı, yeşil sinyal verir.

Demiryolu Geçidi Bekçisi 354

Demiryolu geçidindeki engelleri kontrol etmek ve işletmekle görevli bir memur olan demiryolu geçidi bekçisi, ufak tefek bakım çalışmalarına da katılır.

Demiryollarındaki hemzemin geçitler, demiryolu hattını raylarla aynı seviyede keserek geçen yollardan, az bir masrafla yararlanmak imkânını verirler. Bu kavşaklarda meydana gelebilecek çarpışmaları önlemek için, geçit, hareketli engellerle kesilir. Bu engeller, demiryolları işletmesinin bir memuru tarafından yönetilir. Demiryolu geçidi bekçisi, katarın yaklaşmakta olduğunu haber alınca, geçişe birkaç dakika kala, engel parmaklığını indirerek, karayolunu trafiğe kapatır. İşlek olmayan hatlarda, geçidin açılıp kapanması otomatik şekilde gerçekleştirilir. Bununla birlikte, geçit, gece ve gündüz, bekçinin kontrolu altındadır. Trafiğin yoğun olduğu zamanlarda, geçit bekçileri, kulübelerinden ayrılarak, görevlerini yol kıyısında yaparlar. Zira en ufak bir dikkatsizlik, birkaç dakikalık uyku, korkunç felâketlere sebep olabilir.

Posta Müvezzii 355

Posta müvezzii (posta dağıtıcısı veya postacı da denir); mektup, telgraf, gazete, havale, paket gibi maddeleri, gönderildikleri adreslere dağıtır. Posta kutularına atılmış mektupları alır.

Sabahları erkenden işe koyulan postacı, önce postasını alır, ayırıp tasnif eder; sonra bisikletine atlayıp ya da yaya olarak, günlük dağıtımına çıkar. Onun her gidişi, bazen beklenen, bazen beklenmedik bir sevinç veya üzüntü kaynağı olur. Müvezzi, dağıtım bölgesine giren bütün cadde ve sokakları, ev ve apartmanları, iş yerlerini, resmî daireleri bilir. Herkes onu, gri üniformasından ve sırtına astığı çantasından tanır. Yürümekten yılmayan, yorulmak nedir bilmeyen posta müvezzii, dağınık ve geniş bir dağıtım bölgesinde görevliyse, motorlu bisiklet, motosiklet, hatta triportör gibi motorlu araçlardan da yararlanabilir. Sevimli ve nâzik insanlar olan postacılar, ziyaret ettikleri herkesle, kısa zamanda içli dışlı olurlar. Onlar, toplum hayatımızın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Posta Müdürü 356

Posta müdürü, posta ile gönderilen maddeleri kabul eden ve postaya verilmiş olan maddelerin ayırım ve dağıtım işlerini yapan bir postanenin yöneticisidir.

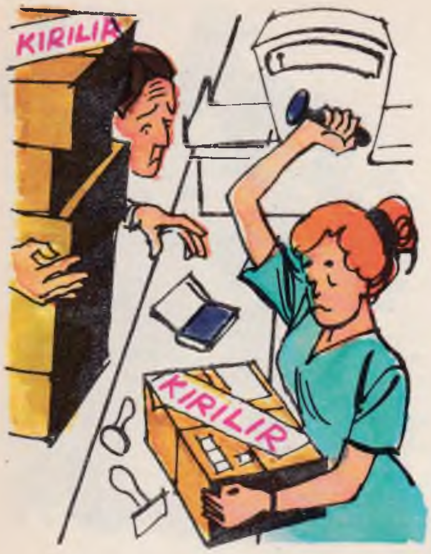
Şehir içinde veya şehirler ve ülkeler arasında mektup, paket, havale, gazete v.b. posta maddelerini alıp dağıtan, telgraf ve telefonla haberleşmeyi sağlayan her postanenin başında bir posta müdürü bulunur. Posta müdürlüğü, çok büyük sorumlulukları olan bir görevdir. Bir postanede yapılan işlemler son derece karmaşıktır. Posta müdürünün bütün bu işlemler hakkında bilgi sahibi olması lâzımdır. O, gerektiğinde bir gişe veya havale memurunun, bir telgrafçının yerini alabilmelidir. Haberleşme, gerek belli bir toplum içinde, gerek toplumlar arasında hayatî bir rol oynar. Bu bakımdan posta müdürü, ciddî, herkesin sırrına saygılı, karakter sahibi bir şahsiyet; halkı posta ile ilgili ve malî konularda aydınlatabilecek yetenekte bir teknik eleman olmalıdır.

Posta Müdürü Yardımcısı 357

Postayla ilgili işlemlerin usulünce yapılıp yapılmadığını denetleyen posta müdürü yardımcısı, posta müdürüyle kendisinin emrinde bulunan memurların çalışmalarını da kontrol eder.

Posta idareciliği hakkında sahip olduğu geniş bilgi ve tecrübenin yanı sıra, mevkiinin kendisine verdiği yetkiler, posta müdürü yardımcısını, posta müdürünün en yakın ve direkt mesai arkadaşı durumuna getirir. Sırası geldiğinde posta müdürünün yerini alan posta müdürü yardımcısı, önemli postanelerde görev alarak, giden gelen evrakı, sicil ve kayıt defterlerini ve her gün düzenlenen belgeleri işaretler, kontrol eder ve imzalar. Bu işinin ehli memur, çalıştığı servisi organize eder, ekibini yönetir, emri altındaki memurlara ihtar veya iltifatta bulunur. Zor durumlarda, meselâ bir telefon abonesi öfkelendiği veya bir gişe memuru sinirlendiği zaman, zeki ve becerikli bir diplomat gibi araya girerek, onları yatıştırır. Posta müdürü yardımcısı, çalışmaları hakkında posta müdürüne bilgi vermekle yükümlüdür.

Posta Gişe Memuru 358

Halkla doğrudan doğruya temas halinde çalışan posta gişe memuru, pul satışından küçük paketlerin en uzak ülkelere gönderilmesine kadar çeşitli posta işlemlerini yerine getirir.

Bir postanede, halkla en fazla ilişkisi olan görevli; mektup, posta kartı, basılmış kâğıtlar ve küçük paketler gibi, mektup postası maddelerini kabul eden gişe memurudur. Gişe memuru, bu maddeler ne şekilde postalanacaksa, ona göre pul verir ve maddelerin üzerine lüzumlu işaretleri koyar, yerine getirilmesi gerekli işlemleri yapar. P T T de görevli her memur gibi, posta gişe memuru da posta gizliliğine uymak zorundadır. O, ayrıca, işinde eline çabuk olmalıdır. Zira müşterileri, gişe önünde fazla beklemeyi sevmezler. Gişe memuru, yaptığı işlemlerdeki yanlışlıklardan sorumludur. Tıpkı bir muhasebeci gibi, o da kasasının hesabını büyük bir dikkatle yapar. Hesap makineleri, onun işini epey kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, dün olduğu gibi bugün de, gişe memuru, titiz müşterilerinin karşısında soğukkanlılığını korumak zorundadır.

Mektup Ayırma Memuru 359

Toplumla direkt ilişkileri bulunmadığı için halkça tanınmayan mektup ayırma memurları, genellikle gece - gündüz çalışan mektup ayırma merkezlerinde, ekip halinde iş görürler.

Mektup ayırma memurunun görevi, her gün postaya verilen mektupları, gönderilecekleri yere yollamak üzere ayırıp ait oldukları kasalara dağıtmaktır. Memur, mektupların hangi yolla (uçak veya tren) ve hangi şehir, kasaba ya da köye gönderileceğine bakarak, ayırma işlemini eşsiz bir süratle yapar. O, madenî ayırma kasalarının önünde, usta bir hokkabaz, mükemmel bir otomat gibi hareket eder. Bir mektup yığınını sol eliyle kavrar ve sağ eliyle, her zarfı tek tek, fakat bir makine hızıyla alıp kasasına yerleştirir. Bu arada bir şehir, kasaba veya köy isminde takılmışsa, bunu derhal ve yüksek sesle bildirir. İsmi bilen mesai arkadaşlarından biri, ona hemen cevap verir. Yeni otomatik ayırım makineleri, saatte binlerce mektubu ayırabilirler.

Seyyar Postacı 360

Seyyar postacı, önemli demiryolu hatlarında geceleri yolculuk yapan trenlerin özel vagonlarında çalışan bir mektup ayırma memurudur.

Seyyar postacı, posta vagonunda, dört gecesinden ikisini uyanık geçirir ve sekiz ya da on kişilik bir ekiple birlikte çalışır. Posta arabaları tarafından son dakikada posta vagonuna taşınan mektuplar, torbalar içinde ve ayırılmamış haldedir. Seyyar postacı, bu torbaları açıp mektupları ayırır, sonra bunları tekrar torbalara yerleştirir ve ağızlarını kapadıktan sonra, torbaları, trenin uğradığı istasyonların peronlarına bırakır. Ayırma çalışması sırasında, bojilerin gürültüsü, vagonların sarsıntısı ona hiç engel olmaz. Sabahleyin tren, terminüse varınca, seyyar postacı, özel yataklı vagonunda güzel bir uyku çeker. Ertesi gece, tren, dönüş yolculuğunu yaparken, seyyar postacı yine vazifesinin başındadır. Posta vagonları dışında, seyyar postacıların görev yaptıkları, özel posta kamyonları da vardır.

Havalimanı Müdürü 361

Havalimanı müdürü, bir sivil havalimanının sorumlu yöneticisidir. O, havalimanının bütün işleri ve sorunlarıyla (güvenlik, bakım, trafik, personel ve yolcular) ilgilenir.

Hava trafiğinin yoğunlaşması, büyük şehirlerin yakınında, bütün teknik ve ticarî tesisleri haiz bir havalimanı kurmayı zorunlu kılmaktadır. Bu tesislerin en önemlileri arasında pistler ve uçak park yerleri, kontrol ve kumanda cihazlarının bulunduğu havalimanı yönetim ve teknik servisleri, yolcuları barındıran bekleme salonu, lokanta v.b. tesisler, polis ve gümrük servisleri, uçakların bakım, tamir ve kontrolunun, yakıt, malzeme ve gıda ikmâlinin yapıldığı hangarlar ve atelyeler sayılabilir. Havalimanı gibi son derece karmaşık bir kuruluşu işletmek ve genel trafik düzenini sağlamak için, havalimanı müdürü; kontrolörler, hava trafik uzmanları, işletme mühendisleri, meteorolji uzmanları, ekip şefleri ve diğer servislerin yöneticilerinden kurulu, büyük bir personeli idare eder.

Kaptan Pilot 362

Kaptan pilot ya da hat pilotu, bir yolcu uçağında, uçağın işletilmesinden ve güvenliğinden olduğu kadar, mürettebat, yolcular ve taşıdığı yükten de sorumludur.

Kaptan pilot veya hat pilotu, her şeyden önce havacılık brövesine ve uçuş lisansına sahip bir kimse olup yolcu ya da yük taşımaya mahsus hava gemilerinin bir veya birkaç tipini (uçak, deniz uçağı, helikopter v.b. gibi) kullanmayı bilir. Orta ve uzun mesafe uçuşu yapan büyük hava gemilerinde, kaptan pilota bir ikinci pilot eşlik eder; kendisine ayrıca, uçucu seyrüseferci, uçucu radyo operatörü ve uçucu makinist gibi uzmanlardan kurulu bir teknik mürettebat ile kabin memuru ve hosteslerden meydana gelen bir hizmet personeli yardımcı olurlar. Kaptan pilot, uçağın mutlak hâkimidir. Uçağının sorumlusu olarak, öngörülen mesafeyi aşabilmek için en elverişli yolu seçer; meydana gelmesi mümkün arıza ve kazaları önleyecek en etkili çârelere başvurur. Bazı kaptan pilotlar monitör olarak, gençlere, imrendikleri havacılık mesleğini öğretirler.

Uçucu Seyrüseferci 363

Uçucu seyrüseferci, uzun mesafe uçuşu yapan uçak mürettebatındandır; uçuşta izlenecek yolu kontrol ve uçuş müddetince uçağın mevkiini tâyin eder.

Sadece kısa mesafe uçuşu yapan uçaklar, görerek seyrüsefer yaparlar. Böyle uçuşlarda pilot, gözle yaptığı rasatla, şehirleri, akarsuları, demiryollarını, ormanları ve diğer belirli yerleri seçebilir. Uzun mesafe uçuşu yapan büyük ve modern uçaklarda ise, mevki tâyin etme ve ânî durumlara, meteorolojik şartlara ve makine ârızalarına bağlı olarak yapılan yön değiştirme işlemlerini pilot yerine, uçucu seyrüseferci yapar. Seyrüseferci, uçulan yolu bir harita üzerinde işaretler ve takip edilecek yol hakkında kaptan pilota her an bilgi vermeye hazırdır. Seyrüseferci, bu işleri yapabilmek için radyo istikamet bulucu cihazlardan yararlanır ve yerdeki radyo istikamet verici istasyonları dinler. Yahut da, eski çağların denizcileri gibi, yıldızları gözleyerek yön belirler.

Uçucu Radyo Operatörü 364

Uçucu radyo operatörü, bir yolcu uçağında, yolculuğun normal seyri için yerle ve seyir halindeki diğer uçaklarla radyo bağlantısını sağlayan radyotelgraf uzmanıdır.

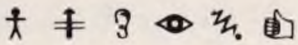
Uçucu radyo operatörü, uçuş esnasında, hava gemisindeki alıcı ve verici radyo cihazlarını kullanarak, yolculuğun emniyeti bakımından zorunlu muhaberatı temin eder, gerekli mesajları alır. Hava nakliyat kontrol istasyonlarıyla bağlantı kurar, uçağın durumunu muntazaman bildirir, uçuş talimatını alır, kendisine gelen meteoroloji bültenlerindeki bilgiyi, kaptan pilota ve uçucu seyrüseferciye iletir. Uçucu radyo operatörü, radyogonyometre (radyo elektrik dalgaları aracılığıyla bir uçağın yerini belirleyen cihaz) ve radar gibi cihazlarla dahilî radyo devrelerinin ve dalga yayıcı ve alıcı cihazların çalışmalarını kontrol etmeye imkân verecek teknik bilgilere sahiptir.

Uçucu Makinist 365

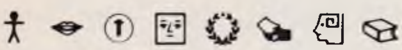
Uçucu makinist, uçuş esnasında motorların ve kumanda cihazlarının kontrol, bakım ve tamirini yapmakla görevlendirilmiş makinisttir.

Büyük yolcu uçaklarında, uçuş müddetince bir uçucu makinistin bulunması zorunludur. Makinist, kaptan pilotla anlaşarak, motorların çalışma hızını, ısısını ve yakıt tüketimini kontrol eder; çeşitli basınç, ısıtma aydınlatma ve buz kırma cihazlarını çalıştırır. Uçucu makinist, uçuş esnasında meydana gelebilecek bütün teknik ârızaları çarçabuk giderebilmek için lüzumlu bilgi ve yeteneklere sahip bulunmalıdır. O, her uçuştan sonra, havalimanında görevli makinistlere, uçağı için yapılması gerekli bakım ve onarım çalışmalarında rehber olacak bir rapor hazırlar. Uçucu makinist, uçuştan önce yakıt depolarının dolu olmasına dikkat eder ve uçağın iyi durumda bulunmasını sağlar. Bazı uçucu makinistler, zaruret hâlinde, kaptan pilota eşlik edebilirler.

Kabin Memuru 366

Kabin memuru, yolcu uçaklarında hava hosteslerinin yaptığı işleri yapar, onlara yardım eder. Onun başlıca görevi, yolcuların ihtiyaçlarını sağlamak, rahatını temin etmektir.

Kabin memuru, bir yolcu uçağında, şef garsonunkilere benzeyen pek çok görevi yerine getirir. Uçakta hava hostesleri yoksa, yolcuları kabin memuru karşılar, yer gösterir ve yolculuk boyunca, onlara, siparişini kendisinin verdiği ve uçağa yüklenişine nezaret ettiği yiyecek ve içecekleri ikram eder. Bu bakımdan, kabin memurunun lokantacılık konusunda ciddi bilgi ve tecrübe sahibi olması gerekir. Kabin memuru birkaç yabancı dil bilir, yolculara malumat verir, onların yolculuk endişelerini gidermeye çalışır. O, aynı zamanda, yolculara ilk sıhhî yardım hizmetlerini yapabilecek bir hastabakıcıdır. Nihayet, yolcuların rahatını sağlamak, yolcu kabininin klimatizasyon ve temizliğine nezaret etmek, yolcuların sıkılmamaları için dergi ve gazeteleri, üşümemeleri için battaniyeleri büyük bir nezaketle dağıtmak, kabin memurunun görevidir.

Gemici 367

Gemici, ticaret filosuna ait bir gemide, gemi süvarisi veya kaptanının emri altında yaşayıp çalışan ve belirli hizmetleri yerine getiren mürettebatın bir üyesidir.

Gemici, ticaret filosuna bağlı gemilerde, güverte bölümünde görevli ve süvari veya kaptandan sonra gelen gemi adamıdır. Gemiciye «güverte adamı» veya «tayfa» da denir. Gemiciler çoğunlukla miçoluktan, yani tayfa yamaklığından yetişir. Bir yolcu gemisinde, bir şilepte veya bir petrol tankerinde çalışan gemici, günler, haftalar, hattâ bazen aylar boyunca, iş ve yol arkadaşlarıyla birlikte çalışıp seyahat eder. Bu bakımdan gemicinin düzenli bir ev hayatı sürmesine imkân yoktur. Uzak menzilli yolculuklarda geminin yolcu bindirip indirme, yükleme ve boşaltma isleri icin limanlara uğraması onun en büyük tesellisidir. Usta gemiciler; makinist, çarkçı, kumanya memuru olur, hattâ lostromoluğa (güverte kaptan yardımcılığı) kadar yükselebilirler.

Kılavuz Kaptan 368

Kılavuz kaptan, limanlarda yer değiştiren, liman ağzından girip çıkan, bir boğazı, bir kanalı geçen yani tehlikeli bir geçidi aşmak zorunda olan gemilere römorkörüyle yol gösterir.

Kılavuz kaptan, belirli bölge içinde, gemilerin seyir ve idaresiyle görevli, o bölgedeki geçitleri, işaretleri ve tehlikeleri iyi bilen bir gemi adamıdır. Bir gemi, limana girmek ya da bir geçitten geçmek istediğini haber verir vermez, kılavuz kaptan o gemiyi motoruyla veya römorkörüyle karşılar. Gemi ne kadar büyük olursa olsun, küçük römorkörü körü körüne izler ve onun emirlerine itaat eder. Kılavuz kaptan, rehberlik ettiği geminin sorumluluğunu üzerine aldığı andan itibaren, onun tek hâkimi olur ve dolayısıyla kaptanının yerini alır. Hattâ bazen kılavuz kaptan, römorköründen ayrılarak gemiye çıkar ve onu bizzat yönetir. Muhteşem bir transatlantiğin, küçücük bir tekne tarafından yedekte çekiliyormuş gibi limana girdiğini görmek, turistler için paha biçilmez bir manzaradır.

Profesyonel Balık Avcısı 369

Profesyonel balık avcısı, teknesinin boyu ve mürettebatı ne kadar olursa olsun, denize açılarak avlanır. Avladığı deniz ürünlerini de toptancı balıkçılara ve lokantalara satar.

Profesyonel balık avcıları üçe ayrılır: Kıyı balıkçıları, kıyı açığı balıkçıları ve açık deniz balıkçıları. Kıyı balıkçıları, kıyıya yakın yerlerde avlanmaya çıkar ve küçük tekneleri, kıyı balıkları ve kavkılı deniz ürünleriyle dolu olarak dönerler. Kıyı açığı balıkçıları kıyılara yakın, fakat satış limanına uzak yerlerde, en çok iki hafta avlanırlar. Genellikle sardalya ve ton balığı avlar ve bunları konservecilere satarlar. Açık deniz balıkçılarına gelince onlar, kıyılardan çok uzaklarda ve okyanus sularında aylar boyunca dolaşırlar. Büyük ve modern balıkçı tekneleriyle ringa, morina ve balina avlar ve bunları parçalayıp tuzladıktan sonra gemilerindeki soğuk hava deposuna koyarlar. Şimdiki balıkçı gemileri nispeten konforlu olup kendilerini dünyaya bağlayan alıcı-verici radyo postalarıyla donatılmışlardır.

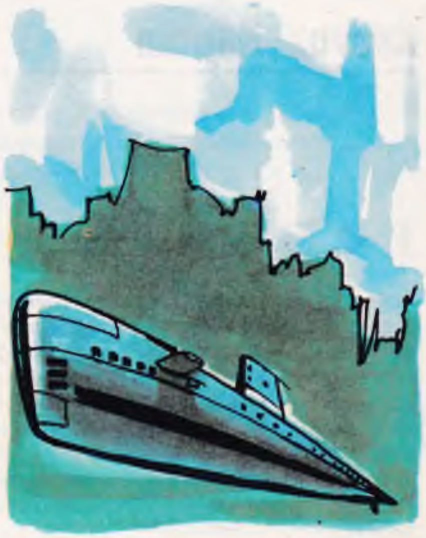
Irmak Gemicisi 370

Irmak gemicisi, ırmaklarda ve kanallarda, mavna ya da şalupa sıyla gidip gelerek, kendisine emanet edilen malları taşır, bu malların yüklenip boşaltılmasına nezaret eder.

Irmak gemicisi, teknesinde, birçok işi bir arada yürütür: Bir makinist gibi, ârızalanan motorunu tamir eder; bir idareci olarak, sınırlardan geçmek için gerekli formaliteleri yerine getirir; bir kaptan sıfatıyla, akarsuların menderesleri boyunca teknesini yönetir, tesviye havuzlarından geçirir. Avrupa ülkelerindeki ırmak ve kanallarda çalışan gemiciler, genellikle bir nakliyat şirketinin ortağı veya memurudur. Söz konusu ırmak gemicileri, aileleriyle birlikte mavna ya da şalupalarında yaşarlar. Karısı, gemiciye işinde yardım eder, çocukları, kendilerine mahsus bir okulun derslerini yazışma yoluyla izlerler. Konut-tekne hiç de büyük sayılmaz. Buna karşılık, yol boyunca, birbirinden güzel ve değişik manzaralar görür. Irmak gemicisinin hayatı sâkin olmasına sâkindir ama, katiyen yeknesak değildir.

Denizaltıcı 371

Denizaltılar, deniz kuvvetlerine bağlı, su altında giden savaş gemileridir. Bu gemilerde görevli subay ve erlere denizaltıcı denir.

Klasik tipteki denizaltılar, sık sık su yüzüne çıkar ve limanlara uğrarlar. Dolayısıyla denizaltıların mürettebatı, öbür savaş gemilerinde görevli denizcilerinkine benzer şartlar altında yaşarlar. Bununla birlikte, denizaltıcı, saatlerce süren dalışlarda, sınırlı bir atmosfer içinde yaşamaya, maddî ve manevî gücünü yitirmeden tahammül edebilmelidir. Atom gücüyle çalışan modern denizaltılar, günler, hattâ aylar boyunca dalış halinde kalarak, bankizlerin (kutup bölgesindeki denizlerde suyun donmasıyla oluşan buz kitleleri) altına gizlenir ya da uçsuz bucaksız okyanuslarda pusuya yatabilirler. Atom denizaltılarında yaşama koşulları gerçekten çetindir. Bu bakımdan söz konusu gemilerde çift mürettebat nöbetleşe görev alır. Bu görevler için, olağanüstü manevî niteliklere sahip, değerli teknisyenlere ihtiyaç vardır.

Fener Bekçisi 372

Kıyılardaki ya da açık denizlerdeki fenerlerin çalışmasını gözetmede fener bekçilerinden yararlanılır. Deniz feneri bekçisi gemicilerin en yakın dostudur.

Deniz fenerlerinin, önceleri yağ, sonra da gazla çalışan fitilli lambalarla donatıldığı dönemlerde fener bekçilerine büyük iş düşmekteydi. Bekçi hemen her gece lambanın yanışını kontrol eder, yanıp sönme süresini ayarlar, böylece de gemileri batma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktan kurtarırdı. Günümüzdeki deniz fenerlerinin genellikle ya otomatik olarak gazla çalışması ya da elektrikle işlemesi sonucu, fener bekçisinin işi hafiflemiştir. Ama yine de kontrol ön planda gelmektedir. Açık denizlerdeki fenerlerde çalışan bekçiler, karadan belli sürelerle ayrılırlar. Fenerin kontrolu dışında uçsuz bucaksız denizle başbaşadırlar. Günlerini, kayanın üzerine dikili kulede, radyo dinleyerek geçiren fener bekçileri bir yandan da, erzak getirecek olan gemi ya da helikopterin yolunu gözlerler.

Pratisyen Hekim 373

Tıp fakültesinden diploma alanlar, bir hekimlik dalında ihtisas yapmadıkları takdirde, pratisyen hekim ya da genel hekim sayılırlar.

Pratisyen hekimler, hastalıkların çoğuna teşhis koyabilir, hastaya gerekli ilâçları tavsiye eder ve tedavi yollarını gösterirler. Yani hekimliğin bir dalına bağlı değildirler. Ancak, belirli bir daida ihtisas yapmakla birlikte, genel hekimliğe devam eden pratisyen hekimler de vardır. Böylelerine «yetkili hekim» adı verilir. Ancak pratisyen hekimler de sâdece yaptıkları öğrenim ve şahsî tecrübeleriyle yetinmeyerek, bilimin ilerlemelerini izlemek, bilgilerini yenilemek ve kendilerini geliştirmek zorundadırlar. Genel hekimlik, hekimliğin bütün dalları arasında en fazla fedakârlık isteyenidir. O, bir aile doktoru olarak, günün ve gecenin her saatinde, çağrılara uymak, âcil vakalara yetişmek zorundadır. Pek çok insanın hayatı, onun doğru teşhisine, çabuk müdahalesine ve yerinde tedavisine bağlıdır.

Uzman Hekim 374

Bir organ veya sistemi derinlemesine incelemek, hastalıkları özel metot ve tekniklere göre tedavi etmek amacıyla bazı hekimler tıbbın bir dalında ihtisas yapıp uzmanlaşırlar.

Tıp doktorluğu diplomasını alan hekimlerin bazıları, tıbbın bir dalında, üç-dört yıl asistan hekim olarak çalışıp ihtisas yaptıktan sonra uzman hekim olurlar. Operatör doktor, kardiyolog, psikiyatr, göz doktoru, çocuk doktoru birer uzmandırlar. İhtisas, bir hekime, bir hastalık, bir organ veya bir tedavi usulü hakkında derin bilgi kazanmak ve mesleğinde daha etkili, daha yararlı olmak imkânını verir. Onun işi, bir pratisyen veya genel hekiminkinden daha az zahmetli, daha az zorlayıcı, buna karşılık çoğunlukla daha itibarlı ve daima daha kazançlıdır. Uzman hekimlerin rolü gitgide önem kazanmaktadır. Bugün her çeşit hastalığın tedavisini yapabilmek için, uzman hekimlerin aralarında birleşip ortak muayenehaneler ya da poliklinikler açmak eğilimi doğmuştur.

Operatör (Cerrah) 375

Operatör veya cerrah, bir uzman hekimdir; elle ya da özel âletlerle, insanın hasta organlarına müdahalede bulunarak, o organları tedaviye çalışır.

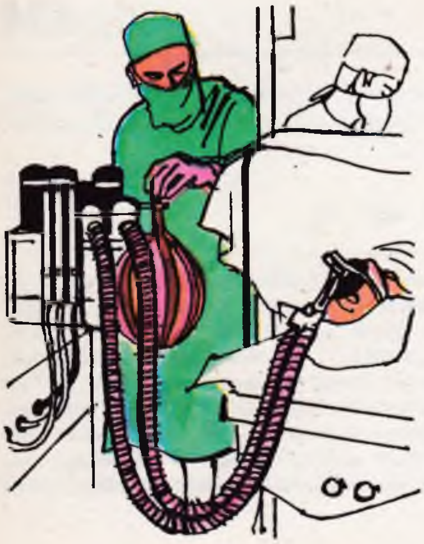
Operatör, tıbbın en gözde uzmanlarından biridir. O, mesleğiyle ilgili en ileri bilgilerin yanısıra, eliyle iş gören bir teknisyende mevcut fizikî yeteneklere, bir eylem adamında bulunması gereken kararlılık ve metanet gibi niteliklere de sahiptir. Operatör, ameliyatlarını kliniklerde veya hastanelerde, ameliyat için lüzumlu en modern malzeme ve cihazlarla donatılmış, mutlak hijyen (sağlık bilgisi) şartlarını haiz ameliyathanelerde yapar. Ameliyat sırasında, seçkin uzman hekimlerden kurulu bir asistanlar ekibi de kendisine yardım eder. Operatör dokuları kesip diker, organları alır ya da nakleder, kafatasını açar, protez âletlerini gerekli yerlere yerleştirir. Operatör, hele cerrahinin belli bir dalında uzmanlaşmışsa, bilimsel mucizeleri gerçekleştirir.

Hemşire 376

Hemşire, sağlık kolejinden ya da hemşire okulundan mezun bir sağlık elemanı olup hastaların bakımıyla uğraşır, doktorun verdiği reçeteyi ve tavsiye ettiği tedaviyi uygular.

Hemşirelik, olağanüstü manevî güç ve fedakârlık isteyen bir kadın mesleğidir. Bu bakımdan hemşirelerin sayısı, hangi ülke göz önüne alınırsa alınsın, ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Hemşireler, maaşlı veya ücretli olarak hastane, sağlık merkezi, özel klinik ve hemşire yardımcısı yetiştiren yerlerde çalışırlar. Bugün Türkiye'de hemşireler, ortaokuldan ya da sağlık okulundan sonra dört yıl öğretim yapan sağlık kolejlerinden veya lise öğreniminden sonra dört yıl süreli yüksek hemşire okullarından yetişmektedir. Ek veya özel bir öğrenimden sonra hemşireler, çocuk bakıcısı, ebe, anestezi ve reanimasyon uzmanı da olabilirler. Resmî ya da özel kuruluşlara ait dispanserlerde, hemşireler, tıbbî kontrol, tahlil ve aşı gibi işlemlerden başka, yaralılara ilk yardım hizmetlerini de yapabilirler

Anestezi Uzmanı 377

Bir operatöre asistanlık yapan uzman hekimler ekibinde, anestezi uzmanının çok önemli bir rolü vardır. O, hastanın ameliyata dayanabilmesi için, ağrı duyumunu yok eder.

Ameliyatı yapan doktorlar ekibinde, anestezi ve reanimasyon uzmanının yeri çok büyük bir önem kazanmıştır. Zira bugün bütün ameliyatlar anestezi altında yapılır. Ameliyat edilecek hasta, sıkı bir muayeneden geçirilip tahlil sonuçları alındıktan sonra, anestezi uzmanı, uygulanacak anestezi usulüne karar verir. Bu, genel anestezi (hastanın bilincinin tamamen yok edilmesi) veya bölgesel anestezi (vücudun belirli bir bölgesinde duyguların körletilmesi) olabilir. Ameliyat sırasında anestezi uzmanı, hastayı, damardan yaptığı bir iğneyle ya da bir solunum maskesi altında uyutucu gaz koklatarak duyumsuz veya bilinçsiz hâle getirir. Sonra bir modern elektronik cihazla, hastanın kan dolaşımını, solunumunu, sinir akımını dikkatle kontrol eder ve en ufak bir tehlike hâlinde işe karışır. Ameliyat sona erince, hastayı büyük bir dikkatle ayıltır.

Çocuk Doktoru 378

Çocuk doktorluğu, tıpta nispeten yeni bir ihtisas dalıdır. Çocuk doktoru, çocuk hastalıklarına bakar, çocukların bedenî ve zihnî gelişmesini engelleyen anomalileri tedavi eder.

Çocukların tedavisi, yetişkinlerin tedavisine benzemez. Çocuk narin varlıktır. Sıkıntılarını açık bir şekilde anlatamaz, acılarının kaynağını bilemez. Çocuk doktoru, gerek süt çocuğu, gerek gelişme çağındaki çocuk hakkında geniş meslekî bilgilere sahiptir ve çocuğun yaşına uygun muayene usullerinden yararlanmayı bilir. Çocukluk, kişiliğin oluşmasında çok önemli bir dönemdir. Bir çocuğun normal gelişmesine engel olan sorunları ancak bir uzman çocuk doktoru çözebilir. Çocuk doktorları, kendi muayenehanelerinde çalışırlar veya resmî ya da özel sağlık kuruluşlarında (doğum evleri, hastaneler, eğitim kurumları v.b.) görev alırlar. Çocuklarla ilgili her iş gibi çocuk doktorluğu da cazip bir meslektir. Bununla birlikte, sağlık personeli en zengin ülkelerde bile, çocuk doktorlarının sayısı fazla değildir.

Ebe 379

Ebe, Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlığına bağlı bir ebe okulundan diplomalı kadındır. Anne olacaklara, gebelik ve doğum sırasında yardım eder, yeni doğan çocuğa ilk bakımı yapar.

Ebelik, her şeyden önce bir kadın mesleğidir. Türkiye'de ebelik yapabilmek için, tıp fakültelerine ya da Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlığına bağlı bir ebe okulundan mezun olmak zorunludur. Ebelerin çoğu, resmî ya da özel doğum kliniklerinde, ana ve çocuk sağlığı merkezleriyle şubelerinde aylıklı olarak, bazıları da serbest çalışırlar. Ebelik, hamile kadınlara bakmak, testler uygulamak ve tavsiyelerde bulunmak söz konusu olduğunda, rahat ve zevkli bir meslektir. Ancak, ebenin görevi bunlardan ibaret değildir. O, doğum yapacak kadının başında hazır bulunur ve doğumun sorumluluğunu taşır. Anne adayını manen destekler ve ustaca hareketlerle, onun doğum yapmasını sağlar. Doğumdan sonra göbek bağını keser ve dünyaya gelen çocuğa ilk bakım hizmetlerini yapar. Bir komplikasyon halinde derhal ilgili hekime başvurarak durumu bildirir.

Diş Hekimi 380

Diş hekimi, diş hastalıklarını tıbbî tedavi veya cerrahî müdahale yoluyla iyileştiren; eksik dişleri tamamlamak, bozuk dişleri onarmak için diş protezleri hazırlayan bir uzmandır.

Diş hekimi, mesleğini ilgilendiren bir dalda ihtisas yapmamışsa, meselâ aynı zamanda bir ağız hastalıkları uzmanı değilse, sadece diş hastalıklarının tedavisi ve diş proteziyle uğraşır. Diş çürüklerini tedavi eder, çekimi gereken dişleri çeker, küçük apseleri giderir. Bu işleri yaparken, lokal (bölgesel) anesteziden ve röntgen cihazından yararlanır. Eksik dişlerin yerine, hastanın normal çiğnemesine imkân sağlamak ve yüzünün biçiminde meydana gelebilecek estetiğe aykırı bozuklukları önlemek için ağız ölçüsüne uygun olarak yaptığı, sabit (köprü) ya da takma diş protezlerini yerleştirir. Diş - yüz ortopedisi uzmanıysa, küçük çocuklardaki diş ve çene biçimsizliklerini ortopedi cihazlarıyla giderir. Bu kazançlı serbest mesleğe sahip olabilmek için, Türkiye'de Dış Hekimliği fakültesinden veya dengi bir yüksek okuldan mezun olmak şarttır.

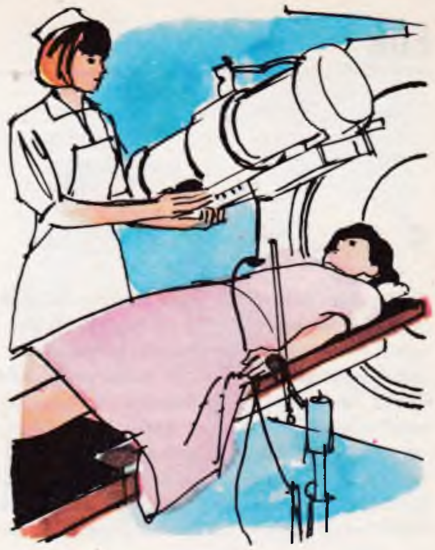
Diş Protezcisi 381

Diş protezcisi, bir diş hekiminin öngördüğü şekilde, eksik dişlerin yerini tutacak veya bozuk dişlerin görev yapmasını sağlayacak diş protezlerini yapar.

Diş protezcisi, eksik dişleri tamamlamak, bozulmuş ve çürümüş dişleri görev yapabilecek duruma getirmek amacıyla bir diş hekiminin talimatına göre, diş protezini hazırlar. Ancak bu protezi hastanın ağzına takıp düzeltmek, diş hekiminin işidir. Diş protezciliği ya bir diş hekiminin yanında, ya da bir diş protez laboratuvarında öğrenilir. Bazı memleketlerde, bu mesleğe ait okullar açılmıştır. Ancak Türkiye'de böyle bir okul mevcut değildir. Diş protezciliği, kuyumculuk gibi, kabiliyet ve hüner isteyen, ince bir iştir. Diş protezleri, kalıba dökülmüş madenden (altın olabilir) ya da çene kemiğinin ölçüsüne göre kalıba alınmış akrilik plastikten yapılır. Bu kalıpların ölçüsü, diş hekimi tarafından alınır. Diş protezciliğinde teknik gelişmeler ve yeni hammaddelerin çıkması, protezciyi durmadan, yeni bilgiler edinmeye zorlamaktadır.

Radyografi Teknisyeni 382

Radyografi teknisyenleri, radyografileri (röntgen filmi) almakta ya da röntgen tedavisinde yararlanılan elektrokardiyografi cihazlarını kullanırlar.

Radyografi teknisyeninin yetişmesi, radyoloji araştırmalarında uzmanlaşmış radyologun ya da radyoloji uzmanı hekimin yetişmesinden çok daha basittir. Radyografi teknisyeni, genellikle, uzmanlaşmış bir hastabakıcı olup bir hastanenin, bir kliniğin elektrokardiyoloji servislerinde ücretli memur olarak çalışır ya da bir radyoloji uzmanı hekimin muayenehanesinde görev alır. Onun işi, radyoskopi ve radyografi cihazlarının çalışma ve bakımını sağlamak, röntgen filimlerini çekmek ve yıkamak, radyoterapi (röntgen tedavisi) cihazlarındaki ışınım süresini ve yoğunluğunu ayarlamaktır. Teknisyen bu işleri daima bir hekimin talimatına göre yapar. Röntgen ışınlarına uzun süre maruz kalmak tehlikelidir. Söz konusu cihazlardaki mükemmel korunma sistemlerine rağmen, teknisyen, güvenlik tedbirlerine uymak zorundadır.

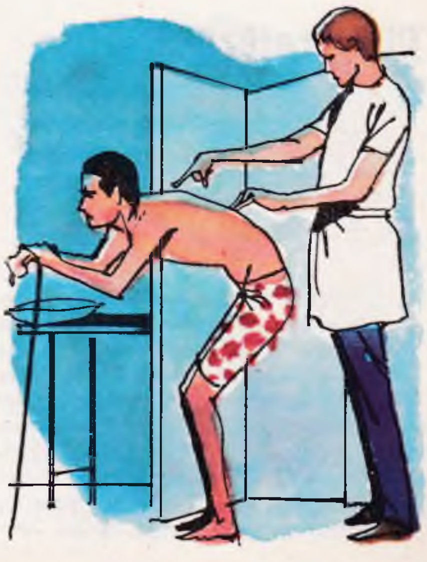
Sinir Hastalıkları Uzmanı 383

Sinir hastalıkları uzmanı, sinir sistemindeki bozuklukları ve bunların doğurduğu hastalıkları inceleyip tedavi eden bir uzman hekim ve özellikle bir psikiyatri uzmanıdır.

Psikiyatri, bu alandaki yoğun araştırmalar sayesinde son yıllarda çok gelişmiş bir hekimlik dalıdır. Modern hayat şartları, sinir ve akıl hastalıklarının artmasına yol açmaktadır. Eskiden, tehlikeli akıl hastalarını, çevrelerine zararlı olmasınlar diye, akıl dengelerini bozan nedenler araştırılmadan ve iyileşmeleri için gerekli tedaviye girişilmeksizin, akıl hastanelerine kapatmakla yetinirlerdi. Günümüzde, psikiyatr ya da sinir hastalıkları uzmanı, akıl dengesizliklerini başlangıçta meydana çıkarmaya yarayan usullere başvurmakta ve hastalarını iyileştirebilecek bir yığın çareye sahip bulunmaktadır: Yatıştırıcı ilâçlar, fizik tedavisi (elektroşok), hareket reedükasyonu, serbest ya da güdümlü denge çalışmaları, elverişli çevre ve hayat şartlarının yaratılması gibi...

Kiropraksi Uzmanı 384

Kiropraksi uzmanı da masajcı gibi, mesleğini uygulama yoluyla öğrenmiş bir kimse olup özellikle omurgaya masaj yaparak, bazı ağrılı hastalıkları iyileştirir.

.ıurga, vücudumuza yayılan sinirlerin çoğuna yön verir. Omurların hafifçe yerlerinden oynamaları ya da zedelenmeleri, bu omurlara ait sinirlerde dayanılmaz ağrılara sebep olabilir. Kiropraksi uzmanı, yaptığı ustaca masajlar ve el hareketleriyle, kaymış omurları yerlerine yerleştirmeye çalışır. Tabiî bir tedavinin yardımıyla, hiç ilâca başvurmaksızın, hafifçe sakatlanmış ve şekli bozulmuş omurgaları iyileştirir. Ancak bu metot, bazı sırt ve bel ağrılarını iyileştirmede başarılı olmakla birlikte omurgadaki çıkık ve kamburluk gibi büyük sakatlıklar için faydasızdır. Hele omurgadaki kemik iltihapları, romatizma ve urlar için zararlıdır. Modern tıp bilimine dayanan deneyler, bu mekanik tedavi metodunun yararlarını, sınırlarını ve sakıncalarını ortaya koymuştur.

Eczacı 385

Eczacı, eczacılık fakültesinden veya yüksek okulundan diplomasını aldıktan sonra bir eczane açar. Sorumlu bir kişi olarak ilâçları hazırlar veya müstahzarları (hazır ilâçlar) satar.

Eczacıların sayısı doktorlara göre azdır. Eczacılık öğrenimi, tıp öğreniminden biraz daha kısa süreli olup bilimsel niteliktedir, (kimya, biyoloji, fizyoloji ve fizik, eczacılığa yardımcı bilimlerdir). Eczacı; eczane, ecza deposu, ilâç laboratuvarı gibi kuruluşları açar ya da resmî veya özel sağlık tesislerinde bulunan eczanelerin mesul müdürlüğünü yapar. Eczane eczacısı, eczanesinde, doktorun reçetesine göre hazırladığı ilâçları veya müstahzarları satar. Eczacının hazırladığı ilâçlar «kodeks»e (eczanelerde bulundurulan gerekli kimyevî maddelerin, drogların ve preparatların hazırlanmalarını gösteren resmî kitap) uygun olmalı, zehirli ve tehlikeli maddeler güven altına alınmalıdır. Eczacı, müşterilerine tavsiyelerde bulunabilmeli ve gerektiği zaman ilk yardım hizmetlerini yapabilmelidir.

Eczacı Kalfası 386

Eczacı kalfası, eczanede, eczacının sorumluluğu ve kontrolu altında çalışan, ilâçların hazırlanmasında ve hazır ilâçların satışında eczacıya yardım eden elemandır.

Eczacı kalfası, eczanelerde en az beş yıl çıraklık etmiş kimsedir. Eczane sahip ve mesul müdürünün sorumluluğu ve kontrolu altında çalışan kalfa, ilâçların hazırlanması, ambalajlanması, hazır ilâçların satışı gibi işlerde eczacıya yardımcı olur. Ancak günümüzde kullanılmakta olan ilâçların hemen hemen hepsi hazırdır. Bu bakımdan eczacı kalfası, özellikle, uzman bir satış elemanıdır. Kalfa, ecza depolarından ve laboratuvarlarından mal temini, bu malların metotlu bir şekilde sınıflandırılıp yerleştirilmesi, kanunun mecbur ettiği kayıtların tutulması gibi işlerde eczacının sağ koludur. Bununla birlikte, bir eczanenin işletilmesinde her türlü yetki ve sorumluluğun eczacıya ait olduğu unutulmamalıdır.

Laborant 387

Laborant, tıbbî laboratuvarlarda ve araştırma merkezlerinde kullanılan cihazların bakımıyla uğraşır, bir teknisyenin ya da hekimin kontrolu altında basit tahlilleri yapar.

Bazı ülkelerde laborant yetiştiren okullar vardır. Ancak laborantlık, her şeyden önce laboratuvar işlerinde geniş tecrübe sahibi olmaya dayanan bir meslektir. Çoğunlukla kadın olan laborantlar, hastanelerin tıbbî tahlil laboratuvarlarında, özel tıp ve ilâç laboratuvarlarında ve araştırma merkezlerinde görev alırlar. Laborantlar, laboratuvarlarda yararlanılan ölçü ve tahlil cihazlarını, mikroskopları ve ayıraçları (kimyevî işlemlerde maddelerin niteliğini belirtmek için kullanılan madde) kullanmayı bilirler. Bazı laborantlar bakteriyoloji, biyoloji ve organik kimya gibi bilim dallarında uzmanlaşmışlardır ve tahlil teknisyeni olabilirler. Özellikle sanayi laboratuvarlarında laborantlara geniş iş alanı vardır. Ancak bu gibi yerlerde erkek laborantlar kadınlara tercih edilirler.

Tıbbî Mümessil 388

İlâç laboratuvarları, hazır ilâçlarını tıp mesleğinden olanlara tanıtmak ve sürümünü artırmak amacıyla tıbbî mümessillerini görevlendirirler.

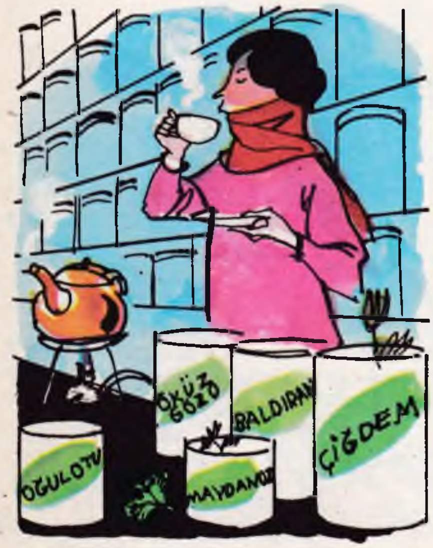
Bir tıbbî mümessilini görevlendiren laboratuvar ya da fabrika, nazik ve saygılı bir reklam şeklinden yararlanmış olur. Tıbbî mümessil; doktor, cerrah, eczacı ya da diş hekimini ziyaret eder ve temsil ettiği kuruluşun mamullerini tanıtır, onların niteliklerini, yararlarını ve kullanılışlarını anlatır, kendisine yöneltilecek sorulara ve eleştirilere cevap verir. Onun amacı, reklamını yaptığı ilâçların, konuştuğu kimseler tarafından tercih ve tavsiye edilmelerini sağlamaktır. Tıbbî mümessil bu arada, bağlı bulunduğu laboratuvar veya fabrikaya, reklamını yaptığı mamullerle ilgili tenkit ve temennileri bildirir; böylece, o müessesenin gelişmesine katkıda bulunur. Bir tıbbî mümessilin verimi, kendi tanıtma ve reklam bölgesinde satışların artmasıyla ölçülür.

Laboratuvar Şefi 389

Tıbbî tahlil, araştırma ve ecza yapım laboratuvarları, eczacı, doktor, veteriner gibi tıp mesleğinden olan laboratuvar şefleri tarafından yönetilirler.

Doktor, eczacı ya da veterinerler; kimya, tatbikî kimya, mikrobiyoloji ya da parazitoloji gibi bilim dallarından birinde ihtisas yapmak şartıyla ve sağlık bakanlığının izniyle bir tıbbî tahlil veya ecza imâl laboratuvarı açabilirler. Tıbbî tahlil laboratuvarlarında, gerek teşhisin konulmasına gerek uygulanacak tedavinin seçimine yardımcı olacak klinik muayenelere ışık tutmak üzere biyokimya, dokubilim, hücre bilimi, parazitoloji, bakteriyoloji, seroloji ve elektroloji muayeneleri ve tahlilleri yapılır. Bazı laboratuvarlar bu muayenelerin hepsini, bazıları da ihtisasları kapsamına giren muayeneleri yaparlar. Ecza imâl laboratuvarları ise, tıbbî müstahzarat imâl ederler. Bunlardan başka veteriner, eczacılık ve bitki eczacılığı gibi bilim dallarında araştırmalar yapan laboratuvarlar da vardır.

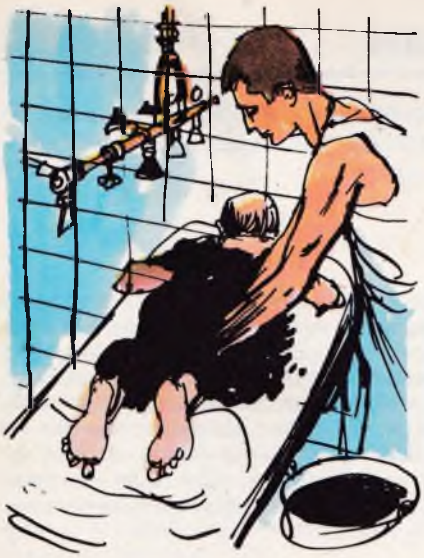

Tıbbî Bitkiler Uzmanı 390

Halk arasında şifalı otlar da denilen tıbbî bitkiler, ziraatlerine elverişli yerlerde, bitki uzmanları tarafından seçilip yetiştirilirler.

Hastalıkların tedavisinde kullanılan ve ilâçların bileşiminde yer alan pek çok bitki vardır. Bu bitkiler ıhlamur, nane ya da meyankökü gibi yerli ya da keneotu, altınkökü (ipeka), kınakına gibi yabancı ülkelerden gelme olabilir. Bazı bitkiler, kullanıldıkları doza, devşirildikleri mevsime ve kullanılan kısımlarına göre zehir etkisi yapar veya şifa kaynağı olurlar. Meselâ güzelavratotu (belladonna) denilen bitkinin yaprakları ve meyvesi şiddetli bir zehir olduğu halde, kök kısmı sinir ağrılarını dindirir. Ticaret malı haline gelmiş bitkiler, botanik, tıp ve modern hijyen (sağlık bilgisi) konularında geniş bilgilere sahip bitki uzmanları tarafından yetiştirilir, ayıklanır ve toptan satılırlar. İlâç sanayiinin başlıca hammaddesini tıbbî bitkiler teşkil ederler.

Termal Tedavi Uzmanı 391

Termal tedavi uzmanı, yer altından çıkan sıcak maden sularında ya da doğal minerallerde bulunan şifa verici özellikleri araştırıp bunlardan tedavi amacıyla yararlanan hekimdir.

Kaplıca ya da ılıca suları, sıcak kaynak sularıdır. Bu sular, yer altından geçerken, çeşitli madenî tuzları, seyrek gazları ve hattâ radyoaktif ürünleri beraberlerinde sürükleyerek zenginleşir. Doktorlar, hastalarına, bu sulardan nasıl yararlanacaklarını bildirir veya onları kaplıca «kür»ü denilen tedaviyi görmek üzere, tam teşkilâtlı bir termal tedavi merkezine gönderirler. Bu merkezlerde çalışan uzmanlar, hastaları muayene ettikten sonra, kendilerine hangi kürün uygulanacağını tayin ederler. Bu kür; maden suyu içme, sıcak ya da soğuk su banyosu, çamur banyosu, duş veya fıskıyelerle masaj ve gaz enjeksiyonu şeklinde olabilir. Böylece, karaciğer, böbrek, mide hastalarıyla romatizmalı ve astımlılar, termal tedavi uzmanlarının kontrolu altında, operatörler tarafından tedavi edilirler.

Akupunktur Uzmanı 392

Akupunktur, cildin belirli noktalarına altın, gümüş veya çelikten yapılmış, son derece ince iğneler batırma yoluyla yapılan bir tedavi şeklidir.

Akupunktur tedavisi, doğu uygarlıklarında beş bin yıldan beri kullanıla gelmiştir. M.Ö. XIII. yüzyıldan kalma belgeler, batılı hekimlerin de bu tedavi usulünü öğrenmelerine imkân sağlamıştır. Akupunkturun temeli, derideki belirli noktalarla organlar arasındaki bağlantılara dayanır. Bu noktalar, vücudu baştan ayağa kaplayan, «meridyen» adındaki hayalî çizgilerle birbirine bağlıdır. Vücudumuzun bütün enerjisi, bu noktalar arasında, meridyenler yoluyla dolaşır. Hastalıkların sebebi, bu dolaşım yollarındaki bozukluklardır. Derinin belirli noktalarına iğneler batırılmak suretiyle dolaşım yolları açılır ve hastalık geriler. Akupunktur uzmanı, iyi bir tedaviyle ağrıları dindirebilir, ama, yapısı bozulmuş bir organı iyileştiremez. «Moksa» denilen ve Japonya'da uygulanan, kızdırılmış «birincasıf tozu» ile uyarma şeklindeki tedavi de akupunktura benzer.

Homeopati Uzmanı 393

Homeopati, Eskiçağın ünlü bilgini Hippokrates'ten bu yana benimsenmiş ve hastayı çok küçük dozlarda verilecek ilâçlarla tedavi etmeye dayanan bir tıp metodudur.

Homeopati uzmanı, her şeyden önce bir hekimdir. O, bir hastada görülen hastalık belirtilerinin, sağlıklı bir insanda aynı belirtileri meydana getirecek ilâçlarla tedavi edilebileceği prensibini (benzerlik kanunu) uygular. Meselâ kinin, ateş düşürücü bir ilâçtır. Ama, sağlıklı bir insanda ateş yükselmesine sebep olur. Öyleyse, ateşli hastalıklarla savaşmak için, kininin son derece küçük dozlarda kullanılması yeterlidir. Homeopat eczacılar, sağlıklı insanlar üzerinde tecrübe edilmiş ilâçları verirler; bu ilâçların sağlıklı insanlar üzerinde, tedavi edilecek hastalarda görülenlere benzer belirtiler doğurduğu bilinmektedir. Homeopati; ateş, kırıklık, dolaşım hızlanması ve çeşitli ağrılarda faydalı bir tedavi metodudur.

Göz Hastalıkları Uzmanı 394

Göz hastalıkları uzmanı, göz hastalıklarını tedavi ya da ameliyat yoluyla gideren, görme kusuru olanlar için uygun numaralı gözlüğü tespit eden bir uzman doktordur.

Göz hastalıkları uzmanı, hastasının gözlerini muayene ettikten sonra, ona en uygun tedavi şeklini tâyin eder; kullanılacak ilâçların ve takılacak gözlüğün reçetesini yazar. Ameliyatı gerektiren durumlarda, göz hastalıkları uzmanı, eğer aynı zamanda bir operatör ise, cerrahî müdahalede bulunur. Katarakt, glokom, şaşılık gibi hastalıklarla kazaların yol açtığı tehlikeli durumlar, ameliyatı zorunlu kılarlar. Göz hastalıkları uzmanı, hastaların miyopluk (uzağı iyi görememe), presbitlik (yakından iyi görememe) ve astigmatlık (gözün ışığı kıran kısımlarındaki eğrilik yüzünden net görememe) gibi görme kusurlarını tespit ederken, birtakım optik cihazlardan yararlanır. Fennî gözlükçü, numaralı gözlüğü, göz hastalıkları uzmanının yazdığı reçetedeki direktiflere göre verir.

Fennî Gözlükcü 395

Fennî gözlükçü, dükkânında, göz hastalıkları uzmanının yazdığı reçetedeki direktiflere göre, numaralı gözlük camlarını çerçeveye takıp satar.

Fennî gözlükçü, gözlükçülük hakkında kanunun aradığı şartları haiz olan ve Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlığınca verilen gözlükçülük ruhsatnamesine sahip bulunan, özel kurs görmüş bir uzman ve bir ticaret adamıdır. O, göz hastalıkları uzmanının hastası için yazdığı reçeteye uygun bir şekilde, numaralı gözlük camlarını müşterisinin seçtiği çerçeveye yerleştirir. Bu işi yaparken, gözlük camlarının kenarlarını çerçevenin boyutuna göre keser ve çarka tutarak perdahlar. Fennî gözlükçü, numaralı gözlükten başka, güneş gözlüğü, dürbün, büyüteç, mikroskop ve fotoğraf makinesi gibi optik âlet ve cihazları da satar. Gerek gözlük camları, gerek optik âlet ve cihazlarda yer alan mercekler, fabrikalarda, optik âlet uzmanları tarafından imâl edilirler.

Optik Âletler Uzmanı 396

Optik âletler uzmanı, laboratuvar cihazlarının veya fotoğraf makinelerinin optik sistemlerine takılmak üzere, cam veya kuvarstan optik malzemesi imâl eder.

Bir optik sistemle donatılmış pek çok âlet ve cihaz vardır. Fotoğraf makineleri, sinema kameraları ve projektörleri gibi. Bunlardan başka, optik âlet uzmanları tarafından imâl edilmiş merceklerin yer aldığı rasathanelerde kullanılan teleskoplardan, bürolarda kullanılan basit büyüteçlere ve gözlük camlarına kadar, binlerce optik âlet ve cihaz mevcuttur. Bu optik mercekleri, aynaları, prizmaları, çift odaklı camları, uzun denemelerle kazanılmış tekniklere (tornada, kaba aşındırıcıyla kabasını alma, daha ince aşındırıcıyla perdahlama, çok ince pudralarla cilâlama gibi) başvurarak, usulüne en uygun şekilde imâl etmek lâzımdır. Bazı optik âlet uzmanları, bu tekniklerden sadece birinde uzmanlaşmışlardır.

Çocuk Bakıcısı 397

Çocuk bakıcısı; yeni doğmuş meme çağındaki veya küçük yaştaki çocukların bakımıyla uğraşan, resmi veya özel okuldan diplomalı bir uzmandır.

Hastanelerin bebek koğuşlarında, kreşlerde, doğum öncesi ve sonrası bakımevlerinde ya da çocuk yuvalarında, ebelikten dadılığa kadar, çocuk bakımını ilgilendiren işlerde çalışan kadınların sayısı pek çoktur. Tıbbi olmayan bakım işlerini, çocuk bakıcı yardımcısı genç kızlar da mükemmel bir şekilde başarabilirler. Ama, hastanelerin bebek koğuşlarında, doğum kliniklerinde ve çocuk dispanserlerinde diplomalı çocuk bakıcılarının bulunması şarttır. Çocuk bakıcısı, meme çocuklarını muayene eden çocuk doktoruna yardımcı olur, onun verdiği bakım ve tedavi talimatını yerine getirir, anneleri kabul ve ziyaret ederek onlara öğütler verir. Çocukların bakım ve muhafazasına mahsus ana okuluna ve onun personeline nezaret eder. Çocuk bakıcısı, bebeğin ağlamasına meydan vermeksizin, çabucak altını değiştirmeyi, temizliğini yapmayı ve biberonunu hazırlamayı bilir.

Sosyal Yardımcı 398

Sosyal yardımcı, gerek kamu işletmelerinde, gerek özel kuruluşlarda, sıkıntı içindeki işçilere ve ailelerine, onların yaşama şartlarını iyileştirmek üzere yardım eder.

Sosyal yardımcılar, fertlerle toplum arasındaki ilişkileri kolaylaştırır ve insanlara, sorunlarını halletmeleri için ellerinden geldiği kadar yardım etmeye, destek olmaya çalışırlar. Sosyal yardımcı, işinin ehli bir kimse olarak, çalıştığı resmî ya da özel kuruluşta, yardım edilecek işçilerle ilgili teşebbüs ve muameleleri, genellikle kendisi yapar. Hattâ gerekirse, resmî ya da özel, sosyal yardım kurumlarına başvurur. Bazı fabrikalarda, belediye dairelerinde, çocuk mahkemelerinde, okullarda, prevantoryumlarda, canla başla çalışan sosyal yardımcılar, müracaatlara cevap vermeye, tavsiyelerde bulunmaya ve gerekeni yapmaya hazır vaziyette beklerler. Sosyal yardımcılık, yıllar süren eğitim ve öğretimle elde edilen ve büyük fedakârlık isteyen, şerefli, fakat zor bir meslektir.

İş Yeri Hekimi 399

İş kanunu, yüzden fazla eleman çalıştıran iş yerlerini, personelin sağlık durumunu ve çalışma şartlarının sağlığa uygunluğunu kontrol edecek bir hekim bulundurmaya mecbur etmiştir.

İş yeri hekimi, bir işletmenin ya da işletmeler grubunun bünyesinde görev alarak, çalışma yerlerinin sağlığa uygun olup olmadığına bakar ve çalışanların sağlıklı kalmalarına dikkat ve itina eder. Büyük müesseseler, tam gün çalışan hekim istihdam ederler. Nispeten ufak kuruluşlarda, hekim, belirli gün ve saatlerde bulunur. Bazı iş yeri hekimleri de, birkaç iş yerinin ortaklaşa kurdukları sağlık merkezinde görev alırlar. İşe alınacak her eleman, bir sağlık muayenesinden geçer. Bu muayeneden sonra hekim, olumlu ya da olumsuz kanaatini bildirir. Personelin her üyesi, yılda bir defa, on sekiz yaşından küçükler ise üç ayda bir sağlık muayenesine tâbi tutulurlar. Bu muayene, bir hastalıktan sonra mecburidir. İş kazalarını önleyici tedbirleri almak, meslek hastalıklarını izlemek de iş yeri hekiminin görevleri arasındadır.

Psikoteknik Uzmanı 400

Psikoteknik uzmanı bir mütehassıs psikologdur. Konuşma ve testler yardımıyla bir kimsenin yeteneklerini değerlendirir ve ona, öğrenim ve meslek hayatında yol gösterir.

Bazı büyük kuruluşlar, eleman alacakları zaman, daha iyi bir seçim yapabilmek için, psikoteknik uzmanlarının yardımına başvururlar. İşe alınacak kimse ister işçi, ister mühendis, ister memur, ister müstahdem olsun; psikoteknik uzmanı, bir personel adayının yeteneklerini tayin etmek üzere, kendisiyle bir ilk görüşme yapar. Ona, belirli sınırlar içinde, serbestçe cevap verebileceği sorular sorarak, kişiliğini, hiçbir karanlık yönü kalmayacak şekilde meydana çıkarır. Sonra personel adayını, seviyesine ve girmeyi arzuladığı işe göre, bir dizi fizyolojik ve psikolojik teste tâbi tutar. Nihayet, aday hakkında, en ufak bir şekilde taraf tutmayan, objektif bir rapor kaleme alır. Psikoteknik uzmanı, bir kamu hizmetinde veya bir özel kuruluşta çalışabileceği gibi, bir muayenehane de açabilir.

Psikoklinik Uzmanı 401

Psikoklinik uzmanı, psikiyatrın yardımcısıdır. Yaptığı psikolojik deneylerle, psikiyatrın hastalığa teşhis koymasını kolaylaştırır ve onun salık verdiği tedaviyi uygular.

Psikoklinik uzmanı, deney ve tedavilerini akıl ve ruh hastaları, geri zekâlı ya da suçlu çocuklar, çevresine uyamamış öğrencilerle işçiler üzerinde uygular. O, bedence ve ruhça son derece dengeli bir insan olmalı ve bunu, mümkünse bir psikanaliz deneyinden geçerek kanıtlamalıdır. Özellikle hasta gruplarının tedavisiyle meşgul olduğu, onların hastane hayatını düzenlediği, kişisel eğitimleriyle uğraştığı, hastaları boş vakitlerini değerlendirmeye ya da çalışmaya yönelttiği veya hastaneyle ilgili araştırmalara giriştiği zamanlarda nasıl davranacağını, neler yapacağını çok iyi bilmelidir. Psikoklinik uzmanlarının sayısı oldukça azdır. Onlar, tam günlük bir işte görev alabilecekleri gibi, belirli zamanlarda, saat ücreti hesabıyla da çalışabilirler.

Psikanalist 402

Psikanalist, sinir hastalarının huzurunu bozan bilinçdışına itilmiş duygularını araştıran ve onların bu duygularına bilinçli bir şekilde hâkim olmalarına yardım eden bir psikologdur.

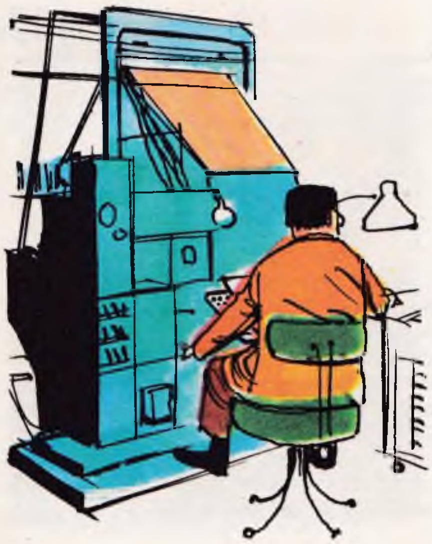
Psikanaliz, sinir hastalarında görülen isteriler, korkular ve musallat fikirler gibi nevrozları tedavi metodudur. Psikanalist daima, kendisi de bir psikanalist olan bir ruh hekiminin sorumluluğu altında çalışır. Hastasının bilinçaltına itilmiş duygu ve isteklerini açığa vurmasına yardım etmek amacıyla uyguladığı psikanaliz seanslarında, onu gözler, onunla konuşur. Hastasının sözlerini, tasarılarını, davranışlarını ve rüyalarını yorumlar. Psikanaliz tedavisi, gerek psikanalist, gerek hasta açısından büyük çabaya ihtiyaç gösterir. Tedavinin en zor yanı, sinir hastasını, hastalığının nedeni olan ruhi sarsıntının bilincine vardırmaktır. Psikanalist bu işi yaparken, hastasını daha da sarsmamaya son derece dikkat etmelidir. Ne kadar süreceği kestirilemeyen bu tedavinin bazı vakalarda senelerce devam etmesi mümkündür.

Matbaacı 403

Bir basım müessesesinin müdürü ya da işletmecisi, basın sanayiinin şu üç temel işleminin yönetimiyle uğraşır: Metinlerin kompozisyonu, baskı, biçim verme.

«Matbaacı» terimi, matbaacılık mesleğinde çalışan dizgi operatörleri, baskı ustaları, mürettipler, hattâ musahhihler için de gelişigüzel kullanılır. Oysa matbaacı aslında matbaanın sahibi ya da işletmecisidir. Matbaa sahibi ya da işletmecisi, bir basım işinin gerçekleşmesi için gerekli bütün teknik işlemleri bilir: Müşterileri kabul eder, onlara, yapılacak basım işinin şekli ve takdim tarzı hakkında (hurufat, kâğıt seçimi, forma, renkler ve baskı usulleri v.b.) tavsiyelerde bulunur ve maliyet fiyatını tespit eder. Matbaacı, bundan sonra, bir yönetici olarak harekete geçer ve basım işinin meydana getirilmesine katılan bütün elemanların çalışmalarını programlayıp kontrol eder.

Dizgi Makinesi Operatörü 404

Bir kitabın ya da bir gazetenin meydana gelebilmesi için, dizgi makinesi operatörü, basılacak olan metni «linotip» denilen dizgi makinesinde dizip satırları madenî bloklar hâlinde döker.

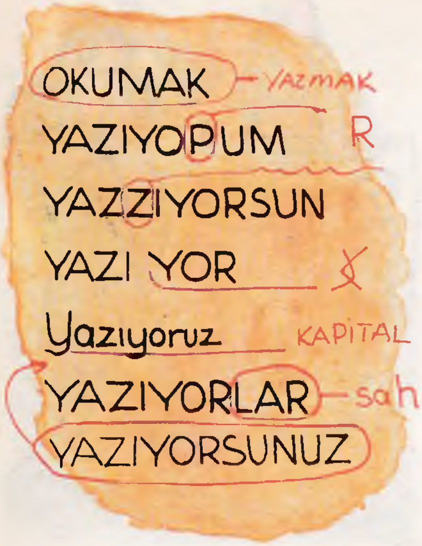
Matbaalarda el dizgisi dışındaki dizgi işleri, genellikle, «linotip» adı verilen makinelerde yapılmaktadır. Dizgi makinesi operatörü, linotipin daktilo makinelerininkini andıran klavyesindeki tuşlara dokununca, matrisler (üzerinde harflerin dişi kalıbı bulunan küçük bakır külçeleri) harekete geçer ve dökülecek olan satır için birer kalıp durumuna gelirler. Satırlar dizildikten sonra, matrislerin bulunduğu kalıba, bir potadan, ergimiş haldeki metal akar. Bu metal soğuyunca, baskıya hazır kabartma satırlar blok hâlinde elde edilir. Satır döküldükten sonra, işi biten matrisler, yeniden kullanılmak üzere, otomatik bir şekilde, matris kasasındaki yerlerine dağılırlar. En gelişmiş dizgi tekniklerinden biri de «monotip» dizgisidir. Bu makine, ergimiş harfleri, tek tek satır kalıbına yerleştirir. Bir başka dizgi tekniği ise filim dizgisidir. Bu dizgide harflerin fotoğrafı çekilir.

Mürettip 405

Tipografi, yüksek basım tekniğidir; tipograf ya da mürettip denilen matbaa işçisi, el dizgisi harfleri yan yana getirerek satırı dizer, kompozisyon ve klişelerle sayfa montajlarını yapar.

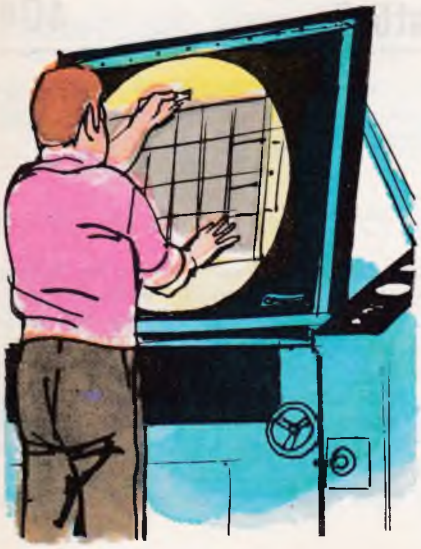
Mürettip, üzeri mermer levha ya da dökme demirle kaplı, son derece düz bir masanın başında çalışır. «Gale» denilen bir madenî teknenin içine ya da bir «çember»e, dizgi operatörünün dizdiği, dökülmüş harflerden meydana gelmiş metni, çizilmiş bir makete bakarak ya da yazı işleri sekreterinin direktiflerine göre yerleştirir. Mürettip ayrıca, «kasa» denilen çekmecelere ayrı ayrı yerleştirilmiş el dizgisi harflerden tek tek alarak, başlıkları dizer, bunları «kumpas» adı verilen bir demir yuvanın üzerine yerleştirir. Ancak, bu işi yaparken, harflerin basıldıktan sonra doğru görünmesi için onları ters dizer. Montaj işi bitince, mürettip, kompozisyonun yüzeyini mürekkeple sıvar ve bundan, musahhih tarafından okunup kontrol edilmek üzere bir ilk prova çeker.

Musahhih 406

Dizgi operatörleri tarafından dizilmiş metinlerin provalarında dizgi yanlışı denilen bazı hatâlar bulunabilir. Musahhih, dizgi provalarını okur ve yanlışları işaret eder.

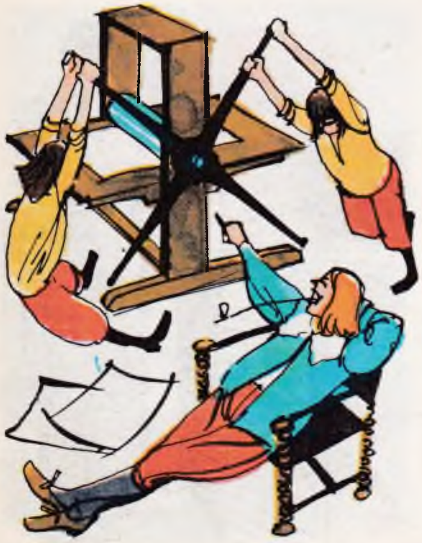
Müşterilerine hatâsız bir iş teslim etmek, bir matbaacı için çok önemlidir; bu bakımdan musahhih, ayrı ve sâkin bir odada çalışır. O, dizilmiş metinlerin ve başlıkların provalarını okur, o metin ve başlıkları hazırlayanların yaptığı yanlışları işaretler. Musahhih, atlanmış kelimeleri, fazla harfleri, açılacak ya da kapanacak heceleri ve satırları, uymayan karakterleri, tersine dönecek cümleleri, unutulmuş noktalama işaretlerini v.b. göstermek için, matbaacılıkta bilinen belirli işaretleri kullanır. Musahhih bu işi yaparken, provaları müsveddeyle karşılaştırarak, büyük bir dikkatle, kelime kelime okur. Böylece meydana çıkarılmış yanlışlar, dizgi operatörü tarafından düzeltilir ve toplanan tashihler, musahhih tarafından tekrar gözden geçirilir.

Klişeci 407

Klişeci; kitap, dergi ve gazetelere konulacak siyah-beyaz ya da renkli fotoğraf, resim ve şekilleri, klişe denilen, çinkodan yapılma baskı kalıbı haline getirir.

Klişe, «tire» ve «ototipi» olmak üzere iki çeşittir. Birincisi elle yapılmış olan resimlerin yahut yazıların siyah-beyaz olarak hazırlanmış, tramsız (noktasız) klişesi; ikincisi, siyah-beyaz ve ara tonlarından meydana gelen bir fotoğrafın tramlı (noktalı) klişesidir. Tire klişe yapımında resmin kollodyum kaplı cam veya filim üzerine negatifi çekilir. Bu negatif, kimyevî bir usulle, bir çinko levhaya geçirilir. Çinko levha, bir asit banyosuna sokulur. Asit, çinko levha üzerindeki açık renkli yerleri çukurlaştırır, koyu renkli kısımlar ise kabarık kalır. Ototipi klişe yapımında, fotoğrafın «tram» denilen, eleğe benzer bir camın arkasından resmi çekilir. Diğer işlemler, tire klişe yapımında olduğu gibidir. Renkli klişe yapımında ise, renkli fotoğraf, üç ayrı cam üzerine, üç değişik filitre kullanılarak çekilir. Ofset ve tifdruk baskılarda, fotoğraf filmi üzerine alınmış klişeler kullanılır.

Baskı Makinesi Ustası 408

Baskı makinesi ustasının görevi, baskı makinesini çalıştırmaktır. O, kalıpları makinesine takıp ayarladıktan sonra, baskıya nezaret eder; makinenin bakımı ve ufak ârızalarıyla da uğraşır.

Çağımızın baskı makineleri çok süratli olup genellikle pek karmaşık bir tarzda çalışırlar. Bu makineler, tipo (kabartma kalıplarla baskı), ofset (düz kalıplarla baskı), tifdruk (oyuk kalıplarla baskı) gibi baskı usullerine göre değişik sistemde yapılmışlardır. Çalışma sistemlerine göre de, baskı makineleri «düz» ve «rotatif» olarak iki büyük gruba ayrılırlar. Baskı ustası hem bir makinist, hem bir matbaa teknisyenidir. Büyük baskı makinelerinde usta, basılacak kâğıtları veren ve basılmışları alan yardımcılarıyla birlikte, basılacak kalıbın ayarını yapar, kâğıtları yerleştirir, makineyi çalıştırır, baskı silindirlerini ve mürekkebi ayarlar. Bazı rotatif baskı makineleri, saatte 16 000 m^2 kâğıda renkli baskı yapar, basılmış kâğıdı hemen kurutur ve forma halinde katlanmış olarak verirler.

Kitap Yayımcısı 409

Kitap yayımcısı, halkın okuyacağı eserleri çok sayıda bastırıp yayımladıktan sonra, bunları okuyucuların satın alabileceği yerlere dağıtır.

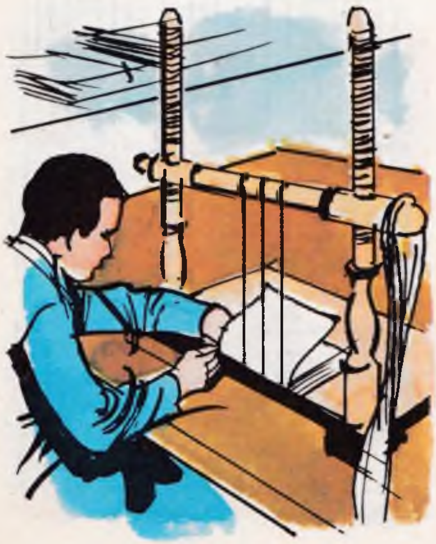
Yayımcılar, her çeşit basılı eseri yayımlayabilirler: Kitap, dergi, gazete, resimler, notalar, kartpostal ve hatta plağa ya da filme alınan eserler gibi... Yayımcıların her biri, genellikle bir tür yayında uzmanlaşır. Kitap yayımcısı, yazarların basılmamış eserlerinin elle yazılmış veya daktilo edilmiş metinleri arasından, bir okuyucu kurulun yardımıyla, yayımlayacağı eseri seçer. Bu eseri hangi kâğıda ve ne sayıda bastırtacağını kararlaştırır, maliyet hesaplarını yapar, basılacak metni matbaacıya verir, kitabın resimlerini ve mizanpajını (sayfa düzeni) yaptırır, yanlışları tashih ettirir ve eserin yazarıyla birlikte, basılma iznini verir. Kitap haline gelen eser, kitapçılara dağıtılır. Yayımcı, eserin yazarına, satış fiyatının bir kısmını «telif hakkı» olarak öder.

Kitapçı 410

Kitapçı, yayımcıların hazırladığı kitapları satar. O, yerine göre bir gazete satıcısı da olabilir. Klasik kitapçı, özellikle ders kitapları satar ve dükkânı okulun yakınındadır.

Kitapçı, dükkânında kitap ve bu arada gazete, dergi gibi diğer basılı yayınları satar. Kitapçı, aldığı kitapların satışından emin olabilmek için, müşterilerini iyi tanımalı ve kataloglara başvurarak satış bakımından kendisi için en elverişli olan kitapları seçebilmelidir. Bugün yalnız Türkiye'de her ay yüzlerce kitap yayımlanmaktadır. Yayımcılarda mevcut kitap isimlerinin sayısı on binleri bulmuştur. İyi bir kitapçı, ki. kitaplar konusunda müşterilerine bilgi verir ve tavsiyelerde bulunur, ona en son edebî türlerden, akımlardan ve yeni çıkan eserlerin konularından söz eder. Edebiyat ödülü kazanmış yapıtları, hediyelik kitapları, aktüaliteyle ilgili yayınları ve pratik el kitapları gibi ilgi çekecek eserleri vitrinine koyar. Satılmayan kitapları ucuz satışlara ayırarak elinden çıkarır.

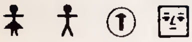
Mücellit 411

Mücellit, basılı ya da yazılı, tabaka veya sayfa halindeki eseri, bir blok durumuna getirdikten sonra, buna bir kap geçiren ve ticarî bir görünüş veren uzman işçidir.

Sanayi mücellidi, tabaka halinde basılmış bir eseri, sayfa ve forma sırasına göre, kırma ve katlama makineleriyle kırıp katladıktan sonra, bu sayfa ve formaları cilt için elverişli bir biçimde birleştirir. Bunların arasına ek ve metin - dışı yaprakları katar. Sonra bu forma veya yapraklardan meydana gelen blok, cilt dikiş makinesinde dikilir. Dikili blokun sayfa kenarları, ağız ve etek kısımları bıçakçı tarafından tıraş edilir. Nihayet, iki karton tabakasıyla bir sırt kartonundan oluşan kapak hazırlanır ve cildin sırtına tutturulur. Alt ve üst kapak levhaları da yan kâğıtlarına yapıştırılır. Böylece tamamlanacak cilt, prese konulur. Büyük sanayi mücellithanelerinde çalışan uzman işçiler, ciltlemenin yukarıda sayılan bütün işlemlerini yerine getirebilirler.

Mücellithane Bıçakçısı 412

Mücellithane bıçakçısı, kâğıt kesme makinelerinde, kırma-katlama işleminden önce ya da sonra, sayfa kenarlarını ve köşelerini düzgün ve gönyesinde tıraş eder.

Kâğıtları düzgün tabakalar halinde kesmek veya bir kitabın ya da derginin sayfa kenarlarını tıraş etmek için, mücellithanelerde «bıçak» denilen kâğıt kesme makinelerinden yararlanılır. Bu makinelerde, yapılacak işe göre bir ya da birkaç bıçak bulunur. Bıçaklar, tıpkı birer giyotin gibi çalışırlar. Kesilmek üzere bıçağa yerleştirilen kâğıtlar, ağır bir pres vasıtasıyla, oynamayacak şekilde sıkıştırılır. Bir elektrik motoru, bıçağa büyük güç kazandırır. Ne var ki bıçakçı, parmaklarına çok dikkat etmelidir. Bütün ihtiyat tedbirlerine ve elektrikli göz gibi koruyucu araçlara rağmen, bıçaklarda yine de epey kaza olmaktadır. Son sistem bıçaklar, saatte beş bin cildi tıraş edebilirler. Tıraştan artan hurda kâğıtlar, hammadde olarak kullanılmak üzere, kâğıt yapımcıları tarafından toplanır.

Yaldızcı 413

Yaldızcı, güzel ciltli kitapları süslemek amacıyla, kitabın kapağına, sırtına, hattâ bazen kenarlarına, yaprak veya eriyik halindeki altın, gümüş ve bunların taklidi maddeyi sürer.

Elle yapılan yaldızlama; deri, kumaş, karton ve hattâ plastik kaplı ciltlerin kapaklarına uygulanır. Yaldızcı, incecik maden yapraklarını başlıklar, çizgiler ya da süsler için özel olarak kazınmış demirler yardımıyla, çeşitli usullere göre tatbik eder. Eğer bir kitabın kenarlarını yaldızlıyorsa, daha önceden tıraş edilip zımparalanmış olan bu kenarlara altın, gümüş veya bunların taklidi bir madenden yapılma, incecik bir yaprağı uygular. Yaldızlamanın iki amacı vardır: Ciltlenmiş kitabı daha da güzelleştirmek ve onu, kitaplıkların en büyük düşmanı olan toza karşı, etkili bir biçimde korumak. Sanayi ciltçiliğinde, yaldızcı, işini yaldızlama makineleriyle yapar.

Kütüphane Memuru 414

Kütüphane memuru, bir kütüphanede kitapları muhafaza etmek, kataloglayıp sınıflandırmak, okuyucuların hizmetine sunmak ve ödünç vermek gibi görevleri yerine getirir.

Öğretim kurumları ve laboratuvarlar gibi, kütüphaneler de bir memleketin kültürel gelişiminde büyük payı olan kuruluşlardır. Genel kütüphanelerden ayrı olarak, teknik, sınaî ve ticarî yayınların bulunduğu özel kütüphaneler ve ihtısas kütüphaneleri de vardır. Kütüphanelerin çoğu, genel kütüphanelerdir (belediye kütüphaneleri, okul kütüphaneleri ve üniversite kütüphaneleri gibi); diğerleri de özel kütüphanelerdir (iş yerlerinin, fabrikaların kütüphaneleri gibi). Kütüphane memuru, kütüphanesindeki kitapları sınıflar; yazar, konu ve kitap adına göre kataloglar. O, okuyucularını kitap konusunda aydınlatacak kadar geniş bilgiye sahip bulunmalı, yeni yayınları yakından izlemelidir Eski yazılar ve arşiv uzmanı olan bazı kütüphane memurları, değerli el yazması eserleri inceler ve korurlar.

Yazı İşleri Müdürü — 415

Yazı işleri müdürü tecrübeli bir gazeteci olup idare ve kontrol ettiği gazetede yer alan makalelerin yayınından sorumludur.

Yazı işleri müdürü, yazı işleri sekreterlerinin de yardımıyla bir süreli (günlük, haftalık, aylık v.b.) yayının yazı işlerini yönetir. Radyo ve televizyonların sözlü gazetelerini yöneten yazı işleri müdürleri de vardır. Bir gazetenin genel yayın müdürü, yayımlanacak yazıların redaksiyonu (yazılmış yazıları kontrol etme, belli ölçülere göre düzeltip değerlendirme) konusunda yazı işleri müdürüne güvenir. Yazı işleri müdürü, yazı işlerini yürüten bir eleman olarak, kadrosunda bulunan her gazeteciden kendi bilgi ve yeteneğine göre, çıkacak olan sayıya girmesi kararlaştırılmış yazıları yazmasını ister. Bir yandan da elemanlarının çalışmalarını kontrol eder. Elinde her zaman bol malzeme bulunduğundan, bazı makaleleri kısaltarak veya atarak, metinler arasında dengeyi en iyi şekilde kurmaya çalışır.

Yazı İşleri Sekreteri — 416

Yazı işleri sekreteri, bir gazetenin malzemesini ve sayfa düzenini hazırlar. Yazı işleri müdüründen aldığı direktiflere göre, mürettiplerin yardımıyla gazeteyi meydana getirir.

Yazı işleri sekreteri, bir gazetenin mizanpajıyla (sayfa düzeni) uğraşır. Aldığı makaleleri hazırladığı tertibe ve mizanpaja göre kolonlar halinde dizdirdikten sonra her makaleye en iyi giden, onu açıklığa kavuşturan başlığı tasarlar, alt başlıkları seçer ve bunların altına yerleştireceği metinlerin kolonlarını mizanpajına uygun biçimde keser. Öbür yandan klişeciye gazetesini resimleyecek olan klişeleri ısmarlar. Sekreter, işini ayrıntılı çalışma programında öngörülen dakikada bitirmek zorundadır. Zira gazete, dağıtıcıların, bayilerin ve satıcıların eline gecikmeden geçmelidir. Büyük gazetelerde, her biri ayrı sayfalardan sorumlu olan birkaç yazı işleri sekreteri bulunur.

Gazete Yazarı — 417

Gazete yazarı, gazetecilerin en tanınmışıdır. Genellikle bir gazetenin yazı işleri kadrosuna bağlı olan yazar, o gazetede imzası altında yayımlanan makaleler kaleme alır.

Makaleleri okuyucu topluluğunca beğenilmek, yazı işleri müdürleri tarafından yayımlanmaya uygun görülmek ve geçimini büyük ölçüde kaleminden sağladığını ispat etmek şartıyla herkes, profesyonel gazete yazarı olabilir. Ancak, basında yayımlanan sütunların çeşitliliği, gazetecinin belli bir alanda çabucak uzmanlaşmasını gerektirir. Başlangıcı çoğunlukla zor olan bir dönemden (bu dönemde yazar, «fıkra» denilen, günlük konularla ilgili, kısa yazılar kaleme alır) sonra, gazete yazarı: ekonomi, iç veya dış politika, edebiyat, sanat, sinema, spor, yarış, borsa gibi konulara, hukukî makalelere ve çeşitli olaylara ilişkin yazılara v.b. yönelir. Teknik dergiler, yazar için daha geniş ölçüde uzmanlaşmayı gerektirirler. Bir gazetenin tutunup okuyucu çekmesinde, yetenekli bir gazete yazarının büyük payı vardır.

Röportaj Muhabiri 418

Bir gazete, radyo veya televizyonun röportaj muhabiri, önemli bir olay hakkında okuyucularına, dinleyicilerine veya seyircilerine bilgi vermek için olay yerine gidip soruşturma yapar.

Röportaj muhabiri, kendisini ilgilendirebilecek bir olayın geçtiği yere gitmek üzere her an hazır bulunmalıdır. Olay meydana gelir gelmez, hiç vakit kaybetmeden otomobiline atlamalı yahut gara veya hava alanına gitmelidir. Röportaj muhabiri, olay yerine varır varmaz, araştırma ve soruşturmaya girişir, incelemeler yapar, görüşleri karşılaştırır. Hemen hemen daima beraberinde götürdüğü foto muhabirinin yardımıyla, olayın göze ve kulağa hitap eden (fotoğraf, ses kayıt bandı v.b.) tanıklarını toplar. Eğer önemli bir olayın meydana gelmesi bekleniyorsa, o zaman, röportaj muhabiri; gazete, radyo veya televizyonu temsil eden bir «özel muhabir» olur. Bir facia, bir suikast, politik ve sosyal olaylar ya da savaşla ilgili röportajlarda, muhabirin sıhhati, hürriyeti, hattâ hayatı tehlikeye girebilir.

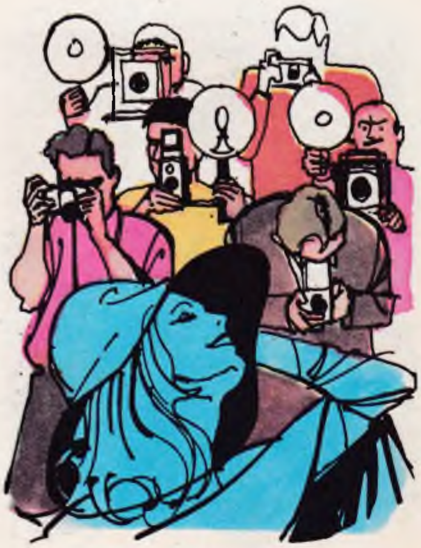
Muhabir 419

Bazı ülkelerden gelen haberler o kadar düzenli ve boldur ki, gazeteler daha iyi bilgi almak için oralarda özel ve sürekli muhabirler bulundururlar.

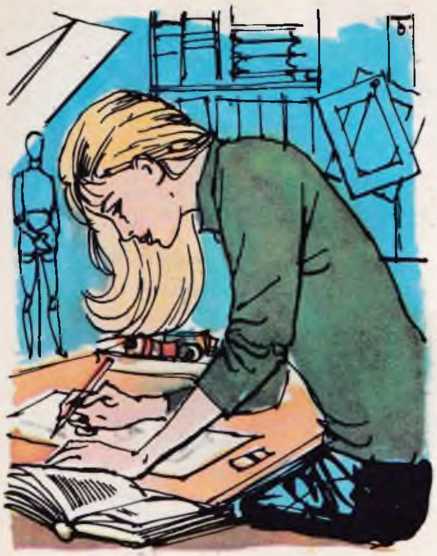
Muhabir, özellikle büyük yabancı ülkelerde, kendi haber alma alanının merkezine yerleşir. Orada, halkı ilgilendirebilecek bütün haberleri toplar, gerçekler ve iletir. Eğer olay önemliyse, muhabir hemen olay yerine gider ve röportaj yazarlığı görevini kendisi yapar. Alışılmış ya da olağanüstü aktüalite haberlerini rakibi meslektaşlarından önce alabilmek için bazan bir muhabirler ve danışmanlar şebekesi de kurar. Dünyanın bellibaşlı gazeteleri, uluslararası anlaşmazlıkların olduğu yerlere, hatta savaş alanlarına özel muhabirler gönderirler. Bu muhabirlerin bazıları, meslekî görevlerini hakkıyla yerine getirebilmek uğruna hayatlarını kaybetmişlerdir.

Foto Muhabiri 420

Gazete ve dergilerde yer alan yazıları resimlemek ya da haberleri görüntüyle verebilmek için, foto muhabiri, tanık olduğu olayın fotoğrafını çeker.

Foto muhabiri, bir gazete yazarıyla birlikte çalışıyorsa, hazırlanmakta olan yazıya en iyi gidecek fotoğrafı çekmeye uğraşır. Tek başına çalışıyorsa, çektiği fotoğraflara, onların anlaşılmasını ve yerli yerine konulmasını sağlayacak, gerekli açıklamaları da ekler. En büyük röportaj yazarlarının aynı zamanda foto muhabiri oldukları bir gerçektir. Zira hiç kimse insana kendisi kadar hizmet edemez. Foto muhabirinin temin ettiği klişeler, gazetenin fotoğrafhanesinde banyo edilebilir. Ancak, foto muhabiri, gözü gibi koruduğu fotoğraf kâğıdını çoğunlukla kendisi yıkamayı tercih eder ve ondan, iyi çerçeveye alınmış birkaç fotoğraf tabettikten sonra bunları yazı işleri müdürüne verir ya da bir basın foto ajansı aracılığıyla gazetelere satar.

Yayın Ressamı 421

Yayın ressamının yaptığı resimler bazan sâdece, bir kitabı daha çekici hâle getiren bir dekordur. Bazan da bu resimler, sözleri daha somut, daha açık biçimde anlatan ikinci bir dil olur.

Kitapları resimleme, baskı tekniklerini göz önünde bulundurmayı gerektiren apayrı bir sanattır. Bazı kitaplar ve gazeteler için resim esas olup, metin sâdece resimler arasında bağlantıyı kurmak için araya girer: Resimli şeritler ya da resimli-romanlarda olduğu gibi... Öbür kitaplarda ise, resim, kolay ve basit bir anlatım sağlar: Bilimsel ya da pratik nitelikteki kitaplarda yer alan şekiller ve grafiklerde olduğu gibi... Ve nihayet bunların dışında kalan kitaplarda resimleme, metnin, görüntülerin somut dili içinde sanatkârca yorumlanmasıdır; böyle eserlerde sanatçının, yâni ressamın kişiliği, yazarın kişiliğiyle birleşir. Yayın ressamı, işini gazetelerin ya da yayınevlerinin resim atelyelerinde yapar; ama, daha kârlı, buna karşılık rastlantıya bağlı bağımsız çalışmayı tercih eder.

Endüstri Desinatörü 422

Endüstri desinatörü, mühendisle işçi arasında bir aracı teknisyen olup, kesin ve mükemmel bir şekilde çizilmiş projeleri, basit bir kroki ve hesap işaretleri yardımıyla anlatmaya çalışır.

Endüstri desinatörü, inşaatlarda, bayındırlık işlerinde, makine ve elektrik endüstrisinde görev alır. Bu ressam, sâdece çizgi çekeceğini ve pergeli kullanmada usta olmayıp, yaptığı işin niteliğine göre (detay, uygulama, küçük araştırma inceleme, proje) matematik, mekanik, teknoloji ve malzemenin mukavemeti gibi konularda geniş bilgiye sahiptir. Bu elemanın aynı zamanda belirli bir pratik tecrübesi olmalıdır. Bu iş, endüstriye paralel olarak gittikçe gelişmektedir. İnceleme ve proje desinatörlerinin geleceği parlak görünmektedir. Elektronik makineler hesap işlerini kolaylaştırmıştır. Ama, bunlar yalnızca ekran üzerine resim çizebildiklerinden, endüstri desinatörlerinin yerini tutamamaktadır.

Reklam Ressamı 423

Reklam ressamı, katalogların maketlerini, el ya da duvar ilânlarını, broşürleri bir ön - pojeye göre tasarlar, düzenler ya da yapar.

Reklam ressamının görevi, meslekî niteliğine ve mensup olduğu müessesenin organizasyonuna bağlıdır. Bu eleman, reklam müdürünün yönetiminde ve bir metin yazarıyla birlikte çalışır. Tasarlayıcı veya uygulayıcı olabilir. Reklam ressamı, grafik reprodüksiyon tekniğini iyi bilmek, aynı zamanda çizgi, renk ve kitlelerin dağılımı konusunda sanatçı duyusuna sahip olmak zorundadır. Üzerine dikkati çekmesi gereken bir ürünün ya da bir hizmetin niteliklerini ortaya koymakla yükümlü olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır. Reklam ressamlığı pek yaygın olmamakla beraber çok cazip bir meslektir ve devamlı olarak yeni tarz ve tekniklere uymayı gerektirmektedir.

Afiş Ressamı 424

Herkese hitap eden afiş, reklamcılığın temel dayanaklarından biridir. Afişi yaratan sanatçı, ressamlığın öbür dallarında çalışan meslektaşları arasında seçkin bir yer alır.

Afiş ressamlarının hepsi aynı üne sahip değildir. Bunlardan bazıları tiyatro ve filimler, sergiler için teknik afişler hazırlamakla yetinirler ki bu afişlerde metin, resimden daha büyük bir yer alır. Bazı afiş ressamları ise yeteneklerini ve isimlerini reklamcılığın hizmetine vermişlerdir. Onların bir afişin altına attıkları imza, o afiş için peşin bir başarı teminatıdır. Hatta, onlar sayesinde afiş, tablolar gibi koleksiyonu yapılan bir sanat eseri durumuna gelmiştir. Bazı afişleri gerçekleştirmek için açılan yarışmalara her ülkeden sanatçılar katılırlar. Büyük ün yapmış afiş ressamları, sanatları sâyesinde refah içinde yaşarlar. Ancak, böylelerinin pek azınlıkta oldukları, zira meslekî güçlerini büyük bir sabır, uzun bir teknik ve sanat tecrübesi sonunda kabul ettirdikleri unutulmamalıdır.

Tekstil Desinatörü 425

Tekstil desinatörü, yeni dokuma kumaşlar elde etmek için gerekli malzemeyi seçer, dokumanın cinsini düzenler, hiç yapılmamış basmaları çizer, renkleri tespit eder.

Tekstil desinatörlerinin sayısı fazla değildir. Bu elemanlar, dokuma sanayiinde uzmanlaşmış bölgelerin büyük kuruluşlarındaki araştırma bürolarında çalışırlar. Onların çalışmaları, modanın gereklerine bağlı olup iki yönlüdür: Teknik ve sanat. Desinatörler, teknik yönden, bir dokuma kumaşın desenini ve boyalarını elde etmek için, atkı iplikleriyle çözgü telleri arasında yeni kombinezonlar ararlar. Sanat yönünden de, dokumayı hiç hesaba katmaksızın, kumaş baskısı için yeni desenler, yeni renkler icat ederler. Tekstil desinatörlüğü, dokuma sanayiinin dünya ölçüsünde bir üne kavuştuğu Türkiye'de günden güne önem kazanmaktadır.

Karikatürcü 426

Karikatürcü, birkaç fırça darbesiyle, yüzün bazı çizgilerini abartıp bozarak bir portre çizer. Bu yüzü, gülünç veya duygulandırıcı, acayip veya sevimli bir şekle sokabilir.

Portre ressamı, tabiatı aslına son derece sâdık bir şekilde kopya etmeye çalışır. Karikatürcü ise, düşüncesini elinden geldiği kadar iyi ifade edebilmek için, birtakım ayrıntıları seçerek bunları bozar, büyültür, küçültür, hatta yok eder. Bu sanatçı gazetelere tanınmış kişilerin ya da günlük olayların yergili taslaklarını çizer. Ayrıca, mizahî yayınlar için, altyazılı küçük komik sahneler ya da son derece tipik kişiler yaratır. Karikatürcü nadiren sabit bir ücret alır. Buna karşılık bir yayımcı, onun eserlerini özel olarak yayımlamak üzere satın alır ya da bunları resimli şerit, canlı resim veya kitap halinde kullanmak üzere karikatürcüye bir telif ücreti öder.

İdarî İşler Müdürü 427

İşletme müdürü, çalıştığı işletmenin en büyük âmiri tarafından öngörülen sonuçları elde etmek amacıyla, o işletmede organizasyonu ve iş düzenini gerçekleştirmekle yükümlüdür.

Yüksek kadrolu bir eleman olan idarî işler müdürü, bir müessesenin başı olan ve kendi adına hareket edebilen genel müdür değildir. İdarî işler müdürünün görevi müesseseye göre değişebilir, ama o, daima geniş kadrolu bir kuruluşta çalışır. İdarî işler müdürünün çalışma alanı, imâlat atelyelerinden muhasebe bürolarına, alım-satım servislerinden araştırma servislerine kadar yayılır. Onun başlıca görevleri: İşle ilgili bilgileri toplamak, çalışma programlarını hazırlamak, elde edilecek sonuçları tayin etmek, bu sonuçlara ulaşmak için gerekli araçları sağlamak ve verdiği talimatın uygulanışını kontrol etmektir. İdarî işler müdürünün yüksek seviyede hukuk bilgisine sahip bulunması ve işletme yönetimi konusunda özel bir hazırlık dönemi geçirmesi zorunludur.

Mühendis 428

Mühendis, kamu sektörüne veya özel teşebbüse ait bir sanayi kuruluşunda çalışan ve temeli matematiğe dayalı, yüksek teknik bilgileri uygulayan kimsedir.

Mühendislik, epey karmaşık bir meslektir. Mühendis yetiştiren teknik eğitim kurumlarında (İstanbul Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Devlet Mühendislik Akademileri gibi) okuyanların bazıları genel bir öğrenim görürler. Bazıları da elektrik, makine, kimya, inşaat, ziraat gibi dallarda uzmanlaşırlar. Her endüstri kesiminde, mühendisler; araştırma, inceleme, imalât ve hattâ ticaretle ilgili, birbirinden pek farklı görevleri yerine getirirler. Meslekler listesinde, içinde «mühendis» kelimesi geçen üç yüzden fazla meslek vardır. İster bir kuruluşun başında, ücretli olarak çalışsın, ister serbest müşavirlik yapsın, bir mühendis, sürekli bir şekilde bilim ve endüstrinin gelişme ve yeniliklerini izlemek ve bilgilerini tazelemek zorundadır.

Teknisyen 429

Çağdaş ekonomi, teknisyenin önemini kabul etmiştir. İster sanayide, ister ticarette görev alsın, teknisyen, hem nazarî, hem pratik yönden çok bilgili olamlıdır.

Teknisyenlerin yetiştirilmesi, çağdaş toplumun temel sorunlarından biridir. Mühendisle işçi arasında bir köprü olan teknisyen, mühendisin amaç ve direktiflerini anlayabilmek için çok lüzumlu olan genel kültür temeline ve bu amaç ve direktiflerle ilgili işleri atelyelerde ve bürolarda gerçekleştirebilmek için de teknik ve pratik bilgilere sahip bulunmalıdır. Teknisyen, genellikle okulda, zaman zaman da pratik bir şekilde, çıraklıktan yetişir. Teknik ressam, atelye şefi, bilgi-işlem programcısı, ustabaşı, eczacı kalfası birer teknisyendirler. Uzun bir süre daha teknisyen kıtlığı çekileceğe benzemektedir. Teknisyenler, iyi ücret almalarına karşılık, devamlı olarak, kendi alanlarına giren bilgileri tazelemek ve yenilikleri izlemek zorundadırlar.

Ustabaşı 430

Ustabaşılar beden işçilerini yönetmekle görevlidirler. Ustalar takımına bağlı olmakla birlikte, gerekli durumlarda onlar da işçilerin çalışmalarına fiilen katılabilirler.

Ustabaşı kalifiye işçiler arasından seçilir, bu seçim yapılırken onun meslekî, aynı zamanda da insanî nitelikleri göz önünde bulundurulur. Sorumlu olduğu işçilerin işlerini kendi de yapabilen ustabaşının görevleri makinelerin iyi çalışmasını temin etmek, iş dağıtımını yapmak, üretimin randıman ve kalitesini kontrol etmek, iş disiplinini ve güvenliği sağlamaktır. Ustabaşı bir mühendis veya bir teknisyenin emrinde çalışır. Teknik üretim seviyesi bazan, işçileri yönetme görevinin yeni metotları bilen bir teknisyene verilmesini gerektirir, bu duruma özellikle modern fabrikalarda rastlanır. Ustabaşılık karakter sağlamlığı, büyük bir sabır, dürüstlük v.b. gibi nitelikler isteyen güç bir iştir.

Kalifiye İşçi 431

Kalifiye (vasıflı, yetenekli işçi), işkolunda belirli bir maharet, bilgi ve yeteneği olmakla birlikte, henüz ustabaşı durumuna gelememiş işçidir.

İşçi bir fabrikada, bir atelyede, bir maden ya da tarım işletmesinde el emeğiyle ve bir ücret karşılığında çalışan kimsedir. Eğer bu işçi, sözkonusu işletmelerden birinde, gerekli meslekî tecrübeye sahip olmuş ve işindeki bilgisi, hüneri bir yeteneklilik belgesiyle onaylanmışsa, kalifiye işçi sayılır. Bir başka ifadeyle, kalifiye işçi, çalıştığı işkolunda acemilik ya da çıraklık dönemini tamamlamış ve bir ölçüde ustalaşmış işçidir. Meselâ tesviyeci, terzi, elektrikçi birer kalifiye veya profesyonel işçidir. Kalifiye işçi, çıraklık ya da acemilik devresini bir sanat okulunda öğrenim yapmak veya iş yerinde, zanaatını pratik olarak öğrenmek suretiyle tamamlayabilir. İşçinin çıraklık dönemini bitirdiğini gösterir bir belgeye sahip olması yararlıdır: Zanaata elverişlilik veya profesyonel uzluk belgesi gibi.

Uzman İşçi 432

Uzman işçi, öğretimi herhangi bir belge ile onaylanmamış, sadece bir tecrübe ve intibak devresinden geçilmesini gerektiren işlerde çalışan işçidir.

Modern işletmelerde işbölümü çok ileri bir seviyeye ulaşmıştır. Bu işletmelerde bazı işçilere, görevlerini yerine getirebilmeleri için birkaç gün, hattâ birkaç saat içinde öğrendikleri basit bilgiler yetmektedir. Zira bu işçiler, çalışmalarında, günlük hayatlarındaki bilgi ve davranışlardan yararlanmaktadırlar. Ancak yine de, uzman işçiyi, sıradan bir işçiyle karıştırmamalıdır. Uzman işçi, üstün niteliklere sahiptir ve bilgileri, icra etmekte olduğu mesleğin seviyesini aşabilir. Uzman işçiye örnek olarak âlet - makine, montaj, montaj zinciri ve fırın işlerinde çalışan işçilerle, temizleme, ütü, paketleme ve toprak tesviye işçilerini, hatta ağır vasıta şoförlerini gösterebiliriz. Uzman işçilerin gündelikleri veya ücretleri çok değişik olup kendilerinden istenen niteliklere ve işlerinin mahalli piyasasına bağlıdır.

Montaj Ustası 433

Makine parçalarının işlenmesi, takılması ve ayarı, mengenede, el âletleriyle veya pulanya tezgâhı ve matkap tezgâhı gibi basit makinelerde yapılır.

Montaj ustası, bir makinenin çeşitli parçalarını bir araya getirir, kurar, ayarlar. O, bir makinenin parçalarından her birini kendisine verilmiş bir modele ya da planlara göre, bir maden kitlesini işlemek suretiyle yapabilir. Onun en büyük rakibi, otomatik makinelerdir. Fakat bu makineleri kullanacak, onların bakım ve onarımını yapacak, prototiplerini gerçekleştirecek olan, yine montajcının kendisidir. Maden endüstrisine yön veren bu eleman, bir endüstride kullanılmakta olan bütün âletlerden, makinelerden, ölçü ve kontrol âletlerinden yararlanmayı bilir. Çekiç, keski kalemi, eğe, çizgi kalemi, sürmeli kompas onun elinin altından eksik etmediği âletlerdir. Bazı montaj ustaları, atelyeyi terkeder, araştırma bürolarında görev alır ve pratik tecrübeleriyle faydalı olurlar.

Tornacı 434

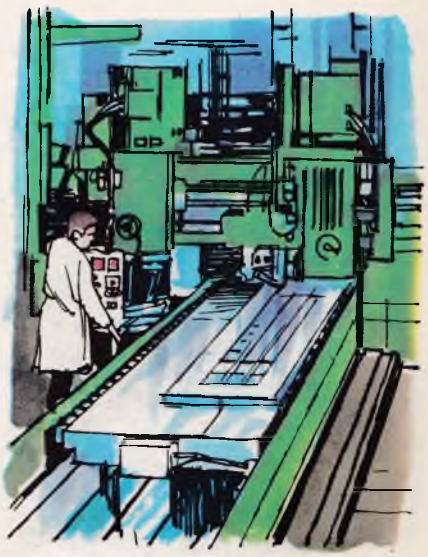
Tornacı, madenî veya plastik malzemeyi torna tezgâhında işleyerek, ihtiyaca göre, çeşitli boyutlarda ve silindir, koni ya da küre biçiminde parçalar elde eder.

Tornacı, makine endüstrisinin bellibaşlı uzmanlarından biridir. Günümüzün otomatik torna tezgâhları ne kadar güçlü ve geliştirilmiş olurlarsa olsunlar, onları kullanacak elemanlar, daima baş rolü oynarlar. Tornacı, işleyeceği âletin biçimini tâyin eder, onu meydana getirir, biler; bir yandan maden üzerine uygulayacağı basıncı ve makinesinin dönüş hızını hesaplar, bir yandan da bu basıncı ve âletin dönüşüm hareketini ayarlar. Bu işleri ya doğrudan doğruya elle kullandığı manivelalarla ya da otomatik çalışmayı sağlayan mekanizmalar aracılığıyla yapar. Tornacı, bir maden külçesini alır. Bunu, kendisine verilen planda gösterilmiş boyutlara milimi milimine uygun bir parça haline getirir. Bu meslek; ayarcı, montaj ustası, kontrolcu ve atelye şefi olma imkânlarını da sağlar.

Frezeci 435

Frezeci; bıçakları sürekli bir dönel hareketle çalışarak, dişli, pinyon ve dişli çark gibi silindirsi olmayan madenî parçaları yontan freze tezgâhını ayarlar ve yönetir.

Freze tezgâhı, modern mekaniğin bellibaşlı makinelerinden biridir. Torna tezgâhında olduğunun tersine, freze tezgâhında, imâl edilecek parçaya göre dönen ve yer değiştiren, makinenin kendisidir. Frezeci, planını aldığı parçayı gerçekleştirmek için, tezgâhını kendisi seçer ve bazan onu değiştirmek ya da hatta bir yenisini imâl etmek zorunda kalır. En modern otomatik freze tezgâhlarında çalışırken bile, frezeci, makinenin dönüş ve kesim hızlarını hesaplamak; manivelaları ve levyeleri, belirtilmiş ölçülere göre yerleştirmeden önce, freze tablasının geçme hareketlerini düzenlemek zorundadır. Frezecilerin çoğu fabrikada çalışır. Ancak, büyük bir makine sermayesine sahip bazı kalifiye frezeciler, sanayi kuruluşları için tek tek parçalar ya da küçük seriler hâlinde imalât yaparlar.

Kaynakçı 436

Kaynakçı, madenî parçaların birleştirilecek yerlerini ergiterek birbirine kaynaştırır; bu iş için bir hamlaç alevinden, bir elektrik kaynağından ya da kimyevî usullerden yararlanır.

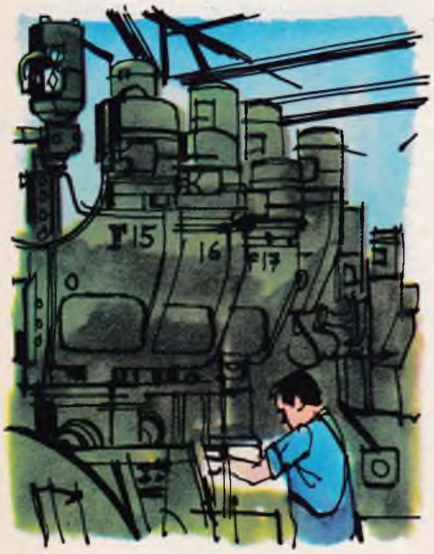
Nispeten yeni madenî parçaları birleştirme vasıtası olan kaynak, dayanıklılığı ve yeni teknikleri uyarlanabilmesi nedeniyle, gittikçe yaygınlaşan bir teknolojik yöntem durumuna gelmiştir. Elektrik hatlarını çeken işçilerin oksiasetilen hamlacı ile ya da su ve havagazı borularını döşeyenlerin elektrik ark hamlacı ile kaynak yaptıklarını sık sık görmek mümkündür. Otomobil, uçak, uzay ve petrokimya endüstrileri gibi tüketim endüstrilerinde kullanılan otomatik kaynak makinelerini çalıştırabilmek için, madenler, elektrik, kimya ve teknik işlemler üzerine derin bilgi sahibi uzmanlara ihtiyaç vardır. Bu endüstrilerde, siyah gözlüklü, usta elli kaynakçının yerini bilgili teknisyen alır.

Çizici 437

Çizici, işlenmemiş madenî levhalar üzerine işaret noktaları ve çizgileri çizer; bunlar sayesinde uzman işçi, yapacağı parçayı, öngörülen plana uygun olarak gerçekleştirir.

Ne kadar hünerli olursa olsun, hangi mükemmel araçlardan yararlanırsa yararlansın, bir madeni işleyen uzman işçinin başarısı, çizicinin kaleminden çıkan çizginin doğruluğuna ve uygunluğuna bağlıdır. Çizici; tasarı geometri, trigonometri ve teknoloji alanlarında geniş bilgilere sahip bulunmalıdır. O, mermer masasının başında, daha önceden üstübeç, aşıboyası ya da göztaşıyla kaplanmış madenî levhanın zımba, nişangeç, gönye, pergel v.b. çalışma âletleriyle itibarî birtakım noktalar, çizgiler ve işaretler çizer. Bu nokta, çizgi ve işaretler, madeni işleyecek uzman işçiye rehberlik ederler. Çizici, seri halinde çizim yapabilmek için, kendi yaptığı modellerden de faydalanır. Tekâmül kursları, çiziciye yeteneğini geliştirme, teknik ressam ya da ustabaşı olma imkânını verirler.

Takım - Tezgâhları Ayar Ustası 438

Uçağı bir pilot, fabrikadaki makineyi de bir işçi kullanır ve yönetir. Takım tezgâhları ise, kalifiye bir makine ustası tarafından ayarlanır, bakılır ve onarılır.

Bir fabrikada takım - tezgâhlarının sorumlusu, ayar ustasıdır. Ayar ustası, takım tezgâhlarının en elverişli yerini ve en rasyonel çalışma tarzını, mühendislerle işbirliği yaparak belirledikten sonra, bu makineleri, öngörülen verime uygun imalât yapacak şekilde ayarlar. Ayar ustası, takım-tezgâhlarını işçilere emanet etmeden önce ayarlar, her takımın hızını tespit eder, ilgili her işçiye çalışmasını daha verimli ve rahat hale getirecek bilgileri verir; takım - tezgâhlarının çalışmasını kontrol eder, arızaların önünü almak için çaba harcar, yedek parçalarla meşgul olur, yağlama ve bakım işlemlerini yerine getirir, güvenlik tedbirlerine uyulmasını sağlar; bir işçinin yokluğu halinde onun yapacağı işi görür. Ayar ustası, ayrıca, fabrikalarda ustabaşı ve imalât teknisyeni olabilir.

Kazancı 439

Kazancı, levha halindeki çeşitli madenleri elde yahut makinede işler; onları profile parçalar, borular ve çeşitli kaplar haline getirmek üzere birleştirir.

Hangi madeni (demir, bakır yahut alüminyum) işlerse işlesin, meydana getireceği parçanın boyutları ne olursa olsun kazancının yapacağı iki temel iş vardır: Çizim (bu iş, çok geniş tasarı geometri bilgisini gerektirir) ve dövme. İster madenin kalınlığını değiştirmeyecek olan «dövme» işlemine başvursun, ister madeni inceltecek olan «çekme» usulünü uygulasın; kazancı, işlediği madeni yönetmeli ve onun, çekici altında yer değiştirdiğini hissetmelidir. Şüphesiz, kazancının madeni kesmeyi, delmeyi, katlamayı, bükmeyi, tavlamayı, perçinlemeyi, kaynaklamayı, perdahlamayı bilmesi de lâzımdır. Kazancı, genellikle uzmanlaşmış bir işçidir. Zira, bir dev petrol tankerinin çelik iskeletini işlemek, bir bakır tencereyi işlemeye benzemez. Sınaî kuruluşların çoğunda, modern endüstrinin temeli olan bu mesleğin adamlarına ihtiyaç vardır.

Perçinci 440

Bazı kazancılar, perçinlemede uzmanlaşmışlardır. Bu, oldukça eski teknik, fazla âlete başvurmadan, iki madenî levhayı sökülmeyecek ve sızdırmayacak şekilde birleştirmeyi sağlar.

Perçin, bir başı ve bir gövdesi bulunan bir çeşit çividir. İki madenî levhayı perçinlemek için, perçin çivileri, levhaların birleşeceği yerlere açılmış deliklere çakılır, çivilerin levhalardan taşan kısımları perçin çekiciyle ezilir. Demek ki, her perçinin, iki madenî levhayı birleşmiş halde tutan iki başı vardır. Çok büyük boyutlu perçinler (gemi teknelerinin parçalarını ya da Eyfel kulesinin putrellerini birleştiren perçinlerde olduğu gibi) önce kızdırılır, sonra hava basınçlı veya su basınçlı çekiçlerle çakılıp dövülür. Perçinleme, genellikle açık havada, iskeleler üstünde, güç koşullar içinde yapılan, zahmetli bir çalışmadır. Atelyelerde, küçük çapta yapılan perçinleme işleri bile, büyük bir meslek bilincine sahip olmayı gerektirir.

Tavlama İşçisi 441

Tavlama işçisi, madenlere ve özellikle çeliğe olağanüstü bir dayanıklılık ve esneklik kazandırmak için, onları kızdırdıktan sonra birden veya yavaş yavaş, soğuk bir sıvıya daldırır.

Tavlama, prensibi basit, fakat yapılması zor bir işlemdir. Bu işlemde sonuç, madeni ısıtma derecesine, soğutma hızına ve tavlama banyosunun niteliğine (su, yağ, petrol ya da bir kimyasal eriyik) bağlıdır. Tavlanacak eşya, ısıtma derecesi akkor halindeki madenin rengine göre tâyin edilmesi gereken küçük yaylar olabileceği gibi, elektrik pirometreleri ve kaldırma cihazlarının kullanılmasına ihtiyaç gösteren, tonlarca ağırlıktaki makine aksları da olabilir. Tavlanmış madenin dayanıksızlığını gidermek için yeniden, yerine göre hızlı, yerine göre ağır ısıtma ve soğutma işlemlerine başvurulur. Modern maden endüstrisinde günden güne, termik işlemler çoğalmakta ve geniş teknik bilgi sahibi tavlama işçilerine ihtiyaç artmaktadır.

Kalıpçı 442

Kalıpçı, bir madenî eşyayı imâl etmek için, nemli kumdan yaptığı bir kalıbın içine ergimiş madeni akıtır; bu kalıbın içinde, maden, söz konusu eşyanın biçimini oyuk olarak alır.

Kalıpçılık, dökümcülüğün temel tekniğidir. Kalıpçı, imâl edeceği madenî eşyanın ağaçtan yapılmış, tabiî büyüklükteki modelini alır ve bu modelin kalıp izini, tahtadan bir kasaya yerleştirilmiş nemli kumun içinde, iki kısım halinde çıkarır. Bu kalıp izi o kadar dayanıksızdır ki, ancak bir defa kullanılabilir. Kalıp modeli, kumun içinde bir oyuk meydana getirince, kalıpçı, bunun da kalıp izini alır. Kabartma halindeki bu kalıp izine «göbek» adı verilir. Göbet, oyuk halindeki kalıbın içine yerleştirilince, boşlukları doldurur ve ergimiş madenin bu boşluklara girmesini önler. Kalıpta ayrıca, ergimiş madenin geçmesine yarayan kanallar ve gazların çıkmasını sağlayan delikler bulunur. Kalıpçılık, sadece döküm sanayiinde değil, oyuncak, heykel, biblo v.b. eşya imâl eden iş yerlerinde çalışanlar için de zahmetli ve ince bir meslektir.

Haddeci 443

Haddeleme, işlenmemiş madeni profile parçalar, raylar ve saçlar haline dönüştürür. Haddeci, soğuk ya da sıcak haddelemeyi güçlü makineler yardımıyla gerçekleştirir.

Haddeleme, ağır maden sanayiinin bir temel işlemidir. Büyük demir - çelik endüstrilerinde, en mükemmel hadde makineleri, sürekli çalışma hâlindedir. Bir Pit fırınında yeniden ısıtılmış çelik, dökme demirden yapılma ve ters yönde dönen silindir dizileri arasında gitgide ezilir; birçok devrelerden geçtikten sonra, çıkış postalarında, dönüşüm endüstrisinin istediği biçimleri almış olarak görünür. Levha hâline getirilmiş çelik, saatte 90 kilometre gibi şaşırtıcı bir hızla bobinlerin üzerine sarılır. Haddeci, silindirlerin sıcaklıklarını, hızlarını, baskılarını ve açıklıklarını ayarlar. Modern kontrol cihazları, onun zahmetli olan işini biraz hafifletir. Ama, hadde makinelerinin sürekli sarsıntısı ve uğultusu içindeki o uçsuz bucaksız koridorlarda saatlar, insana çoğu zaman pek uzun gelir.

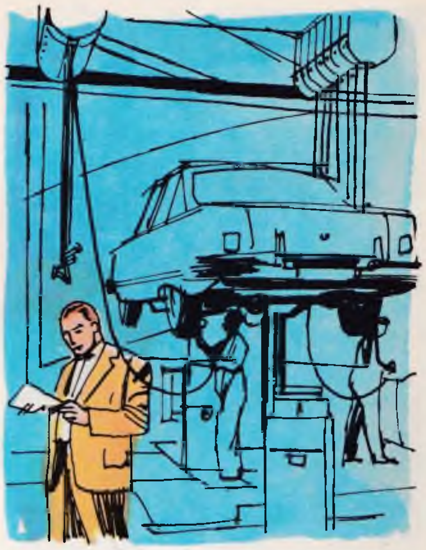

Tel Haddecisi 444

Bir maden sanayii işçisi olan tel haddecisi, maden parçalarını tel hadde tezgâhlarında, çapları gittikçe küçülen deliklerden çekerek, tel haline getirir.

Önceden haddelenmiş bir çelik, bakır ya da alüminyum levhanın tel hadde tezgâhından çekilmesi, sıcakla başlayıp soğukla biten bir işlemdir. Hadde tezgâhın çembersel merdaneleri tarafından, art arda deliklerden geçirilen maden kitlesi, kesiti yuvarlak, kare biçiminde, yassı ya da «Z» şeklinde olan tel haline gelir. Sanayide kullanılan tel hadde merdanelerinin çoğu otomatiktir. Tel haddecisi, bu merdaneleri ayarladıktan sonra, madenin ısısına, haddeden çekilen tellerin hız ve gerilimine nezaret eder; merdanelerini yağlama maddeleri, yumuşak madenî tabakalar veya fosfatla kaypaklaştırır. Modern hadde makinelerinin otomatik kontrol ve emniyet cihazlarıyla donatılmış olmasına rağmen, tel haddecisi, görevi başında dikkat kesilmek zorundadır. Bir hadde fabrikasında ustabaşılığa getirilmek, mesleki yeteneklere olduğu kadar, çalışma bilincine bağlıdır.

Garajcı 445

Garajcı; otomobil, otobüs v.b. taşıt araçlarını barındırmaya yarayan yerin işletmecisidir. O, aynı zamanda, otoların bakım ve onarım işleriyle de uğraşır.

Orta halli bir garajın işletmecisi, aynı zamanda işinin ehli bir ticaret adamı ve her marka, her model otonun bakım ve onarımını yapabilen, tecrübeli bir tamircidir. Buna karşılık büyük bir garajda, işletmeci, işini teşkilâtlandırmak ve kendisine, bekçisinden benzincisine, tamircisinden muhasebecisine kadar, namuslu, yetenekli ve sâdık çalışma arkadaşları seçmek zorundadır. Daha müteşebbis garaj işletmecileri, geceli gündüzlü çalışan bir tamir servisi kurar ya da tanınmış bir marka otomobilin satış mümessilliğini ve satış sonrası bakım ve onarım hizmetlerini üzerlerine alırlar. Garaj işletmeciliğinde kazanç büyüdükçe sorumluluk da çok ağırlaşır ve bu yükü taşıyamayan oto tamircisi - garajcının yerini büyük iş adamı alır.

Benzinci 446

Oto sahipleri ya da şoförleri, araçları için gerekli akaryakıtı, benzin istasyonlarında, pompalar yardımıyla dağıtan benzincilerden sağlarlar.

Benzin istasyonu bağımsız olabileceği gibi, bazan başka bir ticarethaneye (garaj, otel v.b.) bağlı olabilir; ama o, her şeyden önce bir servis istasyonudur. Tam teşkilâtlı bir benzin istasyonunda yüksek ya da düşük oktanlı benzin, mazot, gazyağı ve motor yağlarıyla çeşitli yedek parçalar satılır; otolar için lâstik şişirme, tamir, yıkama, yağlama servisleri yapılır. Bazı şehirlerarası benzin istasyonlarında gazete, sigara, içki, sandviç b.v. satılan büfeler bile vardır. Benzinci genellikle bir yetkili dağıtıcıdır ve büyük bir petrol şirketi hesabına çalışır. Ama bu durumda bile, bağımsızlığını bir ölçüde korur ve servisini dilediği gibi organize edebilir. Buna karşılık, şehirlerarası bir yolun ıssız bir kıyısında tek başına veya şehir içindeki gürültülü bir dört yol ağzında yaşamayı kabul etmek zorundadır.

Oto Tamircisi 447

Oto tamircisi, bir imalâtçı değildir. O, her çeşit oto cihazının bakım, ayar ve tamir işlerini yapabilen bir kalifiye işçidir.

Modern tipteki otomobillerin yapısı o kadar değişik ve karmaşıktır ki, garajlarda genellikle benzin motoruyla bir uzman, dizel motoruyla bir diğeri, elektrik tesisatıyla da bir başkası meşgul olur. Oto tamircileri çok yönlü zanaatkârlardır. Eskiden, gerçek birer makine sihirbazı olan bazı oto tamircileri, oto motorlarının arızalarını çıkardıkları sese kulak vererek ya da hassas parmaklarıyla yoklamak suretiyle bulurlardı. Bugünün oto tamircileri, arızaları, elektronik kontrol cihazlarının yardımıyla meydana çıkararak gidermekte ve kullanılmayacak haldeki parçaları yenileriyle değiştirmektedirler. Oto tamircisinin makinist olarak ustalığını gösterebilmesi için bugün de elinde pek çok fırsat vardır; ancak, teknik gelişmeler, onu durmadan yeni bilgiler edinmeye zorlamaktadır.

Karoserci 448

Karoserci, onarılacak otonun eskiliğine ve tipine göre, bazan bir araba ustası, çoğu zaman bir kazancı ve oto boyacısıdır. Gün geçtikçe de bir plastik madde uzmanı olmaktadır.

Büyük otomobil firmaları, az sayıda kalifiye karoserci kullanırlar. Karoserciler, son derece lüks arabaların ya da özel amaçlarla hazırlanan taşıt araçlarının karoserlerini tek tek veya seri hâlinde imâl eden ticarî teşebbüslerde ve özellikle garajların ya da nakliyat şirketlerinin tamir servislerinde görev alırlar. Karoserci, mesleğinin kapsamına giren birçok değişik işi yapar· O, yerine göre kaportacı, kaynakçı oto boyacısı, saraç ve aynacı olarak çalışır; perdah çekici ve örsten, hamlaç ve boya tabancasına kadar çeşitli âletleri kullanır. Garajlarda karosercinin işi çeşitli ve nispeten bağımsızdır, ama ustabaşılık mevkii oto tamircilerine ayırılmıştır. Yetenekli bir karoserci, ufak bir sermaye ile özel iş yeri de kurabilir.

Oto Boyacısı 449

Oto boyacılığı, karosercinin uzmanlaştığı alanlardan biridir. Oto boyacısı, büyük otomobil firmalarının atelyelerinde ya da bir karoser imâlatçı ve tamircisinin atelyesinde çalışır.

Oto boyacısının işi epey zahmetlidir. Boyacı, boyayacağı yüzeyi hazırlamak zorundadır; bu amaçla pasları kazır, koruyucu verniği sürer, düz ve pürüzsüz bir satıh elde etmek için süngertaşıyla parlatır. Oto boyacılığı, özellikle onarım safhasında dikkat ve titizlik ister. Bunun için, kuruduğu zaman otonun bütününün renk tonuna tıpatıp uyacak boyayı seçmesini bilmek, sonra bu boyayı muntazam tabakalar halinde, leke ve kusur bırakmayacak tarzda vurmak lâzımdır. Bu, üstelik teklikeli bir çalışmadır. Otomobil fabrikalarında, boya servisinin işçileri, bütün gün boya sisi içinde çalıştıklarından, bir koruyucu maske takmak ve son derece sıkı ve lüzumlu güvenlik ve sağlık tedbirlerine uymak mecburiyetindedirler.

Oto Elektrik Tesisatçısı 450

Bir otomobildeki ârızaların yerini belirtmesi ve elektrik üreten ya da elektrikle çalışan cihazları tamir etmesi için, genellikle bir oto elektrik tesisatçısına başvurulur.

Modern otomobillerde elektrik tesisatı, baş rolü oynar. Bu göze görünmez düzen, otoyu çalıştırır, kontrol eder ve ışık sağlar. Onun rengârenk telleri, otomobilin her yanını ağ gibi kaplamıştır. Bir otonun ateşleme, işletme ve aydınlatma tesisatlarının şeması o kadar karmaşık görünür ki, onlarda meydana gelen ârızaları bulmak, gerekli düzenleme ve onarımları yapmak, ancak çok tecrübeli ve yetenekli işçilerin elinden gelebilecek iştir. Bu teknisyenler, araştırma ve kontrol cihazlarını kullanmayı, kadranların tespit ettiği bilgileri yorumlamayı bilirler. Oto elektrik tesisatçılığı, oto tamirciliğinden farklı nitelikler ister; oto elektrikçiliği, tamircilikten daha az yorucu olmakla birlikte, ondan daha fazla bilgiye ihtiyaç gösterir. Kalifiye oto elektrikçileri, çok aranan, fakat seyrek bulunan zanaatkârlardır.

Asansör Memuru 451

Asansör memuru: büyük binaların, fabrikaların ya da antrepoların katları arasında insan ve yük taşıyan bir asansörün çalışmasını temin ve idare eder.

Konut olarak kullanılan yapılardaki asansörler, asansöre binenler tarafından, çalıştırma araçları vasıtasıyla idare edilirler. Ama, büyük mağazalar, oteller ve iş hanlarındaki asansörleri genellikle bir asansör memuru yönetir. Asansör memuru, asansörün gereksiz ya da yanlış kullanılmasına, haddinden fazla yüklenmesine meydan vermez; onun düzenli çalışmasını sağlar. Asansörün ârızalanması halinde hemen müdahale eder ve paniği önler. O, aynı zamanda rehberlik görevini de yapar, büyük mağazalarda reyonların bulunduğu katları, iş yerlerinde veya resmî dairelerde büroların yerlerini ilgililere tarif eder. Bir büyük ticarî kuruluşta, tezgâhtar yetiştirebilmek üzere alınan çıraklara, o kuruluşa ayak uydurabilmelerini sağlamak için ilk iş olarak asansör memurluğu verilir. Bu, halkla ilişkilerden hoşlananlar için zevkli bir görevdir.

Vinç Operatörü 452

Vinç operatörü, şantiyelerde veya limanlarda, ağır eşya ve malzemeyi aktarmaya yarayan kaldırma düzenlerini çalıştırıp kullanan işçidir.

İster upuzun dikmeleri inşaat şantiyelerinin üstünde yer değiştiren yüksek madenî kaldırma makinelerini çalıştırsın, ister raylar veya tırtıl şeritler üzerinde gidip gelen güçlü aktarma makinelerini işletsin, vinç operatörünün iki ana görevi vardır: Önce makinesini işin yapılacağı yere sevk etmek ve yerleştirmek, sonra bununla çok ağır yükleri kaldırıp aktarmak. Operatör, bu yükleri kaldırıp sağa sola, aşağı yukarı aktarabilmek için, en az altı kumanda kolunu kullanır. Bu, pek kolay gibi görünürse de, nâzik ve tehlikeli bir iştir. Vinç operatörü, engelleri hesaplamak, ağırlıkları değerlendirmek, yüklerin dengesini kararlamak ve yapacağı manevraları planlamak zorundadır. Onun yapacağı bir hatâ, hem kendisi, hem iş arkadaşları için vahim sonuçlar doğurabilir. Bu tehlikelere, makinenin yıpranmasını ve rüzgârın cilvelerini de ekleyebiliriz.

Buldozer Operatörü 453

Şantiyelerde, imar ve inşaat işlerinde kullanılan muazzam araçları sevk ve idare eden operatörlerin, tesviye çalışmaları hakkında büyük tecrübe sahibi olmaları gerekir.

Buldozeri sevk ve idare eden operatör, her şeyden önce bir toprak tesviyecisidir. Teknik gelişmeler, buldozer operatörünü, daha güçlü, daha usta, daha hızlı yapan âletlerle donatmıştır. Buldozer operatörü üç tip buldozeri (dik buldozer, eğik buldozer, yatık buldozer) de sevk ve idare etmede uzmanlaşır; bu makinelerin bütün sırlarını öğrenir, bakımını yapabilir; büyük bir dikkat ve maharetle kullandığı aracının tüm gücünden yararlanır. Kazandığı tecrübe sâyesinde, makinesine iyice alışır; beklenmedik zorluklarla karşılaşınca ihtiyat tedbirlerini alır ve sorumluluğunu yüklenir. Bütün imar ve inşaat işçileri gibi o da zaman zaman, kötü hava şartları içinde ve devamlı şekilde yer değiştirerek çalışır. Ama, gerek tecrübesi, gerek kollektif çalışma ve organizasyon bilinci, onun, görev aldığı şantiyede ekip şefi tayin edilmesini sağlar.

Ağır Vasıta Şoförü 454

Ağır vasıta şoförü (uzun yol şoförü de denir), uzun yollarda, ağırlığı 3,5 tonu geçen yük ve malzeme taşımaya mahsus ağır vasıtaları kullanır.

Olağanüstü büyüklükte bir aracı kullanabilme yeteneğine ve serbest çalışma imkânının kendilerine sağladığı itibar, ağır vasıta şoförlerini, şoförlük mesleğinin yıldızları durumuna getirmiştir. Ağır vasıta şoförlüğü yapabilmek için, ağır vasıta şoförlerine mahsus ehliyeti almak şarttır. Bu ehliyeti almak için de gerek sağlık muayenelerini, gerek ağır vasıta ehliyet imtihanlarını (trafik-motor bilgisi, direksiyon) kazanmak lâzımdır. Ağır vasıta şoförlüğü ağır meslektir. Güzel bir bahar sabahı, bir ağır vasıtanın direksiyonu başında yola koyulmak, zevkli olabilir. Ama kışın, yağmurkar altında, gece-gündüz demeden araç kullanmak zor iştir. Ayrıca, aracı yüklemek, bu yük ne kadar nâzik ve tehlikeli olursa olsun, onu öngörülen zamanda, selâmetle yerine ulaştırmak lâzımdır. Bunun için de itidal ve ihtiyat şarttır.

Şaryo Şoförü 455

Geniş alanlar kaplayan büyük kuruluşların antrepolarında, şaryo şoförleri, yükleri elektrikli ya da motorlu, kaldırıcı şaryolar yardımıyla taşırlar.

Yükleri taşımakta kullanılan şaryolar, âdeta büyük çocuklar için yapılmış oyuncaklara benzerler. Bu araçlar, egzoz v.b. gibi zararlı gazlar çıkarmadan, sessizce dolaşırlar. Çekici şaryolar, garlarda olduğu gibi, birbirine kafile halinde bağlanmış bagaj taşıma arabalarını çekerler. Bazı şaryoların önünde, paletle taşıma ve istiflemeyi mümkün kılan bir sistem vardır. Palet, yükleri alan, ağaçtan yapılma bir şasidir. Şaryonun iki taşıma kolu, bu şasinin altında ileri geri hareket eder. Bir kremayer de, yükleri metrelerce yukarı kaldırır. Şaryo şoförü, aracı kullanma alışkanlığını çabuk elde eder. Ancak, şoförün görevi bu kadarla kalmaz. O, malları metotlu bir düzene göre yerleştirir, çoğu zaman ambarcılık görevini yaparak, malların hesabını tutar ve stokların durumu hakkında ilgililere bilgi verir.

Traktör Sürücüsü 456

Traktör sürücüsü, bir motorlu araçla çekilen bütün tarım âletlerini kullanmayı, onların bakım ve onarımını yapmayı bilen bir uzmandır.

Geçen yüzyıldaki yük arabacısının yerini alan traktör sürücüsü, çiftlik işlerini çekip çevirir, çeşitli tipten traktörlerin sürücülüğünü yapar ve ayrıca, traktörle çektiği veya çalıştırdığı tarım araçlarından, toprağın niteliğine, iklim şartlarına ve yetiştirilen ürüne göre yararlanmayı bilir. Traktör sürücüsü, bundan başka, toprağın hangi derinlikte sürüleceğini, ne miktar tohum ekileceğini hesaplar, hasat zamanlarını tâyin eder. Bu ziraat teknisyeni, makinelerinin en iyi şekilde çalışması için, faaliyet zamanları dışında onları korur, gerekli bakım ve onarımı yapar, sık sık meydana gelen ârızaları gidermek için lüzumlu araç ve gereçleri, yedek parçaları temin eder. Örnek bir tarım işçisinin aynı zamanda bir traktör sürücüsü olması beklenir.

Moda Stilisti 457

Moda stilisti, konfeksiyon yapımcılarına tavsiyelerde bulunup yol göstererek, onların, mevsimlik satışlarda mümkün olabilecek en büyük başarıyı sağlamalarına yardım eder.

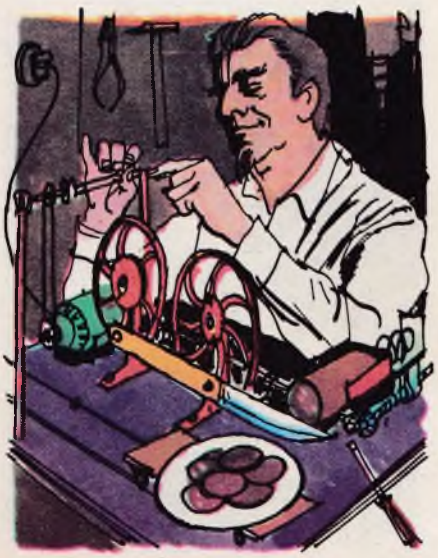
Modelcilikle karıştırılmaması gereken bu yeni meslek, özellikle kadınlar için elverişlidir. Yeni bir mamulü piyasaya sürmeden önce, modaevi veya konfeksiyon mağazaları sahipleri, kendi işletmelerine bağlı olarak ya da serbest çalışan, tanınmış moda stilistlerine danışırlar. Moda stilistleri, piyasaya sürülecek malların biçimini, kompozisyonunu ve renklerini tayin eder ve bunların, estetik özellikleri ve zariflikleriyle, mümkün olduğu kadar büyük bir müşteri topluluğu tarafından tutulmasına katkıda bulunurlar. Konfeksiyoncu, moda stilistinin tavsiyelerine uyarak, bugünün, hattâ yarının zevkine en iyi gidecek biçimleri gerçekleştirmek suretiyle, büyük terzileri ve giyim aksesuarları (çanta, kemer, ayakkabı, çorap, mücevherat...) yapımcılarının icat ettiklerinden çok daha ticarî bir moda yaratır.

Model Ressamı 458

Model ressamı (ya da İngilizce adıyla **desinger**), bütün imalât tekniği imkânlarını bilen ve bunlardan yararlanıp, faydalı nesnelere yeni, güzel ve değişik biçimler veren moda yaratıcısıdır.

Model ressamını moda stilisti veya modelciyle karıştırmamak gerekir. Model ressamı, her şeyden önce bir endüstriyel estetik uzmanıdır. O, imalât tekniğinin bütün imkânlarını ve en gelenekselinden en yenisine kadar, bütün imalât hammeddelerini bilen bir kimse olarak, istihsalin bütün safhalarında, yapım sürecine katılır. Aşağı yukarı her alanda (mobilye, aydınlatma sistemleri, büro malzemesi, pratik âletler, ev eşyası, otomobil aksesuarları...) gerçek bir yaratıcı olan model ressamı, seri imalâtı daha estetik ve daha yararlı duruma getirmeye imkân sağlayacak biçim, renk ve malzemeyi keşfeder. Yarattığı eşyanın yeniliğiyle müşterilerin ilgisini çekerek, onlarda bu eşyaya sahip olma arzusunu uyandırır.

Mucit 459

Mucitlik, meslek olarak günümüzde epey gerilemiştir. Zira bu meslek, büyük işletmelere ait araştırma bürolarının çalışmaları içinde, farklı ve daha sistemli bir biçim kazanmıştır.

Günümüzde hâlâ, her türlü işe ilgi duyan, elinden her çeşit iş gelen ve insanların hayatını kolaylaştırma çarelerini arayan küçük mucitler mevcuttur. Mucitler, keşiflerinin mülkiyetini garanti etmek için, «ihtira beratı» denilen bir belge alırlar. Devlet tarafından verilen bu belge, mucide, bulduğu şeyden bir süre yalnız kendisinin yararlanmasını temin eder. İhtira beratını alan mucit, buluşunu değerlendirmek için fabrikatörlere ve sanayicilere başvurur. Ancak, günümüzün büyük işletmeleri, sermayelerinin bir kısmını araştırma faaliyetine ayırmakta ve araştırma bürolarında, ücretli mucit - teknisyenler çalıştırmaktadırlar. Bazı ülkeler, metotlu bir şekilde çalışan bilimsel araştırma merkezleri kurmuşlardır. Yeni tekniklerin bulunup uygulanması için çaba harcayan bu merkezlerin çalışmaları, herkesin istifadesine açıktır.

Plastik Madde Teknisyeni 460

Plastik madde sanayii o kadar yenidir ki, bu alanını uzmanları hâlâ kesinlikle tâyin edilmiş değildir. Bu teknisyenler çok yönlü olmalı ve yeni yapımlara ayak uydurmalıdır.

Plastik maddelerin sayısı çok fazla, kullanılma alanı çok çeşitlidir. Bu maddeler, makine dişlisinden tenezzüh gemisine, çocuk oyuncağından tekstile kadar çeşitli araç ve gereçlerin yapımına yararlar. Plastik maddeler teknisyeni hem kimya, hem matematik, hem mekanik bilgilerine sahip bulunmalı, dönüşüm usullerinde tecrübeli olmalı; kalıp yapmak için sıcaklıktan, biçim vermek için basınçtan, tornadan çekmek için âletlerden yararlanmayı bilmelidir. Özellikle yaratıcı hayal gücüne sahip bulunduğunu göstermeli ve yeniliklere süratle ayak uydurabilmelidir. Plastik maddeler yapımında gelecek, müteşebbis olanlara açıktır. Orijinal, görülmemiş, dolayısıyla rakipsiz bir imalât, büyük bir ticarî teşebbüsün hareket noktası olabilir.

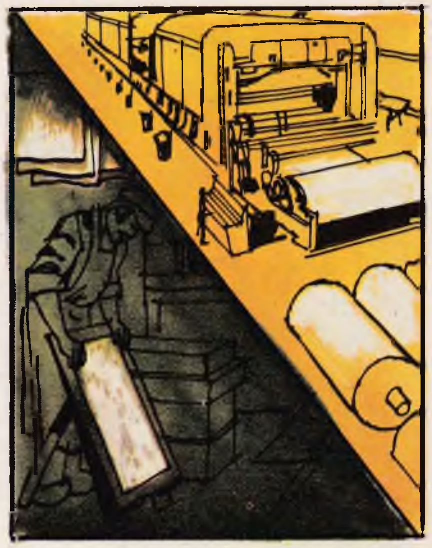

Kauçuk Teknisyeni 461

Kauçuk teknisyenleri, laboratuvar ya da imalât çalışmalarına katılırlar; hammaddelerin kontrolünden otomatik makinelerin çalıştırılmasına kadar çeşitli alanlarda uzmanlaşırlar.

Kauçuk endüstrisinde çalışanların sayısı oldukça kabarıktır ve günden güne artmaktadır. Bunlar arasında teknisyenlerin oranı epey yüksektir. Ne var ki, kauçuk endüstrisi birkaç merkezde toplanıp kalmıştır; dolayısıyla bu merkezler dışında kauçuk teknisyenlerinin iş bulması zordur. Kauçuk teknisyeninin çalışması, fizik ya da kimya ile yakından ilgilidir. Teknisyen, tabiî ya da sentetik kauçuğa çeşitli boyalardan başka, ona, çok değişik iklimlerde kullanılma imkânı sağlayacak, sertlik, dayanıklılık ve elâstikilik gibi nitelikleri veren maddeler katar. Öbür yandan, otomobil lâstiği, boru, ayakkabı ve elbise gibi her çeşit araç ve gerecin yapımında başvurulan, kalıba dökme ve biçim verme işlemlerini yerine getirmek üzere sıcaklık ve basınçtan yararlanır.

Kâğıt Teknisyeni 462

Kâğıt imalât tekniği günden güne gelişmekte ve buna paralel olarak, bu alanda uzman ve teknisyenlere ihtiyaç, gün geçtikce çoğalmaktadır.

Kâğıt sanayii sürekli bir gelişme göstermekte ve çeşitli bölgelere yayılıp dağılmaktadır. Bu bakımdan kâğıt teknisyeni, kendisine uygun işi, istediği yerde kolaylıkla sağlayabilir. Kâğıt imalâtında - bu imalât mekanik yoldan yapılsa bile - kâğıdın ham maddesini teşkil eden odun hamuru, birçok kimyasal işleme tâbi tutulduğundan, bu imalât sektöründe görev alan kimyacıların sayısı epey kabarıktır. Kâğıt imalâtı bugün muazzam makinelerle gerçekleştirilmektedir. Bazıları geceli gündüzlü çalışan bu makineler, 7 m enindeki gazete kâğıdını saatte 50 km gibi başdöndürücü bir hızla imâl ederler. Bu makineleri çalıştıran teknisyenler, mekanik sorunları ve hangi tür kâğıdın (sigara kâğıdı, süzgeç kâğıdı, kraft kâğıdı, karton, selofan kâğıdı ya da özel kâğıtlar) nasıl imal edileceği hakkında bilgi sahibidirler.

Metot Uzmanı 463

Metot uzmanı, kendi ihtisasına giren çeşitli imalât metotları hakkında bilgi ve tecrübe sahibi bir teknisyen olup öngörülen bir üretimin metodunu hazırlar.

İnceleme bürosu, istihsal edilecek bir ürünü tayin ettiği zaman, metot bürosu da bu ürünün meydana getirilmesiyle ilgili incelemelerde bulunur. Bunu yaparken, iş kurumunun elinde bulunan veya edinmesinde fayda gördüğü üretim araçlarını göz önünde tutar. Metot bürosunun uzmanları, üretimde başvurulacak usulleri ve her işlem için gerekli zamanı ayrıntılarıyla gösteren temel dokümanları hazırlar: en elverişli ham maddeleri, araç ve gereçlerde yapılacak değişiklikleri ve her iş postası için lüzumlu işçilerin kronolojisini ve niteliklerini önerir. Bu teknisyenler en kısa zamanda, en ucuz maliyetle ve mümkün olan en az zahmetle, en iyi sonucun elde edilmesini sağlamaya çalışırlar. Kendi hazırladıkları metodu ve bunun pratik metotlarını tahlil eder: gerekli değişiklikleri ve düzenlemeleri önerirler.

Planlama Uzmanı 464

Planlama uzmanı, bir işin gerçekleştirilmesi için gerekli bütün işlemlerin ayrıntılı kronolojisini hazırladıktan sonra, o işin öngörülen zaman içinde yapılmasını kontrol eder ve sağlar.

Planlama uzmanı, inceleme bürosu ve metot uzmanı ile işbirliği yaparak çalışır. Onlardan sağladığı bilgilere göre, her servisin çalışma programını ayrıntılı bir şekilde tâyin eder ve bir genel plan hazırlar. Bu genel plan, iş kurumu içinde bütün yapım işlemlerinin yürütülmesi ve sürekli olarak personel ve malzeme sağlanması gibi konuları düzenler. Planlama uzmanı, her sipariş için rakamlara dayanan bir program hazırlar ve bunun gerçekleştirilmesine nezaret eder. Bir gecikme veya malın öngörülen tarihlerde tesliminin ortaya zorluklar çıkarması halinde müdahalede bulunur. Planlama uzmanı, programını genellikle renkli fişler veya resimli - grafikli tablolar şeklinde düzenler; bunlar sayesinde kısa zamanda kolay anlaşılır bilgiler edinmek mümkün olur. Planlama uzmanlarının en seçkinleri, elektronik hesap makinelerinden yararlanırlar.

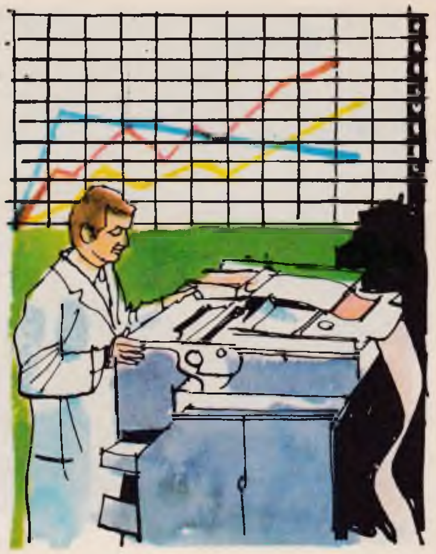
Kronometreci - Analizci 465

Kronometreci - analizci, bir imalâtı inceler, onu basit işlemlere ayrıştırır ve her işlem için bir işçiye ve makinesine, gerekli zamanı ve malzemeyi kaydeder.

Bir metot uzmanı olarak, kronometreci - analizcinin görevi çok nâziktir. Kronometreci-analizci, en yüksek verimi elde etmek için çaba harcarsa da, onun bu çabası işçinin zararına değildir; yâni işçinin sağlığını tehlikeye atmak pahasına onu hızlı çalışmak zorunda bırakmaz. İşçiye, özellikle çalışmasını kolaylaştıracak, daha basit ve daha etkili hareketleri gösterir. Bunu yaparken, kalifiye işçiyi incelemekle kalmaz; çünkü, artan yorgunlukların, gürültünün ve hava kirlenmesinin gün sonunda herkesin verimini azalttığını bilmektedir. Kronometreci - analizci, kayıt yapan bir robot değil; hassas, tecrübeli ve makul bir insandır. Rasyonel ve tutarlı bir program düzenlemek, çeşitli postalarda işin süresini dengelemek ve verimsiz, ölü zamanları ortadan kaldırmak için gerekli zamanı ölçen bir uzmandır.

İstatistikçi 466

İştatistikçi; ekonomik, demografik ya da sosyal olayların evrimini incelemek için bir milletin veya iş kurumunun çeşitli kademelerinde sayılara dayanan bilgiler toplar.

Gerek büyük resmî dairelerin, gerek büyük ticarî ve sınaî kuruluşların birer istatistik servisi vardır. Devletlerin birçoğunda bulunan bir istatistik ve ekonomik araştırmalar enstitüsü, millî istatistikleri toplar, düzene koyar ve yayımlar. Yeni istatistik metotlarını inceler ve istatistıkçiler yetiştirir. Bu işler için mühendisten teknisyene, matematikçiden soruşturmacıya kadar birçok elemanın bulunduğu bir personeli görevlendirir. İstatistikçi rakamları bilimsel bir metotla kaydeder, bu arada rakamları dengeler, yorumlar ve ihtimaller hesabına başvurarak, gelecek için izdüşümler düzenler. İstatistikçi bundan başka sayımlardan yararlanır, anketler ve kamuoyu yoklamaları yapar. Bunlardan yararlanarak, hükümetler planlarını hazırlayabilir, sanayiciler ise pazar araştırmaları sâyesinde imalâtlarına yön verirler.

Aktüer 467

Meslekten matematikçi ve ihtimalî hesap mütehassısı olan aktüer, sigorta ve amortisman konusunda malî tahminlerde bulunmak üzere istatistik verilerinden yararlanır.

Aktüer, genellikle bankaların, sigorta şirketlerinin idare ve maliye servislerinde çalışır. O, bilançoları yapan bir muhasebeci değildir; buna karşılık, bir malî muamelenin mümkün sonuçlarını, riskleri de göz önünde tutarak, kesinlikle tespit eden bir hesap uzmanıdır. Onun görüşlerinin isabetli olup olmaması, yaptığı hesapların doğru çıkıp çıkmaması, çalıştığı müessesenin kâr etmesine veya açık vermesine yol açar. Sigorta muamelelerinde primlerin miktarını - istatistiklere bakarak veya birbirinden farklı sosyal ve meslekî kategorilerde hayat süresini göz önüne alarak - tespit eden odur. Bankalarda ve sigorta şirketlerinde, yönetici kadrolar, genellikle tahmin tecrübesi olan aktüerler arasında seçilen elemanlarla kurulur.

Anketçi 468

İstatistikler kamuoyu yoklamasıyla yapılacağı zaman, anketçi, danışılacak kimselerin evlerine gider ve onlara, inceleme yapılan konuyla ilgili sorular yöneltir.

Anketler bir yönetmeliğe ve bir kontrola tâbidir. Sondaj ya da halkoyu yoklaması şeklinde yapılacak anketlerde, anketçi, kendilerine soru yöneltilmek üzere başvurulabilecek kimselerin hepsinin adlarını tespit eder. Böyle yapılan anket, «tam anket» sayılır. Anket, ona katılacakların bir kısmını kapsıyorsa «kısmî anket» olur. Kısmî ankette, anketçi, soru yöneltebileceği kimseleri dilediği gibi seçmek olanağına sahiptir. Anketçi, sorularına kesin, açık ve eksiksiz cevap alabilmelidir. Onun böyle cevaplar alabilmesi, karşısındakine verdiği izahatın kolay anlaşılır olmasına ve sorularıyla muhatabının ilgisini çekebilmesine bağlıdır. Her ne durumda olursa olsun, anketçi, soru yönelttiği kimselerin gizli kalmasını istedikleri yönlerine saygı duymalıdır. Anketçilik, özellikle üniversite öğrencileri için elverişli, bir geçici görevdir. Ançak, devamlı anket yapan sektörler, sürekli anketçilik görevi verebilirler.

Elektrik Tesisatçısı 469

Elektrik tesisatçısı, yapıların içine ya da dışına elektrik tesisatını döşer; elektrikli aydınlatma, ısıtma ve haberleşme tertibatının montaj ve onarımını yapar.

Elektrik montajcısı, umumî elektrik şebekesinin hatlarını döşer. Elektrik tesisatçısı ise, elektrik abonelerinin özel elektrik tesisatını gerçekleştirir: Kendisine verilen plan ve şemalara göre, elektrik kablolarını ve kordonlarını yerleştirir, bunların geçeceği delikleri ve yuvaları açar. Sonra elektrik anahtarlarının, akım prizlerinin ve sigortaların montajını yapar. Genellikle küçük bir ekiple çalışır. Tesisatın konumu, onun bazan yerde, bazan da merdivenlere tırmanarak, rahatsız bir pozisyonda çalışmasını gerektirir. Mesleğinde başarılı elektrik tesisatçıları için açılan kurslar, onlara, elektrik ustası ve teknisyeni olarak yetişme imkânını sağlar. Elektrik tesisatçıları adlarına bir iş yeri açar ve elektrikli cihazlar da satabilirler.

Elektrikli Makineler Ustası 470

Elektrikli makineler ustası, elektrikle çalışan cihazları imâl eder ve bu cihazların döşenmesi, bakımı ve onarımı gibi işlerle uğraşır.

Elektrikli makineler ustası, bir mekanikçi olarak, elektrikli makinelerin makine kısımlarının planını çizer, onların imâl, montaj ve ayarıyla meşgul olur; bir elektrikçi olarak da tesisat şemalarına göre, elektrik kablolarının ve borularının montajını, kaynak ve bağlantı işlerini yapar. Demir - çelik ve maden sanayiinde olduğu kadar, enerji dönüşüm endüstrisinde de elektrikli makinelerin yerleştirilmesi, bakımı ve çabuk onarılması gibi işleri yapacak elektrik ustalarına mutlaka ihtiyaç vardır. Bu ustalar, oldukça bağımsız çalışır ve yüksek ücret alırlar. Bu mesleğin iş alanı son derece geniştir: İrili ufaklı endüstri ve tarım işletmelerinde bulunan elektrikli makinelerin bakım ve onarımını, köylerde ve kentlerde kullanılan sayısız elektrikli ev âletlerinin tamirini hep elektrikli makine ustaları yapar.

Elektronik Uzmanı 471

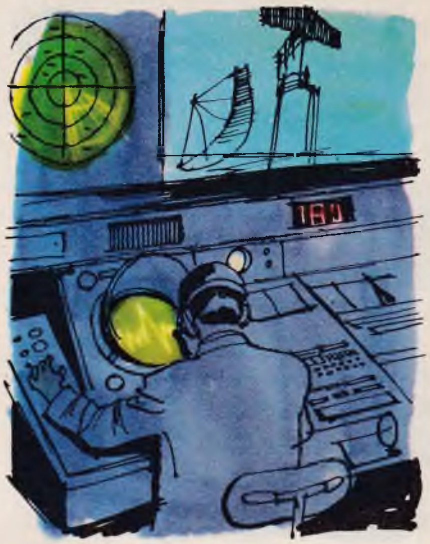
Elektronik uzmanı; radyo, televizyon gibi halkın kullandığı ya da radar, ordinatör gibi uzmanların yararlandığı cihazları donatan elektronik lambaları yapar, ayarlar ve onarırlar.

Elektronik o kadar hızlı ve sürekli bir gelişme göstermektedir ki, işçi seviyesinde bile, kazanılmış bilgilerin gözden geçirilmesi, bu bilgilere yenilerinin eklenmesi gerekmektedir. Vakum lambalarının yerini transistorlar, sonra tamamlanmış devreler ve magnetik halkalar almıştır. Fabrikada çalışan elektronik işçisi genellikle uzmandır. Aydınlık, sıhhî ve rahat atelyelerde çalışır. Kadın elektronik uzmanları, bu atelyelerde, en fazla dikkat isteyen işleri mikroskop altında gerçekleştirirler. Tamir işlerinde uzmanlaşmış elektronikçi daha serbest çalışır; ancak onun, mesleğinde derin bilgi ve büyük tecrübe sahibi olması lâzımdır. Elektronik alanında kalifiye personel ihtiyacı durmadan artmaktadır. En çalışkan elektronikçiler, yönetici olarak görev alabilmekte veya kendi hesabına çalışıp tamircilik ya da küçük seri imâlât yapmaktadır.

Radar Uzmanı 472

Elektronik alanında çok geniş bilgilere ve büyük bir tecrübeye sahip olan radar uzmanının görevi, radar cihazlarını çalıştırmak, onların bakımını ve onarımını yapmaktır.

Bir anten tarafından yayımlanan çok kısa radyo dalgaları demeti, bir engele çarptıktan sonra yansır. Yansıyan bu dalgacıklar, bir alıcı ekran tarafından zaptedilince, o ekranda, söz konusu engelin görüntüsü, konumu ve uzaklığı ortaya çıkar. Radar uzmanı, radyo dalgacıkları demetini yönetir, onların yansımalarını zapteder, alıcı ekran beliren görüntüyü yorumlar. Radar, bir valize sığabilecek küçüklükte bir cihaz olabileceği gibi, dev yapıları kaplayan bir istasyon da olabilir. Bir uçağın içine, bir geminin üzerine, bir dağın tepesine ya da şehrin merkezine kurulan bir radar, insanları ve onların maddî varlıklarını güven altına alacak, son derece önemli bir görevi yerine getirir. Bu bakımdan radar uzmanı, ister güç durumda bulunan bir uçakta olsun, ister bir hava limanının kontrol kulesinde olsun, çabuk ve iyi anlamalıdır.

Projeksiyoncu 473

Projeksiyoncu ya da gösterimci, bir profesyonel sinema işçisidir. Sinema salonlarında gösterilen sessiz ya da sesli, siyah - beyaz ya da renkli filimleri göstermeye yarayan cihazları çalıştırır.

Sinema salonlarında kullanılan projeksiyon cihazları çok gelişmistir. Bu cihazların çalışma ve bakımını sağlaması, bozuldukları zaman onarımını çabucak yapabilmesi için, projeksiyoncunun elektrik ve makine konusunda sağlam bilgi sahibi olması gerekir. Her yeni programdan önce, projeksiyoncu, denemeler yapar, gösterinin süresini kronometre ile ölçer, filimlerin kalitesini, bobinlerin sayısını ve sırasını kontrol eder. Gösteri sırasında da görüntü çerçevesine; görüntünün, rengin, sesin kalitesine ve seansların öngörülen zamanlarda başlayıp bitmesine dikkat eder. Modern filimler, projeksiyoncunun çalıştığı makine dairesinde, bir zamanlar çok korkulan yangın tehlikesini ortadan kaldırmışlardır. Ancak, makine dairesi, iyi hava almayan ve pek fazla ısınan daracık bir kabin olduğundan, burada uzun süre kalmak bazan zahmetlidir.

Işıkçı 474

Sınaî, ticarî kuruluşların, okulların, spor tesislerinin ve yolların aydınlatılmasında, gerekli ışık kalitesini ve miktarını tayin etmesi için bir ışıkçıya başvurulur.

Aydınlatmada elektrikten yararlanılması, ışığın ihtiyaca uygun bir dozda kullanılmasına imkân vermektedir. Işıkçı bir teknisyendir. Bir aydınlatma işinde gerekli ışık miktarını hesaplar, o işte kullanılacak cihazların niteliğini ve ne şekilde yerleştirileceğini tâyin eder. Onun sâyesinde, bir kalem sapının gölgesi, yazı yazılan sayfaya düşmez; geceleri, en güzel tarihî yapılar ve anıtlar, bembeyaz görüntüleriyle meydana çıkar, sokaklar binlerce ışıkla bezenir. Işık teknisyeni, mağazalarda, müşterinin ilgisini çekecek, fakat onu rahatsız etmeyecek kadar ölçülü, zevke uygun bir ışık düzeni yaratır. Düne kadar değeri bilinmeyen ışıkçı, bugün bir «ses ve ışık» mimarı olarak, geleceği parlak bir mesleğin adamıdır.

Konseptör 475

Konseptör, bir müessesenin çeşitli ihtiyaçları hakkında bilgi aldıktan sonra, hangi ordinatörün, hangi sistemlerin ve hangi işlemlerin o müesseseye yararlı olacağını tayin eder.

Konseptörle konseptör-mimarı karıştırmamak lâzımdır. Konseptör-mimar, «hardware» ordinatörlerinin devrelerini ve mekanizmalarının tasarlar. Konseptör ise «software» ordinatörlerini kullananan personele dahil olup bir ordinatörünü yenilemek veya kullanmak isteyen müessesenin baş danışmanıdır. Şu halde konseptör, elektronik beyin denilen cihazları yapan firmaya veya bunları satan teşkilâta bağlı olabileceği gibi, bir enformatik (bilgi-işlem) servisinde ya da bu cihazları kullanan bir müessesede de çalışabilir. Bu ordinatör uzmanı, enformatik malzemesini ve sistemlerini çok iyi bilmeli, modern yönetim metotları konusunda tecrübeli olmalı ve geniş bir matematik bilgisine sahip bulunmalıdır. Bu alanlarda yeni bilgiler edinebilmek için sürekli olarak çaba harcamalıdır.

Bilgi - İşlem Analizcisi 476

Analizci, bir müessesedeki servislerin çalışmalarını inceler; bunları basit, fakat çok sayıda işlemlere ayrıştırır. Bir ordinatör bu işlemleri öngörülen mantık düzenine sokar.

Analizcinin görevleri, elektronik hesap makinelerinin ve bilgi-işlem metotlarının durmadan ilerlemesi nedeniyle sürekli bir gelişim içindedir. Eskiden bir idarenin yardımcısı durumunda olan ordinatörler, şimdi bir fabrikayı yönetecek ya da bir bilimsel araştırmayı yürütecek düzeye erişmişlerdir. Analizi yapılacak alanlar günden güne genişlemekte ve çoğalmaktadır. Bu alanlar artık ödeme, faturalama, stoklama ve istatistikten ibaret değildir. Analizci, menfaat sahibinin ihtiyaçlarını olduğu kadar, makinenin imkânlarını bilmeli, bunlarla takvim ve mevcut personel arasında bir uyum sağlamalıdır. Analizci, işlemler dizisi içinde, görevi kendisininkinden önce gelen konseptöre ya da görevi kendisininkinden sonra gelen programcıya yakın bir çalışma alanında uzmanlaşabilir. O, «geleceğin adamı»dır.

Bilgi - İşlem Programcısı 477

Programcı, analizcinin verdiği bilgileri şifreli bir dile çevirerek ordinatöre bildirir, ordinatör de bunları yorumlar ve yaptığı işlemlerin sonucunu açıklar.

Küçük anonslarıyla bir takdimciyi andıran programcının sevimli, ilgi çekici ve orta seviyede öğrenim yapmış olanlara göre bol kazançlı bir işi vardır. Programcı, elektronik hesap makinelerine kendi dilleriyle ve çoğunlukla delikli kartlar aracılığıyla seslenir. Kartlardaki delikler, rakamları ve harfleri temsil ederler. Bir ordinatörün hâfızasına sokulan her işlem şifrelenmiş olup bir harfler ve rakamlar kombinezonunun yerini tutar. Meselâ «O 1» bir toplamayı belirtir. Programcının görevi bu şifreleri tasarlamak ya da analizinin yapılmasını istediği işlemlerden her birinin şifresini, bir düzen içinde belirtmektir. «Cobol», «fortan» ya da «P 1 I» gibi kısaltılmış şifreler, onun işini kolaylaştırırlar. Programcı, bu kısa çözümlemelerden sonra düzeltme işlemlerine geçer.

Ordinatör Kumanda Masası Şefi 478

Ordinatör kumanda masası şefi, masasının başında, öngörülen çalışma programına göre ordinatörü işletir ve yönetir, cihazların giriş ve çıkış ünitelerinin çalışmasını düzenler.

Ordinatör kumanda masası şefi, bir elektronik beyin grubunun çalışmasından ve veriminden sorumludur. Masasının başına oturarak, ordinatörü harekete geçirir, onun işleyişini kontrol eder, makinenin bütün bildirimlerine gerekli karşılıkları verir; makinenin bakım ve onarım hizmetlerine katılır, cihazlarda müşahede ettiği bütün aksaklıklarla meşgul olur. Kumanda masası şefi, operatörlerin çalışmalarını en uygun zamanda başlatır ve kart, şerit ya da plak okuyucuları ile basılı sonuçları veren elemanların gerekli malzemeyi almalarına dikkat ve nezaret eder. Ordinatörden en yüksek verimi alabilmek, çalışma süresince programı çabucak değiştirebilmek ve analizcinin ya da programcının acele yapılmasını istedikleri işlemleri yerine getirebilmek için, şefin, yönettiği makine hakkında büyük bir tecrübeye sahip bulunması gerektir.

Ordinatör Operatörü 479

Bir ordinatör işletme servisinde görevli olan operatör, kumanda masası şefinin emrinde çalışır. Ordinatör giriş ve çıkış ünitelerine nezaret eder ve malzeme sağlar.

Bir elektronik beyin grubunun çevrel üniteleri, merkez ünitesi ordinatörün girişine, plaklar, delikli kartlar ve manyetik şeritler yoluyla bilgiler ve programlar veren makinelerdir. Çevrel üniteler, merkez ünitesinin çıkışında, sonuçları yine yukarıda sözü geçen yollarla ya da kâğıtlara basılı yazılar hâlinde alırlar. Operatör tek başına veya bir ekiple çalışarak, bilgilerin sağlanması ve sonuçların toplanması için gerekli bütün işlemleri yerine getirir: Bildirimleri iletir, seçer, ayırır, taşnif eder, stok yapar; kumanda masası şefinin komutuyla makineleri harekete geçirir ya da durdurur ve bu makinelerin iyi işlemesine nezaret eder. Operatör, yorucu şartlar altında, esnek bir çalışma düzenine göre, sık sık ve süratle işe müdahale etmelidir, zira bir ordinatörün günde yirmi dört saat çalıştığı olur.

Delikli Kart Makinesi Operatörü 480

Delikli kart makinesi operatörü, programcının ana malzemesini meydana getiren rakam, harf ve işaretleri, bir elektronik cihaz yardımıyla delikli kartlar üzerine işler.

Delikli kart makinesinin klavyesi, bir daktilo makinesininkine benzer. Operatör, tuşlardan birine dokunduğu zaman, kartondan bir kart ya da bir şerit üzerinde, aynı zamanda hem bir harf. hem bir rakam, hem de o harf ve rakamın karşılığı olan delikler elde eder. Bu işlemlerin yanlışsız yapılması çok önemli olduğundan, operatör, yaptığı işlemin aynını, yazmayan ve delmeyen, fakat işlemde bir öncekine göre fark meydana geldiği zaman derhal duran bir başka makinede tekrarlar; böylece hatâları ortaya çıkarır. Esas itibariyle bir kadın mesleği olan bu iş, zevkli ve kazançlı bir görev olup daktilonunkine benzer. Ancak, bugünkü şekliyle geleceği parlak görünmemektedir. Zira delikli kartlar, devrini tamamlamış gibidir.

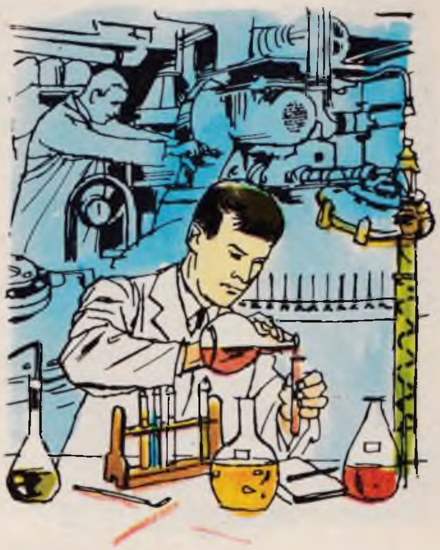
Fizik Teknisyeni 481

Fizik bilgini, maddeyi inceleyen bir bilim adamıdır. Fizik teknisyeni ise, kimya endüstrilerinde analiz, ölçü ya da kontrol cihazlarını kullanan bir uzmandır.

Fizik endüstrisi diye bir endüstri yoktur, bununla birlikte fizikçilerin araştırmaları kimya, atom, elektronik endüstrilerinde olduğu gibi, meteoroloji ya da biyolojide de uygulanma alanları bulur. Şu halde endüstrinin bütün kesimlerinde fizik teknisyenleri vardır. Fizik teknisyenleri imalâta fiilen katılmazlar, buna karşılık araştırmalar yaparlar, kontrol cihazlarıyla meşgul olurlar, bu cihazların kurulmasına yardım eder, onların çalışma ve bakımını sağlarlar. Grafik, fotoğraf ve elektronik tekniklerine göre kaydettikleri tedbirleri gerçekleştirirler. Laboratuvarlarda yaptıkları deneylerde, kendilerini genellikle yeni cihazlar tasarlamaya ve yapmaya verirler. Kalifiye fizik teknisyenleri az bulunur ve çok aranırlar.

Kimya Mühendisi 482

Bir kimya mühendisi, çok geliştirdiği bilgileri sâyesinde, bir araştırma laboratuvarını, bir kimyevî tedavi servisini ya da kimyevî ürünler imâl eden bir fabrikayı yönetebilir.

Kimya mühendisi, metalürjiden tekstile, eczacılıktan gıda sanayiine kadar, endüstrinin birçok kesiminde görev alır. İşleri çeşitli, değişik ve bol gelirlidir. İşinde zevk yeteneklerine göre seçim yapmak olanağını kendisine tanırlar. Ne var ki, onun hazırladığı bazı müstahzarlar, kullanılma süreleri geçici olduklarından, kısa vadede yeni bir mamul haline uyarlanmayı gerektirirler. Kimya mühendisi bir laboratuvarda çalışıyorsa, araştırma çalışmalarını tasarlar ve yönetir; bir kimyevî ürün imâl ediyorsa, onun kalitesinden, maliyet fiyatından sorumludur ve gerek randıman, gerek fabrikanın organizasyonu konusunda söz sahibidir; kimya mühendisi olarak da komple bir tesisin planını, hesaplarını yapar, kuruluşunu ve düzenini sağlar. Sorumluluğu daima teknik, malî ve insanidir.

Petrokimya Uzmanı 483

Petrokimya uzmanı, kuyulardan çıkan ham petrolün ve doğal gazın analizini yapar, bunları damıtarak hidrokarbonları ve endüstrinin çeşitli hammaddelerini üretir.

Petrokimya uzmanı bir petrol arama ekibine bağlıysa, kara altın bulma serüvenine o da katılır. Onun yaptığı analizler, sondajların sağlayacağı faydayı ve kuyuların değerini açıklığa kavuşturur. Petrokimya uzmanı, rafinerilerde daha sâkin, daha bilimsel ama yine de petrol arama kadar ilgi çekici ve heyecan verici bir başka maceraya girişir. Petrolden ve doğal gazdan, arıtma ve damıtma yoluyla hidrokarbonlar, mazot ve katranlardan başka, endüstride kullanılan ve eritici maddeleri, deterjanları, sentetik kauçuğu, çeşitli hammaddeleri, parfümleri, aspirini ve hattâ, yakın bir geçmişten bu yana bazı proteinli besin maddelerini veren yüzden fazla ürün elde etmeyi başarır.

Bakteriyoloji Uzmanı 484

Tıbbî tahlil laboratuvarlarında çalışan bakteriyoloji uzmanının başlıca görevi, mikropları mikroskopla ya da kimyasal yollarla araştırıp bulmaktır.

Teknik gelişme, bakteriyoloji uzmanını elektronik mikroskop gibi pek mükemmel âletlerle donatmıştır. Söz konusu âletler, bu laboratuvar adamının, mikropları daha iyi görmesini sağlarlar; ancak bu yeni malzeme ve ürünlerden yararlanabilmesi, daha düne kadar bilinmeyen son derece küçük virüsleri bulabilmesi için, bakteriyoloji uzmanının pek derin bilgilere sahip olması gerekir. Bakteriyolog, yalnızca tıbbî tahlil laboratuvarlarına ya da araştırma merkezlerine bağlı kalmaz. Sanayide konserve, şarap ve bira yapımını kontrol eder; genel sağlık kurumu hizmetlerinde ve cüzzam, sarı humma, sıtma ya da kolera gibi hastalıklarla savaşmak için dünyada bakteri avına çıkan gezici tıbbî koruma ve araştırma birliklerinde görev alır.

Atom Teknisyeni 485

Atom teknisyeni mutlaka belirli bir uzmanlığa sahiptir. Görevi, çalıştığı servise göre değişir: Temel ya da deneysel araştırma, atom mühendisliği, işletme ve kontrol gibi...

Bir atom teknisyeninin nükleer bilimler alanına girebilmesi için mükemmel bir fizik, kimya ve elektronik öğrenimi görmüş olması ve özel bir hazırlık döneminden geçmesi zorunludur. Atom teknisyeni, atom merkezlerinde ya da genellikle ıssız yerlerde kurulmuş, bu işle ilgili özel tesislerde çalışır. Bu çalışma yerlerinde, hiç şüphesiz güvenliğin sağlanması için kendisine verilmiş emir gereğince, çok sıkı bir ferdî ve kollektif disipline uymak zorundadır. Zira atom teknisyeni öyle tehlikeli maddeleri kullanmak durumundadır ki, bu maddelerin görünmez ışınları en hassas cihazlar sayesinde bulunup kontrol edilebilir (Geiger sayacı bu cihazların en tanınmışıdır). Atom teknisyenleri çok yüksek ücret alırlar, buna karşılık sayıları azdır ve bir süre çalıştıktan sonra görevlerini başkalarına devrederler.

Atom Pili Kondüktörü 486

Atom pili kondüktörü, kontrol salonunun sayısız kadranları karşısında dikkat kesilmiş bir halde, atom pilinde meydana gelen reaksiyonları gözler ve düzene koyar.

Atom bilimi o kadar yenidir ki, nükleer reaktörleri yapanlar ve kullananlar, henüz tecrübeden yoksundurlar. Atom pillerinin sayısı çok az, yönetilmesi zor ve tehlikelidir. Bunlarda çalışacak teknisyenlerin son derece kalifiye olmaları ve büyük bir sorumluluk bilincine sahip bulunmaları gerekir. Atom pillerinin en küçükleri, atom denizaltılarına enerji sağlarlar, en büyükleri ise elektrik üreten santralları çalıştırırlar. Kontrol görevi devamlıdır ve çok büyük dikkat ister. Bu görev gece ve gündüz, değişik ekiplere nöbetleşe verilir. Ekipler reaksiyonu düzenler, ışınım gücünü, termik santralın ısısını, soğutma devrelerini ve zırhların geçirimsizliğini kontrol ederler; sürekli olarak tetikte ve en ufak bir tehlike sezer sezmez, reaksiyonu durdurmaya hazır vaziyette beklerler.

Meteoroloji Uzmanı 487

Meteoroloji, atmosfer olaylarını inceleyen bilimdir. Meteoroloji uzmanı, hava tahminine imkân sağlayan gözlem ve ölçümlerle uğraşır.

Meteoroloji bilimi yüz yıl kadar önce doğmuştur. Haberleşme araçlarının gelişmesi, meteoroloji uzmanlarına, gözlem istasyonlarını okyanuslardan kutup bölgelerine, tropikal çöllerden en yüksek dağlara kadar her yerde kurmak olanağını sağlamıştır. Meteorologlar bugün sonda balonlarından ve yapma uydulardan da yararlanıyorlar. Gözlem metotları çoğalmıştır. Uluslararası işbirliği sâyesinde bu gözlemler otomatik olarak kaydedilmekte ve dünyanın her yerine iletilmektedir. Elektronik hesap makineleriyle birkaç dakika içinde yaptıkları hesaplar, uzmanlara raporlarını çarçabuk hazırlamak ve hava durumunu yirmi dört ya da kırk sekiz saat önceden tahmin etmek olanağını vermektedir. Meteoroloji istasyonuna danışmadıkça, bir tek uçak, bir tek gemi yolculuğa çıkmamaktadır.

Astronom 488

Dünya ve evreni meydana getiren öbür yıldızlar, çeşitli hareketlerle dönerler. Astronomi bu yıldızların yapılarını, görünümlerini, bileşimlerini, uzaklıklarını ve evrimlerini inceler.

Pek eski bir bilim olan astronomi, Ay'ı, Güneş'i, gezegenleri ve diğer yıldızları uzun bir zaman çıplak gözle incelemekle yetinmiştir. Eski gemiciler, yollarını yanılmadan bulabilmek için astronomiden yararlanırlardı. Zaman ilerledikçe, daha kuvvetli gök dürbünlerinin yapılması, astronomlara, güneş sistemini mükemmel bir şekilde incelemek olanağını sağladı. Günümüzde fotoğrafçılığın gelişmesi, dev teleskoplar, elektronik optik, astronomlara olağanüstü araştırmalara girme imkânını vermektedir. Öyle ki, astronomlar, astronominin belli bir alanında uzmanlaşmak gereğini duymaktadırlar. Astronomi dört dala ayrılır: Kozmografya (betimsel astronomi), kozmogoni (evrenin oluşumunu ve evrimini inceleyen bilim), astrometri (yıldızların gökyüzündeki yerlerini ölçen, hareketlerini inceleyen bilim) ve astrofizik (yıldızların fizik yapılarını araştıran bilim).

Uzay Adamı 489

Gezegenlerarası uzayın kâşifi olan uzay adamı, belki bir gün güneş sistemindeki bütün gezegenleri dolaşacaktır. Şimdilik o, dünya çevresinde dönmek ve Ay üzerinde yürümekle yetinmiştir.

Amerikalıların astronot, rusların kozmonot adını verdiği bu evren fâtihi, ister erkek olsun, ister kadın olsun, gerek bedenî kabiliyetleri, gerek fikrî meziyetleri, gerek karakterinin sağlamlığıyla olağanüstü bir insandır. Uzaybilim henüz yeni olmakla birlikte, kahramanları ve başarılarıyla şimdiden zengindir. Sovyetler Birliği, 1957'de birbiri ardından önce ilk yapma uyduyu, sonra içinde ünlü köpek yavrusu «Layka»nın bulunduğu «Sputnik»i uzaya fırlattı. 1961'de yine bir rus olan Yuri Gagarin, dünya yörüngesinde ilk uçuşu gerçekleştirdi. Ama, Ay'a ilk adımını atan, 21 Temmuz 1969'da, Armstrong adındaki bir Amerika'lı oldu. Armstrong'un bu zaferi, yurttaşları tarafından, Apollo uzay araçlarıyla tekrarlandı. Bakalım, yarının zaferi ne olacak?

Müneccim 490

Müneccim, bir insan doğduğu sırada yıldızların durumuna bakarak, onun geleceği hakkında hüküm yürütür. Yıldızların kavuşumlarına göre, büyük olayları önceden bildirir.

Uzun bir zaman, astronomlarla müneccimler birbirine karıştırılmıştır. Zira çok eski çağlardan beri, astronomlar da müneccimler de kendilerini göğü incelemeye vermişlerdi ve yıldızların gerek tabiat kuvvetleri, gerek insanların kaderleri üzerinde ne gibi etkileri olabileceğini araştırırlardı. Roma imparatorları her fırsatta müneccimlerine danışırlardı. Ortaçağda, Rönesans boyunca müneccimlik üniversitelerde öğretilir ve hükümdarlar ünlü müneccimleri saraylarına kabul ederlerdi. Sonra yavaş yavaş, astronomi bir bilim hâline geldi, müneccimlik ise bir fal sanatı olup çıktı. Müneccimler yıldızları on iki «burç»a (zodyak üzerinde yer alan on iki takım yıldızdan her biri) ayırırlar. Bu burçlardan her birinin ayrı bir işareti vardır. Gezegenlerin yörüngeleri burçlarda kavuşur. Bu burç topluluğu herkesin yıldız falına bakmaya yarar.

El Falcısı 491

Hiç kimsenin elleri başkasınınkilere benzemez. El falcısı ellerimizde birbirine karışmış işaret ve çizgileri inceleyerek, bize, geleceğimizden haber verir.

Müneccim gibi, el falcısı da, geçmişi en eski çağlara kadar uzanan bir meslekle uğraşır. İskambil falcıları ve bakıcılar, gelecekten haber verebilmek için yardımcı âletlerden yararlanırlar. İskambil falcıları, yetmiş sekiz kâğıtla oynanan bir iskambil oyununa başvururlar. İskambil falında açılan kâğıtlar, gerek figürleri, gerek kombinezonlarıyla, belirli kehanetlerin ifadesi kabul edilir. Bakıcılar ise, geleceği, bir cam kürede veya kahve telvesinin meydana getirdiği şekillerde «görürler». El falcısı (genellikle kadındır), falına bakacağı kimsenin elini avucuna alır, onun uzunluğunu, biçimini, çizgilerinin sıralanışını, çıkıntılarının sayısını ve yerlerini inceledikten sonra bunlardan kendine göre anlamlar çıkararak, o kimsenin karakterini ve alınyazısını söyler. Önemli bir karara varmazdan önce, el falcılarına başvuranların sayısı az değildir.

Grafolog 492

Grafolog, ya da el yazısı uzmanı bir kimsenin el yazısını bilimsel yoldan inceleyerek, onun karakterini, eğilimlerini, hatâ ve meziyetlerini ortaya çıkarır.

Herkesin el yazısı, onun hiç farkına varmaksızın bazı özellikleri açığa vurur. Harfleri kimisi eğik, kimisi dik yazar; kimisi yazarken kalemi çok, kimisi az bastırır; kimisi harfleri iri, kimisi ufak yazar; kiminin yazısında harfler sıktır, kimininkinde aralıklı... Bütün bu özellikler, grafologa, o yazı sahibinin kültür seviyesi, mizacı, yetenekleri hakkında hüküm vermesine, hattâ o yazıyı yazanın bazı gizli hastalıklarını bulup meydana çıkarmasına imkân sağlayan, gerekli unsurlardır. Bazı büyük teşebbüsler, bir grafologdan yararlanarak, yeni bir eleman tutmadan önce, o elemanın, kendisine verilecek işe elverişli olup olmadığını anlamak üzere, yazısını inceletirler. Mahkemelerde sahte imzaları ortaya çıkarmak ya da bir sanığın tepkilerini değerlendirmek amacıyla yazı uzmanlarına başvurulabilir. Bazı karakter bozukluklarını tedavi etmek için, «grafoterapi» denilen yazıyla eğitim metodundan yararlanılır.

Kâşif 493

Kâşifler yolculuk üstüne yolculuğa çıkarak dünyayı keşfetmeye çalışır, özellikle pek bilinmeyen adalar ve kıtalarla deniz altlarında ve uzayda araştırmalar yaparlar.

Eskiden, bilinmeyen bir toprağı keşfe girişmesi için, kâşifin belirli bir coğrafya bilgisine, pek büyük bir cesarete ve bir de macera hevesine sahip olması yetiyordu. Bugün kâşif, maceracıdan çok, bir bilim adamıdır. Bu demek değildir ki, o, hiçbir tehlikeyi göze almaz: Etnolog, jeolog, arkeolog, astronot ya da oseanograf (deniz bilgini) olarak ilgilendiği yerleri dolaşır ve yanında taşıdığı bilimsel âletlerin de yardımıyla, istediği bilgileri elde eder. Eskiçağdan bu yana bir çok gözüpek kâşif, dünyanın yüzeyini keşfetmeye girişmiştir. Fakat meselâ Antarktika'nın keşfedilebilmesi için Yirminci Yüzyıl'ı beklemek gerekmiştir. Ancak bu kıta da hâlâ iyice tanınmamaktadır.

Topografyacı 494

Topografyacı, belirli bir yeri ayrıntılarıyla gösteren bir harita hazırlamak için oraya gider ve arazinin bütün karakteristik görünümlerini inceleyip bunları bir taslağa geçirir.

Topoğrafya haritaları, hatâsız olmalıdır. Bu nedenle topografyacı, bilimsel dilde «eklimetre» ve «teodolit» denilen son derece hassas ölçü âletlerinden yararlanır. Taslağına gerekli kesinliği ve doğruluğu sağlayabilmek için trigonometri ve logaritma hesaplarına başvurur. Topografyacı, nihaî etüdünü bürosunda hazırlar. Bu etüdde, arazinin çeşitli yükseklikleri, akarsuların güzergâh ve boyutları, karayolları, demiryolları v.b. yer alır. Günümüzde fotoğraflar ve özellikle havadan alınan fotoğraflar, topografyacılara değerli bir destek olmakta, onlara, istedikleri her an, bir manzarayı ayrıntılarıyla ve çeşitli açılardan incelemek imkânını vermektedir.

Haritacı 495

Fizikî, iktisadî ya da tarihî coğrafyayı öğrenmek için, haritacının yaptığı; incelenecek toprak parçasının niteliklerini tam ve doğru olarak gösteren haritalardan yararlanılır.

Belirli bir toprak parçasının haritaları, o haritadan elde edilmek istenilen bilgilerin türüne göre farklı görünümler taşır: Kimi haritalarda denizler, dağlar ve akarsular resmedilmiş, kimilerinde yeraltının jeolojik katmanları gösterilmiş, kimilerinde ise o yerin tarımsal ya da endüstriyel istatistikleri belirtilmiştir. Bir haritacıya gerekli bilgiler topografyacı, jeolog, istatistikçi ya da tarihçi tarafından sağlanır. Böylece elde edilen temel bilgiler, haritası yapılacak bölgenin çizilen taslağı üzerine titizlikle aktarılır. Eskiden, bilinmeyen büyük toprak parçaları, haritalar üzerinde «beyaz» renkle gösterilirdi. Bugün kâşiflerin notları ve sistemli olarak yararlanılan havadan çekilmiş fotoğraflar, haritaların büyük bir doğruluk ve kesinlikle gerçekleştirilmesine imkân vermektedir.

Jeolog 496

Dünyamız çağlar boyunca yavaş yavaş oluşmuştur. Püskürmeler ormanları ve canlı varlıkları yutmuş, depremler adaları ve dağları doğurmuştur. Jeologlar bu uzun tarihi inceler.

İlginç bir bilim olan jeoloji, araştırmacının karşısına birçok yönüyle çıkar, onun önüne değişik yollar açar. Jeolog, haritacıya yerin ve yeraltının niteliği hakkında değerli bilgiler verir, maden ve petrol yataklarını bulur ve böylece onların işletilmesine imkân sağlar. Derin su tabakalarını keşfeder, büyük barajlar inşa edilirken, arazinin niteliğini göz önüne alarak, ilgililere tavsiyelerde bulunur. Jeolog, jeolojinin belirli bir dalında da uzmanlaşabilir: Petrograf ya da litolog, yalnızca kayaları inceler; paleontolog, araştırmalarını taşların içine kalıntıları ya da sadece izleri hapsolmuş bitki ve hayvan fosillerine yöneltir ve bunları tanımamıza yardım eder.

Kadastro Uzmanı 497

Kadastro uzmanı, bir topografyacı gibi, arazinin harita ve planlarını yaptıktan başka, bir toprak mülkiyetinin sınırlarını belirtir, onun kıymetini ve sınıfını takdir eder.

Kadastro uzmanı, arazide bir ekiple çalışır. Mesafeleri ölçmek için mesaha zinciri; açıları ölçmek için şâhıs, takeometre, teodolit; engebeleri ölçmek için düzeç ya da eğimölçer gibi âletler kullanır. Bürosunda ise, gerekli trigonometri ve logaritma hesaplarını yaptıktan sonra, resim masasının üzerine eğilerek, ölçekli planlar çizer. Sınıfına göre operatör, teknisyen ya da mühendistir. Diplomalı kadastro uzmanı, arazi davalarıyla ilgili tutanaklar hazırlayabilir, araziye kıymet takdir eder, toprak mülkiyetiyle ilgili anlaşmazlıklarda hakemlik yapar ve karar verir, mahkemelerde tanıklık eder ve hisseli bir toprağın tek sahip elinde birleştirilmesi için yapılan çalışmalara katılır. Türkiye'de tapu ve kadastro işlerinde çalıştırılacak memurlar, Ankara'da bulunan Kadastro Meslek okulundan yetişir.

İnşaat Teknisyeni 498

İnşaat teknisyeni, yapı ve bayındırlık işleriyle uğraşan bir elemandır. Yapılacak işlerin proje hesapları için keşif defterleri, yapılmış işleri faturalamak için muhtıralar tutar.

Genellikle bir zanaat kolunda (duvarcılık, boyacılık, elektrikçilik, sıhhî tesisatçılık, marangozluk v.b.) uzman olan inşaat teknisyeni, bir mimarla, bir müteahhitle beraber ya da özel bürosunda çalışabilir. Görevi, belirli bir inşaat için kullanılmış malzeme, işçilerin akitleri ve işin yapılma süresi hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlamak, sonra, ilgili resmî kurum ya da sendika tarafından düzenlenmiş ve içinde, yapılması mümkün olan bütün işlerin sınıflandırılıp tarifelendirildiği belgelere başvurarak, maliyet fiyatını hesaplamaktır. Öte yandan, inşaat teknisyeni, yapılmış olan bir işin faturasına uygun olup olmadığını kontrol ederek, bunun karşılığında müşterisinden bir ücret alır. Ne var ki, bugün inşaat sahipleri götürü fiyatla iş gördürmeyi tercih ettiklerinden, inşaat teknisyenlerinin görevi, proje hesapları yapmaktan ileri geçmemektedir.

Arkeolog 499

Eğer arkeolog, eski anıtların kalıntılarına ve kazılarla yer altından çıkan eşyaya dayanarak, geçmiş uygarlıkları gözümüzün önünde canlandırmasaydı, o uygarlıklar bilgimizin dışında kalırdı.

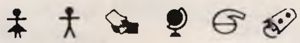

Arkeolog, kaybolmuş bir uygarlığın kalıntılarını meydana çıkarmak için incelemelerde bulunur ve bu incelemeler sonucu belirlediği yerlerde kazılar yapar. Bu iş için özellikle havadan çekilmiş fotoğraflardan yararlanır. Bu fotoğraflar yerin renklerini, arazinin belirli bir geometrik düzenini, engebeleri, toprağın girinti çıkıntılarını gösterirler. Bu veriler sayesinde de tarihî bir manzaranın mevkii, açık seçik ortaya çıkar. Arkeolog toprağı sonsuz bir ihtiyatla kazar. Keşfedilen kalıntıların düzeni, yapıldıkları madde, bulundukları derinlik, arkeologa değerli bilgiler sağlar. Arkeologa bazan Jeolog da yardımcı olur. Jeolog, bir tortul katmanın yaşını tayin ederek, oraya gömülü bulunan bir heykelciğin ya da bir vazonun tarihini belirtir.

Etnolog 500

Her birimiz belli bir ırka, atalardan kalma gelenekleri ve görenekleri olan bir insan topluluğuna mensubuz. İşte etnolog, bu insan topluluklarının davranışlarını ve evrimini inceler.

Antropolog, klasik insan tipini ve onun çağlar boyunca evrimini inceler, onun çalışmalarını ya da sanayi ürünlerini ikinci derecede göz önüne alır. Etnolog ise, toplum hâline gelmiş insanları ve onların birlikte yaşamalarını sağlayan nitelikleri ve davranışları inceler. Bu toplulukların kökenini ve evrimini; onların yalnızca şimdiki durumlarını inceleyerek belirtmeye çalışır. Etnologa incelediği insanların atalarının tarih öncesine kadar giden izini bulması için, bazan arkeolog da yardım eder. Bu araştırmalar, yok olmaya yüz tutmuş bir ilkel kabilenin kurtarılması veya unutulmanın eşiğindeki bir geleneğin korunması bakımından büyük ölçüde yararlı olur. İnsanoğlu'nun tanınması bu araştırmalara bağlıdır.

Artık, mesleğinizi seçebilirsiniz!..

ARAMA CETVELİ

O - Ö

P

R

S

Ş

mimar - tercüman - fe
atom pili kondüktörü
jeolog - buldozer op
meteoroloji uzmanı -
manken - kitapçı - iç
psikanalist - macuncu
kimya mühendisi - sig
fırıncı - ordinatör o
diş hekimi - otel ka
özel dedektif - kadın
orkestra şefi - camcı
ressam - çocuk bakıcı
komisyoncu - balıkçı
elçi - heykeltıraş -
profesyonel futbolcu
ustabaşı - resim öğre

enni̇̂ gözlükçü - yargıç
- bakkal - kaldırımcı
ratörü - oto boyacısı
ebe - dalgıç - eczacı
çkı uzmanı - itfaiyeci
u - teknisyen - garson
gortacı - topografyacı
operatörü - uzay adamı
ıcısı - gazete yazarı
n terzisi - fotoğrafçı
ı - avukat - seramikçi
ısı - saatçı - duvarcı
- haritacı - antikacı
asansör memuru - saka
- matbaacı - çömlekçi
etmeni - deneme pilotu

20.
YÜZYILIN
KİTAPLARI